

T.C
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
KÜLTÜR VARLIKLARI ve MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KANLITAŞ HÖYÜK (ESKİŞEHİR/İNÖNÜ)
2015 YILI KAZI ÇALIŞMALARI RAPOR

Doç. Dr. Ali Umut Türkcan
Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü,
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

Kanlıtaş Höyük Hava Fotoğrafi (Dama Mühendislik)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

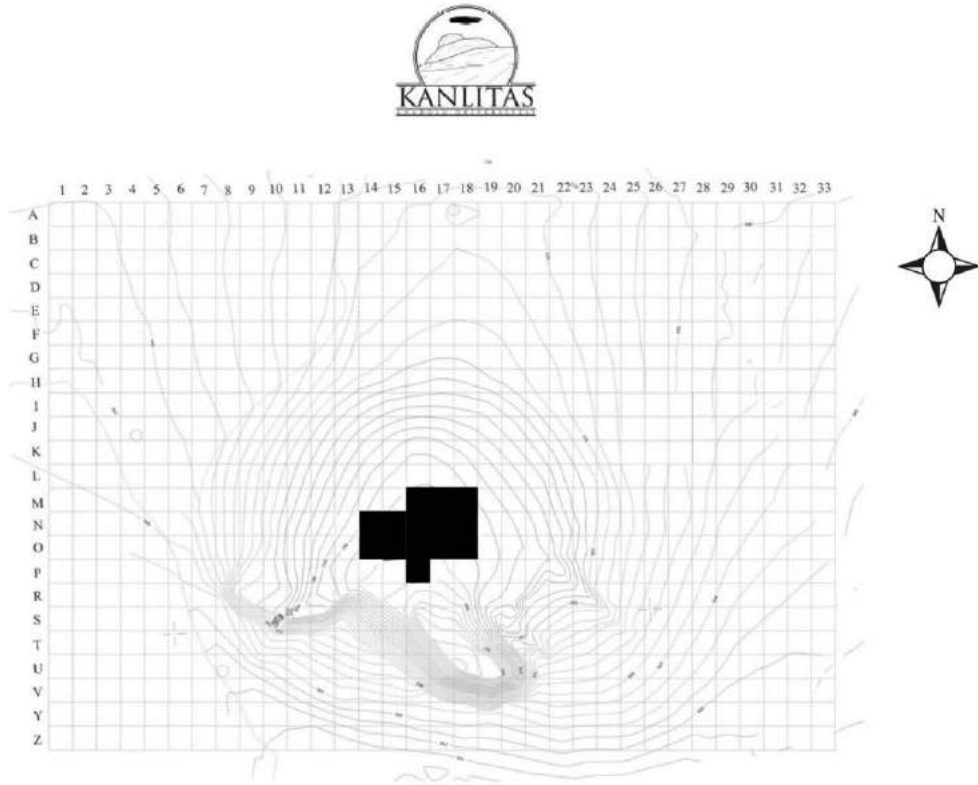
1.1 ALTYAPI ÇALIŞMALARI	4
1.2 EĞİTİM ÇALIŞMALARI	7
1.3 ARKEOBOTANİK ÇALIŞMALARI	8
1.4 LABORATUVAR ÇALIŞMALARI	9
2. KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI KAZI ÇALIŞMALARI	11
2.1 KAZI ÇALIŞMASI BAŞLANGIÇ	15
2.2 KANLITAŞ HÖYÜK M-16/17 AÇMASI GENEL RAPORU	16
2.3 KANLITAŞ HÖYÜK M-18 AÇMASI GENEL RAPORU	47
2.4 KANLITAŞ HÖYÜK NO-18 AÇMASI GENEL RAPORU	54
2.5 KANLITAŞ HÖYÜK N-14 AÇMASI GENEL RAPORU	76
2.6 KANLITAŞ HÖYÜK N-15 AÇMASI GENEL RAPORU	87
2.7 KANLITAŞ HÖYÜK N-16 AÇMASI GENEL RAPORU	96
2.8 KANLITAŞ HÖYÜK N-17 AÇMASI GENEL RAPORU	108
2.9 KANLITAŞ HÖYÜK O-17 AÇMASI GENEL RAPORU	113
2.10 GENEL DEĞERLENDİRME	124
3. KORUMA VE BELGELEME ÇALIŞMALARI	125
3.1. - DİJİTAL BELGELEME VE ORTOFOTO ÇALIŞMALARI	126
4. JEOFİZİK ALAN TARAMA ÇALIŞMALARI	131
5. KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI MALZEME GRUPLARI UZMAN DEĞERLENDİRMELERİ	133
5.1. KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI KAZI SEZONUNDAN ELE GEÇEN SERAMİK MALZEME DEĞERLENDİRMESİ	133
5.2. KANLITAŞ HÖYÜK YONTMATAŞ ENDÜSTRİSİ 2015 YILI RAPORU	157
5.3 KANLITAŞ HÖYÜK SÜRTME TAŞ ENDÜSTRİSİ-2015 YILI ÖNCÜL GÖZLEMLER	186
6. KANLITAŞ HÖYÜK 2014-2015 SEZONU ARKEOBOTANİKSEL ÇALIŞMALARI: ÖN RAPOR	204
7. ÇEVRESEL ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI	210
7.1. KANLITAŞ HÖYÜK VE ÇEVRESİ YONTMATAŞ HAMMADDE KAYNAKLARI	210
7.2. CİVAR KÖY ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI	223
EK 1: KANLITAŞ HÖYÜK 2014 YILI KAZISI ENVANTERLİK ve ETÜTLÜK ESERLER	227

(Bu rapor Doç. Dr. Ali Umut Türkcan, Zeki Barış Beyoğlu ve Ferhat Erikan tarafından düzenlenmiştir/
Aralık 2015, Eskişehir)

1.GİRİŞ

Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 kazı sezonlarından sonra, 2015 yılı için 08.07.2015 tarihinde resmi olarak başlayan Bakanlar Kurulu kararlı Kanlıtaş Höyük kazı çalışmalarında, önceki çalışmalardan elde edilen bulgular yıl içerisinde değerlendirilip uygun strateji ve yöntemlerle sağlıklı sonuçlar elde edebilmek adına 2015 yılı kazısına uyarlanmıştır. Bu sebeple 2015 yılı çalışmalarında, özellikle kazı alanının araştırma amaçlarına uygun şekilde karelej sisteminde 5x5 m lik alanlar olarak değil özellikle iki alanda 5x10 m. şeklinde kazılmasına karar verilmiştir (bkz. Res.1). İlgili Kanlıtaş Höyük 2015 kazı raporunda, gerek arazi çalışmaları gerek laboratuvar çalışmaları, detaylı şekilde anlatılmış ve kazı projesinde alanda çalışan arkeologlar ve laboratuvarında kazıdan gelen buluntuları değerlendiren uzmanlar koordine şekilde çalışmış ve arkeolojik bulgular değerlendirilmiştir.

KANLITAŞ HÖYÜK 2015

Resim 1: Kanlıtaş Höyük 2013-2015 arası kazılan alanlar

Ayrıca sadece 2015 yılı çalışmalarına değil, kazı projesinin daha sonraki yıllarda yapılacak çalışmaları için ayrı çalışmalar yapılmıştır. Bunların içinde altyapı çalışmaları olarak kazı alanının koruması adına, daha önceki yıllarda tasarlanan üst koruma örtüsü, höyüğün etrafının koruma amaçlı çevrilmesi ile ilgili gerekli kurum ve kuruluşlarla yazışmalar yapılmış ve

alışmalara altlık sağlanmıştır. Ayrıca höyüğün çevresinde yapılan jeoradar çalışmaları da yer almaktadır. Bu sayede hem lojistik açıdan projenin devamı için gerekli düzenlemelerin yapılması planlanmış hem de daha sonraki çalışmalarda strateji belirleyebilmek adına, farklı bir teknik ve disiplin olan jeoradar çalışmalarından faydalanılmıştır.

Yine farklı zamanlarda höyüğün tepe kısmındaki çalışmaların çeşitli aşamalarında drone hava aracı ile hava fotoğrafları çekilmiştir (bkz. Res. 2).

Resim 2: Kanlıtaş Höyük Güneyden Hava Fotoğrafı (Kütahya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü destekleri ile çekilmiştir)

11.09.2015 tarihinde, Anadolu Üniversitesi Rektörümüz Prof. Dr. Naci GüNDOğAN ve Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Adnan ÖZCAN, Prof. Dr. Ali Savaş KOPARAL, Prof. Dr. Yücel GÜNEY, Prof. Dr. Aydın AYBAR, Prof. Dr. Zafer Asım KAPLANCIKLı'nın Kanlıtaş Höyük Kazı Alanı ve Kazı Evini (Aşağı Kuzfındık Köyü) ziyaret etmişler ve Anadolu niversitesi'nin desteklediği kazı projesindeki çalışmalar hakkında bilgilendirilmişlerdir. Hem arazideki çalışmaları hem de kazı evi laboratuvarındaki çalışmaları yerinde görmüşlerdir (Bkz. Res.3-4).

Ayrıca Eskişehir, Odunpazarı Belediye Başkanı Kazım KURT kazı evimiz ve laboratuvarları ziyaret etmiş ve çalışmalar hakkında bilgilendirilmiştir (Bkz. Res. 5).

Resim 3: Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN ve Rektör Yardımcılarının Kanlıtaş Höyük'ü Ziyareti

Resim 4: Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN ve Rektör Yardımcılarının Kanlıtaş Höyük Laboratuvarını Ziyareti

Resim 5: Odunpazarı Belediye Başkanı Kazım KURT'un Kazı Evi Laboratuvarını Ziyareti

1.1- ALTYAPI ÇALIŞMALARI

Kanlıtaş Höyük Kazı Projesi kapsamında, çalışma süresince ekibin kaldığı ve laboratuvar olarak kullandığı, Eskişehir, İnönü ilçesi, Aşağı Kuzfındık Köyü'nde bulunan, kazı evi olarak kullanılan, köy okulunda başta olmak üzere ve arazi çalışmalarının yapıldığı höyük ve çevresinde bazı düzenlemeler yapılarak, hem çalışma koşullarının iyileştirilmesi hem de daha sonraki çalışma sezonları için altyapının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu sebeple kazı evi olarak tahsis edilen, köy okulunda, Milli Eğitim Bakanlığı ile yapılan protokol gereği, kalıcı değişiklik yapmamak koşuluyla bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler hem laboratuvar olarak kullanılan kazı evinde çalışan uzmanların ihtiyaçlarına yönelik, hem de kazı evinde kalan ekip üyelerinin daha sağlıklı koşullarda kalabilmesine yöneliktir.

Ayrıca hem kazı evinde hem de arazide güvenlik amaçlı düzenlemeler yapılmış, bazı düzenlemeler de şimdilik tasarlanmıştır. İş güvenliği ve Kazı Uyarı levhaları ile ilgili malzemeler, 2014 kazı sezonunda ilgili firma tarafından kazı evinde gerekli yerlere konularak, montajları yapılmıştır. Kazı Alanına dikilemeyen tabelalar kazı başlangıcında, daha önceden planlanan yere gerekli izin ile birlikte dikilmiştir (Bkz. Res. 6).

Resim 6: Kazı Alanı Uyarı Levhası

2015 yılı kazı sezonu çalışmaları başlamadan ve çalışmalar esnasında da kazı evinin ve çalışma alanlarının iyileştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır.

Kazı evi olarak kullanılan okul kompleksinin, laboratuvar olarak faydalanılan B Bloğu'na çalışmalarda kolaylık sağlaması adına internet bağlantısı yapılmıştır. Bu çalışmada, laboratuvarında kullanılmak üzere switch ve daha ileri çalışmalarda kullanılmak üzere wi-fi bağlantıları yapılmıştır (Bkz. Resim 7)

Ayrıca kazıdan çıkan buluntuların değerlendirildiği laboratuvar olarak kullanılan binada, daha sonraki sezon için kazı deposu olarak kullanılması planlanan alan için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Eskişehir Etno Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü ile ilgili yazışmalar yapılmış ve buranın laboratuvar olarak kullanılması düşünüldüğünden demir kapı yapılarak güvenliği ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Aynı yerin güvenliği ile kamera bağlantıları yapılması planlanmaktadır.

Resim 7: Kazı Evine Yapılan İnternet Bağlantısı ve Switch Bağlantıları Çalışmaları

Kazı evinde kalan ekibin ihtiyaçları doğrultusunda, ileriye dönük bir amaçla, kazı evine güneş enerjili ısıtma sistemi kurulmuştur (Bkz. Res. 8).

Resim 8 : Güneş Enerjili Su Isıtma Tesisatının Kurulması

Anadolu Üniversitesi'nin katkılarıyla kazı evine çalışma masaları ve sandalyeleri yanı sıra oturma bankları getirilmiş ve bunlar kazı evinin düzeni içerisinde ihtiyaç olunan yerlere koyulmuşlardır.

2014 yılında tasarımı ve imalatı biten ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından onaylanan höyüğün çalışılan tepe kısmını kapatacak taşınabilir projenin

tamamlanabilmesi adına, tasarlanan projenin bir kısmı höyüğün tepe kısmına çıkarılmış ve kapatma için kullanılacak malzemenin cinsi ve ölçüleri hakkında karar verilebilmesi için çalışılma yapılmıştır. 2015 kazı sezonunda bu proje faaliyete geçirilmemiştir (Bkz. Resim 9).

Resim 9: Höyüğün Tepe Kısımına Yapılması Planlanan Modüllerin Kurulup Ölçü Alınması

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmış ve diğer ilgili kurumların bilgilerine ve onaylarına sunulularak, höyüğün etrafının güvenlik amacıyla çevrilmesi planlanmıştır. Fakat bu düzenleme faaliyete geçirilememiş ve bir sonraki kazı sezonunda ya da kazı sezonuna kadar olan süre içinde yapılması planlanmaktadır.

1.2-EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Kazı çalışmaları başlamadan Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümü laboratuvarlarında başlayan eğitim çalışmalarına kazı çalışmaları başlaya kadar devam edilmiştir. Kazı öncesi özellikle ekip üyesi lisans öğrencilerinin arazide kazı belgeleme çalışmalarını ve kullanılan kazı sistemini daha iyi anlayabilmeleri için eğitmen olarak belirlenen ekip üyeleri tarafından kazı evinde belirlenen alanlarda 1 haftaya yakın çalışma yapılmıştır. Çalışmanın içeriği arazi, mimari çizim, kesit çizim, nivo ile kotların belirlenmesi, total station kullanma, fotoğraf çekim tekniklerini içermektedir (Bkz Res. 10).

Kazı çalışmalarına yönelik eğitim çalışmalarında ayrıca, kazıya katılan uzmanların çalışma konularına ilişkin bilgilendirme toplantıları ve sunumları dailgili ekip ya da uzmanlar tarafından yapılmıştır.

Bununla birlikte çalışma sezonu boyunca çalışmaların ve elde edilen deneyimlerin interaktif şekilde olabilmesi adına kazı evinde ve arazide belirli aralıklarla bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

Resim 10: Kanlıtaş Kazı Evi Eğitim Çalışmaları

1.3- ARKEOBOTANİK ÇALIŞMALARI

Arkeobotanik çalışmaları Çukurova Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Halil Çakan ve Doktora Öğrencisi Salih Kavak ve lisans öğrencileri Mevra Çıtlık ile Özge Alişan tarafından sürdürülmüştür. Önceki çalışma sezonunda Anadolu Üniversitesi Atölyeler Müdürlüğü'nce hazırlanmış 2 adet Flotasyon tankı kullanılarak yüzdürme işlemleri yapılabilmektedir. Yüzdürme çalışmaları için gerekli suyun miktarının sağlıklı olarak ayarlanabilmesi adına kazı evinin bahçesine su deposu olarak kullanabilmek adına havuz yapılmıştır (Bkz. Resim 11).

Resim 11: Kazı Evi Bahçesine Yapılan Su Havuzu

Yüzdürme çalışmalarında, flotasyon tankının üst kısmına ince tül yerleştirilerek toprak örnekleri üzerine boşaltılmış ve alt kısmından basınçlı su verilerek ayırıştırma işlemleri yapılmıştır. Yüzdürülmüş toprak örnekleri kaputbezlerine konularak kurutma işlemine tabi tutulmuştur. Kurutma işlemi sonrasında elde edilen örnekler kazı evinde incelenmiştir. İlk

incelemeler sonucunda yanmış buğday tanelerinin ve çeşitli tohum örneklerinin varlığı tespit edilmiştir (Bkz. Res. 12).

Bununla beraber, daha net sonuçların alınması için mikroskobik çalışmalar yapılması için örnekler kayıt altına alınarak, Çukurova Üniversitesi, Biyoloji Bölümü'ne aktarılması ve çalışılması için Eskişehir Eti Arkeoloji Müze Müdürlüğü'ne tutanakla teslim edilmiştir. Bu örneklerin yanı sıra, daha sonra yine Arkeobotani ve Mikrobiyoloji çalışmalarında incelenmek üzere belli mekan ve öğelerden (ocak, depo, yanık dolgu, çöp vb.) alınan toprak veya dolgu örnekleri “arşiv örnekleri” olarak saklanmıştır.

Resim 12: Kazı Evi Bahçesinde Bulunan Alanda Flotasyon Çalışmaları

1.4-LABORATUVAR ÇALIŞMALARI

Bu raporda Kanlıtaş Höyük 2015 kazı sezonunun 08.07.2015-18.09.2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen kazı evi laboratuvar çalışması ile ilgili bilgi verilmektedir. Kazı başlangıcında, geçen yıl oluşturulan laboratuvar sisteminin yeniden düzenlenmesi yapılmıştır. Laboratuvardaki düzen ekibin niteliği ve çalışmaların niteliği kapsamında yeniden düzenlenmiş ve organizasyon tasarlanarak bir tertip hazırlanmıştır. Laboratuvar bölümleri, kazı sistemi gereği gelen malzemeler için (özel buluntular, seramik, yontmataş, tatlı su kabuğu, kemik) açık ve kapalı birim olarak ayrılmıştır. Buluntular ve malzemeleri kasalamak için bir raf sistemi yeniden oluşturulmuştur

Arazi ekibinin belgeleme işlemleri ve çalışmalarını yapabilmeleri adına ihtiyaca göre donanımlı bilgisayar ve teçhizatlı bir bölüm oluşturulmuş ve arazi ile laboratuvar ekibi koordine şekilde bu iki laboratuvarda çalışmıştır (Bkz. Res. 13-14).

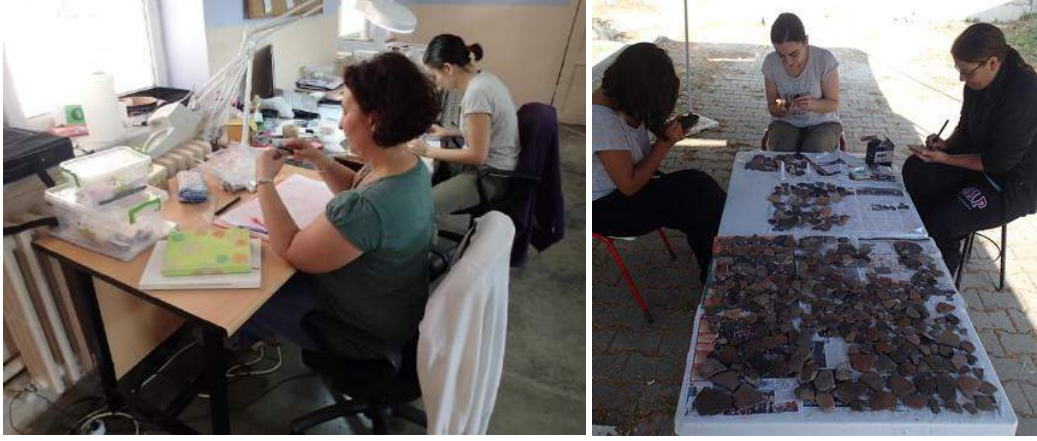

Resim 13: Kazı Evi Laboratuvarında Çalışmalardan Görüntü

Resim 14: Kazı Evi Laboratuvarında Arazi Ekibinin Belgeleme İşlemlerini Yaptığı Ofis

Birimler için etiketleme sistemi hazırlanmıştır. Gelen malzemenin kayda alınması, tasnif edilmesi, yıkanması için bir alan oluşturulmuştur. Bilgisayar ortamında belgelenmesi ve konservasyonu için ise ayrı bir alan meydana getirilmiştir Kanlıtaş Höyük kazı evi laboratuvarında 28.08.2014 tarihine kadar yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında; gün sonunda açmalardan gelen malzemeler (özel buluntular, seramik, yontma taş, tatlı su kabuğu, kemik) kazı sistemi gereği açık –kapalı birimler şeklinde ayrılmaktadır. Sonrasında ise kapalı birimlerdeki malzemeler (kemik ve tatlısu kabukları hariç) yıkanmaktadır. Yıkanan malzemeler belli bir düzene göre ayrılıp masalara serilerek güneşte kurutulmaya bırakılır. Malzemeler kurutulduktan sonra tek tek kodlanır (Bkz.Res. 15)

Resim 15: Malzemeleri yıkama, kurutma ve kodlama aşamaları

Bu aşamadan sonra malzemeler etiketleriyle birlikte ayrı ayrı tasniflenir, sayımı yapılır, poşetlenir ve kapalı birim kasalarına koyulur. Özel buluntular ise ayrı bir yerde tek tek yıkanarak kurutulur, kodlanır, özel buluntulardan konservasyonu yapılması gerekenler yapılır. Ayrıca özel buluntuların tüm bilgileri günlük olarak bilgisayar ortamına aktarılır.

Kanlıtaş Höyük kazı laboratuvarında, malzemelerin tasnif ve belgeleme işlemleri yanı sıra, mümkün olan arkeolojik buluntuların restorasyonları da yapılmıştır. Ayrıca kazı başkanınca belirlenen uzmanlar tarafından malzemelerin değerlendirmeleri de yapılmıştır.

2015 yılı kazı çalışmalarında ele geçen malzemelerin laboratuvarında kazı ekibi ve ilgili uzmanların değerlendirmeleri daha detaylı olarak, rapor içerisinde bölüm olarak verilmiştir (bkz. Seramik buluntular, yontma taş buluntular, sürtme taş buluntular)

2.KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

Kanlıtaş Höyük Kazı Araştırma Çalışmalarına Eskişehir Eti Arkeoloji Müze'sinden temsilci olarak Uzman Arkeolog Baykal AYDINBEK (3'ü öğretim üyesi, 18 öğrenci olmak üzere toplam 22 kişi katılmıştır. Doç. Dr. Onur Özbek (Sürtmetaş Uzmanı), Yard. Doç. Dr. Neyir Bostancı Kolankaya (Hacettepe Üniversitesi Arkeoloji Bölümü- Yontmataş Uzmanı), Arş. Grv. Berkay Dinçer (İstanbul Üniversitesi- Arkeoloji Bölümü / Prehistorya Anabilim dalı - Yontmataş Uzmanı) katılmıştır. Ayrıca kazı çalışmalarındaki Arkeobotanik çalışmaları Çukurova Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Halil Çakan, Doktora öğrencisi Salih Kavak ve 2 lisans öğrencisi (Mevra Çıtlık ve Özge Alişan) yürütmüşlerdir.

Anadolu Üniversitesi, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Yüksek Lisans Programından Fatma Gamze ŞAHİN, Ferhat ERİKAN, Zeki Barış BEYOĞLU (Arkeolojik İllustrator), adlı 3 öğrencimiz katılmıştır.

Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Lisans Programından 9 öğrenci, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Bölümü'nden 1 öğrenci ve Bilkent Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü'nden 1 öğrenci. 1 arkeolog katılmıştır (Mustafa Erdiken). Ayrıca Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksek Okulu Eser Koruma Bölümü'nden 1 öğrenci stajyer olarak, kazıda restorasyon ve konservasyon çalışmalarını yürütmüştür.

Ayrıca Kazı çalışmalarında aşçı olarak ve kazı evindeki çalışmalarda yardımcı olmak adına 5 işçi ile şoför olarak 1 işçi yer almıştır.

Antropolojik herhangi bir bulguya rastlanmadığından Fiziksel Antropolog Doç. Dr. Handan ÜSTÜNDAĞ (Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü) katılmamıştır.

Kanlıtaş Höyük'te 2015 yılında, 2013-2014 sezonlarında açılan açmalar ile birlikte toplam 8 açma açılmıştır (bkz. Res.16).

Kanlıtaş Höyük 2015 Yılı Ekip Görev Dağılımı

M-16/17 Açması

Zeki Barış Beyoğlu (Açma Sorumlusu)

Mustafa Erdiken (Açma Asistanı)

Ayben Bilgin (Açma Asistanı)

Mehmet Ali Korkut (Açma Asistanı)

M-18 Açması

Ferhat Erikan (Açma Sorumlusu)

Nurten Kanbur (Açma Asistanı)

Zeynep Çetin (Açma Asistanı)

N-14 Açması

Duygu Ertemin (Açma Sorumlusu)

Selcan Kundakçı (Açma Asistanı)

N-15 Açması

Duygu Ertemin (Açma Sorumlusu)

Selcan Kundakçı (Açma Asistanı)

Tolga Karabulut (Açma Asistanı)

N-16 Açması

Tolunay Bayram (Açma Sorumlusu)

N-17 Açması

Ferhat Erikan (Açma Sorumlusu)

Nurten Kanbur (Açma Asistanı)

Zeynep Çetin (Açma Asistanı)

N/O-18 Açması

Ferhat Erikan (Açma Sorumlusu)

Nurten Kanbur (Açma Asistanı)

Zeynep Çetin (Açma Asistanı)

O-17 Açması

Tolunay Bayram (Açma Sorumlusu)

Laboratuvar

Fatma Gamze Şahin (Laboratuvar Sorumlusu)

Zeynep Bayar (Laboratuvar Asistanı)

Serpil Tuna (Laboratuvar Asistanı)

Eda Keskin (Laboratuvar Asistanı)

Canan Bozkurt (Laboratuvar Asistanı)

Yunus Yıldırım (Restorasyon ve Konservasyon)

Belirlenen bu çalışma düzeni içerisinde, iş yükü ve aksaklıklar dolayısıyla bazı süreçlerde değişiklikler olmuş ve çalışmaların aksatılmadan devam ettirilmesi amaçlanmıştır.

Resim 16: Kanlıtaş Höyük Açılan Açmalar (Kütahya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü destekleri ile çekilmiştir)

2.1 KANLITAŞ HÖYÜK 2015 KAZI BAŞLANGIÇ

Kanlitaş Höyük 2015 yılı kazı çalışmalarına Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca belirlenen, Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesinden Uzman Arkeolog C. Baykal AYDINBEK'in kazı temsilcisi olarak kazıya gelişi ile birlikte başlanmıştır. İlk olarak, yeni açılmasına karar verilen M-16/17 açması ile N/O-18 Açmalarının yerleri belirlenmiştir. Ardından kazı çalışmalarına başlanmadan önce 2013 ve 2014 çalışma sezonlarında üzerleri kapatılan N-15, N-16, N-17, O-14, O-15, O-16, O-17 ve P-16 açmalarının üstlerindeki koruma örtüsü kaldırılmış ve açmaların 2015 yılında da çalışılması planlanan alanlarının havalandırması işlemleri yapılmıştır (Bkz. Res. 16-17).

Resim 16: Kanlitaş Höyük Tepe Kısmı 2015 Başlangıç Güneyden Görünüm.

Resim 17 : Kanlitaş Höyük 2015 yılı çalışmaları öncesi açılan 2013 ve 2014 yılı çalışma alanlarının üst örtüsünün kaldırılması çalışmaları

2.2. KANLITAŞ HÖYÜK M-16/17 AÇMASI GENEL RAPORU

Zeki Barış Beyoğlu

Kanlitaş Höyük 2015 yılı çalışmalarında karelajı daha önceden hazırlanmış olan M/16-17 açmasında çalışmalara 21.07.2015 tarihinde başlanmıştır. Karelaj sisteminde M-16 ve M-17 alanlarından oluşan açma, kazı stratejisi gereği doğu-batı yönlü 10 m. kuzey-güney yönlü 5 m. olarak açılmıştır. Açmanın güneyinde N-16 ve N-17 açmaları yer almaktadır.

M/16-17 açmasının kuzey tarafı ve özellikle doğu tarafına doğru iki farklı eğim bulunmaktadır. Ayrıca açmanın batı sınırında ardıc ağacı yer almaktadır (bkz. Res. 18).

Açmada çalışmalara başlamadan önce, açmanın koordinatları alınmıştır. M/16-17 açması **123,079 X - 149,972 Y** ve **123,079 X - 159,972 Y** koordinatları arasında yer almaktadır. Ayrıca açmanın köşe kısımlarından yükseklik değerleri de alınmıştır. Buna göre GB köşesi **964,768**, KB köşesi **964,290**, KD köşesi **963,894**, GD köşesi ise **964,384** olarak ölçülmüştür. Ayrıca M/16-17 açması için **800-899** birim aralığı ve **15/800-15/899** grafik aralıkları alınmıştır.

Resim 18: M/16-17 Açması Başlangıç

Belgeleme işlemleri için gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra açmadaki yüzey toprağına ulaşmak adına, yüzey temizliği yapılmıştır. Bu temizliğin ardından yüzey toprağı için B.800 birim numarası alınarak kazılmaya başlanmıştır. Açmanın kuzey ve doğudaki eğiminden dolayı, seviye eşitleyebilmek adına açmanın güneyde kalan kısımlarında çalışılmıştır. Yüzey toprağının kahverengi renkli ve yumuşak olduğu görülmüştür. Özellikle açmanın güney-batı kısmında buluntu yoğunluğunun fazla olduğu gözlenmiştir. Özellikle geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda buluntuların en yoğun şekilde ele geçtiği güney bitişikteki N-16 açmasının kuzey-batı köşesi ile güney-batı çaprazda yer alan N-15 açmasının kuzey-doğu köşesine bitişik, M/16-17 açmasının güney-batıda kalan alanında buluntu yoğunluğu göze çarpmaktadır. Toprakta

herhangi bir değişiklik gözlenmemesine rağmen buluntu yoğunluğu göz önüne alınarak açmanın güney kısmını içine alacak şekilde açmada 2,10 m. lik alan'da B.0801 birim numarasıyla kültür dolgusu birimi açılmıştır (bkz. Resim 19).

B.0801 kültür dolgusu biriminde, küçük bir alanda, güney kesite bitişik alanda, açmanın orta kısmında nispeten yumuşak ve küllü bir toprak ile karşılaşmıştır. Fakat bu dolgunun işlevi anlaşılamadığından yeni birim açılmadan kazılmaya devam etmiştir. B.0801 numaralı kültür dolgusu biriminde yapılan çalışmalar sırasında, tıpkı B.0800'de olduğu gibi buluntuların en yoğun geldiği alan yine güney-batı griddir. Fakat bu alanda, yeni bir birim açılmasını gerektirecek bir değişiklik gözlenmediği için çalışmalar aynı birim ile devam etmiştir. Açmanın en yüksek kısmı olan güney yarıda, ayrıca güney bitişikte yer alan ve daha önceki kazı sezonunda çalışılmış olan N-16 ve N-17 açmalarındaki mimari kalıntıların uzantılarının tespit edilmesine çalışılmıştır. Fakat güney-batı bitişikteki N-16 açmasından herhangi bir mimari uzantıya rastlanılamamıştır.

Resim 19: B.0801 Kültür Dolgusu

Kuzeye doğru var olan eğimden kaynaklı olarak, açmanın güney kısmında çalışılan B.0801 kültür dolgusunda, doğu griddeki çalışmalarda ise, güney bitişikteki N-17 açmasının kuzey kesitinden uzanan duvarın izi olabilecek, turuncu renkli kerpiç döküntü izlerine rastlanılmıştır.

İlerleyen çalışmalarda, B.0800 yüzey toprağı biriminden itibaren izleri görülen fakat, niteliğı anlaşılamayan, açmanın orta kısmında yer alan gri renkli, oldukça yumuşak dolgunun, B.0801 kültür dolgusu biriminde yapılan çalışmalarda biraz daha genişlediğı görülmüş ve topraktaki farklılığın daha da net ortaya çıktığı görülmüştür. Bu dolgunun bir atık dolgu ya da çöp dolgusu olabileceğı düşünülmüş ve bu alanın B.0802 birim numarası ile çöp dolgusu olarak kazılmasına karar verilmiştir (bkz. Resim 20).

Resim 20: B.0802 Çöp Dolgusu

B.0802 çöp dolgusu birimi açılırken, birimin orta kısmında herhangi bir öge ile ilişkisi olmayan orta ve büyük boyutlu taşlarla karşılaşmıştır. Bu taşların hemen doğu kısmında bir geyiğe ait olduğu düşünülen boynuz parçası ele geçmiştir (bkz. Resim 21). Bu boynuz parçasının uzunluğu 49 cm. olarak ölçülmüştür. Üzerinde iki kırık olan boynuz üç parça olarak ele geçmiştir. Boynuzun direk kafa kısmından koparıldığı ve çatal yapan yerlerinden kırıldığı görülmüştür. Ayrıca boynuzun orta kısmında gri renkli kaplanmış bir alan ve bu alan üzerinde çentik izleri görülmüştür. Bu boynuz X.1 numarasıyla özel buluntu olarak kaydedilmiştir.

Resim 21: B.0802 Çöp Dolgusundan Ele geçen Geyik Boynuzu (X.1), (Sol in situ foto, Sağ: stüdyo çekim)

Ardından B.0802 çöp dolgusu kazılırken eş zamanlı olarak bu dolguyu çevreleyen bir mimarinin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Fakat bu alanın etrafında yoğun şekilde görülen gri renkli ve kısmen sert toprağın görüldüğü ve topraktaki renk ayrımlarının çok zor seçildiği söylenmelidir. Çöp dolgusunun doğusunda kalan alanda, güney bitişikteki N-17 açmasının kuzey-batı köşesinden uzanan duvarın devamı olduğu düşünülen gri renkli bir duvar bloğunun izlerine rastlanmıştır.

08.08.15 tarihinde olumsuz hava koşulları nedeniyle arazi çalışmalarına mecburi ara verilmiştir. Arazide çalışılan alanlar bu olumsuz hava koşullarından korunmaya çalışılmıştır. Bu mecburi aradan sonra çalışmalara 13.08.15 tarihinden itibaren tekrar başlanmıştır. Fakat açmanın bir çok kısmı bu yağışlardan etkilendiği için alan kuruyana kadar kısıtlı şekilde sıyırma çalışmaları yapılabilmektedir. Bu sıyırma çalışmaları sırasında özellikle B.0802 çöp dolgusunun batısında kalan alanda, tıpkı B.0802 gibi oldukça yumuşak ve küllü bir toprak ile karşılaşmıştır. Bu küllü alanın çevresi ise tamamen kerpiç bir döküntü izlenimi vermektedir. Bu nedenle yumuşak toprağın geldiği bu küçük küllü alanda daha fazla derinleşilmemiş ve çalışmalar özellikle kuzey-doğu ve doğu gride kaydırılmıştır.

Bu çalışmalar sırasında açmanın güney doğu köşesinde, güney bitişikteki N-17 açmasından uzanan turuncu kerpiç duvarın uzantısının hemen doğusundaki alanda, oldukça dağınık şekilde küçük fırın/ocak taban parçaları görülmüştür. Fakat bu fırın/ocak parçaları herhangi bir şekilde sınır vermemektedir. Bu nedenle alanda sınırları tespit edebilmek adına detaylı şekilde çalışılmıştır. Fakat bu çalışmalar sırasında fırın ya da ocağa ait net bir sınır bulunamamıştır. Bu nedenle bu alanın daha fazla B.0801 kültür dolgusu birimi içinde kazılmaması için, doğal tahribata maruz kaldığı düşünülen alanın yeni bir birimle kazılmasına karar verilmiştir.

Bu yeni birim, alandaki fırın/ocak parçalarının sınırlarının tespit edilememesinden dolayı B.0803 sınırları belirsiz tabaka / fırın/ocak dolgusu adı verilmiş ve bu alan yeni birimle kazılmıştır (bkz. Resim 22).

Resim 22: M/16-17 açmasının güney-doğu köşesinde yer alan B.0803 Sınırları Belirsiz Tabaka / Fırın-Ocak Dolgusu

Oldukça sert, turuncu renkli bu alan kazılırken çok dağınık şekilde fırın/ocak parçalarına rastlanmıştır. Fakat hiçbir şekilde sınırları tespit edilememiştir. Bu kalıntıların devamına, güney bitişikteki N-17 açmasının kuzey kesitinde de rastlanmıştır. Fakat M/16-17 açmasında aynı seviye yakalanmasına, hatta daha derinleşilmesine rağmen hiçbir şekilde sağlam parça veya sınır tespit edilememiştir. Bu alanda ele geçen en sağlam fırın/ocak taban parçası, birimi batı taraftan sınırlayan, güneydeki N-17 açmasından uzanan turuncu kerpiç duvara yaslanmış şekilde görülen, yaklaşık 10 cm genişliğinde, oldukça dik şekilde aşağıya doğru kavis yapan parçadır (bkz. Resim 23). Bu parçadan yola çıkarak yine sınır tespit edilmeye çalışılmış ve herhangi başka parça olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Fakat küçük ve dağınık halde ele geçen parçalar dışında fırın/ocağa dair bir bulguya rastlanmamıştır. Bu alandan oldukça az sayıda buluntu ele geçmiştir. Dolgusunun tamamen küçük taş katkılı, kerpiç-kilden olduğu ve sadece parçalanmış halde yanmış kerpiçlerin görüldüğü söylenmelidir. Bu yanmış kerpiçlerden bir parça örnek olarak (Ö4) alınmıştır.

Bu alandaki ögenin tespit edilebilmesi adına ayrıca, alanın kuzeyinde kalan kısımda çalışılmıştır. Bu alanda da fırın ya da ocağa ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Bu tahrip olmuş ögenin yaslandığı turuncu duvarın hemen batısında yine turuncu duvara yaslanan ve güney bitişikteki N-17 açmasından kuzey-doğu doğrultusunda uzanan gri renkli kerpiç duvarın kuzey sınırının tespit edilip herhangi bir yöne dönüp dönmediği ve bir mekan ya da bir yapının

izlerinin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu duvarın kuzey kısmında taş öbekleriyle karşılaşmıştır (bkz. Resim 24).

Resim 23: B.0803 Sınırları belirsiz Tabaka – Fırın/ocak Dolgusundan ele geçen taban parçası ve yaslandığı turuncu duvar

Resim 24: Ö.801 Gri kerpiç duvar

Ardından B.0802 çöp dolgusunda tekrar çalışılmaya başlanmış ve bu dolgunun sınırları tespit edilmeye çalışılmıştır bu sırada, B.0802 çöp dolgusunun kuzey-doğusunda, açmanın tam orta noktasına yakın alanda oldukça sert ve temiz, gri kerpiçten bir blok görülmüştür. Bu blok

“L” şeklinde olup yaklaşık 24 cm genişliğindedir. Köşe yapan bu duvar parçasına Ö.802 öge numarası verilmiştir (bkz. Resim 25). Fakat bu kerpiç bloğun herhangi bir uzantısı bulunmamaktadır. Bu kerpiç bloğun, açmanın güney kesitinden kuzey-doğuya uzanan gri renkli kerpiç duvar ile ilişkili olduğu düşünülmüştür.

Resim 25: Ö.802 “L” Şeklinde kerpiç duvar bloğu

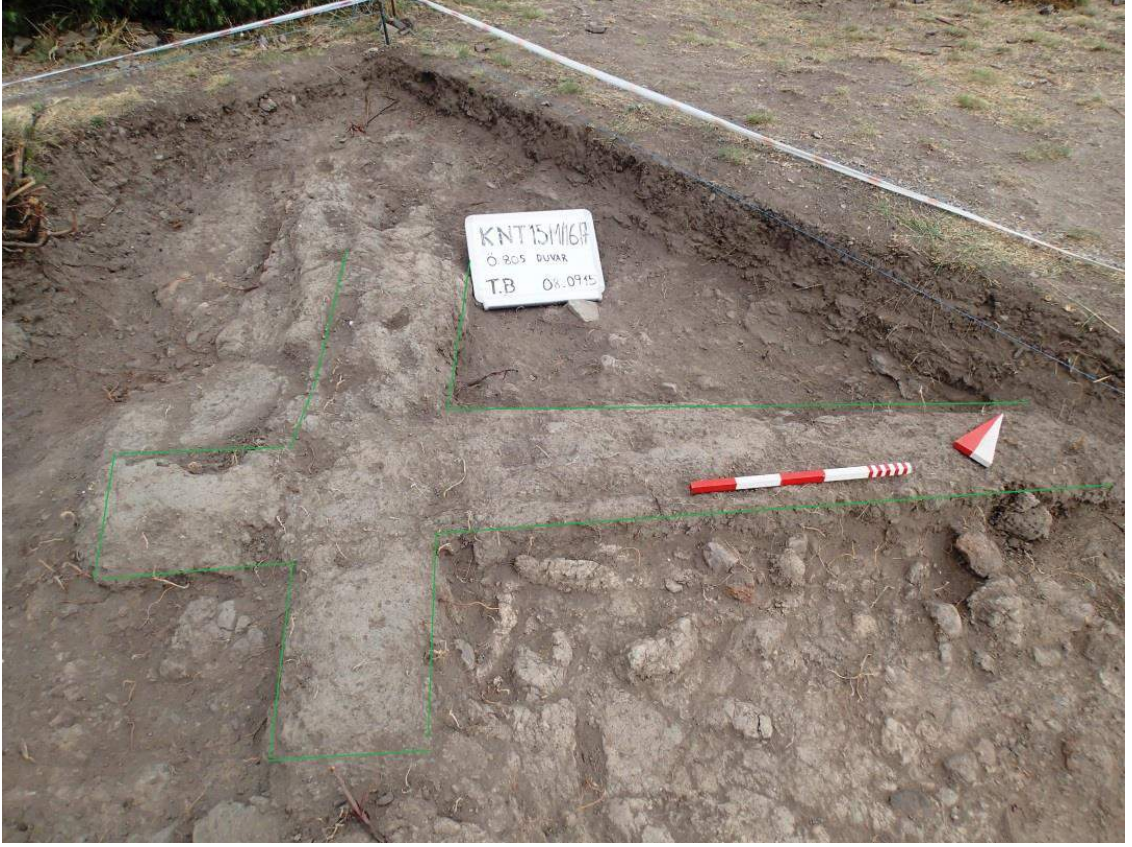
Anlaşıldığı kadarıyla bu duvarlar bir bütün halinde inşa edilmemiş aralarında boşluklar bırakılmıştır. Ardından bu boşlukların daha basit ve kalitesiz bir malzemeyle tekrar doldurulduğu ve bütünlük kazandırıldığı düşünülmektedir. Bu olası mekan kuzey-güney yönünde yaklaşık 2.40, doğu-batı yönünde ise yaklaşık 2.20 m ölçülerindedir. Bu olası mekan içinde ayrıca döküntü gibi görünen fakat, tıpkı duvarlar arasındaki boşlukları kapatmak adına yapılmış duvarlarla aynı dolguda olan çıkıntının üzerinde yaklaşık 5-6 cm derinliğindeki ahşap dikme deliği olarak kullanıldığı düşünülen 2 çukura rastlanılmıştır. Bu çukurların varlığı buranın bir dış mekan olabileceğini düşündürmüştür (bkz. Resim 26). Yine bu olası mekanın hemen batısında B.0802 çöp dolgusu bulunmaktadır. Fakat bu çöp dolgusunun olası mekanın batı duvarları kesilerek yapıldığı düşünülmektedir. Bu geçişi anlamak adına da çöp dolgusunun içinde de çalışılmıştır. Yaklaşık 4 cm derinleştirilmiş ve bu dolgunun sınırları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu alanda derinleşildikten sonra dolgunun batı sınırı biraz daha sertleşen topraktan yapılmış şekilde görülmektedir. Kuzey ve doğu sınırı ise henüz net olarak görülmemiştir. Fakat doğu sınırında mekan olduğu düşünülen alanın batı duvarlarının kesilerek yapıldığı düşünülmektedir.

Açma genelinde seviye eşitlendikten sonra, çalışmalar kuzey gride kaydırılmıştır. Kuzey gride, açmanın kuzey-batı köşesinde seviye inme çalışmaları yapılmış ve bu çalışmalar sonucunda, kuzey kesitten güney-batıya uzanan duvar ve bu duvarı doğu-batı yönlü dik kesen bir başka duvardan oluşan bir blok g r lm ştir. Bu duvar bloğunun da tıpkı açmanın doğu gridinde kalan duvarlar gibi gri kerpiçten yapıldığı g r lm ştir. Bu duvarların kalınlığı 25-40 cm. olup, kuzeyden güneye 2,44 cm. doğu-batı yönlü ise 1,80 cm. olarak  l lm ştir (bkz. Resim 27). Bu duvar  .805 olarak kaydedilmiştir.

Resim 26: Gri kerpiç bloklar ve aralarının doldurulmasıyla oluşturulmuş mekan olduğu düşünülen alan

Resim 27: Açmanın kuzey-batı Köşesinde Yer Alan Gri Renkli Duvar Bloğu

Açmanın kuzey-batı köşesinde ortaya çıkan bu duvar ile, açmanın orta kısmında yer alan diğer duvarların aynı yapıya ait olduğu düşünülmektedir. Tıpkı orta kısımda yer alan diğer duvarlar arasındaki uygulama gibi, kuzey-batıda yer alan bu duvar ile diğer duvarlar arasında daha farklı malzemeden yapılmış bir alan görülmüştür.

Ayrıca Ö.805 olarak kaydedilen “+” şeklindeki duvarın hemen kuzeyinde kalan alanda, yaklaşık 40 cm büyüklüğündeki bir taşın üzerine işlenmiş yarım güneş motifi görülmüştür. Bu *+-motif oldukça basit şekilde kazıma şeklinde yapılmıştır. Bu motifin benzeri, 2013 kazı sezonunda ele geçen bir kase parçasının üzerinde de görülmüştür (Bkz. Res. 28). Bu taşın işlevini gösterecek bir bulguya rastlanmamıştır. Fakat taşın kenarında oval şekilde bir oyun gözükmektedir. Bu taş bir söve taşı gibi ya da basit bir çevirmeyi desteklemek amacıyla kullanılmış olabilir.

Bu duvarın da ortaya çıkmasının ardından alandaki mimarinin devamı olup olmadığını görebilmek adına, B.0802, çöp dolgusunun kuzeyinde ve açmanın kuzey-doğu gridinde çalışılmıştır.

Resim 28: Taş bloğunun üzerine işlenmiş güneş motifi ve seramik üzerinde benzer motif.

Kuzey doğu gridde, güneydeki N-17 açmasından uzanan turuncu renkli kerpiç duvar (Ö.800) ve bitişiğindeki gri renkli kerpiç duvarın (Ö.801) kuzey kısımlarında, doğudaki M-18 açmasından uzandığı düşünülen, orta ve büyük boyutlu taşlardan oluşan, doğu-batı yönlü bir taş duvar dizesi görülmüştür (bkz. Resim 29).

Resim 29: Açmanın Doğu kesitinden uzanan Doğu-Batı yönlü taş duvar dizesi

Bu taş duvar dizesinin ortaya çıkarılmasının ardından, açmanın güney-doğu köşesi, N-17 açmasından kuzey-doğuya uzanan turuncu kerpiç duvar ve kuzey alandaki taş duvar dizesinin çevrelediği bir alan haline gelmiştir. Güney bitişihteki N-17 açmasında aynı alana denk gelen kuzey-doğu köşede de eş zamanlı çalışma yapılmış ve bu alanda fırın/ocak olduğu

düşünülen alanın tespit edilmesine çalışılmıştır. Fakat tıpkı M/16-17 açmasında olduğu gibi bu alanda da herhangi bir ize rastlanmamıştır. Ardından yine N-17 açmasıyla eş zamanlı yapılan çalışmalarda, toprağın tamamen kerpiç bir kaplama halini aldığı görülmüş ve yeni birim açılmasına karar verilmiştir. Bu alanın kuzey ve batı sınırları duvarlarla çevrelendiği için, oda dolgusu olarak nitelendirilmiş ve B.0804 numarası ile yeni birim olarak kazılmasına karar verilmiştir (bkz. Resim 30). Bu alanın oldukça masif halde kerpiçten oluştuğu belirtilmelidir. Bu alanda yapılan çalışmalarda çok az sayıda buluntu ele geçmiştir. Bu denli az buluntunun gelmesi buranın bir oda dolgusu değil, bir kaplama ya da döşeme olduğu düşündürmüştür. Aynı durum, B.0804 birimi ile eş zamanlı açılan, güney bitişikteki N-17 açmasının kuzey-doğu köşesindeki oda dolgusunda da (B.0305) gözlemlenmiştir. Her iki birimde de bu kerpicin taban kaplaması olduğu düşünülmektedir. Benzer durum, M/16-17 açmasının güney-doğu çaprazında yer alan ve 2015 yılında açılan N-O/18 açmasının kuzey-batı kısmında kalan alanda (B.0703) yapılan çalışmalarda da görülmüştür.

Resim 30: B.0804 Oda Dolgusu birimi ve birimi çevreleyen duvarlar

Açmanın hem güney-doğu köşesinde kalan B.0804 biriminde hem de açmanın batısında kalan alanda eş zamanlı çalışılmıştır. Bu çalışmalarda açmanın güney kesitine yaslanan ve açmanın orta kısmında yer alan çöp çukurunun (B.0802) sınırlarının tespiti amacıyla çevresinde yapılan seviye inme çalışmalarında, B.0802'nin batı tarafında tamamen aynı renk ve dokuda bir

toprakla karşılaşmıştır. Bu küçük alanda görülen toprak tıpkı B.0802 çöp dolgusunun toprağı gibi gri renkli, oldukça yumuşak ve küllüdür. Fakat ilk başta herhangi bir net sınır vermeyen bu görüntüyü netleştirebilmek adına alanda sıyırma işlemi yapılmıştır. Ardından dolgunun yayıldığı alan daha net görülmüş ve alanın yeni bir birim ile kazılmasına karar verilmiştir. Bu alan hemen doğusundaki B.0802 çöp dolgusu birimi ile benzer toprak özelliklerinden ve içerisinden ele geçen hayvan kemiğı, tatlı su kabuğı, kırık seramik parçaları ve yontma taş aletler gibi buluntuların benzerliğı ve yoğunluğu göz önüne alınarak, B.0805 çöp dolgusu (bkz. Resim 31) olarak nitelendirilmiştir.

Bu yeni birimin (B.0805) kazılması sırasında tıpkı B.0802 çöp dolgusundaki gibi yoğun buluntu ele geçmesi beklenirken, buluntu yoğunluğu nispeten azdır. Bunun sebebi olarak doğal tahribat ve birimin ortasında yer alan ve büyük sayılabilecek taşlardan oluşan taş öbeğinin varlığı sayılabilir. Bu taşların ilk başta herhangi bir öge ya da mimari ile ilişkili olmadığı düşünülmüştür. Fakat bu alanın güney bitişğinde bulunan N-16 açmasının kuzey kısmında (B.0406) yapılan daha önceki çalışmalarda benzeri taş dizesinin görüldüğü ve biraz daha alt seviyede devam eden kısmının saklandığı görülmüştür. Fakat B.0805 çöp dolgusu biriminin ortasında kalan bu taşlardan bazıları işlevsiz olduğu düşünüldüğünden kaldırılmıştır.

Resim 31: B.0802 Çöp dolgusu ve B.0805 Çöp Dolgusu

B.0805 numaralı çöp dolgusu biriminde derinleşme çalışmalarının ardından, hemen doğusundaki gibi sınırları belli bir çöp çukuru bulunması beklenmiş fakat bu alanda, B.0802 de

olduğu gibi belirgin bir çukur görülmemiştir. Buradaki alanda bu belirgin sınırlarının bulunamamasının sebebinin, birimin ortasında yer alan büyük taşların bu alanı tahrip ettiği düşüncesidir. Bu alanın kazılan son halindeki ölçüleri doğu-batı yönlü 1,20 m. kuzey-güney yönlü 1,15 m. olarak ölçülmüştür.

Ardından açmanın batı gridinde, B.0802 çöp dolgusu ve B.0805 çöp dolgusu birimlerinin etrafında sıyırma işlemi yapılmış ve açmanın güney-batı köşesinde, toprağın daha önceki çalışmalar sırasında da şüphelenilen atık nitelikte olduğu kanısına varılmış ve bu alanın yeni birim numarası ile kazılmasına karar verilmiştir. Bu yeni birimde toprakta oldukça fazla sayıda, düzensiz şekilde görülen küçük fırın taban parçaları, kil öbekleri, kerpiç parçaları gibi kalıntılar görülmektedir. Bu yeni birimin B.0806 birim numarası ile atık dolgu olarak kazılmasına karar verilmiştir. Bu yeni birim açmanın güney-batı köşesinde doğu-batı yönlü 2,80 m. kuzey-güney yönlü 2,70 m. lik gridin içinde kalacak şekilde açılmıştır (bkz. Resim 32).

Bu yeni birimin bir diğer açılma sebebi, höyüğün tepe kısmında 2013 yılından itibaren yapılan kazı çalışmalarında en yoğun buluntu veren iki açması olan güney bitişikteki N-16 açması ve güney-batı çaprazda yer alan N-15 açmalarının ve höyüğün tabakalanmasına dair veriler elde edebilmek adına derinleşme çalışmasının yapılmak istenmesidir. Fakat bu alanda yapılan derinleşme çalışmaları sırasında, birim açıldıktan kısa bir süre sonra, açmanın güney batı köşesinde, kerpiç bir döküntü üzerinde ikişerli sıra halinde sekiz adet çukura rastlanmıştır. Bu çukurların kazık dikme deliği olduğu düşünülmüştür (bkz. Resim 33).

Resim 32: B.0806 Atık Dolgu

Bu direk deliği olduğu düşünülen çukurlar, kuzey-güney yönlü uzanmaktadır. Tam nizami olmasa da ikişerli şekilde yapılmış izlenimi vermektedirler. Bu çukurların çapları 7

cm. ile 18 cm. arasında değişmektedir. Derinlikleri ise 3 cm. ile 11 cm. arasında değişmektedir. Bu kazık dikme deliği olduğu düşünülen çukurlara topluca öge alınmış ve Ö.807 olarak belgelenmiştir. Bu çukurlar kazılırken, bunların işlevine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Yine de bu deliklerin, alanda yapılan basit bir çevirme işlemi için yapıldığı ve kısa süreli kullanıldığı düşünülmektedir.

Resim 33: Ö.807 Kazık Delikleri

Açmanın güney-batı köşesindeki alanda kazık deliklerinin bulunmasından sonra, bu alanda yapılması planlanan derinleşme çalışmasından vazgeçilmiştir. Açmanın kuzey gridinde yer alan alanda, açmanın orta kısmında, B.0802 çöp dolgusu biriminin hemen kuzeyinde, tıpkı B.0806 birimindeki gibi atık bir dolgu bulunmaktadır. Bu atık dolgunun içerisinde oldukça fazla sayıda fırın taban parçası görülmüştür. Fakat bu fırın taban parçaları bağımsız olup herhangi bir iz ya da sınır vermemektedir. Bu alanda ayrıca tıpkı B.0806 daki gibi kerpiç parçaları, kil öbekler gibi dağınık malzemeler görülmektedir. Bu alanın etrafı duvar blokları ile çevrilidir. Batı sınırında, kuzey kesitten güneye doğru uzanan ve “ + ” şeklindeki gri kerpiç duvar (Ö.805) bulunmaktadır. Kuzey sınırında ise, açmanın en doğusundaki taş duvarın bitiminden itibaren kuzey-batıya uzanan gri renkli kerpiç duvar (Ö.806) bulunmaktadır. Güney sınırında ise B.0802 çöp çukurunun hemen kuzeyinde yer alan iki kerpiç blok ve bu kerpiç bloklardan batıda olanı ile, bahsettiğimiz “ + ” şeklindeki duvarın doğuya doğru çıkıntı yapan kısmının arasının kil bloklarla kapatılmasıyla oluşan, işlev gereği sonradan yapıldığı düşünülen bir kapatma bulunmaktadır. Aynı uygulamanın doğu sınırında yer alan iki gri kerpiç blok arasının daha kalitesiz ve özensiz şekilde yapılmış gri kerpiçle yapıldığı görülmektedir. Böylece dört tarafı da nitelikleri farklı olsa da aynı işlev amacıyla yapıldığı düşünülen

duvarlarla kapatılmış bu alanın, yeni bir birim numarası verilerek kazılmasına karar verilmiştir. Bu alana B.0807 birim numarasıyla oda dolgusu adı verilmiştir (bkz. Resim 34).

Resim 34: B.0807 Oda Dolgusu ve birimi çevreleyen duvarlar

B.0807 oda dolgusundaki çalışmalarda hem seviye inme çalışması yapılmış hem de alanı güneyde sınırlayan ve bloklar arasının sonradan kapatılarak yapılmış duvarın net şekilde ortaya çıkarılması çalışması yapılmıştır. Bu çalışma hem B.0807 sınırında kalan alanda hem de güneydeki B.0806 sınırları içinde kalan alanda yapılmıştır. Bu çalışmalarda B.0807 oda dolgusu içerisinden, şimdiye kadar höyükte bulunmuş boncuklardan farklı boyut ve tipte, lacivert renkli sert bir taştan yapılmış bir adet boncuk (E1) ele geçmiştir (bkz Resim 35).

Resim 35: B.0807- E1 Boncuk

Aynı zamanda, bu kapatma duvarın güneyinde, B.0806 biriminde yapılan çalışmada, bu kapatma duvara yapışık şekilde, yarım daire biçiminde, kilden yapılmış duvara

sahip bir petek ortaya çıkarılmıştır (bkz. Resim 36). Bu peteğin etrafında, kilden yapılmış yarım daire şeklinde duvarlarını desteklemek üzere yapıldığı düşünülen üç adet kil blok bulunmaktadır. Ayrıca peteğin yaklaşık 6 cm. kalınlığındaki duvarlarının bazı yerlerinde gri renkli, oldukça sert yapıda sıva izleri bulunmaktadır. Bu peteğin tahıl peteği olduğu düşünülmektedir. Fakat içerisinde ve çevresinde herhangi bir organik kalıntıya rastlanmamıştır.

Peteğin tam ortasına, oldukça sert ve masif bir kil yerleştirilerek, bu peteğin kullanımının iptal edildiği ya da değiştirildiği düşünülmektedir. Nitekim peteğin duvarlarının, bu kil bloğun içine uzanıp uzanmadığını görmek adına kil bloğun bir kısmı kazılmış ve bu peteğin bloğun içine doğru devam ettiği görülmüştür. Fakat oldukça sert olan bu kil bloğun kazılması sırasında peteğin duvarı da zarar görebileceğinden bu çalışmadan vazgeçilmiştir.

Resim 36: B.0806 sınırları içinde kalan Petek (Silo)

Bu petek ve etrafını çevreleyen üç kil blok bir öge olarak Ö.808 olarak kaydedilmiştir.

M/16-17 açmasında, B.0806 atık dolgunun yer aldığı, güney batı köşede derinleşilmesi planlanmış fakat bu alanda direk dikme deliklerinin (Ö.807) gelmesinin ardından bu işlemten vazgeçilmiştir. Fakat höyüğün tepe kısmındaki tabakalanmanın görülebilmesi amacıyla açmanın başka bir noktasında bu işlemin yapılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle, açmanın güney-doğu köşesinde yer alan alanda, B.0804 biriminin ardından yeni bir birim açılmasına karar verilmiş ve bu alanda derinleşme çalışması yapılması planlanmıştır. Bu alanın batı sınırını, güney bitişikteki N-17 açmasından uzanan turuncu renkli kerpiç duvar oluşturmaktadır. Kuzey sınırını ise, doğu bitişikteki M-18 açmasından uzanan doğu-batı yönlü taş duvar dizisi oluşturmaktadır. Bu yeni birim ile derinleşilmesinin bir diğer sebebi, 2014 yılı çalışmalarında, güney bitişikteki N-17 açmasının orta kısmında bulunan, oldukça kalın tabanlı büyük fırının,

daha alt seviyelerinde herhangi bir mimari veya arkeolojik tabaka bulunup bulunmadığını anlamaktır. Bu amaçla B.0804 oda dolgusunun bittiği düşünülen M/16-17 açmasının güney-doğu köşesinde B.0808 birim numarasıyla yeni bir birim açılmıştır bkz. Resim 37).

Resim 37: B.0808 Kerpiç Döküntü Birimi

Bu birime alanda yer alan kaplama veya taban döşemesi olduğu düşünülen kilden dolayı, kerpiç döküntü birimi adı verilmiş ve sondaj amacıyla açıldığı belirtilmiştir. Bu alanda yapılan derinleşme çalışmalarından sonra bu kerpiç döşemenin ardından ince bir küllü tabaka görülmüştür. Bu tabaka oldukça incedir. Gelineen seviyede, güney bitişikteki N-17 açmasının orta kısmında bulunan ve şimdiye kadar höyükteki en alt evre olduğu düşünülen fırın tabanından yaklaşık 20 cm daha aşağı bir değer ölçülmüştür. Bu aşamada, aynı kil – kerpiç kaplamanın ve altındaki ince küllü dolgunun höyükte başka alanlarda görülüp görülmediğini anlayabilmek adına, güney-doğu çaprazdaki N-O/18 açmasının, kuzey-batı köşesinde de sondaj açılmasına kadar verilmiştir. Bu alanda (B.0704) yapılan derinleşme çalışmalarında tıpkı M/16-17 açmasındaki B.0808 biriminde olduğu gibi kerpiç bir döşeme ve altında ince bir kül tabakası görülmüştür. (bkz. Resim 38).

Resim 38: N-O/18 açmasındaki (Sol) ve M/16-17 açmasındaki (Sağ) Sondajlar ve görülen tabakalar

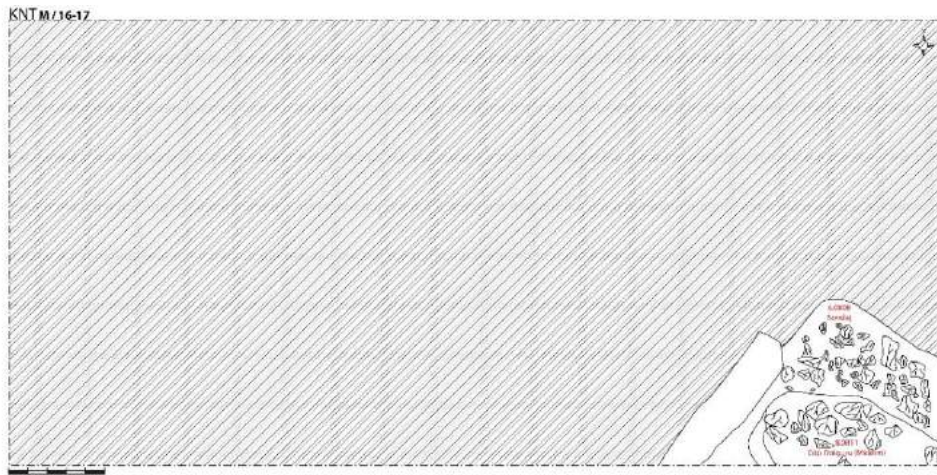
M/16-17 açmasının güney-doğu köşesinde yer alan B.0808 de kaldırılan bu kerpiç kaplama, alanı batıda sınırlayan ve güney bitişikteki N-17 açmasından kuzeye doğru uzanan kerpiç duvarın oturduğu seviyedir. Bu alanda yapılan derinleşme çalışmaları devam etmiş ve sırasıyla kerpiç döşeme, ince kül tabakası ardından oldukça karışık nitelikte, küçük taş katkılı başka bir kerpiç tabaka görülmüştür. Bu karışık kerpiç tabakadan, üstündeki ince kül tabaka ve bir üstündeki kerpiç döşeme olduğu düşünülen tabakalara göre daha fazla buluntu gelmiştir. Bu seviyeden sonra alanda biraz daha derinleşilmesine karar verilmiştir. Yaklaşık 15 cm.lik bu tabakadan sonra alanda yapılan çalışmalarda toprağın oldukça nemli olduğu fakat yumuşaklığından dolayı farklılaştığının anlaşıldığı bir tabaka gelmiştir. Bu tabaka kazılırken orta boyutlu taşlardan oluşan bir taş döşeme görülmüştür. Bu taş döşemenin, 3 cm. daha aşağıda, güney-doğu çaprazdaki N-O/18 açmasının kuzey-batı köşesinde açılan ve şimdiye kadar aynı tabakalanmayı takip ettiği görülen B.0704 sondaj biriminde de görülmesinin ardından, M/16-17 açmasında, güney-doğu köşedeki B.0808 de daha fazla derinleşilmesine karar verilmiştir. Bu taş döşemenin kaldırılmasının ardından oldukça fazla yanmış bir dolguyla karşılaşmıştır (bkz. Res.. 39). Bu yanık dolgunun oldukça yumuşak bir toprak yapısına sahip olduğu ve içerisinden ele geçen buluntuların da oldukça fazla yanmış olduğu görülmüştür. Bu yanık dolgudan tarihlendirme yapabilmek adına yanmış organik parça örnekleri ve kemik parçaları alınmıştır.

Yaklaşık 7-8 cm lik bu yanık dolgu B.0811 birim numarasıyla kayıt edilmiştir (bkz. Res. 40) Bu yanık dolgunun bir çöp dolgusu olduğuna karar verilmiştir. Bir diğer alternatif düşünce de bu yanık dolgunun höyüğün tepe kısmındaki genel bir yangın tabakası olduğu düşünülmektedir.

Resim 39: M/16-17 açmasının güney-doğu köşesindeki sondajda Taş Döşemenin altından gelen oldukça yanık tabaka

Fakat henüz bu derinlikte başka bir alan açılmadığı için höyüğün genelini kapsayan bir yangın tabakası olabileceği düşüncesi desteksiz kalmaktadır. Bu dolgunun altından da büyük boyutlu taşlar gelmiştir. Bu taşların da bir başka döşemeye ait olduğu düşünülmektedir. Yine bu taşların altında ne tür bir dolgunun olduğu ancak sonraki sezonlarda yapılacak çalışmalarda anlaşılabilecektir. Höyükteki en derin yer olan bu tabakanın, şu anda höyükteki en erken tabaka olduğu düşünülmektedir.

Resim 40 : Açmanın güneybatı köşesinde yer alan B.0808'de yer alan taş duvar ve altından gelen B.0811(çöp dolgusu) biriminde yer alan taş döşeme

Daha sonraki çalışmalarda bu alanda en alt seviyede görülen taşların niteliğinin anlaşılması amacıyla aralarının dikkatlice açılması ve detaylı temizlik çalışması yapılmıştır. Bakıldığında bu taşları büyük boyutlu olup, bir düzen içerisinde yerleştirilmiş oldukları anlaşılmıştır. Fakat bu alanda daha fazla derinleşme çalışması yapılmamasına karar verilmiştir (bkz. Resim 41).

Resim 41 : M/16-17 açmasının g-d köşesindeki sondajın son hali

B.0808 ve B.0811 birimlerinin bulunduğu bu sondajın derinliği, güney kesitten 1,42 cm olarak ölçülmüştür.

Bu alanın kuzeyinde bulunan ve doğudaki M-18 açmasından, doğu-batı yönlü uzanan taş duvarın ve altından gelen taşların, ilk başta ilişkili oldukları düşünülmüş fakat sondajda yapılan derinleşme çalışmaları sırasında kesitte farklı tabakaların seçilebilmesinden sonra (bkz. Resim 42), hem kil hem de küçük ve orta boy taşlarla yapılmış döşemelerin üstünde bağımsız bir duvar olduğu anlaşılmıştır. M-18 'den uzanan bu taş duvarın en üst tabakada yer alan farklı bir yapı evresine ait olduğu düşünülmektedir. Fakat altından da taş duvarın ya da döşemenin

gelmesi, bu duvarın bir önceki evrede yer alan mimarının üzerine yapıldığını düşündürmektedir. Bu alanın höyüğün tepe kısmında eğimin fazla olduğu yerde bulunduğunu ve belki bu duvarın bir istinat duvarı gibi kullanılan bir çevirme duvarı olabileceği düşünülmektedir. Aynı durum güney-doğu çaprazdaki N-O/18 açmasının doğu tarafında da görülmektedir.

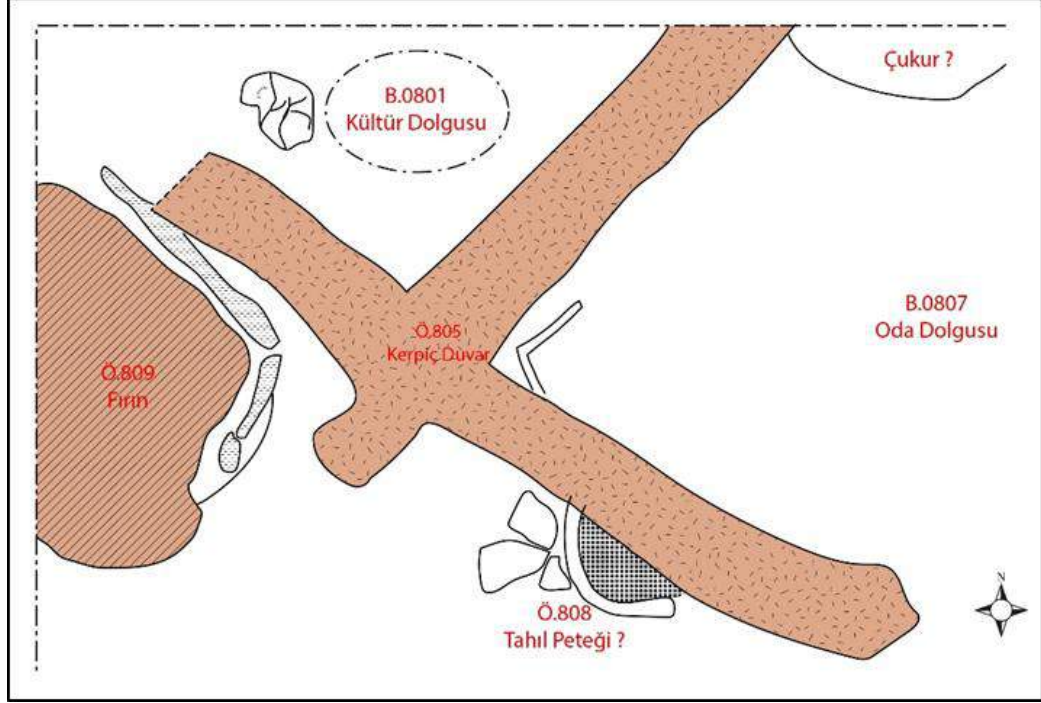
Resim 42: M/16-17 Açması'nın Güney-doğu köşesindeki kesit ve tabakalar

Açmada eş zamanlı olarak, en batıda kalan alanda, açmanın kuzey-batı gridinde de çalışılmıştır. Bu alanda tespit edilen fırın dolgusu (B.0809) kazılmış ve bu alanda yer alan fırın tabanı ortaya çıkarılmıştır (bkz. Resim 43 sol). Bu fırın doğuda ve kuzeyde, kuzey kesitten uzanan ve “+” yapan duvar bloğu ile sınırlanmaktadır. Fırının Ö.805 numaralı duvarın batıda köşe yaptığı yere yaslandığı görülmektedir (bkz. Resim 44). Batı sınırı ise açmanın dışında kalmaktadır. Güney sınırı ise net değildir. Bu fırının şimdiye kadar höyükte ele geçen fırınlar içerisinde en büyük fırın olduğu söylenebilir.

Resim 43 : Ö.809 Fırın Batıdan görünüm (Sol), Kuzdeyden görünüm (Sağ)

Nitekim fırının boyu kuzey-güney yönlü 1,75 cm.dir. Bu fırın tabanının etrafında, oldukça yanmış şekilde kubbe duvarları gözükmemektedir. Bu duvarlar doğu sınırda köşe yapar vaziyettedir (bkz. Resim 43 sağ). Fırının sanılanın aksine köşeli yapıda olması da ilginçtir.

Resim 44: Fırın (Ö.809) ve Batısında yer alan kerpiç duvar (Ö.805)

Bu fırının yer aldığı B.0809 fırın dolgusu kazılırken seramik buluntuların çok az geldiği belirtilmemiştir. Yontma taş aletlerden ise 7 cm boyunda bir tarafı testere gibi çentikli bir dilgi (X.1) alandan geçen önemli bir buluntudur (bkz. Resim 45).

Resim 45: B.0809 X.1 Yontmataş Dilgi

Fırının ortaya çıkarıldığı kuzey-batı gridde, çalışmalar sonlandırıldıktan sonra tekrar, açmanın güney-doğuda kalan alanda çalışılmıştır. B.0811 de son bir detaylı temizlik yapıldıktan sonra güney-doğu gridde de çalışmalar sonlandırılmıştır. Bu alanda çalışmaların B.0811 biriminde sonlandırılmasından sonra, kuzeyinde bulunan taşların işlevini daha iyi anlayabilmek adına açmanın kuzey-doğu gridinde de çalışılmıştır.

Bu alanda, daha önceden kerpiç döküntü olarak adlandırılan izler görülmüş ve kaydedilmiştir. Ardından bu alanda sıyırma işlemi yapılmış ve bu döküntülerin, tıpkı sondajda, kesitte görülen kerpiç döşeme gibi olduğu anlaşılmıştır. Fakat bu döşemenin orta kısmında doğu-batı yönlü yaklaşık 1 m. uzunluğunda, 30 cm genişliğinde bir alan kazılarak, içerisine farklı bir toprak doldurulduğu anlaşılmıştır. Bu toprağın rengi gri olup, oldukça yumuşak ve küllüdür. Özelliklerine bakıldığında bir çöp dolgusu niteliğinde olduğu düşünülmüştür. Bu alanın yeni bir birim numarası verilerek kazılmasına karar verilmiştir. Bu alan B.0810 çöp dolgusu / atık dolgu olarak kaydedilmiş ve kazılmıştır (bkz. Resim 46).

Resim 46: B.0810 çöp dolgusu ve güneyine yer alan taş duvar

M/16-17 açmasının kuzey-doğu gridinde yer alan B.0810 çöp dolgusu / atık dolgu birimini batı tarafta, kuzey kesitten güneye doğru uzanan 25 cm genişliğinde ve 40 cm uzunluğunda 2 sıra kerpiç blokla yapılmış bir duvar sınırlandırmaktadır. Bu kerpiç blokların arasında bağlayıcı olarak derz kullanılmıştır. Bu duvarın hemen batısında bir sıra daha duvar

olduğu düşünülmektedir. Fakat bu alanda sadece sıyırma işlemi yapılmıştır. 2015 yılı çalışmalarında bu alanda çalışılması düşünülmendiğinden duvarların etrafında daha fazla kazı yapılmamıştır. Bu alanın, bir alt evreye ait olduğu düşünülmektedir. Aynı durum açmanın güney doğu gridinde, güneydeki N-17 açmasından kuzey-doğuya uzanan gri duvarın hemen batısında, izleri görülen turuncu renkli duvar için de geçerlidir. Bu alanın kazılması da bir sonraki kazı sezonunda planlanmaktadır (bkz. Resim 47).

B.0810 çöp dolgusu/atık dolgu biriminde yapılan çalışmalarda, oldukça yumuşak, küllü toprağın geldiği alandan çok sayıda özel buluntu ele geçmiştir. Küçük bir alandan mermer bilezik parçaları ve havan eli parçaları ele geçmiştir. Bu iki buluntu türü, mermer bilezik üretiminde havanellerinin de kullanıldığı düşüncesini akla getirmiştir. Ayrıca bu buluntuların etrafında orta boyutlu taşlardan oluşan taş öbekleri görülmüştür. Fakat bu taşların buraya yuvarlandıkları ya da kasıtlı konuldukları konusunda bir sonuca varılamamıştır. Bu alanın kerpiç döşemenin kazılması ile sonradan oluşturulduğu düşünülmektedir

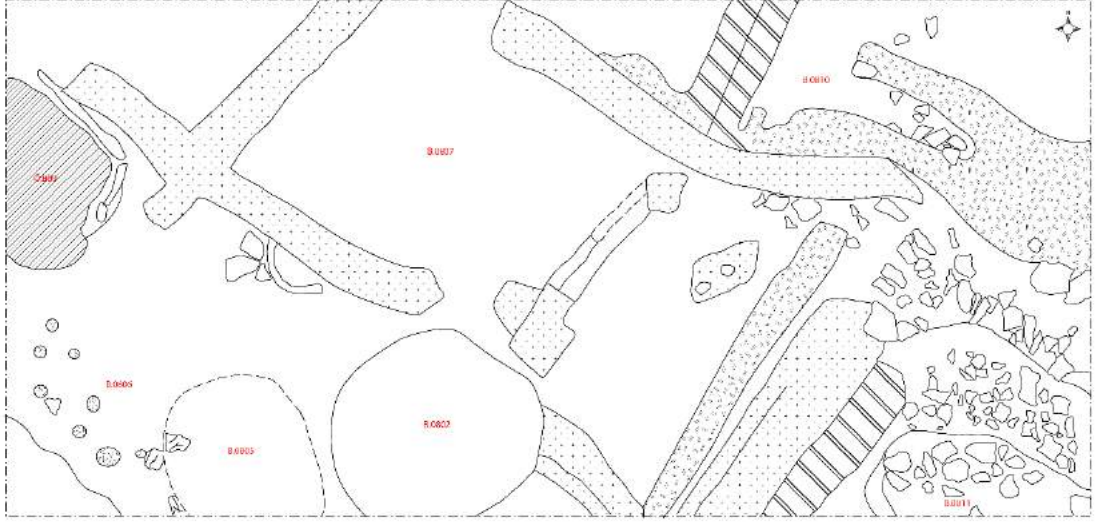

Resim 47 : Güneydeki N-17 Açmasından kuzeye uzanan ve ve Ö.801 numaralı gri kerpiç duvarın yanından uzanan turuncu renkli kerpiç duvarın izleri (Henüz kazılmamıştır)

Güneyinde bulunan taş duvarın, hemen dibine yapılan bu döşemenin, etrafı çevreleyen bir düz alan yaratmak adına yapıldığı düşünülmektedir. Fakat bu alanın daha net anlaşılması ancak bir sonraki kazı sezonunda yapılacak çalışmalar ile mümkündür.

M/16-17 açmasında 2015 yılında yapılan çalışmalarda, özellikle 2014 kazı sezonunda çalışılan ve hem mimari hem de buluntuları açısından önemli veriler elde edilen N-17 ve N-16 açmalarının, höyüğün tepe kısmında kuzeye doğru devam edip etmediği ve hangi karakterde olduğu anlaşılmak istenmiştir. Nitekim özellikle güney-doğu bitişikte yer alan N-17 açmasında görülen mimari öğelerin uzantıları M/16-17 açmasında da görülmüştür (Ö.800,Ö.801). Aynı durum N-16 açmasında görülmemiştir. N-16 açmasıyla benzerlik ise dolgu yönündendir. N-16 açmasının kuzey-doğu köşesinde bulunan çöp dolgusu ile, M/16-17 açmasındaki B.0802 çöp dolgusu aynıdır. Aynı şekilde bu çöp dolgusunun kazıldığı alanın hemen batısında kalan alan ile, N-16 açmasının kuzey-batısında kalan alan aynı nitelikte gözükmemektedir. Her iki alan da atık dolgu olarak nitelendirilip içeriğinde oldukça karışık bir dolgu barındırmaktadır. Ayrıca her iki alandan da oldukça fazla sayıda özel buluntu ele geçmiştir.

M/16-17 açmasında yapılan çalışmalarda ortaya çıkan mimari öğeler ile diğer bulgular (bkz. Resim 48), bu alanın höyüğün tepe kısmında yer alan ve daha önceden ortaya çıkarılmış mekanlara göre farklı olduğunu, bu alanın tamamen açık alanda yer aldığını göstermiştir. Nitekim şimdiye kadar höyükte en net şekilde evsel mekan olduğu anlaşılan O-17 açmasında ortaya çıkarılan mimariden oldukça farklı bir görüntüyle karşılaşmıştır. M/16-17 de ortaya çıkarılan kerpiç duvarların özensizliği göze çarpmaktadır. Bu duvarlar (gri renkli) işleve göre çok çabuk ve basit şekilde yapılmışlardır. Açık alan olarak nitelendirilen özellikle kuzey gridin belirgin bir tabanı da bulunamamıştır. Alanda yer alan duvarlar oldukça kompakt halde olmalarına rağmen çok küçük bloklar halinde ele geçmiştir. Bu blokların aralarının işleve göre hızlıca ve özensizce, daha kalitesiz bir malzemeden yapıldıkları gözlenmiştir. Bu sayede çok hızlı şekilde mekan ve bölmeler yaratılmış olmalıdır. Aynı şekilde bu alanda ortaya çıkarılan direk dikme deliği olduğu düşünülen çukurlar bu bölmeleri oluşturan duvarları ve blokları desteklemektedir. Yine bu alanda ele geçen gri renkli kerpiç duvarların üzerlerinde görülen bu direk dikme delikleri (Ö.803) ve 2014 yılında kazılan N-16 açmasındaki gri kerpiç duvarların köşelerinde görülen direk dikme delikleri bu düşünceye kanıt sayılabilir. Yine bir başka yorum da bu duvarların yüksek olmadıklarının görülmesidir. Bu dış alanlara atık dolgunun doldurulması ile yapılmış bir taban düzlemi üzerine oldukça basit şekilde yapılan duvarlarla mekanlar ve bölmeler oluşturulmuştur.

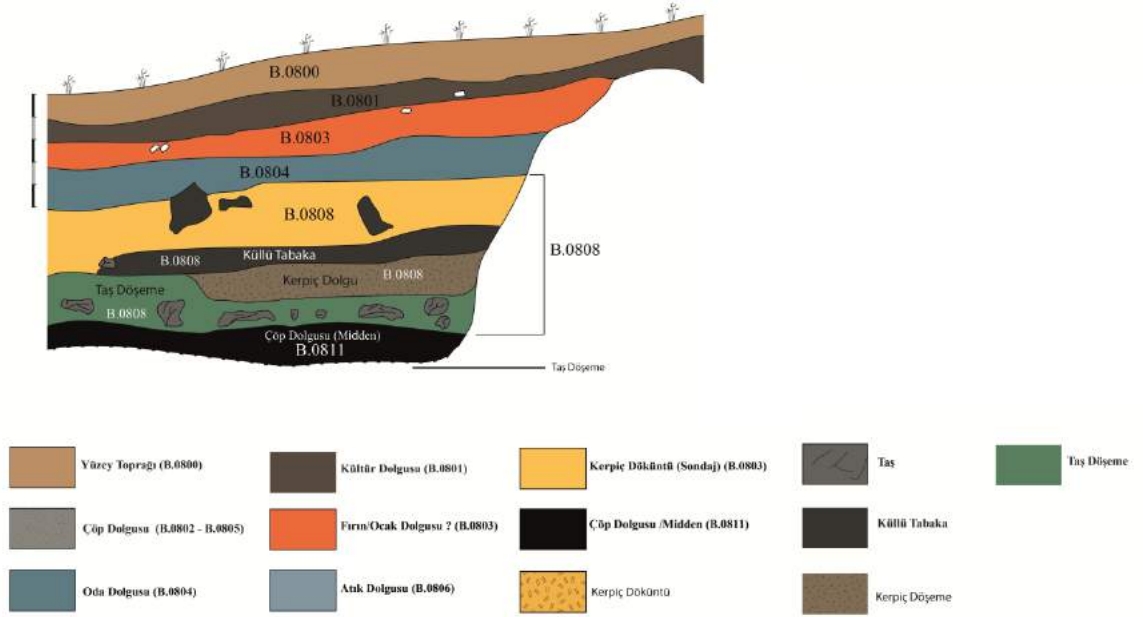
Resim 48: M/16-17 Açması Sezon sonu Çizim ve Birimler

Bir başka çıkarım da yine buranın açık alan olduğuna destek niteliğinde olan çöp çukurunun varlığı olarak sayılabilir. Bu çöp çukurunun M/16-17 açmasında ortaya çıkan odalar ile, çöp çukurunu güneyde sınırlayan N-16 açmasındaki oda/mezanın ortak kullanım alanı olduğu görülmüştür. Olasılıkla önce N-16 daki yapının dışında kalan bu çöp çukuru daha sonra M/16-17 açmasındaki yapının da yapılmasıyla ortada kalmıştır.

Bahsedilen duvarlar kazının sonlarına doğru bir bütünlük göstermiştir. Özellikle hava fotoğrafından net şekilde doğu-batı doğrultulu büyük bir yapı ve bu yapının aralarında bölme duvarları görülebilmektedir.

M/16-17 açmasının dışında, 2015 yılında kazılan ve aynı şekilde 2014 yılında net şekilde mimari veriler veren O-17 açması ile N-17 açmasının mimari uzantılarını anlayabilmek adına açılan N-O/18 açmasında da açık alan olduğunu gösteren bulgular ele geçmiştir. Bunların başında açmanın doğusunda yer alan taş döşeme ve çevreleyen duvarın kalıntıları olduğu düşünülen taşlar vardır. Yine bu açmada ele geçen, oldukça büyük boyutlu fırın tabanı, bir mezan içerisinde kullanılamayacak boyuttadır. Benzer durum M/16-17 açmasının en batı sınırında, B.0809 birimi içerisinde ortaya çıkarılmıştır. Bu alandaki fırın (Ö.809) boyutları bakımından mezan içerisinde kullanılamayacak kadar büyüktür. Ayrıca açma içerisinde farklı alanlarda sınırları belli olmayan ve oldukça tahrip olmuş ya da kullanımları iptal edilmiş fırın taban parçaları ele geçmiştir. Bu fırınların tamamen endüstriyel amaçla kullanıldığı ve bu fırınların mermer bilezik üretimi ile ilişkili oldukları düşünülmektedir. Bu denli büyük fırınların açık havada yer alması ve rüzgardan faydalanılarak kullanılmaları fikri oldukça mantıklıdır.

2015 yılında M/16-17 açmasında değinilmesi gereken bir başka nokta da, açmanın güney-doğu köşesinde açılan sondaj birimi ve görülen tabakalardır. Anlaşılan höyük üzerindeki mimaride sık sık taban düzlemi oluşturabilmek adına, hem taşlarla hem de kil ile tabanlar oluşturulmuştur. Mimari öğeler bu düzlemlerin üzerine oturtulmuştur. Bu sondajda (B.0808) bir taş döşeme üzerine, karışık bir dolgudan oluşan kerpiç döşeme ve üzerinde ince bir kül tabakası, onun üzerinde ince bir kil kaplama ve üzerinde kerpiç döşeme görülmüştür. Bu uygulamanın bütün höyük üzerinde yapıp yapılmadığı henüz bilinmemektedir. Fakat güney-doğu çaprazda yer alan N-O 18 açmasında da benzer uygulamanın görülmesi bu uygulamanın tepe kısmında yer alan yapılarda kullanıldığı görüşünü güçlendirmektedir. Bunu daha da net anlayabilmek ancak höyükte daha fazla yerde derinleşilmesi ile mümkün olacaktır. (Bkz. res. 49)

Resim 49: M/16-17 Açmasının Güney-doğusundaki Sondajın Kesit çizimi

M/16-17 açmasında belirtilmesi gereken bir başka detay da buluntuların oldukça yoğun olmasıdır. Başta özel buluntular olmak üzere, çalışılan birimlerde oldukça fazla sayıda seramik parçası ve yontma taş alet ele geçmiştir. Bu Özel buluntular özellikle açmanın güney batı-gridinde ve güney-doğu gridinde fazladır. Daha önceki yıllarda da bu özel buluntular özellikle N-16 ve N-15 açmalarının kuzey tarafında ele geçmiştir. Bu seneki çalışmalarda da bu açmaların kuzeyinde yer alan alanda, M/16-17 açmasının güney-batı gridinde aynı yoğunluk devam etmektedir. Bu buluntular içerisinde bilezik endüstrisine dair önemli çıkarımlar

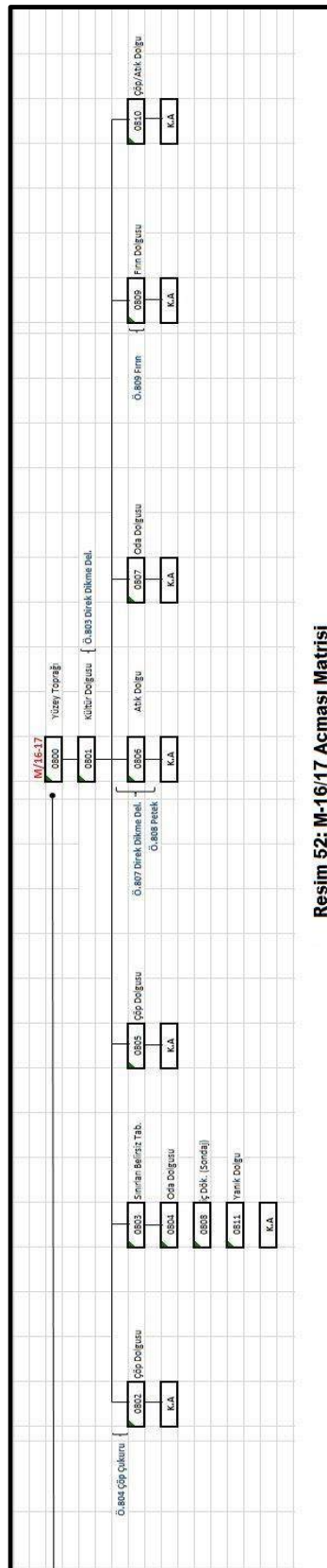
yapılmasını sağlayacak özel buluntular ele geçmiştir. Şimdiye kadar mermerden olduğunu düşündüğümüz bu endüstrinin daha da zenginleşerek manyezitin de hammadde olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca çöp çukuru başta olmak üzere güney gridda kalan alanda çok sayıda tatlı su kabuğu ve hayvan kemiği gibi buluntular, yerleşmedeki yiyecek tüketimi ve fauna hakkında bilgi vermektedir.

M/16-17 açmasının özellikle doğu tarafında yer alan turuncu renkli mimarinin kazılıp anlaşılması ancak üstte kalan gri renkli duvarlardan oluşan mimarinin kaldırılması ile mümkün olacaktır. Bu çalışma da bir sonraki kazı sezonuna bırakılmıştır. Nitekim açmada yer alan bu gri renkli duvarlardan oluşan mimariyi anlamak oldukça zaman almıştır. Bunun sebebi bu gri kerpicing döküntülerinin oldukça geniş alana yayılması ve duvardan ayırt edilmesinin zor olmasıdır. Mimarinin son sınırı olduğu düşünülen kuzeyde yer alan bu açmada kazının sonlarına doğru ortaya çıkarılan ve açmanın kuzey-batı tarafındaki “+” şeklindeki duvar bloğu açmanın kuzeyine doğru devam etmektedir. Bu da mimarinin daha da kuzeye gittiğini göstermektedir. Karelaj sisteminde “K” sırasına denk gelen kuzeyde kalan bu alanın ve M/16-17 açması ile güneyde kalan N-15 açmasının kuzeyinde kalan M-15 açmasının kazılması ile bu alanın daha net şekilde anlaşılacağı düşünülmektedir (bkz. Resim 50).

M/16-17 açmasında 2015 yılı çalışmaları 14.09.15 itibariyle sonlandırılmıştır. Açmanın üzeri kapatılmadan son yükseklik değerleri alınmıştır. Buna göre açmanın GD köşesinden 963,305, KD köşesinden 963,705, GB köşesinden 964,345, KB köşesinden 964,135 ve orta noktasından 964,031 değerleri ölçülmüştür.

Resim 51: M/16-17 açması son hali Orthophoto

2.3. KANLITAŞ HÖYÜK M-18 AÇMASI GENEL RAPORU

Ferhat Erikan

İlk olarak 30.08.2015 tarihinde çalışmalarına başlanan M-18 açmasında birim formu ve plan çizimi için **1000-1099** birim ve **15/1000-15/1099** grafik numara aralıkları belirlenmiştir. Açma sınırlarının iç kısmına doğru 0.20 m genişliğinde, araba yolu olarak kullanılmak üzere pay bırakılmış olup 5x5 metrelik açmanın ölçüleri DB-KG doğrultusunda 4.60 m. olarak düzenlenmiştir. M-18 açmasının en yüksek kısmı olan GB köşesi ile en alçak kısmı olan KD köşesi arasında yaklaşık 1 metrelik eğim farkı bulunmaktadır (bkz. Res. 53). Açma içerisinde başlangıçta ölçülen yüksekliklere bakıldığında KB köşesi 963,690, GB köşesi 964,116, KD köşesi 962,859, GD köşesi 963, 404 ve açmanın orta kısmı ise 963, 609 olarak ölçülmüştür.

Resim 53: M-18 Açması Başlangıç Görünümü

M-18 açması içerisinde çalışmaya yüzeyde bulunan otların temizlenmesinin ardından B.1000 “Yüzey Toprağı” biriminin açılmasıyla başlanmıştır. B.1000 “Yüzey Toprağı” birimini kapsayan açmanın genelinde seviye farklarını ortadan kaldırmak amacı ile özellikle M-18 açmasının B yarısında çalışılmıştır. Bu alanda gerçekleştirilen seviye inme çalışmaları sırasında açmanın GB köşesinden taş döküntülerinin geldiği görülmüştür. Bu taş döküntülerinin M/16-17 açmasının GD köşesinde bulunan taş sıralarının devamı olduğu anlaşılmıştır. Açmanın B yarısında yapılan seviye inme çalışmalarında toprak oldukça yumuşak ve koyu kahverengi rengindedir. Batı yarısında yapılan seviye inme çalışmaları sırasında X1 numarası verilen bir adet bilezik parçası, X2 numarası verilen bir adet yontmataş alet(bıçak) ve bir adet X3 numarası verilen bilezik parçası ele geçmiştir.

Resim 54: B.1000 Yüzey Toprağı ve Açmanın GB Köşesinde Ortaya Çıkarılan Taş Öbekleri

Özellikle açmanın batı yarısında bulunan eğim farkı nedeniyle bu kısımda çalışmalar sürdürülmüştür. Bu alanda yapılan seviye inme çalışmalarında toprak renginin değişmesi ve seramik, yontmataş gibi buluntuların yoğunlaşması üzerine açmanın batı yarısını oluşturan DB 2.50 ve KG 4.60 m ölçülerinde B.1001 numaralı “Kültür Dolgusu” birimi açılmıştır (bkz. Res 54).

Resim 55: B.1001 Kültür Dolgusu ve M-16/17 Açmasından Başlayarak N-O/18 Açmasının Kuzey Profiline Uzanan Taş Döküntüleri

Bu birimle devam eden seviye inme çalışmalarında daha önce açmanın GB köşesinde üst kısımları görülen ve M/16-17 açmasının GD köşesinde de bulunan taş öbeklerinin daha da belirginleştiği görülmüştür. Bu taş öbeklerinin M/16-17 açmasında bulunan taş öbekleri ile birleşerek bu yıl kazısı yapılan N-O/18 açmasının K profiline doğru ilerlediği görülmüştür

(bkz. Res. 55). B.1001 “Kültür Dolgusu” biriminde açma içerisindeki seviye farklarını ortadan kaldırmak amacı ile yapılan çalışmalarda özellikle açmanın batı yarısından yoğun miktarda küllü toprağın geldiği görülmüştür. Gelen küllü toprak son derece yumuşak olup; içerisinde yoğun miktarda seramik, kemik ve yontmataş alet ele geçmiştir. Bunun yanında bu alan içerisinde X2 numarası verilen bir skapula, X3 numarası verilen ve dış kabuğu hala üzerinde duran bir obsidyen parçası, X4 numarası verilen orta kısmında bir delik bulunan işlenmiş kumtaşı ve X5 numarası verilen bir adet perdah taşı ele geçmiştir. Bunun yanında E2 numaralı bir bilezik parçası, E3 numaralı kireçtaşından boncuk, E4 numaralı işlenmiş kumtaşı, E5 numarası verilen yontmataş alet, E6 numaralı bilezik parçası ve E7 numaralı bir figürinin ayağına benzeyen işlenmiş kil obje ele geçmiştir.

B.1001 “Kültür Dolgusu” biriminde yapılan seviye inme çalışmalarında açmanın KB kısmına yakın bir alanda boyu yaklaşık 1.10 m uzunluğunda alan bir fırının ilk olarak taban kısmının bir bölümü görülmüş ve ardından da sınırları tespit edilmiştir. Fırın tabanının ortaya çıkarılması amacı ile bu alanda DB 3.10 m KG ise 2.90 m ölçülerinde B.1002 “ Fırın Dolgusu” birimi açılarak kazı çalışmalarına devam edilmiştir (bkz. Res. 56).

Resim 56: B.1002 Fırın Dolgusu

Fırın dolgusunun kazılması esnasında alan içerisinde 2 adet yanmış taban izine rastlanmıştır. Bu izlerin dikkatlice takip edilerek kazılması sonucunda alan içerisinde iki adet fırının varlığı anlaşılmıştır. Bu fırınlar üst üste oturmakta olup; büyük olan fırının boyutları DB 1.35 m, KG ise tam ortaya çıkarılamamasına rağmen 1.37 cm olarak ölçülmüştür. İkinci ve

küçük olan fırının boyutları ise KG 70 cm, DB 90 cm olarak ölçülmüştür. Birinci fırının tam üzerine yapılan ikinci fırın diğerine göre daha küçük ve ovaldir. Büyük fırının kullanımının tamamlanmasının ardından bu fırının üzerine daha küçük bir fırın yapılmıştır. İki fırın arasındaki dolgu kalınlığı yaklaşık 20 cm'dir. Büyük fırının D kısmının kesintiye uğradığı görülmüştür. Bunun yanında büyük fırının çok fazla tahrip olduğu ve kullanım ömrünü tamamladığı anlaşılmıştır. Ortaya çıkarılan fırın için Ö.1000 öge numarası verilerek kayıt işlemleri yapılmıştır. Fırın dolgusu içerisinden herhangi buluntu ele geçmemiştir. Bunun yanında fırının batı kısmında küllü bir alanın varlığı devam etmektedir. Bunu yanında fırın tabanının turuncumsu renkli bir kerpice yaslandığı görülmektedir. Fırın tabanının en derin noktası ile başlangıç noktası(sınırı) arasında yaklaşık 20 cm'lik bir derinlik ölçülmüştür. Bunun yanında fırının batısında bulunan küllü toprağın yer yer kerpiç döküntüleri tarafından kesintiye uğradığı gözlemlenmiştir (bkz. Res. 57).

Resim 57: B.1002 Fırın Dolgusu Biriminin Kazılması ile Ortaya Çıkarılan Üst Üste Oturan Ö.1000 numaralı Büyük ve Küçük Fırının Sınırları ve Tabanı

M-18 açmasının kuzey yarısına yakın bir alanda ortaya çıkarılan bu fırın tabanları bu kazı sezonunda N-O/18 açmasında ortaya çıkarılan Ö.700 numaralı fırın ile aynı seviyede ve yerleşimin doğusunda bulunması bu fırınların açık alanlarda kurulmuş olabileceğini düşündürmektedir. Fırın dolgusunun kazılması esnasında dolgu içerisinden ve çevresinden herhangi bir buluntunun gelmemesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Fırın tabanının ortaya çıkarılmasının ardından açma içerisindeki çalışmalara B.1000 “Yüzey Toprak” biriminde devam edilmiştir. Açmanın doğu yarısını kapsayan bu birimde çalışılmasının nedeni B.1002 “Fırın Dolgusu” biriminde ortaya çıkarılan fırın tabanının açmanın doğusunda devam edip etmediğini anlamaktır. Bu amaçla bu alanda yaklaşık 10 cm seviye inilmiş olup, herhangi bir öge ile karşılaşılmamıştır. Ancak bu alandan da açmanın batısında bulunan küllü toprağın devamının geldiği görülmüştür. Yine bu toprak içerisinde yoğun miktarda seramik geldiği gözlemlenmiştir.

Resim 58: M-18 Açmasının GB Köşesinde Bulunan ve Seviye İnme Çalışmaları İle Daha da Belirginleşen Taş Öbekleri

Bu alanda da açmanın B yarısında gözlemlenen küllü toprağın gelmesi ile açmanın D yarısı da B.1001 “Kültür Dolgusu” birimine dâhil edilmiştir. M-18 açmasının D yarısını ve GB köşesini kapsayan B.1001 “Kültür Dolgusu” biriminde çalışmalara devam edilmesinin nedeni M/16-17 açmasının GD köşesinden başlayarak M-18 açmasının GB köşesinde de devam eden taş döküntülerinin devamının açmanın doğusuna doğru ilerleyip ilerlemediğinin anlaşılmasıdır. Bu alanda gerçekleştirilen seviye inme çalışmaları sırasında M-18 açmasının batı profilinden başlayarak ilk olarak açmanın GB kısmına doğru ilerleyen küllü toprağın açmanın GD kısmına doğru da ilerlediği görülmüştür. Bunun yanında açmanın GD kısmında yer yer bu taş öbeklerinin seyrek olarak ilerlediği görülmüştür. Bu alanda ortaya çıkarılan taş döküntülerinin B.0704 Kerpiç Döküntüsü(Sondaj) birimi ile çalışma yapılan N-O/18 açmasının KB köşesinde de geldiği görülmüştür (bkz. Res. 58).

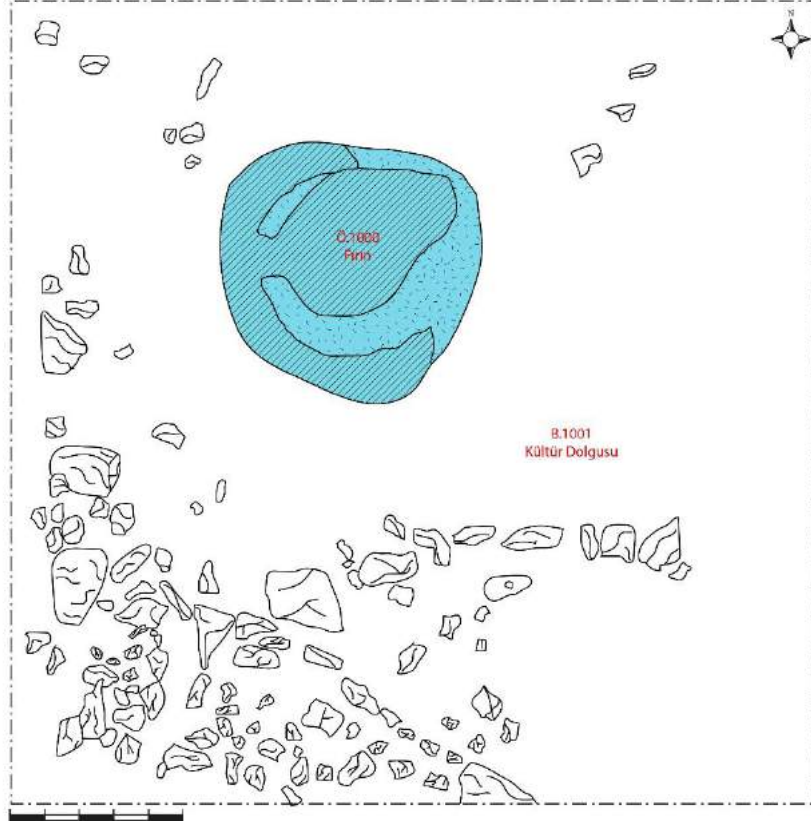
M-18 açmasının GB köşesinde, M-16/17 açmasının GD'sun da ve N-O/18 açmasının KB köşesinde ortaya çıkarılan ve alt kısımlarının daha büyük taşlarla yapıldığı gözlemlenen bu taş döküntülerinin yerleşimi çevreleyen bir duvar olabileceği düşünülmektedir. Bu yıl gerçekleştirilen çalışmalarda kısıtlı bir alanda açılan bu duvarın işlevi henüz tam olarak anlaşılamamasına rağmen özellikle M-16/17 açmasının GD kısmında gerçekleştirilen sondaj çalışmalarında bu çevre duvarının bir kısmı ortaya çıkarılmıştır. Ancak bu çevre duvarının alt evreye ait olduğu anlaşılmıştır. Bu duvarın daha iyi anlaşılabilmesi için daha geniş alanlarda ortaya çıkarılması gerekmektedir.

M-18 açmasında çalışmalar 06.09.2015 tarihi itibari ile gerekli kayıt işlemlerinin yapılmasının ardından sonlandırılmıştır (Bkz. Res.60) 2015 kazı sezonu içerisinde açılan M-18 açmasında toplamda bir hafta çalışılmıştır. Çalışma sonucunda açmanın içerisinde ölçülen en yüksek kısım 964,079 ile açmanın GB köşesinde, en alçak yükseklik ise 963, 404 ile açmanın KD köşesinde ölçülmüştür. İleriki yıllarda daha uzun süre çalışılması öngörülen M-18 açmasında bu sezon bir kısmı ortaya çıkarılan ve çevre duvarı olduğu düşünülen taş döküntülerinin ve fırın tabanlarının anlaşılması amacı ile daha ayrıntılı çalışmalar yürütülecektir. Açmada gerçekleştirilen çalışma sonucunda bir matrix oluşturulmuş bu sayede birimler arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır (bkz res. 59).

				M-18		
				1000	Yüzey Toprağı	
				1001	Kültür Dolgusu	
				1002		
	Ö.1000 Fırın	{	Dolgu			
				K.A.		

Resim 59: M-18 Açması Matrisi

KNT M/18

Resim 60: M-18 Açması Sezon Sonu Görünüm

2.4. KANLITAŞ HÖYÜK NO-18 AÇMASI GENEL RAPORU

Ferhat Erikan

İlk olarak 21.07.2015 tarihinde çalışmalarına başlanan N-O/18 açmasında birim formu ve plan çizimi için **0700-0799** birim ve **15/700-15/799** grafik numara aralıkları belirlenmiştir. Açma sınırlarının iç kısmına doğru 0.20 m genişliğinde, araba yolu olarak kullanılmak üzere pay bırakılmış olup 5x10 metrelik açmanın ölçüleri DB doğrultusunda 4.60 m. KG doğrultusunda ise 9.60 m olarak düzenlenmiştir. N-O/18 açmasının en yüksek kısmı olan GB köşesi ile en alçak kısmı olan KD köşesi arasında yaklaşık 1 metrelik eğim farkı bulunmaktadır (bkz. Res. 61). Açma içerisinde başlangıçta ölçülen yüksekliklere bakıldığında GB köşesi 964.641, GD köşesi 964.004, KB köşesi 964.262, KD köşesi 963, 488 ve açmanın orta kısmı ise 964, 208 olarak ölçülmüştür.

Resim 61: N-O/18 Açması Başlangıç Görünümü

N-O/18 açmasında çalışmalara yüzeyde bulunan otların temizlenmesinin ardından B.0700 “Yüzey Toprağı” biriminin verilmesi ile başlanmıştır (bkz. Res. 62). B.0700 “Yüzey Toprağı” birimini kapsayan açmanın genelinde GB ve KD köşeleri arasında bulunan seviye farklarının ortadan kaldırılması amacı ile açmanın batı yarısında çalışmalara başlanmıştır.

Resim 62: Yüzeyde Bulunan Otların Temizlenmesinin Ardından Açılan B.0700 Yüzey Toprağı Birimi

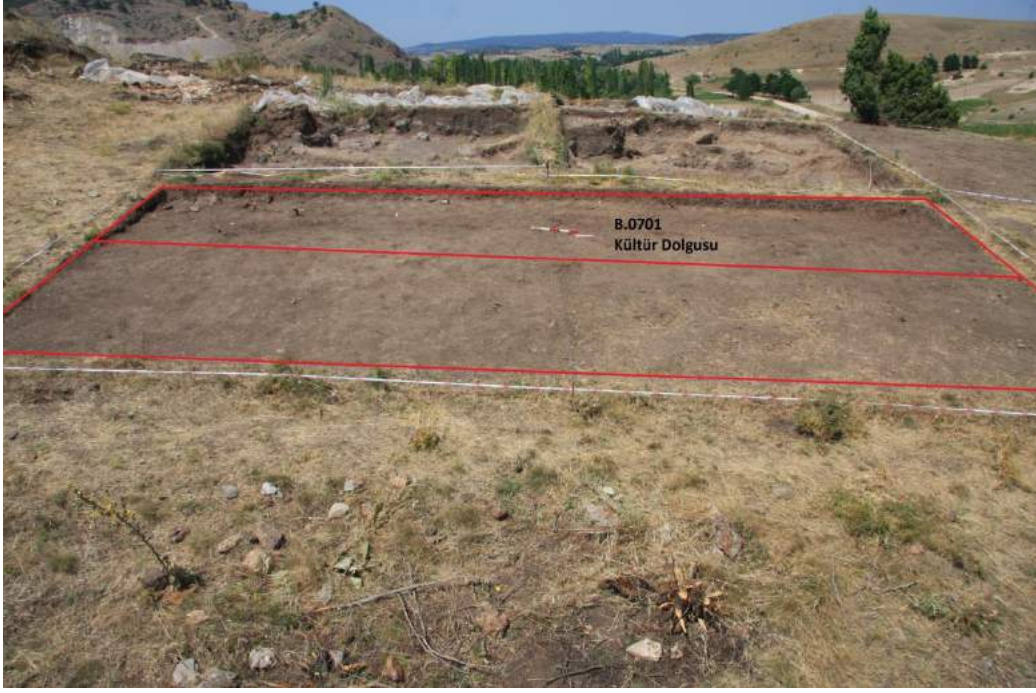
Seviye inme çalışmaları sırasında açmanın GB köşesine yakın bir alanda X1 numarası verilen bir mermer disk parçası yüzeyin hemen altından ele geçmiştir (bkz. Res. 63).

Resim 63: X1 Numaralı Mermer Disk

Kazı çalışmaları sırasında yaklaşık 20 cm derinlikte kerpiç döküntülerin gelmeye başlaması ve seramik buluntularının yoğunlaşması nedeni ile açmanın bu kısmında yüzey toprağının bittiği ve kültür dolgusunun gelmeye başladığı anlaşılmıştır. Seviye inme çalışmaları sırasında özellikle açmanın GB ve KB çeyreğinde ortaya çıkarılan kerpiç döküntüleri ve toprağın değişmesi nedeniyle B.0700 birim numaralı yüzey toprağı birimi kapatılarak B.0701

numaralı ‘kültür dolgusu’ birimi açılmıştır (bkz. Res. 64). Bu birimin açma içindeki sınırları DB yönünde 2.50 m, KG yönünde ise 9.60 m olarak belirlenmiştir. Yüzey toprağının sıyrılmasından sonra ortaya çıkarılan turuncumsu renkli kerpiç döküntülerinin gözlenmesi ve yer yer toprak renginin değişmesi üzerine bu birimin açılmasına karar verilmiştir. Bu birimin açılmasıyla birlikte açma içinde iki birim kullanılmaya başlanmıştır. Açma KG yönünde 2 eşit parçaya bölünmüştür. İkiye bölünen açmanın batı yarısı ‘B.0701 numaralı ‘kültür dolgusu’’ D yarısı ise ‘B.0700 numaralı ‘yüzey toprağı’’ olmuştur.

Resim 64: B.0701 Kültür Dolgusu Biriminin Sınırları

B.0701 numaralı birimin açılmasıyla gerçekleştirilmeye başlanan seviye inme çalışmalarında açmanın GB köşesinde taş öbekleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Boyları yaklaşık 15 ile 20 cm arasında değişen bu taşlar daha alt seviyelerle ilişkili olabileceği düşüncesiyle bırakılmıştır. Bunun yanında B.0701 numaralı birimin 9.60 uzunluğundaki B profiline yakın yaklaşık 1 m genişliğe ve 3 m uzunluğa(KG yönünde) sahip kerpiç döküntüleri de ortaya çıkmıştır. Plana işlenen bu kerpiç döküntüleri içerisinde yaklaşık 20 cm genişliğinde kerpiç duvar olabilecek bir kerpiç döküntüsü B profilinden çıkarak GD yönüne doğru ilerlemektedir. B profilinden başlayarak D ve GD’ya doğru uzanan kerpiç döküntülerinin anlaşılabilmesi için seviye inme çalışmaları bu alanda yoğunlaştırılmıştır. Bu kerpiç döküntülerinin uzunluğu KG yönünde 4.70 m DB yönünde ise 1.40 m’dir. Kerpiç döküntülerinin bulunduğu bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında fırın ya da ocağa ait olabilecek taban parçalarına rastlanmıştır. Bu taban parçalarının bulunduğu alanda turuncumsu renkli yanmış olduğu

anlaşılan yaklaşık 30 cm uzunluğunda bir iz bulunmuştur. Bu izin anlaşılması amacı ile bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında bu izin bir fırının sınırı olduğu anlaşılmıştır. Sınırları belirlenen fırının ölçüleri KG yönünde 5-5.90 m ve DB yönünde ise 2.60- 3.50 m aralığında bulunmaktadır. Fırının sınırlarının belirlenmesinin ardından fırın tabanının ortaya çıkarılması amacı ile B.0702 “ Fırın Dolgusu” birimi açılarak çalışmalara devam edilmiştir (bkz. Res. 65 Yeni açılan bu birimin ölçüleri DB 2.50 m- 4.60 m, KG ise 3.90 m – 5.90 m olarak belirlenmiştir.

Resim 65: B.0702 Fırın Dolgusu

Fırın tabanının ortaya çıkarılması amacı ile kazılmaya başlanan B.0702 “Fırın Dolgusu” biriminde yoğun miktarda kül ve kerpiç döküntüsü gözlemlenmiştir. Fırın tabanının kazılması ve üzerindeki dolgunun kaldırılması esnasında fırın tabanının açmanın batısına doğru çöktüğü gözlemlenmiştir. Fırın dolgusunun yüksekliği 25 cm olarak ölçülmüş olup; bu yüksekliğin fırın tabanının çökmesinden dolayı kaynaklandığı anlaşılmıştır (bkz. Res. 66). Fırın dolgusunun kaldırılması esnasında dolgu içerisinden herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Dolgunun daha çok kerpiç döküntülerinden oluştuğu anlaşılmıştır.

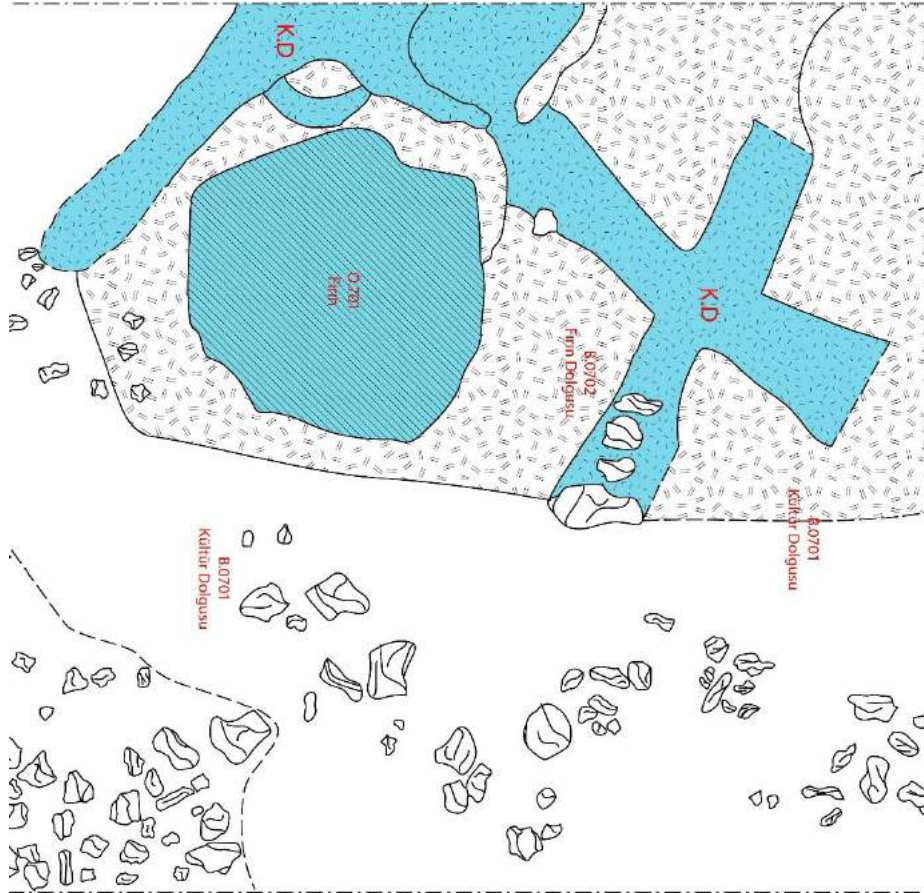
Fırın taban kısmının takip edilmesi ve üst kısmındaki kerpiç döküntülerin sıyrılmasıyla ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışma esnasında fırın tabanının yaklaşık 25 cm derinleşerek batı profiline doğru ilerlediği gözlemlenmiştir. Fırın tabanının güney ve güneybatı kısımlarının yukarıya doğru eğim yaparak ilerlediği anlaşılmıştır. Bunun yanında bu eğim yapan kısımlarında fırının kubbe parçaları olabilecek turuncumsu renkli yanmış kerpiç parçalarının bir hiza halinde ilerleyerek devam ettiği görülmüştür.

Resim 66: Fırın Tabanı ve Dolgusundan bir Kesit

Fırın dolgusunun kaldırılması ile ortaya çıkarılan fırının boyutları DB 1.37 m ve KG 1.35 cm olarak ölçülmüştür. Fırın tabanının bazı kısımlarında kırıklar olmasına rağmen sağlam durumda olduğu görülmüştür. Fırın tabanının KB- GD yönünde yukarıya doğru kıvrıldığı anlaşılmıştır. Yukarıya doğru kıvrılan bu kısımların fırının kubbesi ile ilişki olduğu saptanmıştır. Bunun yanında fırın tabanının açmanın batı profiline doğru ilerleyerek gri renkli duvar olabilecek bir kerpice yaslandığı görülmüştür (bkz. Res. 67). Fırın tabanı için Ö.700 öge numarası verilerek gerekli kayıt işlemleri yapılmıştır.

Fırının sınırlarının belirlenmesi amacı ile yapılan çalışmada fırın tabanının yaslandığı döküntü üzerinde yani fırının batısında yaklaşık KG 1 m- DB 90 cm ölçülerinde bir tahıl peteğine rastlanmıştır. Etrafi yaklaşık 10-15 cm' lik kerpiçlerle sınırlandırılmış bu tahıl peteğinin içinden henüz kazılmamasına rağmen kemik parçaları ile birlikte küllü bir toprak gelmiştir. 2014 yılında kazısı yapılan N-17 açmasında da buna benzer tahıl peteklerine rastlanmıştır.(bkz. Res. 68). Bu peteklerin fırın tabanının hemen üzerinde bulunması ve içerisinden alınan örneklerde yoğun miktarda tahıl kalıntısının çıkması bu peteklerin fırın ile olan ilişkisini göstermesi açısından önemlidir.

Resim 67: Fırın Tabanı ve Yaslandığı Gri Renkli Kerpiç

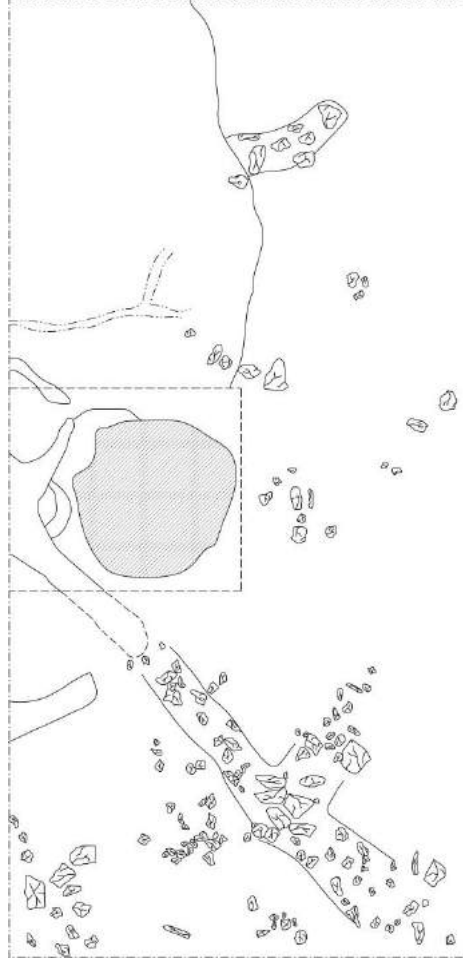
Resim 68: Fırının Hemen Batısında Ortaya Çıkarılan Tahıl Petekleri

Fırın tabanının ortaya çıkarılmasının ardından açmanın güney yarısını da içine alan B.0701 “Kültür Dolgusu” biriminde çalışmalara ağırlık verilmiştir. Bu alanda ortaya çıkmaya başlayan taş öbeklerinin anlaşılması amacı ile seviye inme çalışmaları yapılmıştır (bkz. Res. 69).

Resim 69: B.0701 Kültür Dolgusu Biriminde Ortaya Çıkmaya Başlayan Taş Öbekleri

Bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında bu taş öbeklerinin altından daha büyük taşlardan oluşan başka bir taş döküntüsünün geldiği gözlemlenmiştir. Bu alanda bulunan taş öbeklerinin çevrelerinin iyice temizlenmesinin ardından buradaki taş öbeklerinin B.0702 “Fırın Dolgusu” biriminden başlayarak GD’ye doğru inen ve daha önceden duvar olduğu düşünülerek bırakılan kerpiçe aynı hizada devam ettiği ve yaklaşık 1.10 m sonra köşe yaparak KD’ya doğru yöneldiği görülmüştür.

Resim 70: Mekân Duvarı Olduğu Düşünülen Taş Döküntülerinin Çizimi

Bu taş döküntülerinin daha önce B.0702 biriminde ortaya çıkarılan fırın tabanının hemen güneyinde bulunan ve kerpiç duvar olabilecek döküntüler ile aynı hizada gelerek bir sıra oluşturması ilk bakışta bu alanın fırın tabanını çevreleyen bir mekân olabileceğini akla getirmiştir (bkz. Res. 70). Ancak açmanın güneyinde ortaya çıkarılan bu taş döküntülerinin daha ileriki günlerde gerçekleştirilen seviye inme çalışmalarında açmanın doğusuna doğru ilerlemesi mekân duvarından çok bir döşeme olduğunu göstermiştir. Bu taş döküntülerinin bir döşeme olduğunun anlaşılmasından sonra devamının ortaya çıkarılması amacı ile açmanın GD ve kuzeyine doğru seviye inme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalarda bu taş döşemesinin N-O/18 açmasının hemen doğusunda bulunan ancak henüz kazılmayan O-19 açmasına doğru ilerlediği görülmüştür. Bunun yanında bu taş döküntülerinin açmanın kuzeyine doğru ise yer yer kesintiye uğrayarak devam ettiği anlaşılmıştır (bkz. Res. 71).

Resim 71: N-O/18 Açmasının Doğusuna ve Kuzeyine Doğru Uzanan Taş Döküntüleri

Bu taş öbeklerinin devamının anlaşılması için açmanın kuzeyine doğru yürütülen çalışmalarda ise fırının hemen KD kısmında bir sıra halinde ilerleyen taş öbeğine daha rastlanmıştır. Bir sıra halinde ilerleyen taş öbeklerinin uzunluğu yaklaşık 80 cm olup; en büyük taşın boyu 40 cm olarak ölçülmüştür (bkz. Res. 72).

Resim 72: Açmanın KD'sunda Ortaya Çıkarılan Taş Öbekleri

Açma içerisinde bir diğer çalışma ise N-O/18 açmasının KB kısmında yapılmıştır. Bu alanda yoğun olarak gözlemlenen kerpiç döküntüleri üzerine B.0703 “Kerpiç Döküntüsü” birimi açılarak seviye inme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu birimin ölçüleri KG 4.00 m ve DB 2.50 m’dir. (bkz. Res. 73).

Resim 73: B.0703 Kerpiç Döküntüsü Birimi

Seviye inme çalışmaları sırasında bu alanda yoğun miktarda turuncumsu renkli kerpiç döküntülerinin yanında küllü bir toprakta görülmüştür. Ancak bu toprağın içerisinde herhangi bir buluntunun gelmemesi ve seramik vb. malzemenin çok az ele geçmesi bu alanın doldurulduğunu akla getirmiştir. Ancak daha sonra sürdürülen seviye inme çalışmalarında B.0702 biriminde bulunan fırının yaslandığı duvarın hemen batısından başlayarak bu kerpiç döküntülerine doğru ilerleyen bir kerpiç duvarın varlığı anlaşılmıştır (bkz. Res 74). 1.70 m uzunluğunda olan bu kerpiç duvarın hemen kenarında ise yaklaşık 70 cm uzunluğunda başka bir kerpiç duvarın varlığı görülmüştür. Her iki duvarın kalınlığı yaklaşık 35 cm'dir. KD yönüne doğru uzanan bu duvarın hizasında bulunan taş öbeklerinin çevresindeki taşlara bakıldığında ise açmanın D profiline doğru ilerlediği görülmektedir. B.0703 biriminin geneline bakıldığında ise kerpiç döküntülerin alt kısmından yoğun miktarda külün geldiği gözlemlenmiştir. B.703 biriminde yer alan bu kerpiç döküntülerin benzeri 2014 yılında kazılan N-17açmasının doğu profiline de gözlemlenmiştir. Bu alanda dikkate alındığında DB yönünde yaklaşık 3.50 m genişliğinde kerpiç döküntülerinden oluşan bir alanın bulunduğu anlaşılmıştır.

Resim 74: Fırının Batısından Başlayarak İlerleyen Kerpiç Duvar

Ancak açmanın KD kısmına doğru ilerleyen bu duvarın kesintiye uğradığı anlaşılmıştır. Bu duvar parçasının geçen yıl kazısı yapılan N-17 açmasında ortaya çıkarılan fırın tabanı ile aynı seviyede olması birbirleri ile ilişkili olabileceklerini akla getirmiştir. B.0703 biriminde yapılan seviye inme çalışmaları sırasında birim alanı içinde bir adet pişirilmemiş bir kabın parçaları bulunmuştur. Yaklaşık 13 cm genişliğinde olan kabın oldukça tahrip olduğu görülmüştür (bkz. Res 75).

Resim 75: Pişmemiş Kap Parçası

N-O/18 açmasının kuzeyinde bulunan B.0703 Kerpiç Döküntüsü biriminde çalışmalara devam edilirken kuzey profilinden başlayarak GD'ya doğru uzanan taş döküntüleri ile karşılaşılmıştır. N-O/18 açmasının hemen kuzeyinde bulunan M-18 açmasının da GB köşesinde

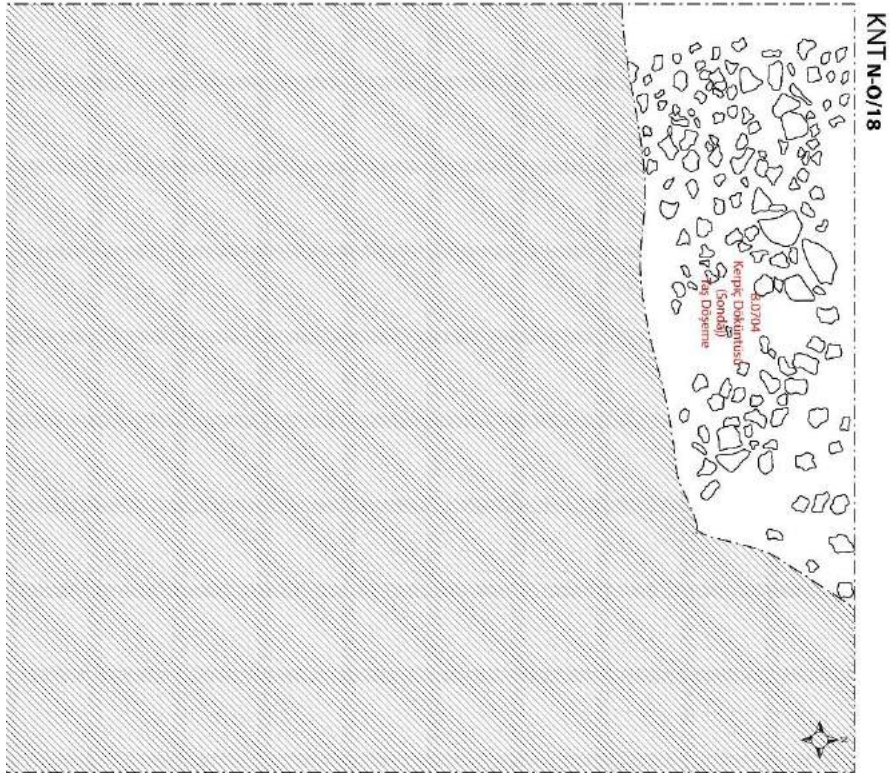
bu taş döküntülerinin benzerlerinin geldiği görülmüştür. Bunun yanında bu taş döküntülerinin devamının M-16/17 açmasının GD köşesinden de gelmesi üzerine B.0703 biriminde çalışmalar açmanın doğusuna doğru sürdürülmüştür. Ancak bu taş döküntülerinin açmanın doğusuna doğru yer yer kesintiye uğrayarak devam ettiği anlaşılmıştır. Bu alanda çalışmaların devam ettiği sırada M-16/17 açmasının GD köşesinde B.0808 “Kerpiç Döküntüsü (Sondaj)” birimi açılarak M-16/17 açmasının GD köşesinden başlayarak, M-18 açmasının GB köşesi ve N-O/18 açmasının kuzey profilinde de devam eden bu taş döküntülerinin ne kadar derine gittiğinin anlaşılması amaçlanmıştır. M-16/17 açmasının bu kısmında derinleşilmesi esnasında yaklaşık 90 cm derinlikten bir taş döşemenin geldiği görülmüştür. Bunun üzerine N-O/18 açmasının KB köşesini de içine alan B.0703 “Kerpiç Döküntüsü” birimi içinde hem bu taş döşemenin devamını görebilmek hem de kerpiç döküntülerini daha anlamlı hale getirebilmek için açmanın bu kısmında KG 1.60 m ve DB 2.10 m ölçülerinde B.0704 “ Kerpiç Döküntüsü (Sondaj) birimi açılmıştır (bkz. Res 76).

Resim 76: B.0704 Kerpiç Döküntüsü (Sondaj) Birimi ve Sınırları

B.0704 biriminin açılmasının ardından bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında bu kerpiç döküntülerinin yaklaşık 20 cm daha devam ettiği görülmüştür. İçerisinden herhangi bir buluntu gelmeyen bu kerpiç döküntülerinin oluşturduğu dolgunun benzeri N-17 açmasının GD ve KD’ sunda ve M-16/17 açmasının ise B.0808 “Kerpiç Döküntüsü (Sondaj)” birimi ile kazılan GD kısmında da gözlemlenmiştir.

Bu alanda yaklaşık 20-25 cm'lik seviye inilmesinin ardından özellikle açmanın KB köşesinden başlayarak doğuya doğru uzanan bir taş döşeme ile karşılaşmıştır (bkz. Res 77). Boyları 5 cm ve 20 cm arasında değişen taşlarla yapılan bu döşemenin içinde bulunan taşlar turuncumsu renkli kerpicin harç olarak kullanılması ile birbirine yapıştırılmıştır. Yer yer kesintiye uğrayarak devam eden bu döşeme açmanın doğusuna doğru ilerlemektedir. Ortaya çıkarılan bu taş döşemenin hemen üzerinde küllü bir toprağın varlığı görülmektedir.

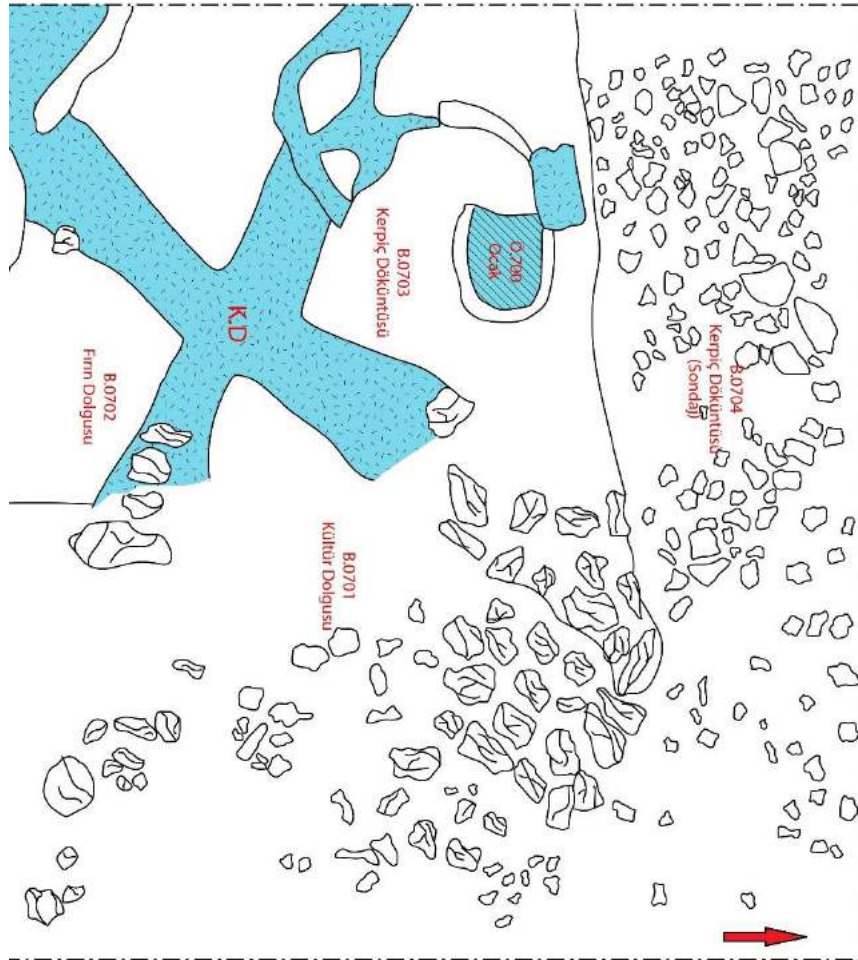
Resim 77: B.0704 Biriminde Ortaya Çıkarılan Taş Döşeme

Taş döşemesinin ortaya çıkarılmasının ardından devamının açmanın güneyine doğru gidip gitmediğinin anlaşılması amacı ile B.0704 biriminin sınırları genişletilerek DB 4.60 m ve KG 2.40 m olarak belirlenmiştir. Birimin güneyine doğru gerçekleştirilen genişletme çalışmalarında bu kerpiç döküntüleri arasından bir ocağın taban kısmının bir bölümünün görülmesi üzerine bu alanda B.0705 “ Ocak Dolgusu” birimi açılarak ocak tabanının ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Ocak dolgusunun kalınlığı yaklaşık 8 cm olup; içerisinden herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Ocağın kullanımının tamamlanmasının ardından bu alanı çevreleyen kerpiç döküntüleri ile kapatıldığı anlaşılmıştır. Ocak dolgusunun kaldırılarak ocağın tabanının ortaya çıkarılması ile taban kısmının tahrip olarak sadece bir kısmının korunduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında ocak tabanının yaklaşık 5 cm yüksekliğinde platform benzeri bir yükselti üzerine yapıldığı ve çevresinin sınırlandırıldığı görülmüştür. Ortaya çıkarılan ocağın boyutları yaklaşık DB 50 cm KG ise 40 cm olarak ölçülmüştür. Ortaya çıkarılan bu ocağın hemen GB’sında içerisinde kırmızı aşı boyası bulunan ve çevreye de yayılmış olan bir adet minyatür kap parçası ele geçmiştir. Ağız kısmının bir bölümü kırık olan

Resim 79: İçinde Kırmızı Aşı Boyası Kalıntılarının Bulunduğu Minyatür Kap Parçası

bu minyatür kap büyük bir olasılıkla aşı boyasının hazırlanmasında kullanılmıştır (bkz. Res 78-79). Yine ortaya çıkarılan ocağın hemen kuzeyinde boyu yaklaşık 40 cm olan tek bir kerpiç blok ortaya çıkmıştır. Büyük bir olasılıkla ocağın sınırlandırılmasında kullanılan bu blok gri renkli kerpiçten yapılmıştır.

Resim 79: Ocak Tabanı ve İn Situ Şekilde Bulunmuş Minyatür Kap

Bunun dışında bu bloğun hemen batısında ocağın küllük alanı olarak kullanılabilecek beyaz bir siva ile sıvanmış yaklaşık 40 cm uzunluğunda bir çevirme ortaya çıkarılmıştır (bkz. Res 80).

Resim 80: Ocağın Hemen Batısında Ortaya Çıkarılan Çevirme ve Kerpiç Blok

Ortaya çıkarılan bu çevirmenin hemen güneyinde bu ocakla ilişkili olmayan ancak daha çok B.0702 biriminde ortaya çıkarılan fırın tabanı ile ilişkili olduğu düşünülen bir tahıl peteği ortaya çıkarılmıştır. Çok tahrip olmasına rağmen sıvanarak kullanıldığı anlaşılan bu tahıl peteğinin devamının N-O/18 açmasının batısında bulunan N-17 açmasının doğu profiline doğru ilerlediği görülmüştür.

Resim 81: B.0705 “ Ocak Dolgusu” Biriminin Kesiti

B.0705 “ Ocak Dolgusu” biriminin kesitine bakıldığında ise bu kerpiç döküntülerin yer yer küllü bir tabaka ile kesintiye uğradığı görülmektedir (bkz. Res 81). Bu küllü tabakanın benzeri B.0704 “Kerpiç Döküntüsü (Sondaj)” biriminde ortaya çıkarılan taş döşemelerinin üzerinde de gözlemlenmiştir.

Bu sezon çalışmalara başlanan N-O/18 açmasının geneline bakıldığında açmanın güneyinden başlayarak özellikle doğu yarısını kaplayan ancak yer yer kesintiye uğrayarak devam eden bir taş döşemenin varlığı anlaşılmıştır. Bunun yanında bu taş döşemelerinin benzerinin yine açmanın B.0704 Kerpiç Döküntüsü (Sondaj) biriminin sınırları içerisinde kalan, açmanın kuzeyinde de gözlemlenmesi bu taş döşemesinin yerleşimin alt evresinde yapıldığını göstermektedir.

Bunun yanında N-O/18 açmasının kuzey profilinde bir kısmı görünen, ancak M-18 açmasının GB köşesinde ve M-16/17 açmasının GD köşesinde ortaya çıkarılan taş döküntülerinin geneline bakıldığında ise dar alanlarda ortaya çıkmasına rağmen bu hiza veren taşların yerleşimin dış sınırını oluşturan bir teras duvarı olabileceği anlaşılmıştır (bkz. Res 82).

Resim 82: Teras Duvarı Olduğu Anlaşılan Taş Döküntüleri

Bunun yanında yine açmanın kuzeyinde ortaya çıkarılan taş döşemesinin bu teras duvarına yaslandığı görülmüştür. Yerleşim için düz bir zemin oluşturmak amacı ile yapıldığı düşünülen bu taş döşemesinin benzeri 2013 yılında kazısı yapılan O-15 açmasında da görülmüştür. Bu taş döşeme üzerinde bulunan yoğun kül tabakasının benzeri yine O-15 açmasında ortaya çıkarılan taş döşemelerinin üzerinde de gözlemlenmiştir. Bunun yanında bu

yıl kazısı yapılan M-16/17 açmasının GD köşesinde B.0808 “ Kerpiç Döküntüsü (Sondaj) birimi ile kazılan alanda da bu taş döşemelerinin üzerinde yoğun külün görülmesi yerleşim geneline yayılan bir küllü tabakanın bulunduğunu ve bu küllü tabakanın kapatılması amacı ile bu taş döşemelerinin yapıldığını düşündürmüştür. Ancak bu taş döşeme ve küllü tabakaların henüz dar alanlarda ortaya çıkması şimdilik bu görüşü destekler nitelikte değildir. Bu görüşün desteklenmesi için daha geniş alanlarda çalışma yapılması gerekmektedir.

Açma içerisinde ortaya çıkarılan diğer bir öge ise açmanın batı profiline ve orta kısma yakın bir alanda ortaya çıkarılan fırın tabanıdır. Bu fırın tabanının boyutlarına bakıldığında 2013 yılından bu yana kazılan yerleşimde ortaya çıkarılan fırınlar ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Yerleşim genelinde ortaya çıkarılan fırınların boylarına bakıldığında 1.35-1.40 m arasında değiştiği görülmüştür. N-O/18 açmasında ortaya çıkarılan fırının boyutları ise 1.37-1.35 m olarak ölçülmüştür. Tüm bu veriler değerlendirildiğinde yerleşimde bulunan fırınların bir standart çerçevesinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak yerleşimde şimdiye kadar çıkarılan fırınların özelliklerine bakıldığında genelde bir mekân ile ilişkili oldukları görülmüştür. Bunun yanında bu kazı sezonunda N-O/18 açmasında ortaya çıkarılan fırının bir mekân ile ilişkisi saptanamamıştır. Yapılan çalışmada fırın çevresinden herhangi bir özel buluntunun gelmemesi ve fırının bulunduğu alanın kerpiç döküntüleri ile kaplanmış olması bu fırının açık alanda bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Yerleşim üzerinde doğudan esen rüzgârların daha şiddetli olduğu görülmekte olup; fırının doğuya bakması bu alanda rüzgârın gücünden yararlanma gereksinimi duyulduğunu göstermektedir. Bunun yanında yine bu yıl kazısı yapılan M-18 açmasında ortaya çıkarılan fırının da bu fırınla aynı seviyede ve hizada olması, yine herhangi bir mekânla ilişkisinin saptanamaması bu fırının da açık alanda kullanılmış olabileceğini akla getirmektedir.

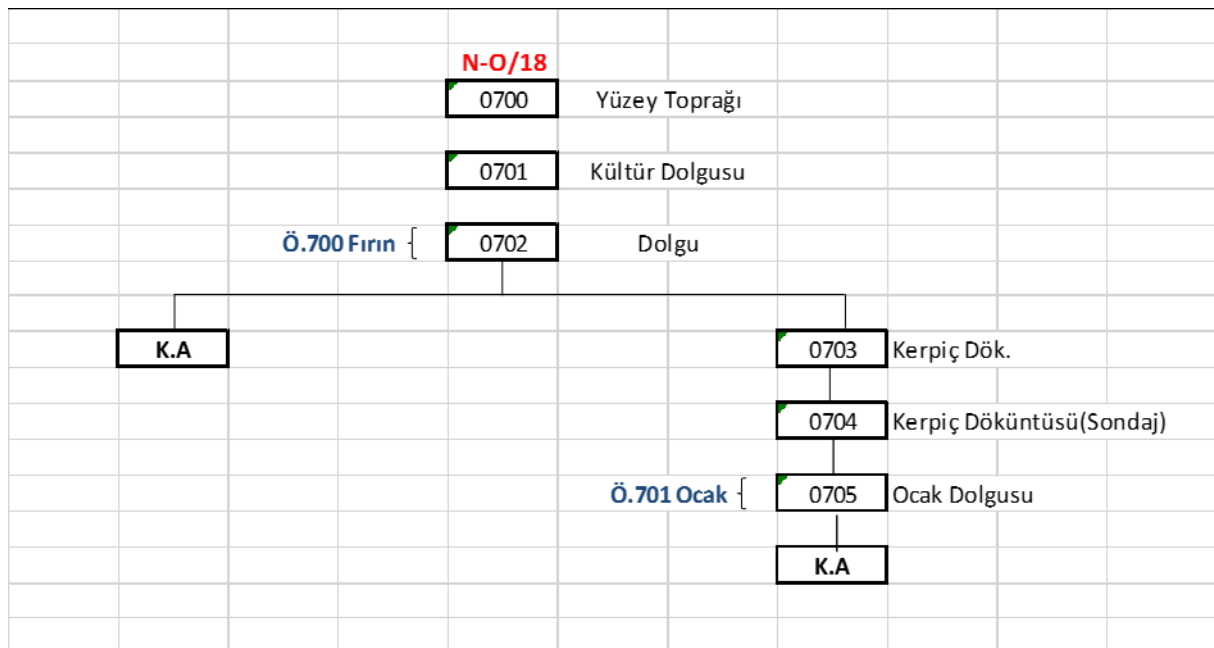
Bu sezon N-O/18 açmasının kuzey profilinin bir kısmında, M-18 açmasının GB köşesinde ve M-16/17 açmasının GD köşesinde ortaya çıkarılan ve teras duvarı olduğu düşünülen taş döküntüleri yerleşimin sınırlarını göstermesi açısından önemlidir. Bu teras duvarlarının yerleşimde bulunan eğimin düzeltilerek yerleşim açısından düz bir zemin oluşturmak amacı ile yapıldığı düşünülmektedir. Bu teras duvarına yaslanan taş döşemenin de bu görüşü destekler nitelikte olduğu dar bir alanda gözlemlense de açıktır. Ancak bu teras duvarının şu anda ortaya çıkarılmış olan yerleşim örüntüsünün alt evresine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu teras duvarının özellikle M-16/17 açmasında bulunan bazı mekânların altından devam etmesi bu görüşü desteklemektedir. Ancak bu teras duvarının daha iyi

anlaşılabilmesi için daha geniş alanlarda çalışılması ve bu duvarın sınırlarının daha iyi anlaşılması gerekmektedir.

N-O/18 açmasında bu sezon içerisinde yapılan çalışmalarda özellikle açmanın batı yarısında daha çok turuncumsu renkli kerpiç gözlemlenirken; eğimin daha fazla olduğu doğu yarısında ise taş döşemenin olduğu görülmüştür. Açmanın batı yarısında bulunan bu turuncumsu renkli kerpiçlerin daha çok 2014 yılında kazısı yapılan N-17 ve O-17 açmasında da görülmesi bu alanın daha çok bu açmalarla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Açmanın doğu yarısı ve KB köşesinde ortaya çıkarılan taş döşemesi ise bu turuncumsu renkli kerpiçlerin altında bulunan başka bir evreye işaret etmektedir. Taş döşemenin bulunduğu evrenin daha iyi anlaşılabilmesi için N-O/18 açması içerisinde önümüzdeki yıllarda kuzeyden güneye doğru seviye inilmeye devam edilmesi ve N-O/18 açmasının hemen doğusunda kalan O-19 açmasında kazı çalışmalarının yapılarak bu taş döşemesinin devamının aranması gerekmektedir.

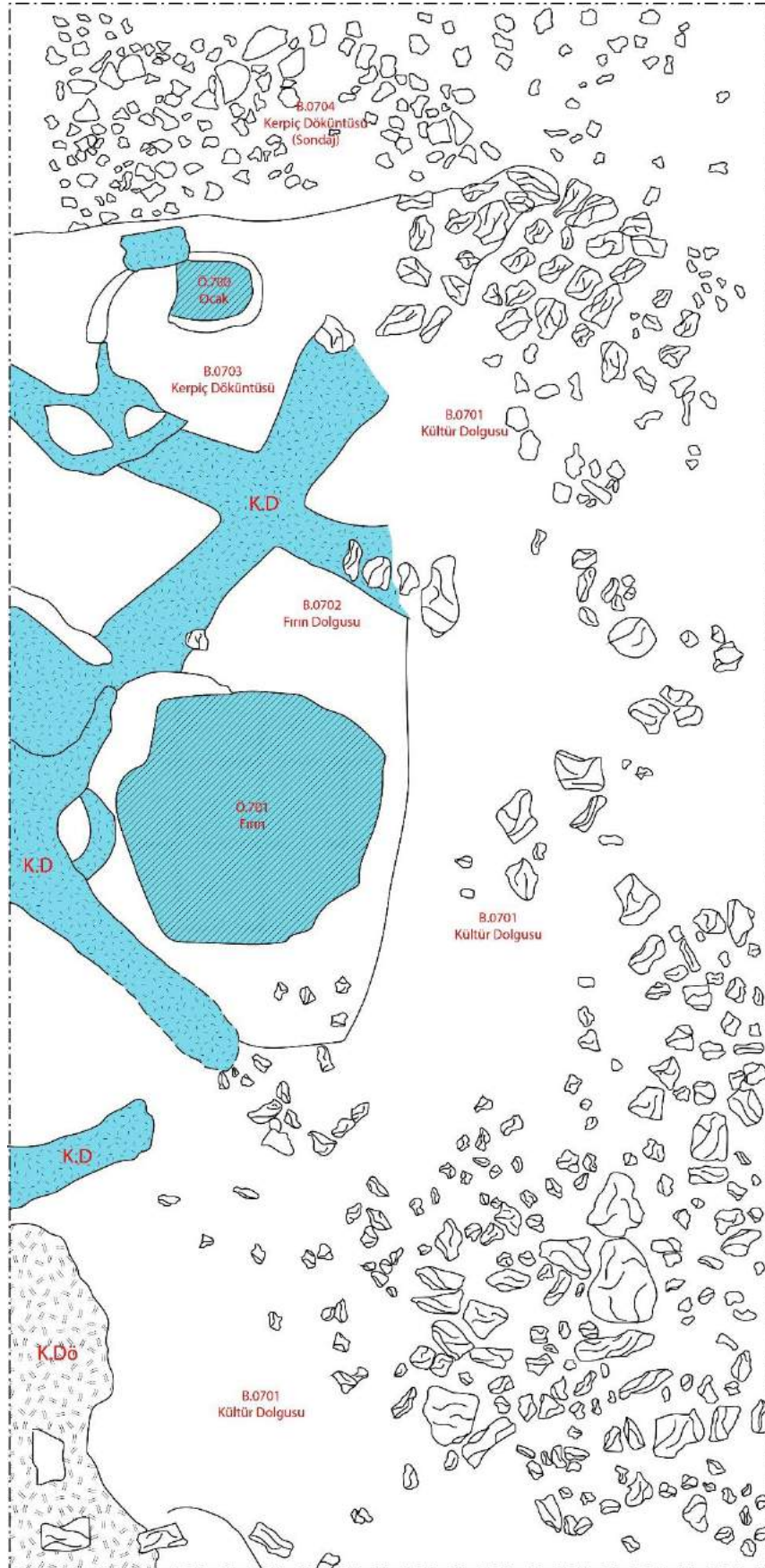
B.0705 biriminde ortaya çıkarılan ocak ve hemen batısında bulunan iç kısmı aşı boyası ile kaplı minyatür kap yerleşimde aşı boyası kullanımı ve hazırlanması hakkında önemli bilgiler vermiştir. Bunun yanında yine bu alanda ortaya çıkarılan ve yaklaşık 5 cm yüksekliğinde bir platform üzerine yapılmış ocak yerleşimde şu ana kadar tabanı ile birlikte ortaya çıkarılan tek ocak olması açısından önemlidir. Bunun yanında yerleşimde sıvalı fırın tabanlarının yanında ocak tabanlarının da varlığı anlaşılmıştır.

N-O/18 açmasında bu sezon için gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda açma geneline bakıldığında açmanın batı profiline yakın bir alanda bir fırın tabanı ile bu fırın tabanının hemen batısında tahıl petekleri, yine açmanın GD ve KB köşelerinde taş döşemeleri, fırın tabanının yaklaşık 2 m kuzeyinde bir ocak ve açmanın kuzey profilinden bir kısmı görülen teras duvarı ortaya çıkarılmıştır (bkz. Res 84-85). Yerleşimin tepe kısmının mimarisinin tam olarak anlaşılması amacı ile özellikle teras duvarının daha geniş alanlarda kazılarak ortaya çıkarılması için ileriki yıllarda çalışmaların devam etmesi gerekmektedir. Bunun yanında açmanın GD köşesinde bulunan taş döşemelerinin devamının anlaşılması amacı ile N-O/18 açmasının doğusunda bulunan O-19 açmasının da kazılması gerekmektedir. N-19 ve M-18 açmalarında önümüzdeki kazı sezonlarında gerçekleştirilecek çalışmalar ile N-O/18 açmasında bulunan taş döşemeleri ve teras duvarı ile birlikte yerleşimin mimari örüntüsü hakkında daha fazla bilgi edinileceği kesindir. Açmada yapılan çalışma sonucunda kazılan birimlerin aralarındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılması amacı ile bir matrix oluşturulmuş olup: bu matrix sayesinde hem açmadaki birimlerim hem de bu birimlerin diğer açmalar ile ilişkisi çok daha iyi anlaşılacaktır (bkz. Res. 83).

Resim 84: N-O/18 Açması Orthophoto Genel Görünümü

Resim 85: N-O/18 Açması Sezon Sonu Çizimi

2.5. KANLITAŞ HÖYÜK N-14 AÇMASI GENEL RAPORU

Duygu Ertemin

N-14 açması doğusunda N-15 açması, güneyinde O-14 açması ile komşudur. Açma alanı 5 x 5m olarak ayarlanmış, kuzey, güney, batı ve doğu da araba yolu kullanımı için 20 şer cm alan bırakıldığından KG ve DB değeri 4.60 m olmuştur. Açmanın güneydoğu köşesi ile kuzeybatı köşesi arasında 1.50m yükseklik farkı bulunurken kuzeydoğu ve güneydoğu köşeleri arasında 50cm yükseklik farkı vardır. Açmanın hem doğudan batıya hem de güneyden kuzeye, iki yönlü eğimi vardır. N-14 açmasının Höyük üzerindeki koordinatları ise GB yönünde X 118,637 ve Y 139,751, KD yönünde ise X 123, 258 ve Y 145, 066 olarak belirlenmiştir.

Resim 86: N14 açması

N-14 için kazı sistemi gereği ayrılan birim numaraları 0900-0999 aralığında iken plan numaraları 900-999 aralığında ve öge numaraları 600-699 aralığında bulunmaktadır.

Açmada kazı çalışmalarına 13.08.15 tarihinde başlanmıştır. B.0900 birim numarası yüzey toprağına verilmiştir (bkz. Res. 86). Yüzeyde bulunan otların temizliği yapıldıktan sonra, açma genelinde 13 ayrı noktada yükseklik değerleri ölçülmüştür. Açmanın en yüksek noktası güneydoğu köşesi olup ölçülen değer, 964.540, en düşük değeri kuzey batı noktasında ölçülen 963.013 değeri ve orta noktasında ölçülen yükseklik değeri ise 963.136'dır.

Yüzeyde bulunan otların temizliği sırasında bir adet E buluntu (figürin), taş aletler ve seramik parçaları ele geçmiştir. Toprağın yapısının yumuşak, renginin koyu kahverengi olduğu

gözlemlenmiştir. Açmanın güneyinde, yüzeyde irili ufaklı taşlar olduğu tespit edilmiştir. Bu sıralı taşların O-14 açmasının da bulunan taş duvarın erozyon nedeniyle N-14 açmasına gelen döküntü taşlar olduğu anlaşılmıştır. Yüzeyde bulunan otların temizlenmesinden sonra, B.0900 yüzey toprağı biriminde kazı işlemlerine başlanmış ve açma içindeki eğimden dolayı doğudan batıya doğru seviye eşitleme çalışmaları yapılmıştır. Birim (açmanın geneli) yağmur suyuna maruz kaldığı için toprak renginin koyu kahverengi ve yapısının yumuşak olduğu gözlemlenmiştir. Açma eğimli olduğundan ve çok sayıda buluntu elde edilmeye başlandığından dolayı, kültür dolgusuna ulaşıldığı düşünülmüş ve B.0901 kültür dolgusu birimi açılmıştır. Toprağın renginden ve yapısından tabaka değişimi takibi yapılamadığı için, bu karar buluntu fazlalığı göz önünde bulundurularak alınmıştır (bkz. Res. 87).

Resim 87: B.0901 Kültür Dolgusu

B.0901 açmanın doğu kesitinden batı da merkeze doğru 2.00 metrelik bir alanı kapsamaktadır. Birimin en yüksek noktasında yükseklik değeri 964,34 iken en alçak noktasında bu değerin 963,71 olduğu gözlemlenmiştir. Bu birimde toprak rengi açık ve koyu kahverengidir. Yağmur suyundan etkilenen dolgunun yapısı çok belli olmamakla birlikte; erozyonla gelen toprak dolayısıyla, karışık bir dolgu olduğu düşünülmektedir. Bu birimden gelen en önemli buluntu kemik yüzük parçasıdır (bkz. Res. 88).

Resim 88: B.0901 buluntusu, kemikten yüzük parçası

Toprak küllü, açık gri ve ara ara sert yapılı olmaya başlayınca birim numarası B.0902 olarak değiştirilmiştir (Bu toprak renk ve yapı itibari ile B.0901 in orijinal toprağı da olabileceğinden tabaka kaçırılmaması adına yeni bir birim numarası verilmiştir). Birimin en yüksek noktası 964,320 iken en alçak noktası 963,673 olarak ölçülmüştür. Bu birimden gelen en önemli buluntu skapuladır (bkz. Res. 89).

Resim 89: B.0902 buluntusu skapula

Birimin kuzey köşesinde bulunan kerpicin kesintiye uğradığı ve yuvarlak yaparak bir direk dikme deliğı oluşturulduğu ve bu kısmın gri renkli kerpiçle sıvandığı anlaşılmıştır. Bu ögenin öge numarası Ö.602'dir (bkz. Res. 90).

Resim 90: B.0902/ Öge 602, Direk dikme deliği

Birimin kuzeydoğusunda bulunan bu ögenin güneye doğru yan tarafında yumuşak ve küllü bir toprak fark edilmiş ve kesit gibi durduğu için çöp çukuru olabileceği düşünülse de sonrasında bu birimin depolama alanı olduğu anlaşılmıştır. Bu ögenin öge numarası 600'dür ve ögenin dolgusu ve kesiti için yeni birim numaraları alınmıştır (bkz. Res. 91).

Resim 91: Öge 600: depolama alanı

B.0903 depolama alanı dolgusu iken B.0906 depolama alanının kesitini temsil etmektedir. Depolama alanının ölçüleri KG-0.42m, DB-0.19m olarak ölçülmüştür. Derinliği 16cm'dir. Bu birimin dolgusu kumlu ve küllüdür. Dolgu alındıktan sonra depolama alanının

içinde üç ayrı bölmeye rastlanmıştır. Bu bölmelerden yanmış bitki ve muhtemel tohum kalıntıları gelmiş ve Ö3 numarasıyla örnek olarak alınmıştır (bkz. Res. 92).

Resim 92: Öge 600, depolama alanı-Ör.3

Biriminden birkaç parça seramik parçası ve hayvan kemiği bulunmuş, bunun dışında buluntu ele geçmemiştir. Öge 600'ün kesiti oval ve KD-GD yönündedir. Ögenin tabanı, üç küçük ayrı bölmesi olduğundan dolayı düzensizdir. Bu ögenin sınırları kerpiçle çevrildiği için belirgindir.

Depolama alanının çevresinde bulunan kerpiç çevirmenin birim numarası B.0909'dur. Bu tabakanın yapısı sertle yumuşak arasında ve kırılıgandır. Kerpiç olduğu anlaşılan bu birimin rengi açık kahverengi ve turuncudur. Ögenin doğu kısmında bu çevirme kesitin içine doğru çöküntüye uğramıştır (bkz. Res. 93).

Resim 93: Öge 600 depolama alanının B.0909 numaralı kerpiç çevirmesi

B.0902 tabakasında ele geçen skapulanın bu depolama alanıyla bağlantısı olabileceği düşünülmüştür. Fonksiyonel açıdan düşünülürse, depolama alanının yerini belli edecek şekilde, sonradan bulunabilmesi adına bir işaret olarak bırakılmış olabilir.

B.0902 de yapılan kazı çalışmaları sırasında, açmanın güneyinde kerpiç döküntülerine rastlanmıştır. Bu döküntülerin takibi yapılmış ve açmanın güney orta kısmından başlayarak doğuya doğru devam eden, çok kalın olmamakla birlikte döküntü olamayacak kadar muntazam duran kerpicing duvar oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu duvara 601 öge numarası verilmiştir (bkz. Res. 94). Güney merkezden gelip köşe yaparak açmanın doğu kesitine yönelen bu duvarın aynı zamanda güneydoğu köşesine de kıvrıldığı fark edilmiş ve arada kalan dolgunun çok yumuşak ve küllü olduğu anlaşılmıştır (bkz. Res. 95-96).

Resim 94: Öge 601, kerpiç duvar

Bu çalışmalar sonucunda, öge 601 güney kerpiç duvarın batıya doğru devam ettiği gözlemlenmiş ve B.0902'nin sınırı batıya doğru 70 cm genişletilmiştir. Bu işlem sonucunda toprakta renk ve doku anlamında değişiklikler gözlenmiş ve B.0902 numaralı birim kapatılarak yeni bir birim açılmış, bu birim B.0904 olarak numaralandırılmıştır. B.0904 ün toprak yapısı kumlu ve küllü olmakla beraber rengi açık kahverengidir.

Güney duvarının sınırları belli iken doğuya doğru genişleyen kerpicing duvar olmadığı fakat tesviye yapılmak için konmuş olan yapısal bir taban-kerpiç döşeme olabileceği düşünülmüştür. Yine de kerpiçlerin arasında kalan alan bir mekân oluşturduğundan bu bölgeye

mekân numarası verilmiş (Mekân 9) ve dolgusunun B.0905 birim numarasıyla kazılmasına karar verilmiştir(bkz. Res. 95-96).

Resim 95: B.0902- B.0905 in bulunduğu güneydoğu köşesi

Resim 96: B.0905- Güney kesit ve Güney duvar arasında kalan alan

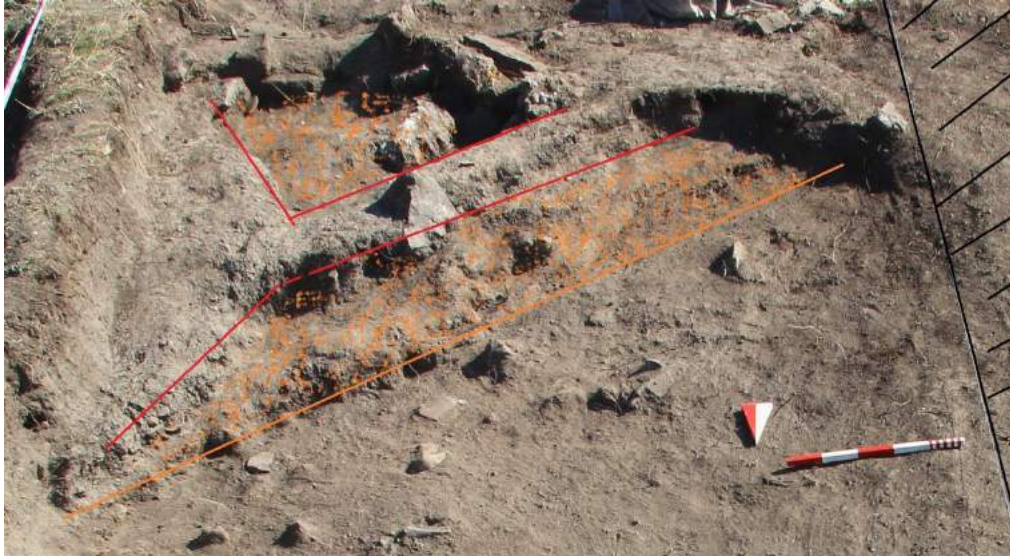
Bu birimin dolgusu yumuşak, kumlu ve küllüdür. Dolgu renginin açık kahverengi ve açık gri olduğu gözlemlenmiştir. Bu birimden gelen özel buluntular ezgi taşı parçası ve phallos biçimli vurgaçtır. Birim 0905 (Mekân 9 un dolgusu) de yapılan çalışmalar, öge 601 (Güney kerpiç duvar) in sınırlarını belirlemek ve aynı zamanda O-14 açmasının kuzey köşesinde bulunan taş duvarla N-14 açmasının güneyinde bulunan duvar ve taş öbeklerinin ilişkisini anlamak için yapılmıştır (bkz. Res. 97).

Resim 97: O14 - N14 - N15 ilişkisi

Bu çalışmaların sonucunda B.0905 dolgusundan büyük taşlar gelmiş ve taşların altında kerpiç olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda birim içinden gelen yumuşak dolgu kaldırılmış ve alttan kerpiç döşeme olduğu düşünülen bir taban olduğu gözlemlenmiştir. O-14 açmasından N-14 açmasına doğru ilerleyen taş duvar N-14 açmasında da devam etmekte olup sonradan yapılan kerpiç duvarla sınırlandırılmış ve taşların üstüne konan kerpiç tabakayla tesviye yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

N-14 açmasıyla O-14 açması arasında kalan araba yolu (N-14 güney kesit) O-14 açmasının kuzey doğusundan N-14 açmasının güneyine ilerleyen taş duvarı takip etmek amacıyla kaldırılmak istenmiştir. Bu sebepten dolayı araba yoluna B.0907 birim numarası verilerek kazı işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu birimin yapısı yumuşaktan sertedir ve doğusunda kesit içinde hayvan deliği dolayısıyla tahribat vardır. Araba yolunun kaldırılmasıyla birlikte O-14 açmasının kuzeydoğusunda bulunan taş duvarın N-14 açmasının güneydoğusundaki taş öbekleriyle birleştiği kesinleşmiş ve taş duvarın N-14 açmasına doğru ilerlediği anlaşılmıştır. Bu işlemlerden sonra çalışmalar 0904 numaralı birimde devam etmiştir. Güneyde bulunan kerpiç duvarın taş duvarın üstüne sonradan yapıldığı anlaşılmıştır. Kerpiç duvarın ve taş duvarın altından gelen, tahrip edildiği düşünülen kerpiç döşemenin(B.0908) bulunmasıyla birlikte güneyde bulunan kerpiç duvarın sonradan taş duvarı sınırlamak amacıyla yapılmış olabileceği düşünülmüştür (bkz. Res. 98).

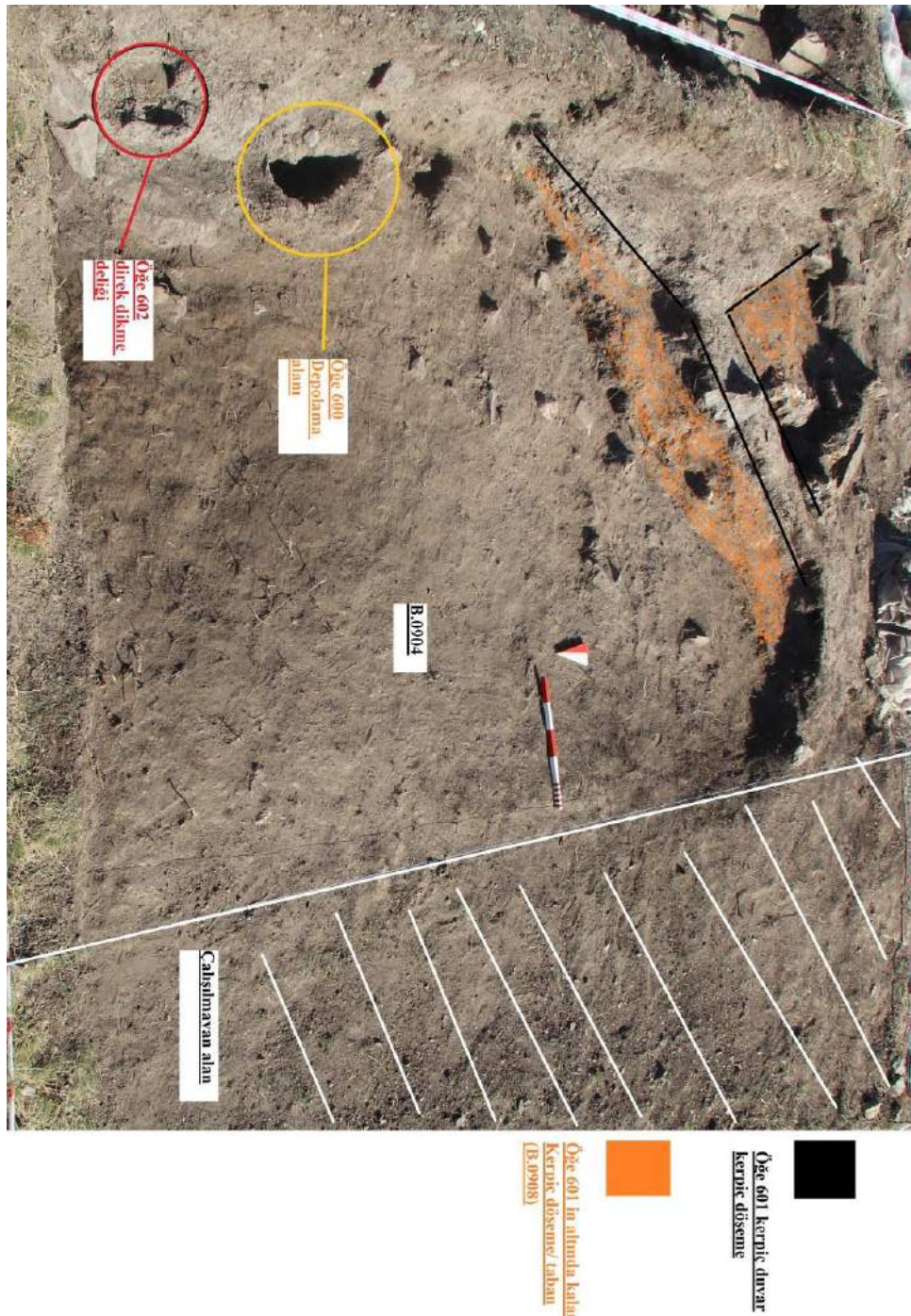
Resim 98: Kerpiç döşeme ve duvar bağlantısı

B.0908 kerpiç döşeme olarak adlandırılan tabakanın dokusu kerpiç ve kerpiciimsi açık turuncu renkli topraktan oluşmaktadır. Bu döşemenin içinden kırık seramik parçaları ve hayvan kemikleri ele geçmiştir, bu malzemelerin döşemeyi güçlendirmek, sıkılaştırmak adına kasıtlı olarak konduğu düşünülmüştür. Bu birimin kazısı yapılmamış ve gelecek sezonlara bırakılmıştır.

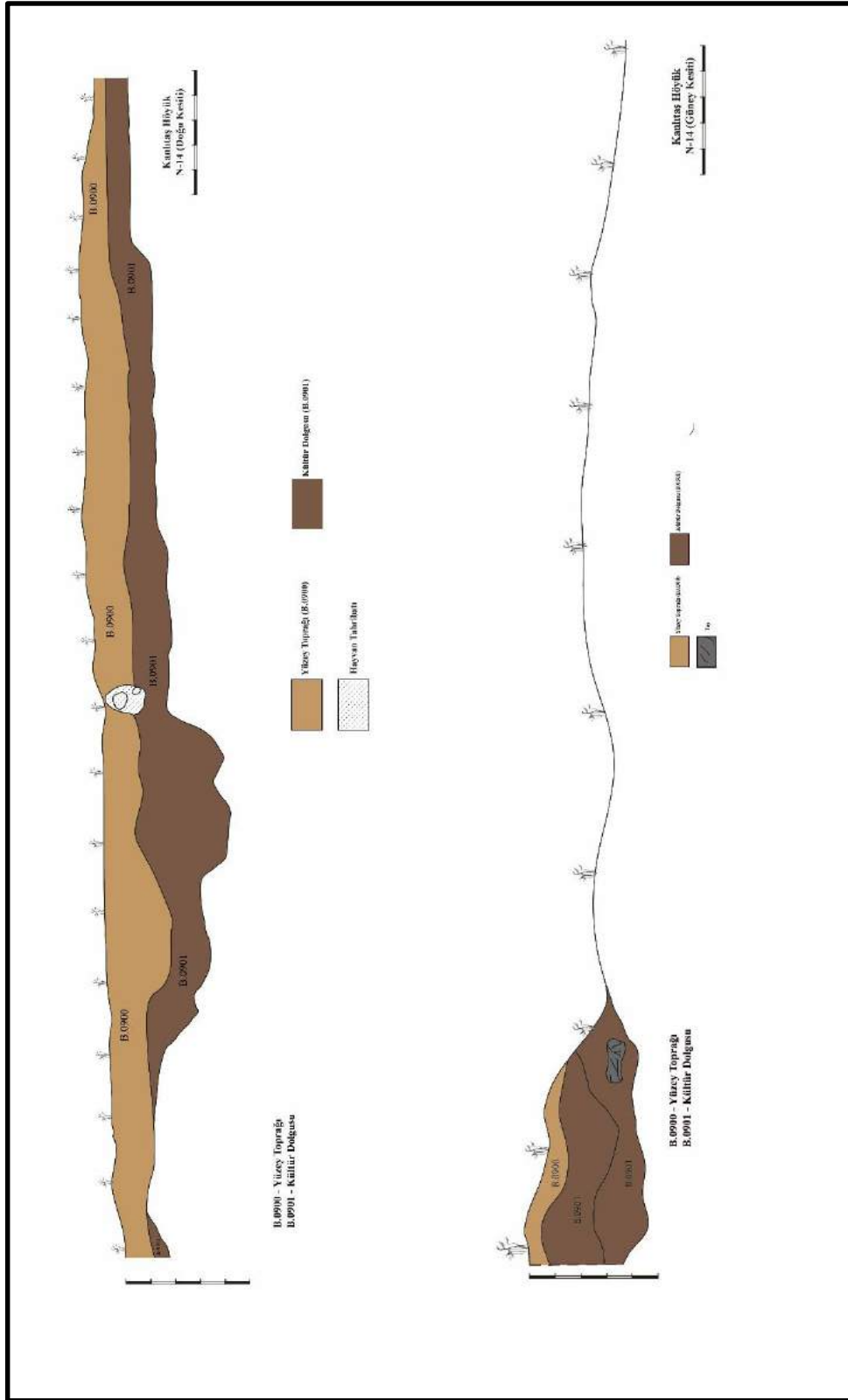
B.0904 ün doğu kısmında yapılan çalışmalar sonucunda, kuzey doğu merkez de doğu kesite dayalı bir kerpiç blok bulunmuştur. Bu kerpiç bloğun her hangi bir ögeyle bağlantısı bulunmamaktadır. Büyük olasılıkla tahrip edilmiş- kesintiye uğramış bir duvarın parçası olabileceği düşünülmüştür. B.0904 de toprak yapısı üst seviyede gri renkli ve ince yapılı iken, alt seviyede koyu kahverengi renginde ve ıslak-nemlidir. Bu birim kuzey de sert yapılı iken güneye doğru yumuşak yapılıdır. B.0904'ün kuzeyinde, öge 602; direk dikme deliğinin bulunduğu kerpicingin seviye olarak tam altında kalan alanda sert, gri kerpiçten yapılmış yuvarlak yapan kerpiç bir döşeme bulunmuş ve B.0910 birim numarası verilmiştir. Birimin kayıt işlemleri yapılmış ve kazı çalışmaları gelecek sezonlara bırakılmıştır.

Açmada buluntu genelini seramik parçaları, yontma taş aletler ve hayvan kemikleri oluştururken, mermer bilezik parçaları, mermer disk parçaları, phallos biçimli vurgaç, ezgi taşı ve işlenmiş kemikler özel buluntu grubu arasındadır. Ayrıca bulunan pişmiş toprak ağırlıklarının kırık seramik parçalarından yapıldığı anlaşılmıştır. N-14 açmasında; eğim dolayısıyla, açmanın doğu yarısında kazı çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda erozyonla gelen dolgu ve taşlar da göz önünde bulundurularak, N14 açmasından gelen

27.08.15 tarihinde N-14 açmasında ki kazı çalışmaları sonlandırılmıştır(bkz. Res. 99-100).

Resim 99: N-14 Açması Son Görünüm

Resim 100: N-14 Açması Doğu (Üst) ve Güney (Alt) kesit çizimleri

2.6. KANLITAŞ HÖYÜK N-15 AÇMASI GENEL RAPORU

Duygu Ertemin

N-15 açması doğusunda N-16 açması, güneyinde O-15, batısında N-14 açması ile komşudur. Açma sınırları 5m x 5m olarak ayarlanmış, kuzey, güney, batı ve doğu da araba yolu kullanımı için 20 şer cm alan bırakıldığından KG ve DB değeri 4.60m olmuştur. N-15 açmasının Höyük üzerindeki koordinatları 2015 sezonunda, eğimden dolayı karelajda gerçekleşen kaymadan dolayı yeniden ölçülmüştür. Koordinatlar GB yönünde X **123,523** ve Y **145,144**, KD yönünde ise X **118, 548**ve Y **144, 727** olarak belirlenmiştir.

N-15 için kazı sistemi gereği 2013 sezonunda ayrılan birim numaraları 001-099 aralığında iken plan numaraları 01-99 aralığında ve öge numaraları 001-099 aralığında bulunmaktadır. 2015 sezonunda birim, öge ve plan numaraları bu aralıklarda alınarak devam edilmiştir.

Kazı çalışmaları N-15 açmasında 27.08.15 tarihinde başlamıştır. 2013 sezonu sonunda kapatılan açma açılarak kazı öncesi temizlik işlemleri yapılmıştır (bkz. Res. 101).

Resim 101: N15 açması

N-15 açmasında 2013 sezonunda ortaya çıkarılan düzlenmiş taşların, 2015 sezonunda merkezden batıya doğru yuvarlak yaptığı ve doğusunda kerpiçle döşendiği anlaşılmıştır. Bu sebeple kerpiç döşeme olarak adlandırılan ve B.007 olarak numaralandırılan bu birimin kazı işlemleri gerçekleştirilmiştir (bkz. Res. 102).

Resim 102: B.007 Kerpiç Döşeme

Bu birimin toprağı yumuşak olmakla birlikte rengi açık turuncudur. Duvar yapmak için kullanılan kerpiçler daha koyu turuncu iken, döşeme için kullanılan kerpiçlerin daha açık renkli ve basit yapılı olduğu anlaşılmıştır. Bu birim düzlenmiş taşlarla çevrildiğinden, kerpiç döşemenin altında taş döşeme olabileceği ve sonrasında üstünü kerpiçle kapatarak seviye düzlenmek istenmiş olabileceği düşünülmüştür. Fakat kerpiç döşemenin kazısı sırasında, döşemenin altından taş gelmemiştir. Bu döşemenin doğu sınırı bulunmaya çalışılırken, yanmış kerpiç ve taban parçalarına rastlanmıştır ve kazı işlemleri için bu dolguya yeni bir birim numarası (B.008) verilmiştir (bkz. Res. 103-104).

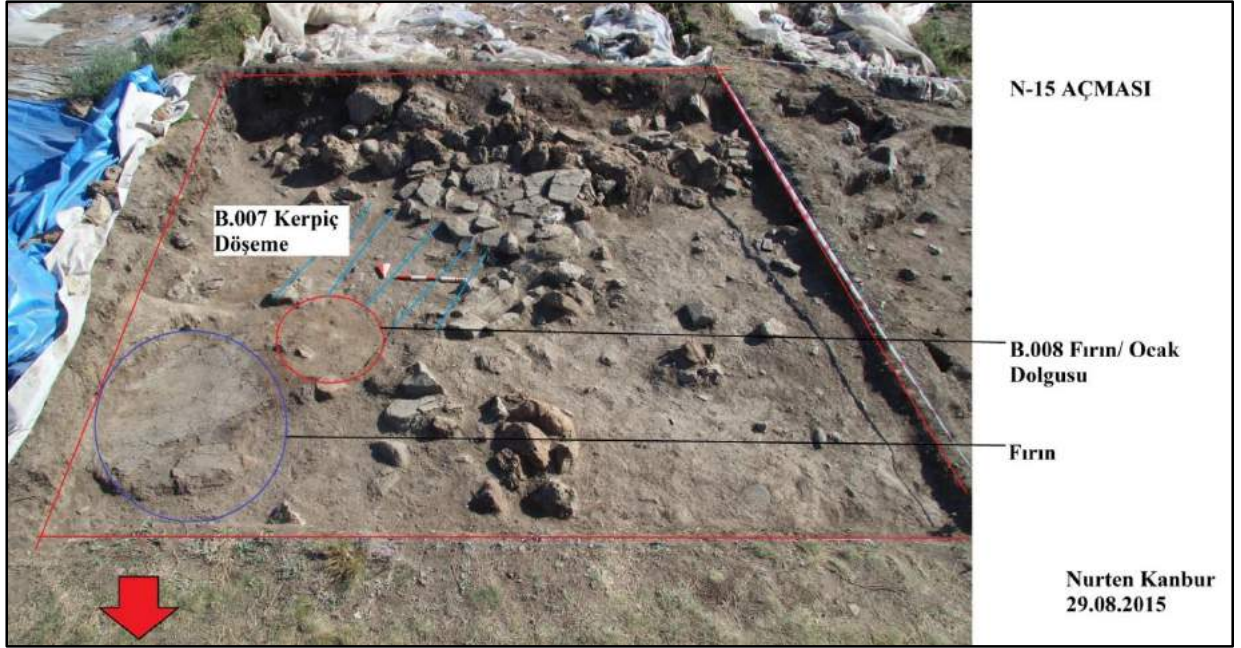
Resim 103: B.008 Ocak Dolgusu

Resim 104: B.008 Ocak dolgusu

Birimin toprağı küllü ve koyu kahverengi, koyu turuncu renklerinde ve yumuşak yapılıdır. Yanmış kerpiç ve taban parçaları gözlemlenen bu birimin ocak dolgusu olduğu anlaşılmış ve ocağın tabanının tahrip olduğu fark edilmiştir. Küllü ve çok koyu kahverengi renginde olan dolgunun çevresi kazı işlemleri sırasında koyu turuncu gelmeye başlamış ve ocağın üst yapısının gri renkli tabanının bu dolgunun yanında, dolguyu sınırlayacak şekilde bulunmasıyla ögenin tahrip olmuş bir ocak olduğu kesinleşmiştir. Fırının batıya doğru ön tarafında bulunan ocağın taban parçalarının, 2013 sezonunda bulunan fırının altına doğru devam ettiği gözlemlenmiş ve fırının sonradan ocağın üstüne yapıldığı düşünülmüştür (bkz. Res. 105). Ocak dolgusundan Ö4 numarası ile sıva olduğu düşünülen parçanın örneğı alınmıştır (bkz. Res. 106). Aynı zamanda B.007'yi çevreleyen taşların batı sınırından açmanın batı

kesitine kadar olan alan kumlu ve küllü bir tabaka olduğundan, bu bölgeye 009 birim numarası verilmiştir(bkz. Res. 107).

Resim 105: Fırın, ocak dolgusu ve kerpiç döşeme konteksti

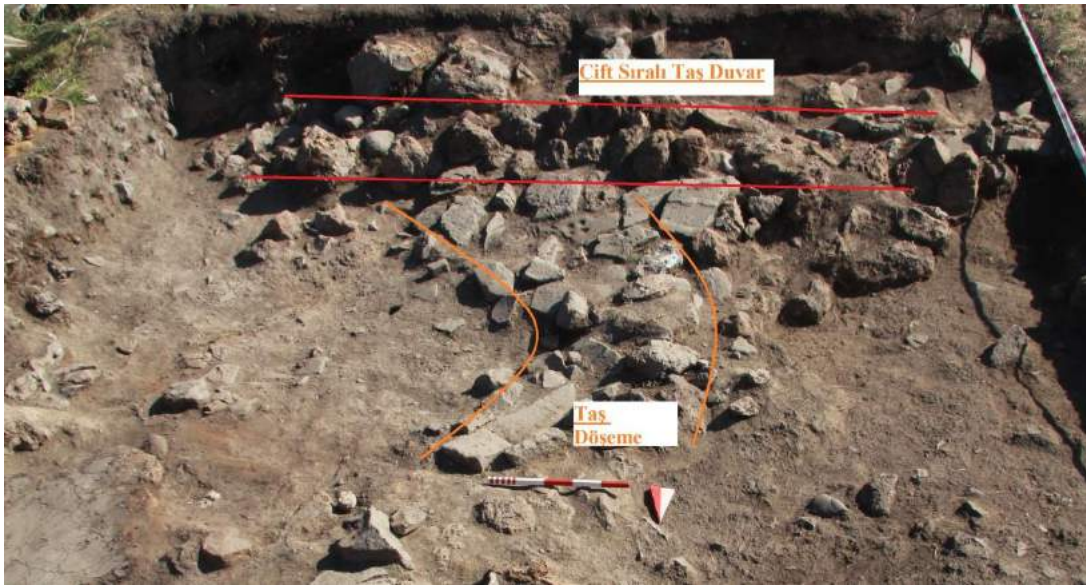
Resim 106: B.008 Ocak dolgusu- Beyaz sıva

Resim 107: B.009 Kumlu Küllü Tabaka

Birimin toprağı yapı olarak sertten yumuşağı doğru ve renk olarak açık kahverengi ve gri rengindedir. Birimin güneybatı sınırına doğru kesintiye uğramış olası bir kerpiç blok bulunmuştur. N-14 açmasında bulunan kerpiç döşeme ile N-15 açmasında bulunan B.009 un arasında 6-7 cm fark bulunmaktadır. Kazısı yapılan dolgu, kerpici andıran sarımsı bir topraktır fakat dokusunda kül de bulunmaktadır. Birimin orta noktasında orta boyutlarda taşlar gelmeye başlamış ve merkezden doğuya doğru, bu taşların bir kısmının üzerini kaplayacak şekilde kerpiç tabaka olduğu gözlemlenmiştir. N-15 açması için bu durum, olası bir teraslama için önemli bir ipucu olabilir. Taşların üstü kerpice benzer bir dolguyla döşeme yapılıp seviye düzlenmiş ve sonrasında taş duvar oturtulmuş gibi gözükmektedir. Taş duvarın güney batı da yuvarlak yaptıktan sonra durması ve kuzey doğusuna doğru düzlenmiş taşlarla çevirme yapılarak bir mekân oluşturulması, duvarın ve çevirmenin aynı anda planlanarak yapıldığını düşündürmüştür (bkz. Res. 108). Açmanın Güney batısında bulunan taşların bir kısmının, eğim dolaylı döküntü taşlar olduğu düşünülmüştür. Planlı yapılan bu mimari öğeler ve batı da kalan B.009 un farklı olan dolgusu açma da teraslama yapıldığı fikrini destekler niteliktedir. Teraslama yapılmış olabileceğini düşünmemizin bir diğer sebebi ise açmanın kuzey kesitinde bulunan platformdur.

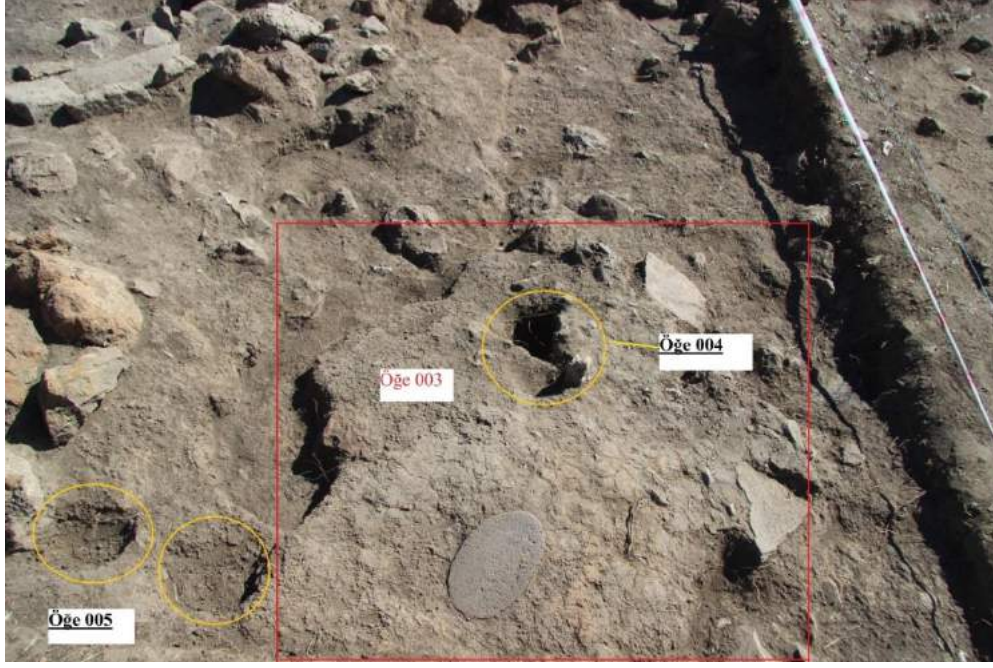
Birimin kuzeyinde yapılan çalışmalar sonucunda kuzey kesatine dayanan kerpiçle yapılmış bir platform bulunmuştur. Bu platformun ge numarası 003'tür (bkz. Res. 109). Platformun evresi taşlarla çevrilidir. Orta noktasında büyük bir çukur bulunmuş ve bu çukurun direk dikme deliği olduğu düşünülmüştür. Bu direk dikme deliğine 004 ge numarası verilmiştir. Aynı zamanda platformun üstünde, içine doğru öğütme taşı bulunmuş fakat platformun kazısı yapılmadığı için alınması uygun görülmemiştir.

Resim 108: Taş Duvar ve Döşeme Bağlantısı

Platformun kuzeydoğusunda iki adet yan yana duran direk dikme delikleri bulunmuştur. Bu direk dikme delikleri birbiriyle bağlantılı olduğu için 005 numarasıyla tek bir öge numarası verilerek kaydedilmiştir. Boyutları platformun ortasında bulunan direk dikme deliğine göre daha büyük olsa da, ge 004 bu iki direk dikme deliğinden daha derindir.

ge 004, platformun ortasında bulunan direk dikme deliği, N-14 açmasında bulunan direk dikme deliği ile aynı düzlemde yer almaktadır. Ve B.009 da bulunan küllü-kumlu tabakanın taşlarla çevrili alanın batısında seviye seviye batıya doğru düzleme yapılarak inmesiyle, ge 004 n N-14 açmasında bulunan ge 602 ile eş zamanlı olarak kullanılmış olabileceğini dşndrtmştr. B.009 dolgusunun N-14 açmasında ki B.0904 dolgusu ile aynı yapı ve renkte olması burada yapılan olası teraslama işlemi için bir diğer göstergedir.

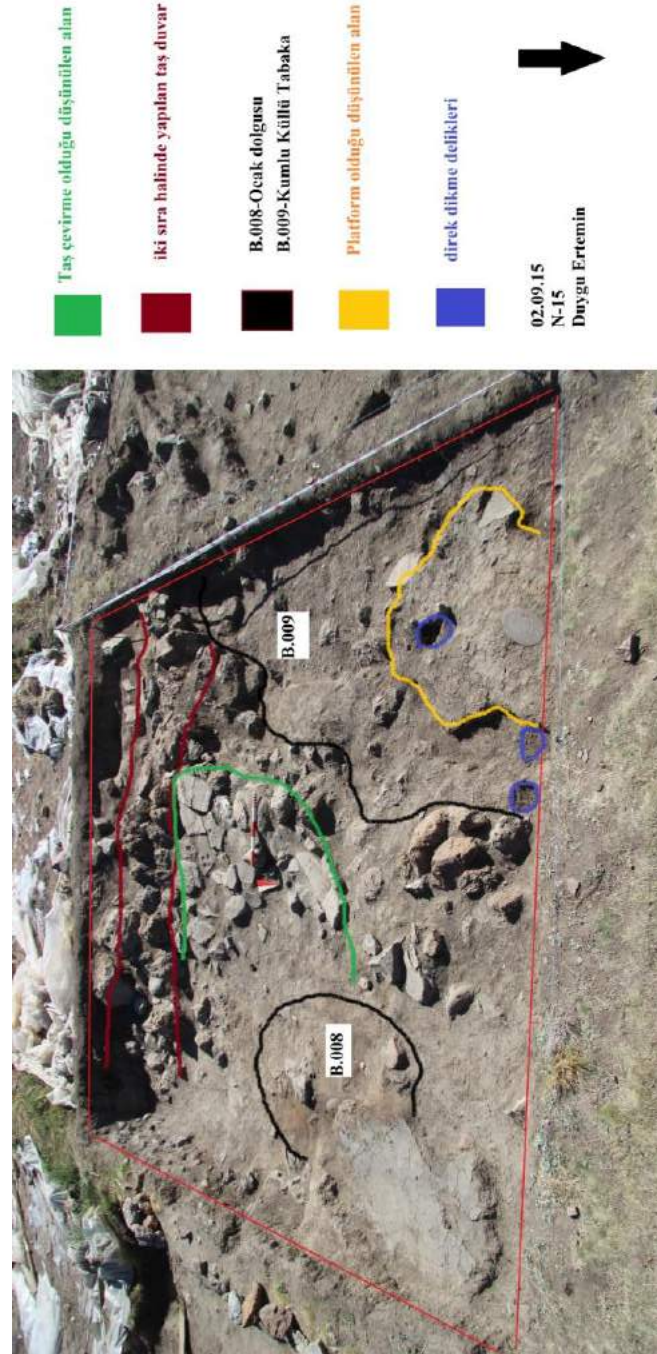
Resim 109: Öge 003 (Kuzeybatı köşesinde bulunan platform), Öge 004-005 Direk Dikme Delikleri

Platformun güney sınırında B.009 ün dolgusu içinden 31 adet boncuk bulunmuş ve X5 numarasıyla kayıt işlemleri yapılmıştır. Bu boncuklar dizili olmamakla birlikte, aynı yerden gelmiştir. Boncukların geldiği yerin batıya doğru yan tarafında yanmış taban bulunmuştur (bkz. Res. 110) ve bu tabanın üstündeki dolgudan yanmış hayvan kemiği parçaları gelmiştir. Bu taban ocak tabanı olabilmek için çok küçüktür. Boyu 10cm ve eni 9 cm'dir. Boncukların platformun güney sınırı ile bu yanmış tabanın arasında bulunması, platformun ve yanmış tabanın boncuklarla ilişkili olabileceğini düşündürmüştür.

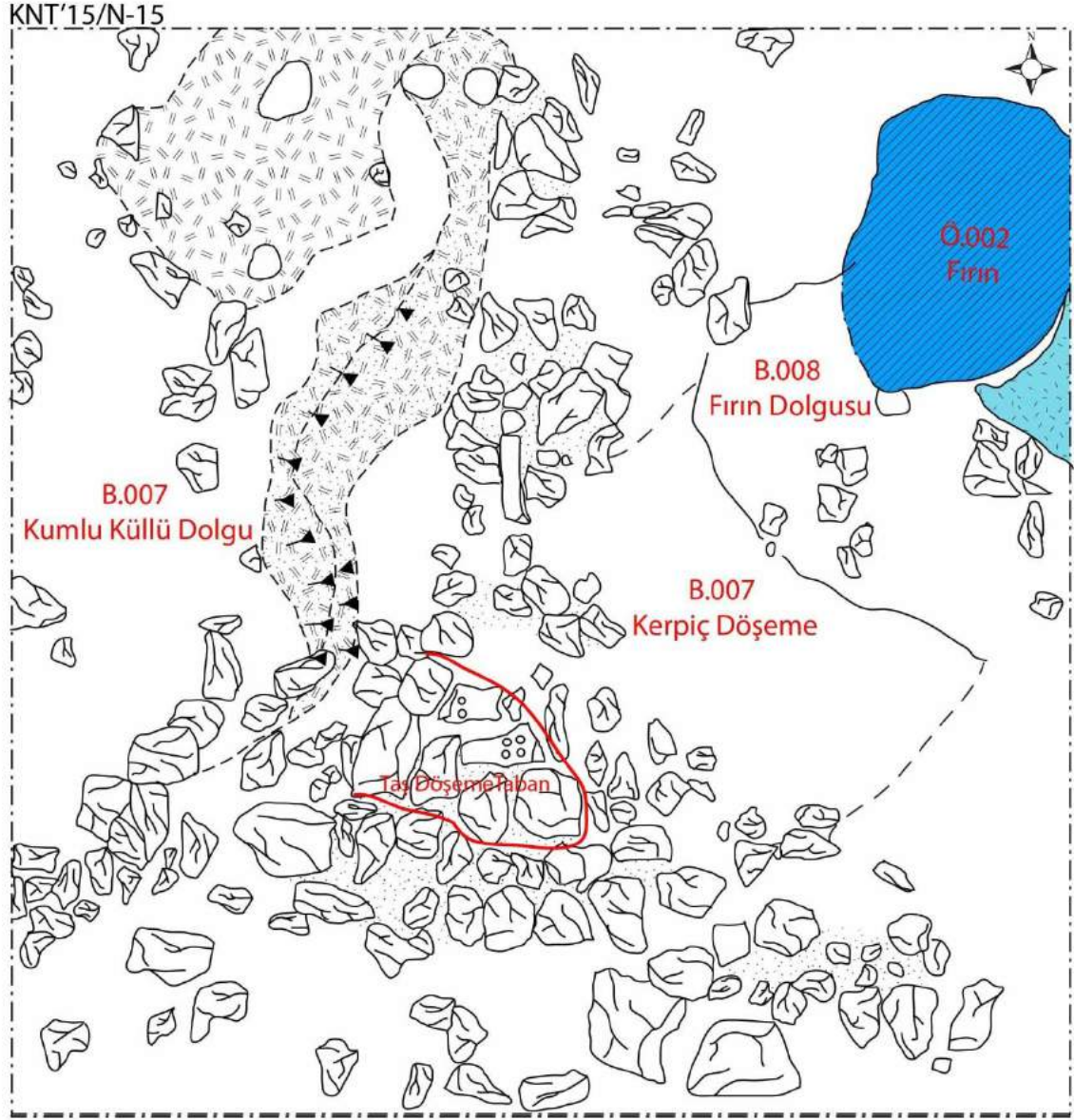

Resim 110: Öge 003 ün güneybatı sınırında bulunan yanmış taban

Açmanın güneyinde bulunan iri taşlar harçla birbirine bağlanırken bazı küçük ve orta boylu taşların bu duvarla bağlantısı olmadığı anlaşılmış ve döküntü olabileceği düşünülmüştür. Birimin güneybatı köşesinde yapılan seviye çalışmaları sonucunda taş duvarın altından gelen kerpiçler gözlemlenmiştir. Bu alandaki kazı çalışmaları gelecek sezonlara bırakılmış ve N-15 açmasında çalışmalar 02.09.15 tarihinde sonlandırılmıştır (bkz. Res. 111-112).

Resim 111: N-15 açmasında bulunan birimler ve açmanın son hali

Resim 112: N-15 Açması Sezon Sonu Çizimi

2.7. KANLITAŞ HÖYÜK N-16 AÇMASI GENEL RAPORU

Tolunay Bayram

İlk kez 2014 kazı sezonunda kazılmış olan N16 açmasında 2015 kazı sezonu çalışmalarına 26-07-2015 tarihinde güney batıdan kuzey doğuya doğru 964.386/964.835/964.371/964.441 başlangıç kotları ile başlanılmıştır.

Resim 113: 2015 Kazı Sezonu öncesi genel görünüm

Bu açmada 2014 kazı sezonunda GB-KD doğrultulu duvarlar ile çevrelenmiş olan üç Mekan tanımlanmış bu mekanlar ise güneybatıda Mekan 7, kuzey batıda Mekan 6 ve açmanın hemen hemen ortasına denk gelen alanda Mekan 5 numaraları ile isimlendirilmiştir (bkz. Res.113). 2014 kazı sezonunda bu Mekanlar arasındaki en yoğun çalışma ise mekan 5’de (bkz. Res.114) yürütülmüş olan bu alan için dolgu yapısı, mekana ait olan dört duvarında net bir şekilde tanımlı olması, nispeten bir yaşam alanı için oldukça küçük olması ve dolgu içerisinden gelen oldukça karışık yapı ve yoğun buluntu dağılımı sebepleri ile bu alan üzerinde pek çok soru işareti oluşmuş, ancak 2014 kazı sezonu çalışmalarında bu sorular eldeki veriler üzerinden bir netlik kazanamamıştır.

Resim 114: Mekan 5 detay fotoğraf

Bu doğrultuda 2015 kazı sezonu çalışmaları bu soru işaretleri üzerinden yeni alternatif yorumlar oluşturabilmek, Mekanın dolgusunu tanımlayabilmek ve mekanın olası taban düzlemine ulaşmak adına buraya yoğunlaşarak başlamıştır. Kazı çalışmalarına, 2014 kazı sezonunda, Mekan 5 olarak isimlendirilmiş alanın dolgusu olan 0408 numaralı oda dolgusu olarak tanımlanan birimde başlanılmış ve çalışmalara başlandıktan sonra dolgu hakkında ilk genel izlenim, mekana ait dolgunun oda dolgusundan öte daha çok atık dolgu izlenimi verdiği olmuştur. Ancak dört duvarla çevrili alanda sağlıklı bir alternatif yorum oluşturabilmek için Mekana ait daha çok daha veri elde edilmesi gerekmekte idi. Bundan ötürü çalışmalar kazı işlemleriyle beraber mekana ait bilinenlerin toplu halde değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır.

Bu çalışmalar esnasında basit yapıdaki gri kerpiç malzemeden yığma yöntemi ile yapıldığını anladığımız duvar öğeleri üzerinde açmayı çevreleyen kuzey güney ve batı duvarlar üzerinde belirgin dikme delikleri fark edilmiştir (bkz. Res. 115). Bu bize boyutları itibari ile oldukça ufak olan Mekanın üst konstrüksiyonun olasılıkla ahşap direkler (bkz. Res. 116) ile yükseltilerek yapıldığını ve mekanın yarı açık bir alan olabileceğini göstermiş olmuştur.

Resim 115 : Duvarlar üzerindeki dikme delikleri

Resim 116: Direk Dikme Delikleri Detay

Bu yeni bilgiler ışığında, oldukça karışık olan dolguda da bu çatı konstrüksiyonuna ait organik malzemenin negatif izlerinin bölgesel olarak seçilebiliyor olması, mekanın yarı açık ve

ahşap direkler ile yükseltilmiş bir alan olduğu olasılığını akıllara getirmiştir. Bu olasılık üzerinden dolguya ait yorumumuzda değişime uğramış ve bu dolgunun çöp dolgusu olduğu ve keza N-16 açmasının kuzeyinde kalan M1617 açmasında mekan 5 ile aynı doğrultuda olan 0802 birim numaralı alanın çöp çukuruna ait bir çöp dolgusu olduğu düşünülmesi sonucu dolgu yapısı, buluntu yoğunluğu ve buluntu tipleri düşünüldüğünde mekan 5'in iç dolgusunun da olası bir çöp dolgusu olduğu fikri öncelik kazanmaya başlamıştır. Bu yorum üzerinden 0408 numaralı oda dolgusu birimi kapatılarak dolgunun çöp dolgusu birimi ile kazılmaya devam edilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda 0409 birim numarası ile çöp dolgusu olarak tanımlanmış yeni bir birim açılarak mekan 5'in dolgusu 964.375- 964.431 birim başlangıçları kotları ile kaldırılmaya devam edilmiştir.(bkz. Res.117)

Resim 117: 0409 Çöp Dolgusu birimi sınırları

Bu yeni birimin içerisindeki en belirgin öğeler karışık yanmış içerikler olmuş ve bunlar arasında fitolit benzeri parçalar, ocak yada fırına ait olabileceğini düşündüğümüz taban parçaları, büyüklü küçüklü taş ve taşcıklar, kerpiç döküntü'den oluşan karışık bir dolgu görüntüsü ile karşılaşmıştır. Buluntular ise genellikle ufak parçalardan oluşan seramik parçaları, kullanım gördüğü belli olan olasılıkla ıskartaya çıkmış olan sürtmetaş aletler, yine ıskarta mermer bilezik taslakları, ve yoğun bir şekilde farklı hayvanlara ait atık kemik parçaları olmuştur. Bu kemik parçaları arasında en dikkat çekici olanlar ise küçükbaş bir hayvana ait olduğunu düşündüğümüz çene kemiği ve iki adet karşılıklı duran skapula kemiği olmuştur (bkz.Res.118).

Resim 118: 0409 biriminden çıkan karşılıklı skapula kemikleri

B.0409 birim numaralı çöp dolgusu N-16 açmasının kuzeyinde kalan M1617 açmasının güneyindeki 0802 birim numaralı çöp dolgusu birimi ile eş zamanlı kazılmış ve birimler arasında birebir benzerlik gözlemlenmiştir. Bu dolgunun kaldırılması ardından mekan 5 içerisinde yıkılmış görünümlü masif kerpiç ve üzerinde kerpiç izleri bulunan hızalı taşlarla tanımlanabilecek yeni bir dolgu gelmiş bu dolgunun net bir şekilde bir tanımı yapılamamıştır.

N-16 açmasında 0409 çöp dolgusu biriminin masif kerpiç tabaka ile sınırlanması ardından açma içindeki bir başka soru işareti olarak gözüken alan olan açmanın kuzey doğusundaki DB 180 KG 140 boyutlarındaki küçük alana yoğunlaşmıştır. Nitekim bu ufak alan ile aynı dolgu yapısına sahip olduğuna emin olduğumuz 0409 çöp dolgusu ve M-1617 açmasındaki 0802 çöp dolgusu arasında kalmaktadır ve bu alanın kazılmamış görüntüsü de tıpkı bu iki birimin açılmadan önceki halinde olduğu gibi bir görüntü ile karşımıza çıkmıştır. Bununla beraber 0410 birim numarası ile bu alan çöp dolgusu olarak tanımlanarak kazılmaya başlanılmıştır (bkz: Res.119).

Resim 119 : 0410 Çöp Dolgusu birimi sınırları

0409 çöp dolgusundaki karışık yapı buluntu çeşitliliği burada da devam etmiştir ve bu ufak alanın tam ortasında, mekan 5'e yaslanan yuvarlak masif kerpiç bir alan ile karşılaşmıştır.(bkz. Res.120) Ancak bu alanın burada net bir şekilde özellikle yapılmış olduğunun anlaşılmasına rağmen işlevine dair bir yorum getirebilmek mümkün olamamıştır. Olasılıkla kuzeye doğru yarım daire genişleyen kesiminin mekana giriş sağlayan bir eşik olduğu düşünülebilir.

Resim 120: B.0410 Çöp Dolgusu birimi alanındaki masif kerpiç alan

Buna ek bu alanda tıpkı 0802 çöp dolgusu birimi gibi çöp dolgusu sonrası kerpiç bir düzlem ile sınırlanmış ve olasılıkla 0802 birimini kaplayan çöp çukurunun devamı olduğu anlaşılmıştır. Yani bu çalışmalar sonucu burada ortaya çıkan görüntü KD-GB doğrultulu güneyde basit gri kerpiç duvarlar ile yarı açık olarak hazırlanmış bir çöplük alanı ve onun kuzey bitişiğinde duvarlar kesilerek açılmış olan bir çöp çukuru olarak ortaya çıkmıştır. Bununla beraber bu çöplük alanların aynı evreye ait olduğu düşünülerek, bu alanların aynı yaşam evresinin çöplük alanı olduğu düşünülmüştür (bkz. Res.121). Net bir şekilde anlaşılmış olduğunu düşündüğümüz bu durum ardından, kazı stratejisi gereği mekan 5'i çevreleyen kerpiç duvarların kaldırılmasına karar verilmiştir (bkz. Res.122)

Resim 121 :M-16/17 ve N-16 açmalarındaki çöplük dolgusu alanların tepeden görünümü

Resim 122 : Kaldırılmasına karar verilen 2014 yılında ortaya çıkarılan gri kerpiç duvarlar

Ayrıca bu duvarları kaldırma işleminin bir diğer amacı ise 0409 çöp dolgusu biriminin kaldırılması ardından ortaya çıkan ve bilinçli bir şekilde bu alana yıkıldığını düşündüğümüz, bir önceki evreye ait kerpiç ve taşlardan oluşan dolgunun tanımlanabilmesi adına oluşmuştur.

Daha sonrasında bu gri kerpiç duvarlar nispeten tümüyle kaldırılmış bu çalışma ardından masif kerpiç döküntünün olasılıkla bir önceki evreye ait bir duvar yıkıntısı olduğu fikri oluşmuştur. Nitekim duvarların kaldırılma işlemi sonrası bu alanın doğusunda yine diğer duvarlar gibi KD-GB doğrultusunda giden ve bilinçli bir şekilde kesilmiş olduğu anlaşılan turuncu kerpiçten bir duvar parçasına da rastlanılmış (bkz.Res.123) ve bu duvar parçası ile alan içindeki masif kerpiç yıkıntısının aynı malzeme olduğu anlaşılmıştır.

Resim 123: Bilincli bir şekilde kesilerek mekan 5 'e ait duvar öğelerinin desteklenmesi için kullanıldığını düşündüğümüz turuncu kerpiç duvar parçaları

Elimizdeki verileri birleştirerek yapmış olduğumuz, alan hakkındaki genel yorumumuz alanın çöplük alanı olarak hazırlanmadan önce daha değişik bir işlevi olduğu daha sonrasında bu işlevi gören mekanın olduğu yere yıkılarak, hiç bir düzlem yaratma kaygısı olmaksızın basit kerpiç bir duvar ile tekrar sınırlandırıldığı ve çöplük alanı olarak hazırlanarak doldurulmaya başlanıldığı olmuştur. Buna ek bir önceki evreye ait duvar parçalarının da bu alanın konstrüksiyonunu desteklemek adına bazı yerlerde bilinçli olarak bırakıldığı, basit ama kaba bir sınırlandırılma ile bu alanın oluşturulduğu anlaşılmıştır.

Duvarların kaldırılması ardından ise bu atık malzemelerin olduğu alanın dışında ise bazı yeni öğeler ortaya çıkmış ve bunlardan en ilgini Kanlıtaş höyükte bildiğimiz en üst evre olduğunu düşündüğümüz taş döşemelerin bulunduğu alana bitişen yeni taş dizilileri olmuştur (bkz. Res.124).

Resim 124: Açmanın güney doğusundaki taş döşeme platforma doğru yükselen taş dizileri

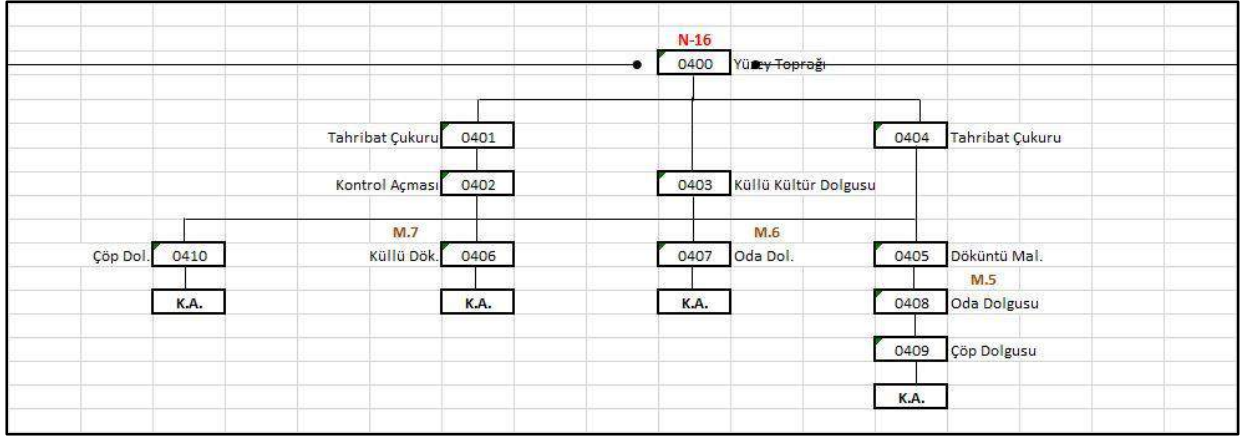
N-16 açmasının güneydoğusunda bulunan taş döşeme platforma doğru hizalı bir şekilde devam eden taş dizeleri bu evre konusunda da bir kafa karışlığına neden olmuştur. Ancak genel baz da Kanlıtaş höyük mimarisi düşünüldüğünde çok kısa sürelerde mimari üzerinde her türlü oynamanın yapılabilmiş olduğunu, diğer alanlardaki mimari üzerinden de görebildiğimiz için bu alandaki tam olarak birbirinden ayrılan tanımlı yaşam evreleri konusunda da, daha detaylı düşünüldüğünü gerekli kılmaktadır. Bu sebeple bu görüntü taş döşeme platformun bulunduğu evrenin aslında gri kerpiç duvarlar ile sınırlandırılmış çöplük alanından okta farklı bir evreye

oturmadığını düşündürmüştür. Ayrıca yine duvarların kaldırılması sonucu kazı sezonunun son günlerine doğru N-16 açmasının doğusunda bulunan ve N-17 açmasından uzanan iki turuncu kerpiç duvar parçasına yaslanan, bir açıklıkta içi pişmemiş kilden yapılmış sapan taneleri dolu bir buluntu topluluğu bulunmuştur (bkz. Res.125). Yaklaşık 10-12 tanesi sayılabilen ve çoğu tahrip olmuş olan sapan tanelerinin kazı sezonunun sonunda ortaya çıkmış olması ve bu buluntu topluluğun teknik problemler nedeniyle tahrip edilmeden kaldırılmasının pek mümkün olmaması nedeni ile bu topluluğun yerinde korunarak önümüzdeki kazı sezonunda daha sağlıklı bir şekilde kaldırılmasına karar verilmiştir.

Resim 125: Pişmemiş Kilden Yapılmış Sapan Taneleri Buluntu Topluluğu

Açmadaki çalışmalar 05-09-2015 tarihinde güney batıdan kuzey doğuya doğru 964.360-964.835-963.950-964.222 kotları ile sonlandırılmıştır (bkz. Res. 126-127-128). Açmadaki 2015 kazı sezonu çalışmaları 2014 kazı sezonunda oluşan mekan 5'in işlevi, dolguların karışık yapısı, buluntu yoğunluğu ve çeşitliliği gibi sorulara cevap olmakla beraber önümüzdeki sezon yapılacak çalışmalar için bir alt evreye ait mekanların işlevi mimarideki değişim Kanlıtaş höyük yerleşimcilerinin mimari üzerindeki dinamik oynamaları gibi pek çok soru işaretini de doğurmuştur.

Resim 126: N-16 Matrisi

Resim 127: N-16 Açması Orthophoto

Resim 128: Kanlıtaş Höyük N-16, O-P-16, O-15, N-15 Açmaları Ortophoto

2.8. KANLITAŞ HÖYÜK N-17 AÇMASI GENEL RAPORU

Ferhat Erikan

İlk kez 18.08.2014 tarihinde kazılmaya başlanan N-17 açmasında 13.09.2014 tarihinde kazı sezonunun bitmesi üzerine çalışmalar sonlandırılmıştır. 2015 kazı sezonu içinde ise daha önceden açma içerisinde ortaya çıkarılan Mekan 3'ün doğusunda bulunan B.0301 numaralı "Kültür Dolgusu" biriminde çalışmalara devam edilmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine 2015 yılı içindeki çalışmalara 25.08.2015 tarihi itibari ile başlanmıştır (bkz. Res. 129). Açma genelinde ilk olarak genel bir temizlik çalışması yapılmıştır. Daha sonra ise Mekan 3'ün doğusunda çalışmalara devam edilmiştir.

N-17 açmasının D profiline yakın ve Mekan 3'ün doğusunda bulunan B.0301 numaralı birimde çalışmalara başlanmıştır. Bunun yanında yine açmanın KD köşesi ve K profiline yakın bir alanda seviye inme çalışmaları yapılmıştır. Bu alanda çalışılmasının amacı bu yıl içinde kazılan N-O/18 açmasının KB köşesinde ve yine bu yıl kazımakta olan M/16-17 açmasının G profiline ne olduğu anlamaktır. Bu amaçla bugün için yürütülen çalışmalarda N-17 açmasını doğusunda yaklaşık 3-4 cm seviye inme çalışması yapılmıştır.

Resim 129: N-17 Açması Genel Görünümü

Bu çalışma öncesinde açma genelinde genel bir temizlik yapılmıştır. Seviye inme çalışmaları sırasında açmanın KD köşesinde gri kerpiçten yapılmış bir uzantı tespit edilmiştir. Bu uzantının Mekan 3'ün kuzey duvarının köşesi ile birleştiği düşünülmüş çalışmalara bu alanda yoğunluk verilmiştir. Ancak daha sonra bu duvarın kesildiği anlaşılmıştır. Bu duvarın kesilmesi üzerine bu alanın bir giriş olabileceği düşünülmüştür. Açma içerisinde bir diğer çalışma ise açmanın doğusunda yapılmıştır. Bu alanda yapılan seviye inme çalışmalarında N-

O/18 açmasının B profilinde bulunan kerpiç döküntülerinin devamına rastlanmıştır. Ancak sadece N-17 açmasının GD köşesinde kerpiç duvar olabilecek parçalara rastlanmıştır.

Seviye inme çalışmaları sırasında daha önceki yıllarda ortaya çıkarılan Mekan 3'ün kuzeyinde toprak renginin değişmesi ve N-17 açmasının kuzeyinde bulunan M-16/17 açmasının güneyinde ortaya çıkarılan bir kerpiç duvarın görülmesi üzerine bu alana B.0305 “Oda Dolgusu” birimi verilerek kazı çalışmalarına devam edilmiştir. B.0305 “Oda Dolgusu” biriminin sınırları D-B yönünde 2.70 m, K-G yönünde ise 1.40 m'dir. Birim içindeki en yüksek nokta 964.411 ile birimin batı ucunda, en düşük yükseklik ise 964.189 ile birimin orta kısmında ölçülmüştür (bkz. Res 130). Bu alanda gerçekleştirilen seviye inme çalışmalarında yer yer yanmış fırın tabanı parçalarına rastlanmış ancak fırının varlığını gösteren herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır. Ancak birimin en doğusunda gri kerpiç duvar ile sınırlandırılmış ve devamı M-16/17 açmasına doğru devam eden bir giriş bulunmuştur.

Resim 130: B.0305 Oda Dolgusu

Açma içerisinde diğer bir çalışma ise Mekan 3'ün GB kısmında yapılmıştır. Bu alandan yoğun miktarda küllü kerpiç döküntüsünün gelmesi üzerine B.0306 birim numaralı “Küllü Kerpiç Döküntüsü” birimi açılarak kazı çalışmalarına devam edilmiştir. Birim içindeki en yüksek nokta 964.247; en alçak nokta ise 964.160 olarak ölçülmüştür (bkz. Res 131). Bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında ise N-17 açmasının doğu profiline yapışık bir biçimde daha önceki yıllarda kazılan O-17 açmasından uzandığı düşünülen ve kerpiç duvar

olabileceği anlaşılan bir kerpiç topluluğu ile karşılaşmıştır. Ancak doğu profili içine doğru ilerlediğinden henüz ne olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. Bu alanda ortaya çıkarılan kerpiç döküntülerinin devamının N-O/18 açmasının KB kısmında da olduğu görülmektedir.

Resim 131: B.0306 Küllü Kerpiç Döküntüsü

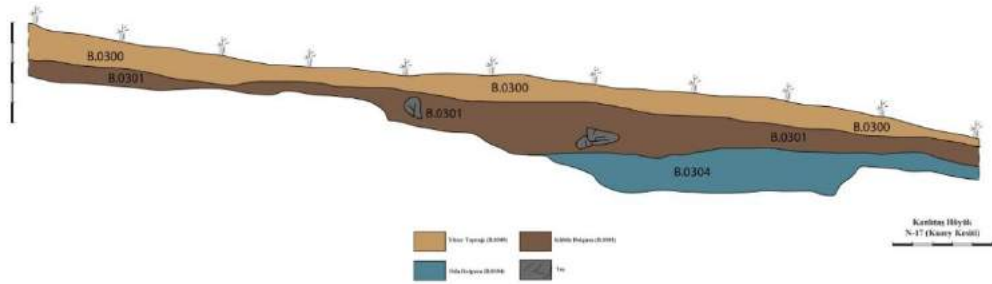
Seviye inme çalışmaları sırasında özellikle N-17 açmasının doğu profilinde kerpiç duvar olabilecek kerpiç döküntülerinin varlığı görülmüştür (bkz. Res. 131). Bu döküntülerin N-O/18 açmasının batı profilinde bulunan kerpiç döküntüleri ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Seviye inme çalışmalarının yürütüldüğü bu alandan herhangi bir özel buluntunun ele geçmemesi bu alanın Mekan 3'ün dışı olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Açma içerisinde yapılan diğer bir çalışma ise N-17 açmasının KD kısmında ve Mekan 3'ün kuzeyinde bulunan B.0305 Oda Dolgusu birimindedir. Bu alanda yaklaşık 6-7 cm seviye inilmiştir. Bu alanda yapılan seviye inme çalışmaları sırasında Mekan 3'ün doğu duvarının KD köşesinde bulunan ve giriş olduğu düşünülen kısım daha da belirginleştirilmiştir. Bu alanın M-16/17 açmasının GD kısmında ortaya çıkarılan kerpiç duvar ile birleşerek bir oda oluşturması üzerine oda dolgusu olarak birim açılmasına rağmen alan içerisinde yoğunlukla kerpiç döküntüsü gelmektedir. Seramik ve yontmataş buluntular ise çok az miktarda gelmektedir.

B.0305 Oda Dolgusu biriminin geneline bakıldığında M-16/17 açmasının B.0804 Oda Dolgusu birimi ile benzediği görülmektedir. Her iki alanda da içerisinde çok fazla buluntunun gelmediği bir kerpicin çıkması her iki alanın da aynı niteliğe sahip olduğunu göstermektedir (bkz. Res. 133).

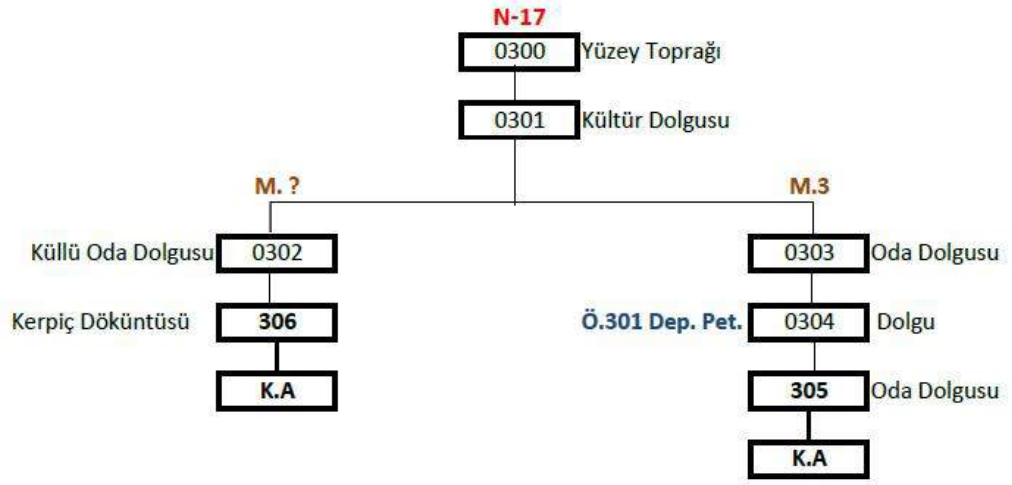
N-17 açmasında 2015 kazı sezonu içerisinde toplamda 4 gün çalışılmıştır. N-17 açmasındaki çalışmalar 29.08.2015 tarihinde sonlandırılmıştır (bkz. Resim 132).

Resim 132: N-17 Açması 2015 Yılı Kazı Sezonu Sonu Genel Görünümü

Resim 133 : N-17 Açması Kuzey Kesiti

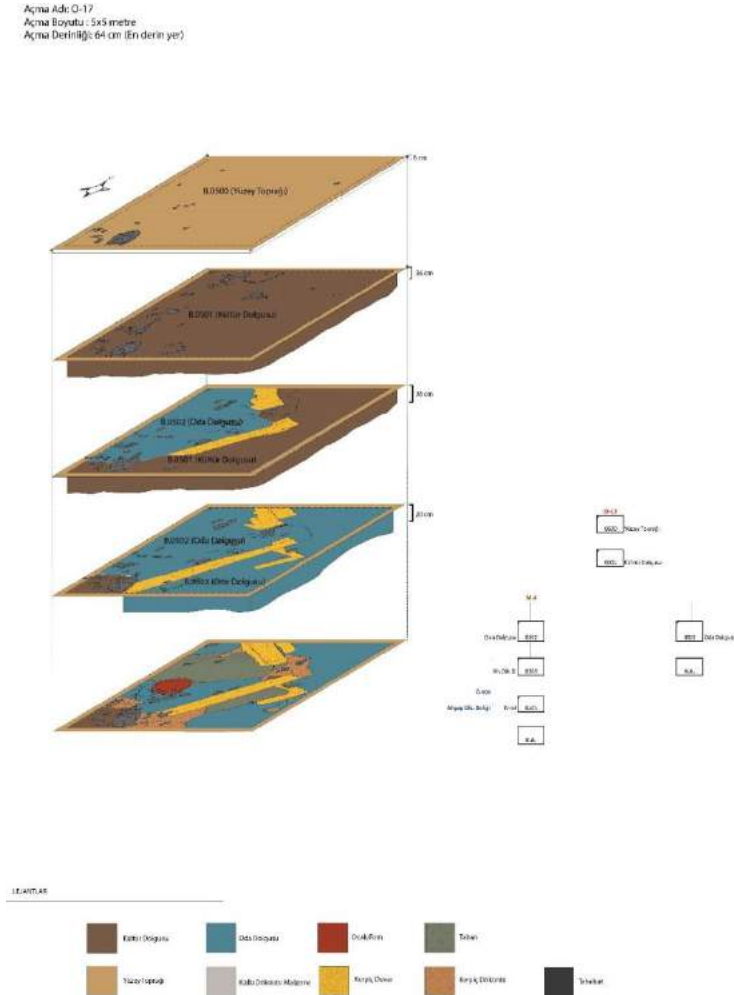

Resim 134: N-17 Açması Matrisi

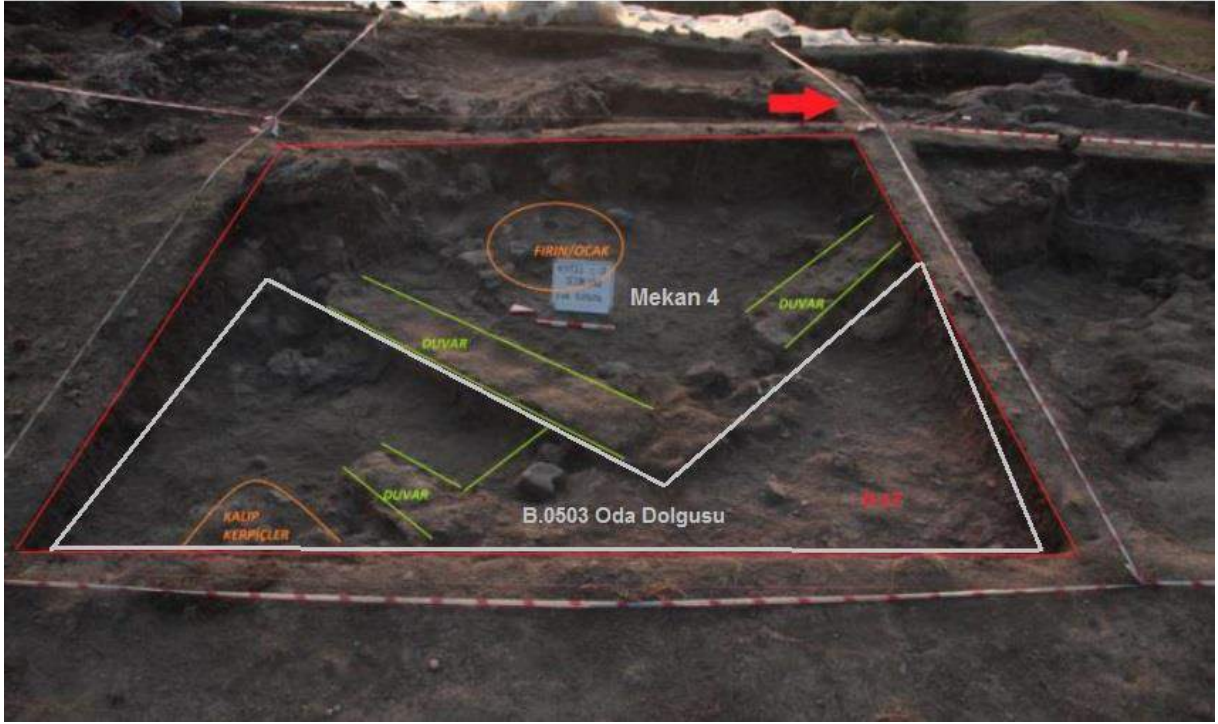
2.9. KANLITAŞ HÖYÜK O-17 AÇMASI GENEL RAPORU

Tolunay Bayram

O-17 açması, doğusunda NO-18, batısında O-16, kuzeyinde N-17, açmaları bulunan 5x5 metrelik karelaj içerisinde bulunmaktadır. O-17 açmasındaki ilk çalışmalara 2014 kazı sezonunda başlanılmıştır bkz. Tablo 1). 2014 kazı sezonundaki çalışmalar sonucunda, açmanın batısına yaslanan alan duvarlar ile bölümlenmiştir. Doğudan gelerek teki kuzeybatı diğeri güneybatı doğrultulu bu kerpiç duvarlar bu alanı mekan olarak çevrelemektedir. Bu duvar öğeleri tarafından çevrelenmiş olan alan, mekan olarak tanımlanmış ve 4 numarası ile “mekan 4” olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 1: 2014 kazı sezonu çalışmaları stratigrafik görünüm

Resim 135 : 2015 Kazı Sezonu O-17 Açması Başlangıç Görüntüsü

Bu mekanın en dikkat çekici özelliği ise; şuna kadar tüm alanda yürütülen kazılar göz önüne alındığında bulunan diğer mekanların aksine içinde günlük yaşamsal faaliyetlerin yürütüldüğü bir mekan olma niteliğine en yakın alan olmasıdır. Keza mekan içindeki ocak, mekanın boyutları itibarı ile yaşamaya oldukça uygun olması, mekan düzlemine ait özenle yapılmış tabanlar ve mekan içerisinden gelen buluntular, buranın Kanlıtaş höyükte şuna kadar yapılan kazılarda ortaya çıkarılmış en tanımlı yaşam alanı olduğunu destekler niteliktedir. Bu mekanın dışında kalan doğu alanı ise B.0503 birim numarası ile oda dolgusu olarak tanımlanmıştır. Bu alan Mekan 4 tarafından teki kuzeyde teki güneyde olmak üzere iki üçgen alana bölünmüştür. Oda dolgusu olarak tanımlanmış olan alan 2014 kazı sezonunda yapılan bu tanımlama ardından kısa bir süre çalışılarak O-17 açmasındaki 2014 kazı sezonu çalışmaları bu açma için sonlandırılmıştır. (bkz.Res.135)

2015 kazı sezonunda O-17 açmasındaki çalışmalar, açmada tam olarak tanımlanamamış alanları açıklığa kavuşturmak ve açma içinde birbirinden ayrılan alanları birbirleri ile ilişkilendirebilmek adına planlanmış olan strateji gereği B.0503 birim numaralı oda dolgusu alanında başlamıştır. Çalışmalara 22-08-2015 gününde, güneyden kuzeye **964.612-964.625-964.525** başlangıç kotları ile başlanmıştır.

İlk çalışmalar aynı dolgu yapısına sahip olduğu düşünülerek tek bir birim içinde tanımlanmış kuzey ve güneydeki iki üçgen alanın birbirinden nasıl ayrıldığını ve nereye bağlandığını çözümleyebilmek adına yapılmıştır. Bu bağlamda açmanın doğu kesitinin ortasına

gelen ve bu iki üçgen alanın ortasında bulunan kerpiç yoğunluklu alanda duvar parçaları görebilmek için çalışmalar yürütülmüştür. (bkz. Res.136)

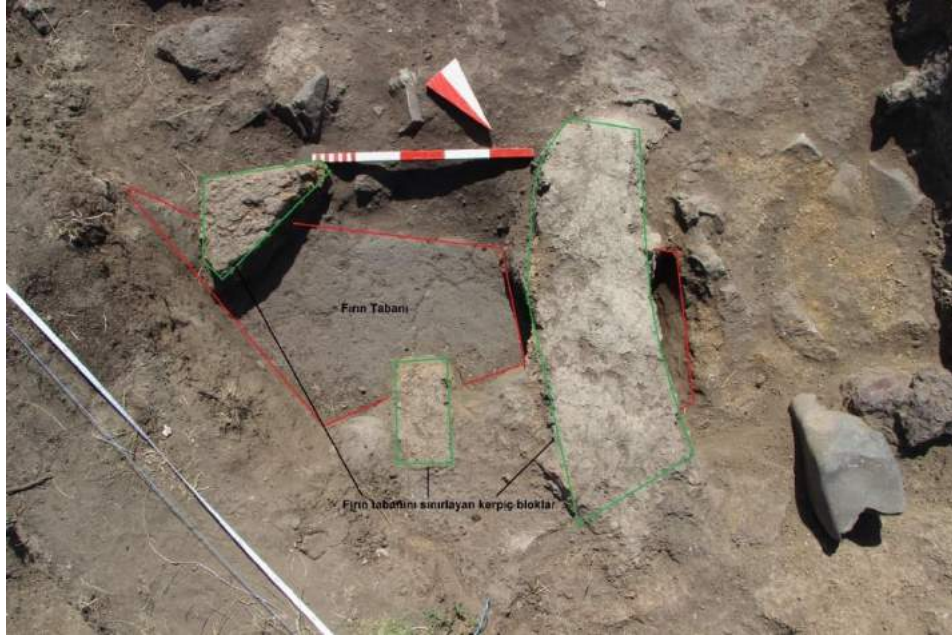
Resim 136 : Çalışmaların Başladığı Kerpiç Döküntü Alan

Bu çalışmalara başladıktan sonra kerpiç yoğunluklu alanda belirgin bir bölümlenme görüntüsü oluşmaması sonucu, B.0503 oda dolgusu biriminin geneline yayılacak bir sıyırma işlemi yapılmasına karar verilmiştir. Bu işlem sonucu açmanın güneydoğusunda kalan alanda, yoğun yanmış, bir kül tabakasının altından, bir ocak veya bir fırına ait olduğunu düşündüğümüz DB yönünde 10 cm KG yönünde 25 cm boyutlarında bir taban parçası ortaya çıkmıştır.

Resim 137 : Fırın Kubbesine Doğru Yükselen Taban Parçası

Bu alan üzerinde yapılan çalışmada, bu taban parçalarının kuzeybatısında kerpiç bloklar ile sınırlandırılmış alanın dışında kalan bölümde, oldukça sağlam ve alçalarak aşağı doğru inen bir taban parçası da ortaya çıkarılmıştır. Alçalarak aşağı doğru inen bu tabanın ortaya çıkması sonucu, olası fırın kubbesi parçasına ulaşıldığı düşünüldükçe, çalışmalar bu fırını ortaya çıkarmak üzere bu alana kaydırılmıştır (bkz. Res.137). Ayrıca fırının kubbesinin kuzeye doğru uzanarak tam olarak tanımlanamamış kerpiç alana yaslandığı da çalışmalar sonucu anlaşılmıştır. Bu sebeple fırının ortaya çıkarılması durumunda bu iki üçgen alanın birbirinden net bir şekilde ayrılabilceği düşünüldükçe çalışmalara başlanılmıştır (bkz. Res.138).

Resim 138 : Kerpiç Bloklar ile sınırlandırılmış fırın alanı

Sınırları tam olarak kestirilemeyen fırını kaldırmak adına, KG 210 cm DB 130 cm boyutlarında bir grid içerisinde, B.0506 birim numarası ile fırın/ocak dolgusu olarak tanımlanmış yeni bir birim açılarak fırının ortaya çıkarılması işlemine başlanılmıştır. Bu çalışmada dolgu içinden çok yoğun buluntu gelmemesine rağmen, dolgu içinden sadece yontma taş aletlerin farklı yapım evrelerine ait buluntular gelmiştir. Bu ilginç ayrıntı konunun uzmanları ile yapılan kritik sonucu ve dönemsel olarak bilinen yöntemler üzerinden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ile beraber belki de bu fırının yontma taş alet yapımı için ayrılmış bir ışık alanına ait olabileceği fikrini doğurmuştur. Yontma taş aletlerin işlenirken çakmaktaşı ve benzeri silisyum içerikli kayaçların biraz ısıtılması durumunda daha rahat işlenebildiği bilinmektedir. Ancak bu alandaki çalışmalarda, bu öngörüye kanıt olabilecek daha çok veriye çalışma süresince ulaşılamamıştır. Ayrıca aynı dolgu içerisinden Kanlıtaş höyükte nadir olarak karşılaşılan buluntulardan olan obsidyen bir dilgi bulunmuştur.

Resim 139 : Fırına Ait İki Ayrı Evrenin Görüntüsü

B.0506 numaralı fırın dolgusunun kaldırılması ardından karşılaşılan bir diğer ilginç ayrıntı ise fırının iki ayrı kullanım evresine de ulaşılmış olmasıdır (bkz. Res.139). Yapılan çalışmada fırının doğu kesite yaslanan üst evresinin, KG 90 cm DB 55 cm boyutlarındaki taban alanı ortaya çıkarılmış ve fırın Ö.504 öge numarası ile öge olarak belgelenmiştir. Ayrıca fırının kuzeyinde büyükçe bir kubbe parçasına ulaşılmış ve yaklaşık 20 cm kadar yükselen parçanın beklendiği gibi kuzeydeki kerpiç alana yaslanarak yapıldığı anlaşılmıştır. Ancak dolgu kaldırılmadan önce ortaya çıkarılan kuzeybatıdaki olası kubbe parçasının KG 90 cm DB 55 cm boyutlarındaki taban düzlemi ortaya çıkarılan, üst evre fırınının altına doğru devam ettiği anlaşılmıştır. Yani alt evrede biraz daha büyük olduğunu varsayabileceğimiz fırın ögesinin daha sonraki evrede doldurulup, kerpiç bloklar ile daraltılıp ve yeni taban düzlemi oluşturularak küçültüldüğü anlaşılmıştır. Ayrıca fırın alanındaki bu çalışma açmanın kuzey ve güneyinde iki üçgen alana ayrılan 0503 birimini de birbirinden belirgin bir şekilde ayırmış olmuştur.

Ortaya çıkan bu yeni durum üzerine kuzeydeki alan 0507 numarası (bkz. Res.140) ile, güneydeki alanda B.0508 birim numarası (bkz. Res.141) ile oda dolgusu olarak tanımlanmıştır. Bu alanlarda yeni birimler açılarak çalışmalara devam edilmiştir. Bu yeni birimlerde ilk çalışmalar 0507 numaralı oda dolgusu biriminde başlamıştır. 0507 birim numarası ile açmanın

kuzey alanında yürütülen çalışmalarda seviye inildikçe yanmış taban parçaları ile karşılaşılmış ancak bu tabanlar dağınık halde gelmiş ve bir düzleme rastlanılamamıştır. Oda dolgusu olarak tanımlanmış bu alanın dolgu yapısı ise seviye inildikçe daha kll bir yapıya bürünmeye başlamıştır.

Resim 140 : 0508 Oda Dolgusu Birimi Sınırları Ve Fırın Öğesi

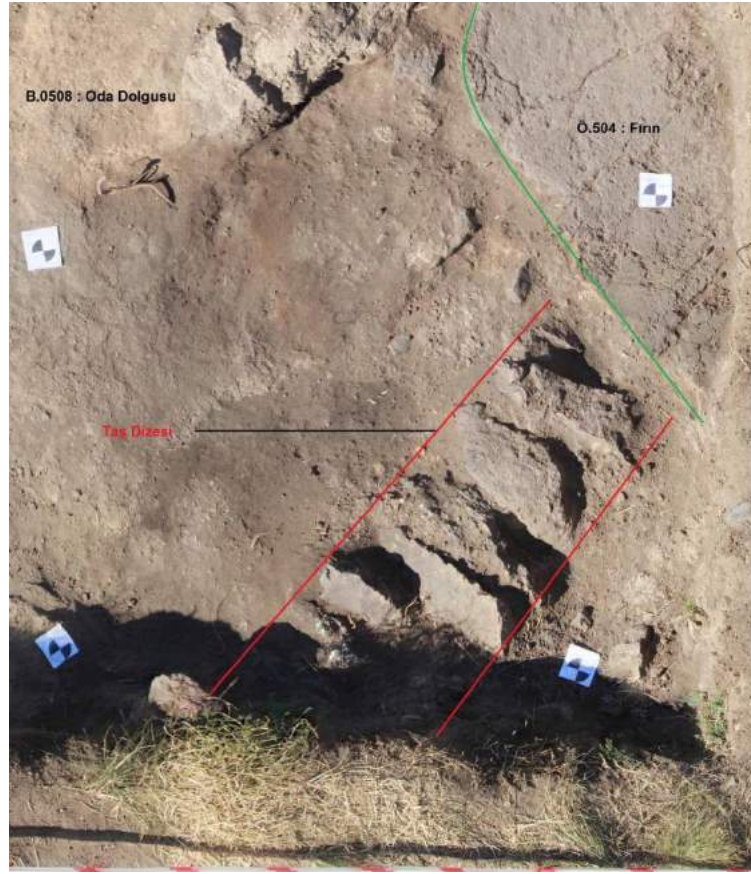
Resim 141 : 0507 Oda Dolgusu Birimi Sınırları

B.0507 biriminin kuzey bitişinde bulunan N-17 açmasında, 2014 kazı sezonunda çalışılmış olan alanda, 0302 birim numarası ile kazılmış olan oda dolgusu biriminin, B.0507 numaralı oda dolgusu birimi ile aynı yapıda olduğu anlaşılmış ve B.0507 oda dolgusu birimi ile B.0302 oda dolgusu biriminin aynı mekana ait dolgular olduğu yorumu yapılmıştır. Bu yorum dolgu yapısı buluntu çeşitliliği gibi ortak özellikler düşünöldüğünde kesinlik kazanmıştır. Bu durumla beraber B.0507 oda dolgusu birimi, N-17 açmasının B.0302 oda dolgusu birimi ile aynı düzlemde sıyrılarak bu alandaki çalışmalar kazı stratejisi gereği sonlandırılmıştır. B.0507 oda dolgusu birim alanında N-17 ve O-17 açmalarını birbirinden ayıran 40 cm'lik kesitin kaldırılması ardından çalışılmasına karar verilmiştir. Çünkü mekan 4 olarak isimlendirilmiş alanda bulunan ve kapı eşiği olduğu düşünölen açıklık B.0507 birimini kaplayan alana açılmaktadır ve yaşam alanı olduğuına emin olduğumuz mekan 4'ün olasılıkla bu alanla birleştiği düşünölmüştür.(bkz. Res.143) Kesitin kaldırılması durumunda N-17 ve O-17 açmaların B.0507 ve B.0302 oda dolgularının kapladığı alanın ve O-17 açmasına ait mekan 4'ün bir bütün halinde tek bir binaya ait ayrı mekanlar olarak ortaya çıkarılabileceği düşünölerek böyle strateji izlenmesine karar verilmiştir.

Açmadaki diğer çalışma alanı olan açmanın güneyinde kalan B.0508 biriminde de, bu alan içinde kalan fırın öğesi dikkate alınarak, fırın öğesinin niçin bu alan içerisinde bulunduğu ve bu alanın işlevinin ne olduğu gibi temel sorulara açıklık getirmek çalışmalar yürütölmüştür. Bu alanda yapılan çalışmalarda bu dolgunun tıpkı fırın dolgusunda olduğu gibi oldukça yoğun şekilde yanmış küllü bir tabaka ile kaplandığı anlaşılmıştır. Karışık olmayan masif kül dolgusu ile kaplandığı anlaşılan dolgu içerisinde çok yoğun olmayacak şekilde kemik,seramik, sürtmetaş ve yontmetaş buluntular gelmiştir.

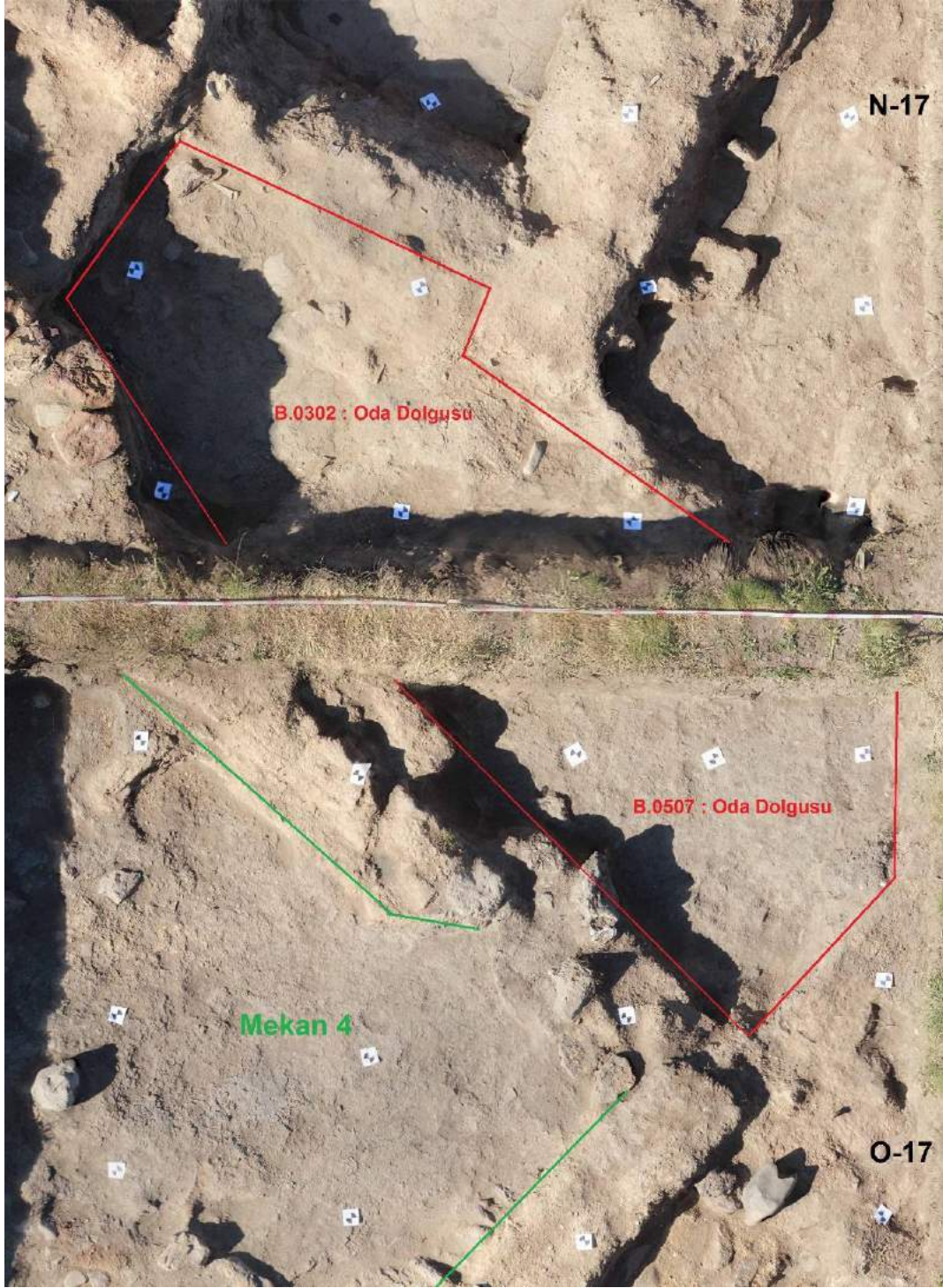
Ayrıca bu çalışmalarda alan içinde fırın üzerinde bulunan yanmış kerpiç bloklar, örnek olarak alınmıştır. B.0508 oda dolgusu biriminin güneydoğusunda kalan alanda ise oldukça hizalı şekilde güney kesitten başlayarak fırın tabanı önüne kadar gelen dört beş taştan oluşan düzgünce yerleştirilmiş taş dizesi ortaya çıkmıştır.(bkz. Res.142)

İşlevi anlaşılamamış bu dizinin hemen doğu bitişindeki NO-18 açmasında da bu dizelere dair bir devamlılık gözlemlenememiştir. B.0508 birimindeki çalışmalar bu bulgular ardından bu noktada kazı planlaması gereği sonlandırılmıştır. B.0508 numaralı oda dolgusu biriminde çalışmaların sonlandırılması ardından 2015 kazı sezonu çalışmaları O-17 açmasında **964.340 – 964.574 – 964.407** kapanış kotları ile sonlandırılmıştır.

Resim 142 : B.0508 biriminde güney kesitten başlayarak fırın ögesine doğru uzanan taş dizesi

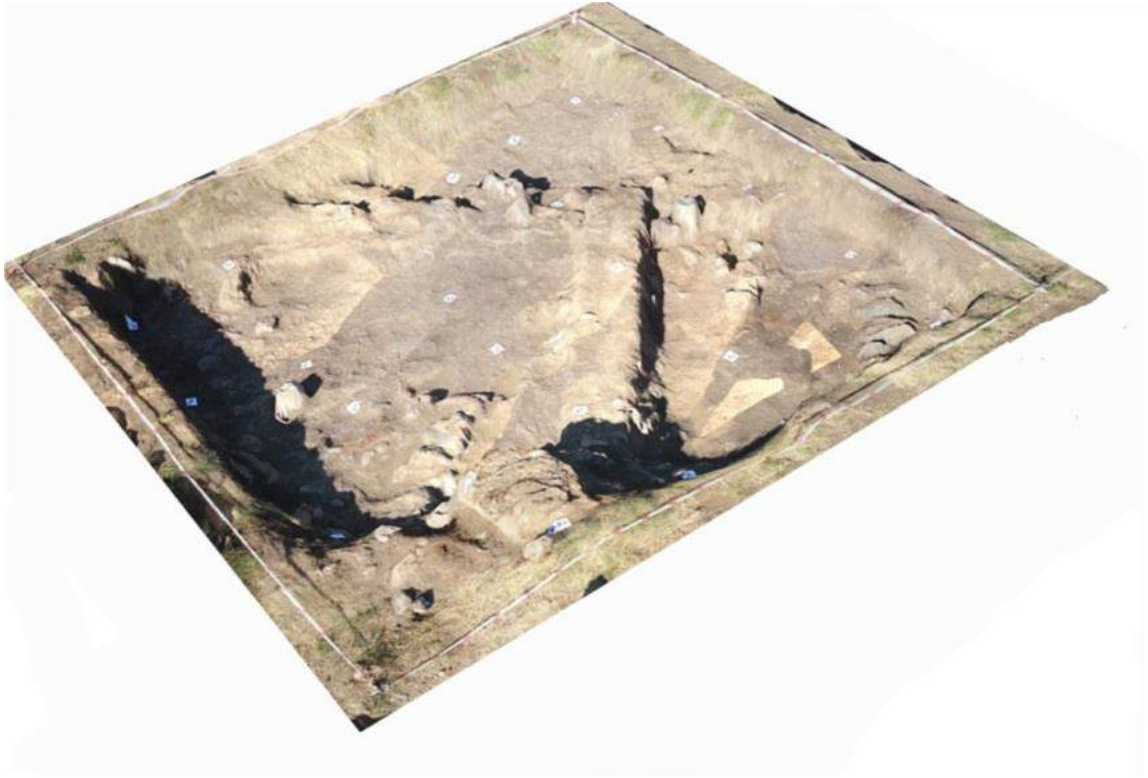
2015 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sonucunda edinilen bilgileri birleştirecek olursak mekan 4 isimi ile tanımlanmış olan alan dışında kalan B.0503 birim numaralı oda dolgusu biriminin kuzey ve güneyde birbirinden farklı iki ayrı oda dolgusuna ayrıldığı anlaşılmıştır. Açmanın kuzeyini kaplayan B.0507 oda dolgusunun kuzey bitişiğindeki açma olan N-17 açmasına ait B.0302 numaralı oda dolgusu birimi ile aynı yapıda olduğu ve dolguları sınırlayan duvar parçalarının da, belirgin şekilde N-17 ve O-17 açmalarında ortaya çıkarılmış olması üzerinden, bu iki dolgunun tek bir mekana ait bir dolgu olduğu ortaya konulmuştur. Nitekim mekan 4 ile karelej sistemi içerisinde ikiye bölünmüş olan B.0507 ve B.0302 oda dolgusu birimlerinin kapladığı olası mekanın, aynı binaya ait mekanlar olduğu fikride hemen kesinlik kazanmıştır (bkz. Res.146). Buna ek olarak güney alanda kalan ve içerisinde bir fırın ögesi bulunduran B.0508 oda dolgusunun kapladığı alanında olası bir mekan olduğu düşünülmektedir. (bkz. Res.144-145) O-17 açmasında 2015 kazı sezonu çalışmalarında bu açma alanı daha tanımlı bir hale getirilerek bir bütün halinde değerlendirilebilecek şekle bürünmüştür. Ancak çalışmalar sonucu ortaya çıkan soru işaretlerine ancak dolgular ve alanlar hakkında daha fazla veri toplayarak bu verilerin birleştirilmesi sonucu kesin cevaplar verilebilecektir.

Resim 143: B.0507 Ve 0302 Oda Dolguları İle Mekan 4'ü Bir Arada Gösteren Görüntü

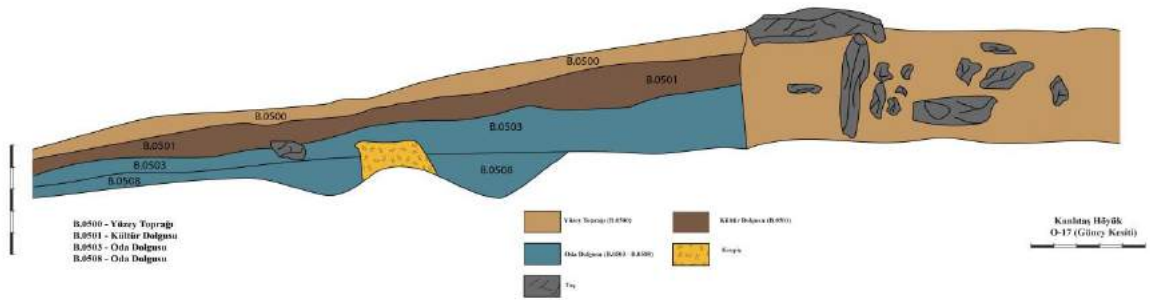
Resim 144 : 2015 Kazı Sezonu Sonu O-17 Açması Genel Görünüm

Resim 145 : 2015 kazı sezonu O-17 açması 3D Modelleme

Resim 146: 2015 Kazı Sezonu O-17 Orthophoto

Resim 147 : 2015 kazı sezonu O-17 açması 3D Modelleme

2.10. GENEL DEĞERLENDİRME

Eskişehir ili, İnönü ilçesi, Aşağı Kuzfındık köyü sınırları içerisinde bulunan Kanlıtaş Höyük'te 2013 yılında başlayan höyüğün tepe kesiminde kazılar 2015 yılında da 2 adet 5x10m ve 2 adette 5x5 m lik açmanın eklenmesi ile devam ettirilmiştir. Böylece 5x5 m. olarak açılan 10 açma ve 5x10 m. olarak açılan 2 açma ile yatayda yaklaşık 350 m² alan açılmıştır. Bu sayede yerleşimin tepe kesiminde iki tabakalı ve MN 16'nın GD da açılan derinleşmede olası bir üçüncü tabakanın da görüldüğü bir yerleşim planının varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bunun yanında, M-16/17 açmasında 2015 yılında güneydoğu köşesinde ortaya çıkarılan tabakalar ve onunla bağlantılı olan teras duvarının bulunduğu kesimde derinleşme yapılmıştır. Burada karışık ama ince bir kültür tabakasının altında kalın bir kerpiç benzeri döşeme tabakasının altında küllü bir dolgu ve altında taş döşeme ve yine altında bir çöp dolgusu ve yine olasılıkla takip eden bir taş taban tespit edilmiştir. Bu duvar ve ona bağlı olduğu düşünülen veya dışındaki mekân ilişkilerinin anlaşılması için derinleşme çalışmalarına devam edilecektir. Kanlıtaş Anadolu'daki birçok yerleşmeden farklı olarak, vadi içinde bağımsız büyük bir Ana kaya yükseltisinin üzerine oturmaktadır. Bu nedenle, höyüğün tepe kesiminde çok büyük bir dolgu beklenmezken yerleşmenin tepe kesimindeki kazılarda kayaların kesilerek doğrudan mekân yapıldığı görülmüştür. Etrafının yer yer kalın teras duvarları ile çevrelenmesi yerleşmenin beklediğimizden daha derin bir yerleşme olduğunun göstermektedir. 2013 yılı alanda çıkan yapı öğeleri ve buna bağlı mekân öğelerine genel olarak baktığımızda duvarların, yerleşmenin eğimli topografyasına oturdukları ve ana kaya uzantıları üzerinde yapıldıkları söylenebilir. Bu duvarlardan, en az birinin (O 14) eğimli yerleşme üzerinde teras duvarı olabileceği düşünülmektedir. Buluntuların yoğunluğu (özellikle N 15 açmasındaki sıra dışı buluntu yoğunluğu dikkate alındığında), duvar döküntülerinin üst kesimde dağılmamış bir görüntü vermesi ve bunların hemen yüzey toprağı altından çıkması, yerleşmenin tepe kesimindeki son evresinde yerleşmenin yangın ile terkedildiği izlenimini yaratmaktadır. Bir yandan bu sene çıkan 4 ü sağlam (N-O/18, M-16/17, O17, M18) biri çok parçalanmış (M-16/17 GD) fırın sayısı dikkat çekicidir. Bu sayı ile Fırın ve ocakların sayısı en azından 11 e ulaşmıştır. Bunların Doğuda olanları dikkat çekici şekilde herhangi bir mekânla ilişkili gözükmemektedir. Özellikle bazılarının 1.50 veya 1.70 m arasındaki büyüklükleri bunları içine alacak bu mekânların çok daha geniş olabileceğini düşündürmektedir. Bununla beraber bu sene doğuda ortaya çıkarılan ve kuzeye doğru dönen, kalınlığı bir metreyi aşan görülen teras duvarı yerleşmenin tepe kesiminde çevrildiğini göstermektedir. Bu fırınların ikisinin de aynı kotlarda içinde ve dışında yapılması dikkat çekicidir. O14 de ilk çıkan Büyük fırında tabanların yenilendiğini görmüştük. Ancak 2015 senesinde ortaya çıkarılan bu fırınların ikisinin özellikle küçültülerek yeni bir fırın haline geldiğini görmekteyiz. Bir yandan 2014 de çıkarılan ikinci tabakaya ait Dörtgen kerpiç yapıların birbiri ile bağlantıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, doğuya açılan 10x5 NO18 açmasında başlayan çalışmalarda kerpiç bir platform ve buna bağlı büyük fırın nedeni ile derinleşilememiş, ancak O17 deki bazı duvarların devamı olabileceği görülmüştür. Aynı şekilde N16 daki ve paralelinde birleşen N17 duvarlarının aynı evrelerde olmadığını gri olan kerpiç dörtgen mekânın ve onunla ilişkili aynı dokudaki yapıların en üst evrede tespit edilen taş duvarlı mekânlarla çağdaş olduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber, M16/17 açmasında iki yan yana mekân (diğ er yapılar gibi KD GB yönelimli) duvar yapılarının da bu evre, yani en geç olan I evre yapıları ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Höyük üst kesimindeki açmalarla ilişkili biçimde, yüzey toplamalarında arkeolojik malzemenin en yoğun geldiği batı yamaçta 2015 yılında N15 açılmıştı. Bu sene N15 açmasının yamaca eğim veren batı tarafında derinleşilerek önceden çıkarılan taş döşemenin devamına bakılmıştır. Ancak bu döşemenin sınırlandığı ve alçak bir teras yaparak güneyinde açılan N14 açmasında da yeni bir teras yapıyor izlenimi vermiştir. Bu 2016 çalışmalarında netleşecektir umudundayız. N15 açmasında güneye kıvrılan kalın taş örgünün de temizlikten sonra normal bir mekân duvarından çok bir teras duvarı görüntüsü vermesi dikkat çekmiştir.

3. KORUMA VE BELGELEME ÇALIŞMALARI

13.09.2015 tarihli çalışmada, Son Alana ait Mimari Çizim detaylarının ardından 2015 sezonu çalışmalarının sonlandırılmasına karar verilmiştir. Açmaları kapatmak amacıyla açmalardan çıkan toprak çuvalara doldurulmuştur. Toplam da 150 çuval kum doldurularak hazır hale getirilmiştir. 14.09.2015 tarihli çalışmada, açmaların kapatılması için doldurulan 150 çuval açmaların üstünün kapatılması için özel olarak alınan geo-teksstil adı verilen özel bir yer örtüsünün, açmaların üstüne örtüldükten sonra, bu örtünün üstüne koyulmuştur. Ayrıca açmaların kapatılmasından önce kesit fotoğrafları çekilmiş ve açmaların profil çizimleri yapılmıştır. Açmaların her açıdan ayrıntılı fotoğrafları çekilmiştir. Tüm bu işlerin sonunda açmaların üzerleri daha önceden birleştirilerek yekpare hale getirilen geo-teksstil adı verilen özel yer örtüsü ile örtülerek üzerleri çuvalarla kapatılmıştır (Bkz. Res. 148-149).

Resim 148: Kanlıtaş Höyük 2015 Sezonu Kazı Alanını Geo-teksstil ile kapatma çalışmaları

Resim 149: Kanlıtaş Höyük 2015 Sezonu Kazı Alanını Geo-teksstil ile kapatma çalışmaları

3.1.DİJİTAL BELGELEME VE ORTOFOTO ÇALIŞMALARI

Belgelemeye ilişkin bir diğer çalışmayı “Havadan Görüntüleme” oluşturmaktadır. Arkeolojik sit alanları ve kazı alanları iklimsel-çevresel faktörler ve gerçekleştirilen bilimsel kazılar sonucunda sürekli değişim içindedir. Bu değişimlerin periyodik olarak belgelenmesi, doğru-kesin, güvenilir sonuçlar elde etmek ya da kazı alanında gerçekleştirilmesi düşünülen ileriye dönük planlar (koruma, restorasyon, v.s) için ayrı bir önem taşımaktadır.

Ayrıca Kütahya Arkeoloji Müzesi adına, Arkeolog Berkay Çulha tarafından Kazı Başlamadan önce, Temmuz’da ve kazı çalışmaları esnasında olmak üzere iki kere drone hava aracı ile (DJI Inspire-1) hava fotoğrafları çekilmiş ve belgelenmiştir (bkz. Res 150-151). Havadan fotoğraflama çalışmaları için Ankara Dama Mühendislik’ten Aşkın Karahan Eylül ayında kazı sürecinin sonuna yakın drone hava aracı ile höyüğü fotoğraflamış ve belgelemiştir (bkz. Res. 152,153,154,155).

Yine kazı çalışmaları süresince Kanlıtaş Höyük Ekip üyesi Tolunay Bayram tarafından, tepeden her açmada 1’er m. de hedefler bağlanarak en az 20 ile 50 fotoğraf arasında alınan çekimler (monopod yardımı ile yaklaşık 1m. lik yükseklikten) açmaların tepeden çok sayıda fotoğrafın çekilerek, ARCGIS programı ile birleştirilmiş ve açmaların 3boyutlu görselleri elde edilmiştir (bkz. Res. 156-157). Bu görseller hem açmaların raporlarında hem de höyüğün genel planının çıkarılmasında kullanılmıştır.

Resim 150: Kütahya Arkeoloji Müzesi Tarafından çalışmalar başlamadan çekilmiş hava fotoğrafı

**Resim 151: Kütahya Arkeoloji Müzesi Tarafından çalışmalar başlamadan çekilmiş hava fotoğrafı
(güney-doğudan)**

Resim 152: Dama Mühendislik Tarafından drone ile çekilmiş hava fotoğrafı (kuzey-batı)

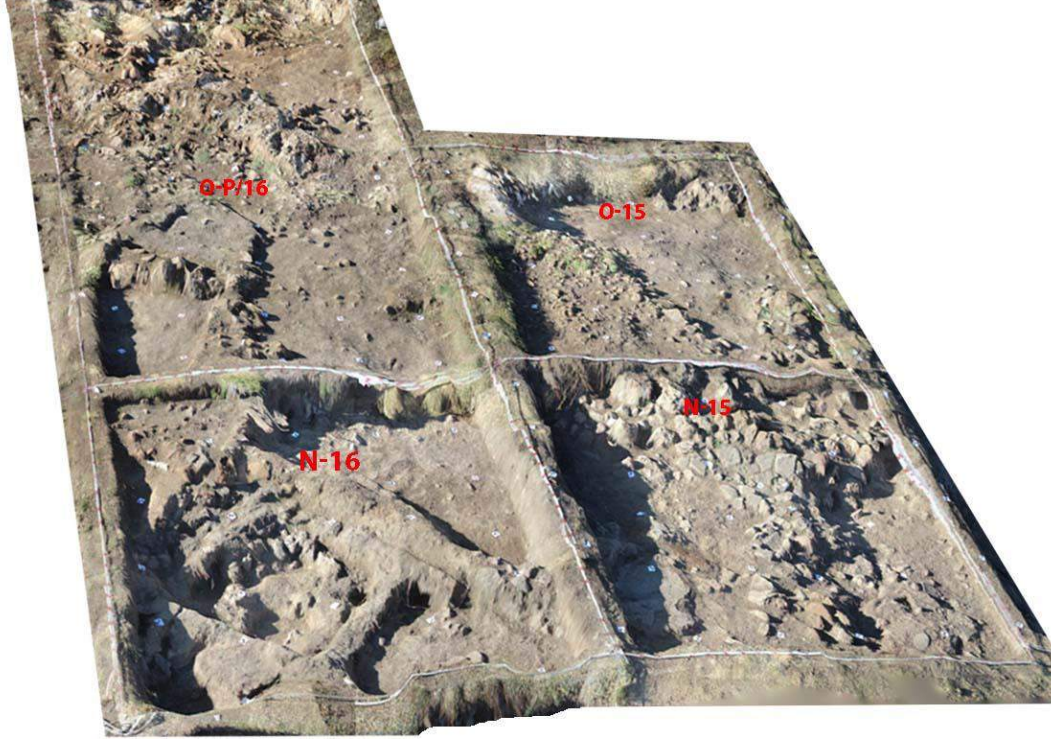
Resim 153: Dama Mühendislik Tarafından drone ile çekilmiş hava fotoğrafı (tepeden)

Resim 154: Dama Mühendislik Tarafından drone ile çekilmiş hava fotoğrafı (kuzey)

Resim 155: Dama Mühendislik Tarafından drone ile çekilmiş hava fotoğrafı (kuzey)

Resim 156: Target sistemi ile çekilmiş fotoğrafların ARCGIS ile birleştirilmesi ile elde edilen 3 boyutlu modelleme

Resim 157: Target sistemi ile çekilmiş fotoğrafların ARCGIS ile birleştirilmesi ile elde edilen 3 boyutlu modelleme

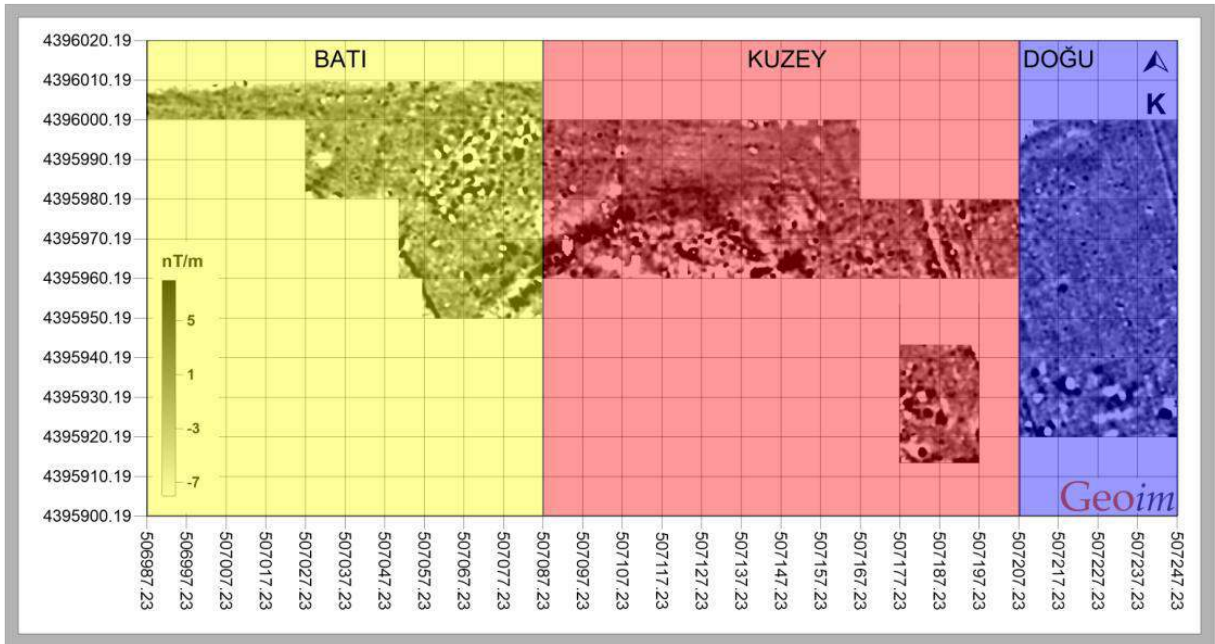
4. JEOFİZİK ALAN TARAMA ÇALIŞMALARI

Höyüğün hemen öndeki yola paralel olan kuzeydeki tarlalar ve yine yola paralel uzanan batı tarlanın dörtte üçünde ve höyüğün doğusunda yoldan dereye kadar uzanan parselde olmak üzere 3 ayrı alanda çalışma yapılmıştır.

Bu alan çalışmaları 07.09.2015 ile 13.09.2015 tarihleri arasında, GEOİM Mühendislik (Jeofizik. Yük. Müh. Caner Öztürk, Jeofizik. Yük. Müh. Buket Orhan ve Jeofizik Müh. Ö. Şeref Avsever) şirketinden alınan hizmet alımı ile (Anadolu Üniversitesi BAP bütçesinden) jeomanyetik araştırmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda 20 x 20 m. lik alanda 29 gridlik alanda değişik aşamalardan sonra yapılan değerlendirmelere göre alanın değişik manyetik görüntüleri oluşturulmuştur (bkz. Res.158-159)

Ayrıca bu jeomanyetik çalışmalar sonucunda ölçüme elverişli 20 x 20 m. boyutlarında 22 grid üzerinde jeoradar çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda yapıların yüzeye yakın gömüldüğü ve yaklaşık 1,3 metre derine kadar devam ettiği ortaya çıkmıştır. Alanda ortaya çıkan yapı izlerinin KB-GD ve KD-GB yönlü uzanımına sahip oldukları saptanmıştır (bkz. Res.160)

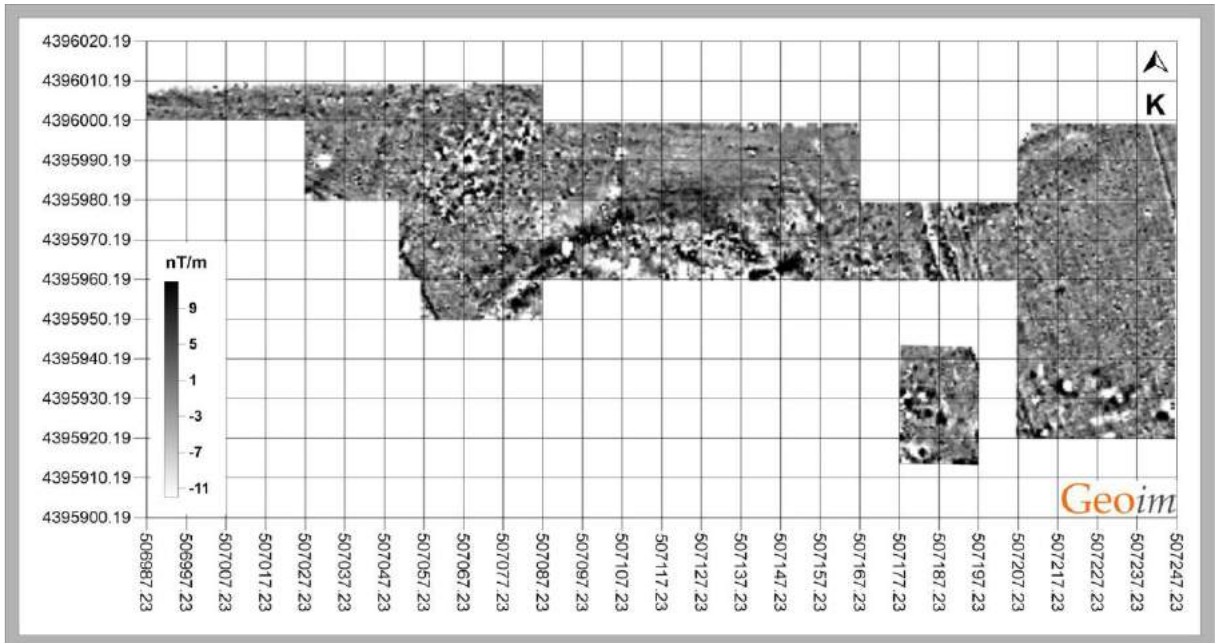
Çalışma Geoim tarafından detaylı bir rapor hazırlanarak sunulmuştur. Bu detaylı rapor tarafınıza ayrı olarak sunulmuştur.

Resim 158 : Kanlıtaş höyük jeomanyetik haritasının 3 sektöre ayrılmış görüntüsü.

Resim 159: Uydu görüntüsü üzerine yerleştirilen joemanyetik çalışma alanı.

Resim 160: Kalıntaş Höyük alanının gerekli düzeltmelerden ve grid birleştirmelerinden sonra elde edilmiş ham manyetik gradyometre görüntüsü.

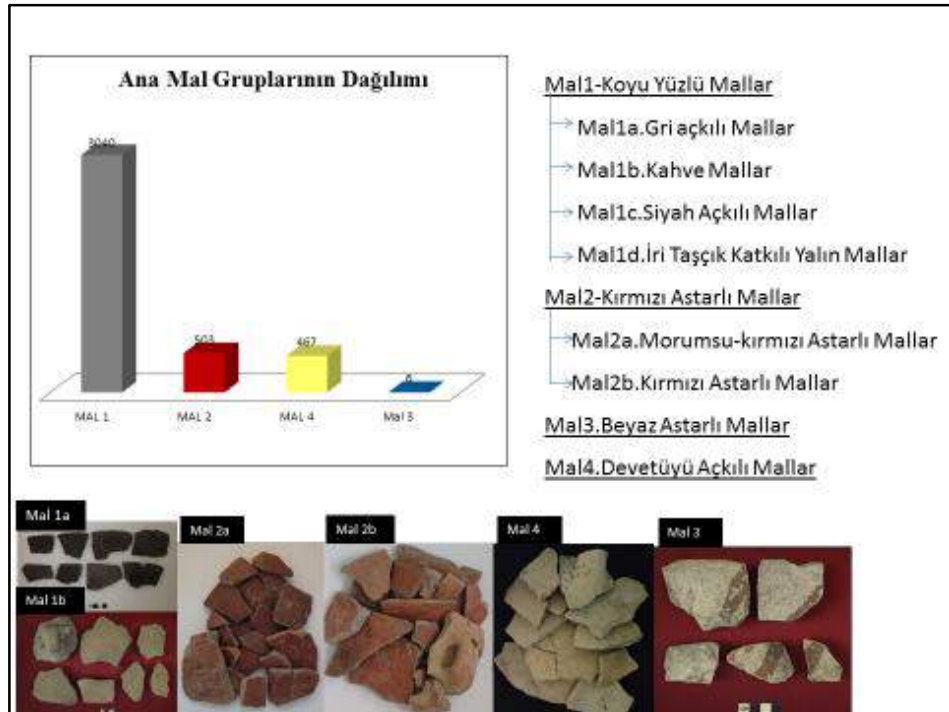
5. KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI MALZEME GRUPLARI UZMAN DEĞERLENDİRMELERİ

5.1 KANLITAŞ HÖYÜK 2015 YILI KAZI SEZONUNDAN ELE GEÇEN SERAMİK MALZEME DEĞERLENDİRMESİ

Fatma Gamze ŞAHİN*

Kanlitaş Höyük 2015 yılı kazı sezonunda M/16-17, N-O/18, M-18, N-14, açmasında çalışıldı. Ayrıca 2014 yılı kazı sezonunda başlanan N-16, N-17 ve O-17 açmalarında 2015 yılında da devam edilmiştir.

Kanlitaş Höyük 2013 ve 2014 kazı sezonlarında ele geçirilen Erken Kalkolitik Dönem seramiği incelenmiş ve yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında Kanlitaş Höyük Erken Kalkolitik Dönem seramiği genellikle, monokrom yüzeye sahip olduğu görülmektedir. Yüzey renklerine göre sınıflandırılan malzeme değerlendirilirken hamur katkıları, astar ve açkı özellikleri dikkate alınmıştır. Değerlendirilen malzeme içerisinde toplam 4 ana mal grubu tespit edilmiştir. Yerleşmede ele geçen seramikler içerisinde, % 76'sı Koyu Yüzlü Açkılı, % 12'si Kırmızı Astarlı Mal, % 11'i Devetüyü Mal, % 0.15'i Beyaz Astarlı Mal, oluşturmaktadır (Bkz.Şekil 1).

Şekil 1: Kanlitaş Höyük 2013-2014 yıllarında ele geçen malzemenin mal grupları dağılım grafiği ve örnekleri.

* Uzman Arkeolog

Bu gruplardan yerleşmenin en yoğun grubunu Koyu yüzlü açkılı (mal 1) mallar oluşturmaktadır. Koyu yüzlü açkılı mallar içerisindeki Gri Açkılı Mallar (mal 1a) % 29, Kahve Mallar (mal 1b) % 39, Siyah Açkılı Mallar (mal 1c) % 3 ve İri Taşçık Katkılı Mallar (mal 1d) % 4 orana sahiptir. Yerleşmede Kahve Mallar ve Gri Açkılı Mallar'ın diğer gruplara göre yoğun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu iki mal grubunun yerleşmede hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Yüzeyleri astarsız ve açkılıdır. Değerlendirilen malzemenin çoğunlukla düşük ısılarda pişirilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu malzemenin hamur özelliklerine bakıldığında gri, koyu gri ve siyah öz görülmektedir. Bu sebeple bazı mal gruplarındaki parçaların yüzeylerinde görülen alacalanma bu kapların açık ateşte pişirildiğini göstermektedir. Orta dereceli ısıda pişirilmiş olan bazı kapların diğerlerine göre özenli olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra; kum, taşçık, kireç, kavkı ve mika katkıları, hamur içeriğinde yoğunluk göstermektedir. Mal 1a ve mal 1b'de mika katkısı diğer mal gruplarına oranla fazla olduğu gözlemlenmiştir. Kırmızı Astarlı Mallar (mal 2) içerisinde ise, Morumsu-kırmızı Astarlı ve Kırmızı Astarlı Mal olarak iki grupta incelenmiştir. Bu mal grubu, form 2'te yoğunluk göstermektedir. Bunun yanı sıra form 6, form 10, form 12 ve form 8'de de bu mal grubu görülmektedir. Bu mal grubunda ayrıca astarın yanı sıra, devetüyü, krem ve pembemsi tonlarındaki yüzey üzerine bantlar şeklinde morumsu-kırmızı veya kırmızı renkte çeşitli motiflerle boya bezeme uygulaması görülmektedir. Bu mal grubu % 12.54 oranı ile ithal olmadığı yerleşmeye özgü olduğu anlaşılmıştır. % 11.63 oranına sahip olan Devetüyü Açkılı Mal grubu yerleşmeye özgü olan diğer bir mal grubudur. Bu grup bakıldığında Kırmızı Astarlı Mallar içerisinde yer alan boya bezemeli örneklerin hamuru ile benzerlik taşımaktadır. Bunlar arasındaki tek fark ise, kırmızı boya bezeme uygulamasının yapılmasıdır. Kanlıtaş Höyük Erken Kalkolitik Dönem seramiği içerisinde % 0.15 ile Beyaz Astarlı Mal (mal 3) grubu görülmektedir. Bu grup, beyaz astar üzerine kırmızı renkte bantlarla çeşitli boya bezeme motiflerinden oluşmaktadır. Bu grup yerleşmede az sayıda ele geçmiştir. Bunun yanı sıra bu mal grubu yalnızca tek birimden gelmektedir. Bu grubun Kırmızı Astarlı Mallarda (mal 2) görülen boya bezemelilerden tek farkı boya bezemenin, beyaz astar üzerine uygulanmasıdır.*

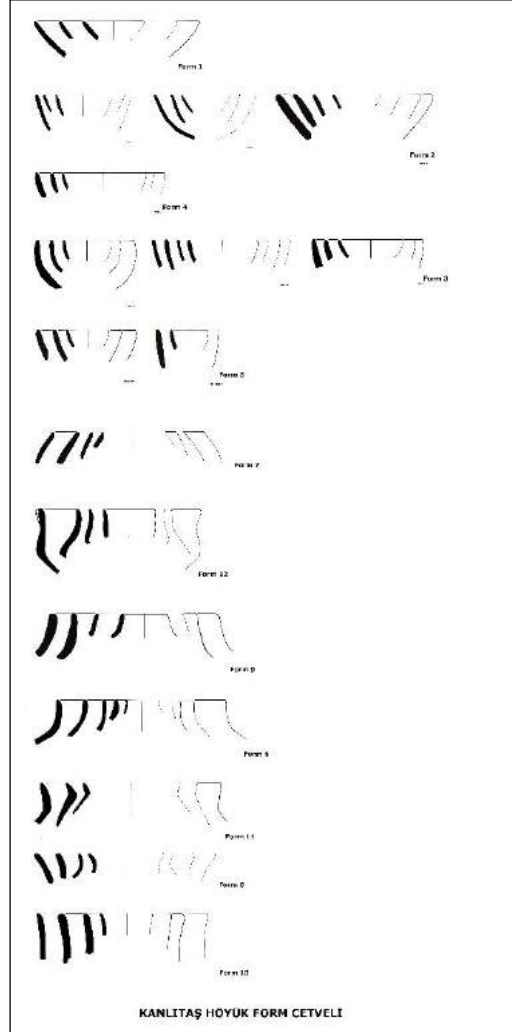
* Şahin F. G., (2015), Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 Yıllarında Ele Geçirilen Erken Kalkolitik Dönem Seramiği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik, sf. 22-30.

Kaseler
Form 1 Dışa Açılan Tabaklar
Form 2 Dışa Açılan Düz Profilli Derin Kâseler
Form 3 İçe Dönük Ağız Kenarlı, Derin Yarı Küresel Kaseler
Form 4 İçe Dönük Ağız Kenarlı, Basit Profilli Sığ Kaseler
Form 5 Minyatür Kaseler
Çömlekler
Form 6 Basık Boyunlu Çömlekler
Form 7 Küresel Gövdeli Çömlekler
Form 8 Dışa Dönük Ağız Kenarlı, Basık Boyunlu Çömlekler
Form 9 İçe Doğru Daralan, Basık Boyunlu Çömlekler
Form 10 Hafif Dışa Dönük Ağız Kenarlı, Boyunlu Çömlekler
Form 11 Dışa Açılan Geniş, Basık Boyunlu Çömlekler
Form 12 Dışa Dönük Ağız Kenarlı, Küresel veya Çiftkonik Gövdeli Açık Formlu Kaplar

Şekil 2: Kanlıtaş Höyük Form grupları (Şahin, 2015: 69).

2013-2014 yıllarında ele geçen Kanlıtaş Höyük Erken Kalkolitik Dönem seramiği içerisinde görülen kap formları (Bkz.Şekil 2) kâseler ve çömlekler olarak iki ana gruba ayrılmıştır (Bkz. Çizim 1) . Kâseler grubunda, Dışa Açılan Düz Profilli Derin Kâseler (form 2), %30 oranı ile en yoğun grubu oluşturmaktadır. Bu form yerleşmede ele geçen Kırmızı Astarlı Mallar içerisinde bulunan boya bezemeli kâselerin büyük bir çoğunluğu bu formdadır. Bunun yanı sıra diğer kâse form gruplarından Minyatür Kâseler (form 5), İçe Dönük Ağız Kenarlı Derin Yarı Küresel Kâseler (form 3), az sayıda, Düz İçe Dönük Ağız Kenarlı Basit Profilli Sığ Kâseler (form 4) ve Dışa Açılan Tabaklar (form 1) olmak üzere 6 farklı form grubunda incelenmiştir. Diğer form grubu olan çömleklerin de yoğun olması yerleşimde özellikle besin saklama ihtiyacının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Çömlekler grubundan, Basık Boyunlu Çömlekler (form 6) en yoğun grubu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Küresel Gövdeli Çömlekler (form 7), Dışa Dönük Ağız Kenarlı Basık Boyunlu Çömlekler (form 8), İçe Doğru Daralan Basık Boyunlu Çömlekler (form 9), Hafif Dışa Dönük Ağız Kenarlı Boyunlu Çömlek (form 10), Dışa Açılan Geniş, Basık Boyunlu Çömlekler (form 11) ve Dışa Dönük Ağız Kenarlı, Küresel veya Çiftkonik Gövdeli Açık Kaplar (form 12) olarak incelenmiştir. Bu formların dışında yerleşmede ele geçen birleşen birkaç gövde parçasına bakıldığında, bunların küresel veya omurgalı çömleklere ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu gövde parçalarından yola

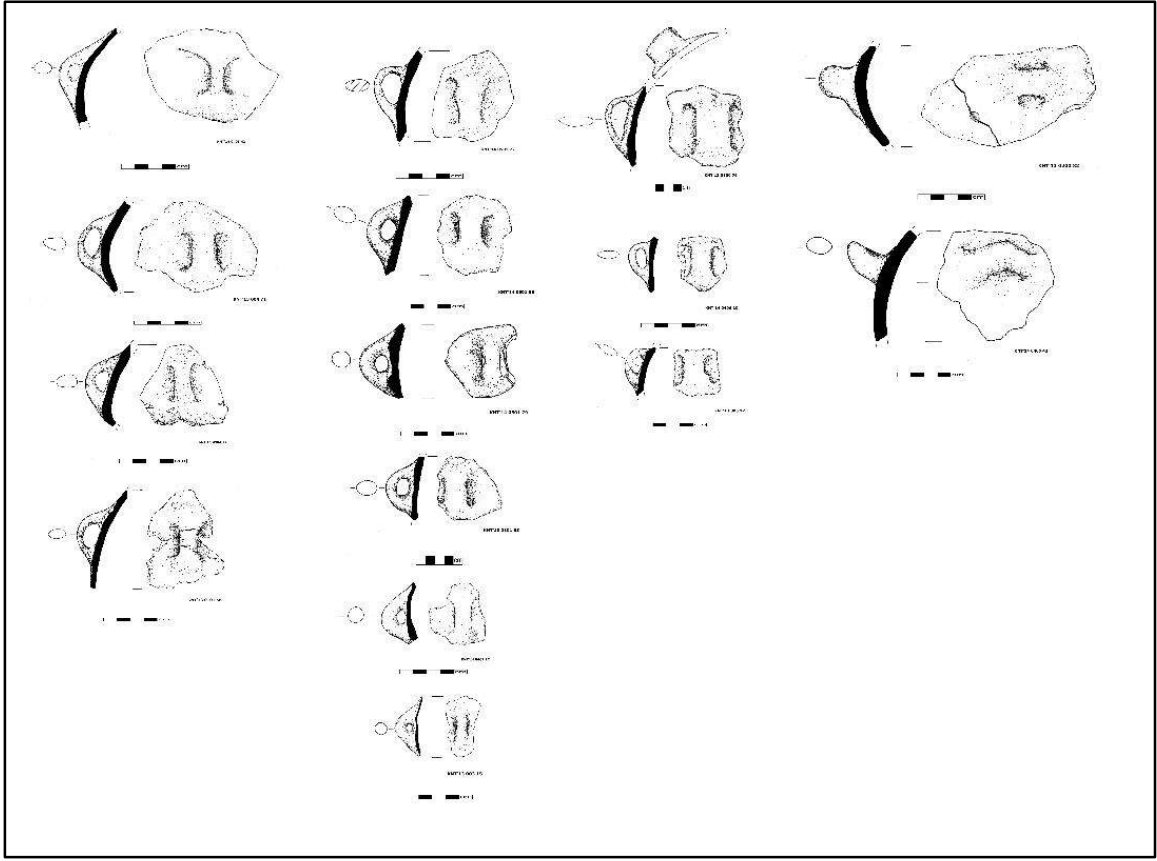
çıkarak çömleklerin gövde kısımları, dip ve ağız kısmından fazla geniş olmakla birlikte hafif basık olduğu gözlemlenmiştir.[†]

Çizim 1: Kanlıtaş Höyük Form Cetveli (Şahin, 2015: 161)

Yerleşmede ele geçen malzeme içerisinde kulp-tutamlara (Bkz.Çizim2) bakıldığında, genellikle küresel gövdeli veya boyunlu çömlek formlarına ait parçalar üzerinde görülmüştür. Kulp-tutamak tipleri içerisinde, dikey kulp-tutamaklar yoğunluk göstermektedir. Dikey kulp-tutamakların çoğunun kesiti genellikle ovaldir. Ancak bunlardan farklı olarak dört dikey kulp-tutamak yassı kesite sahiptir. Yatay kulp-tutamaklardan az sayıda ele geçmiştir. Bunlardan bir tanesi bir alet yardımıyla delik açılarak yapıldığı düşünülmüş olan delikli tutamak (piercing lug) örneğidir.

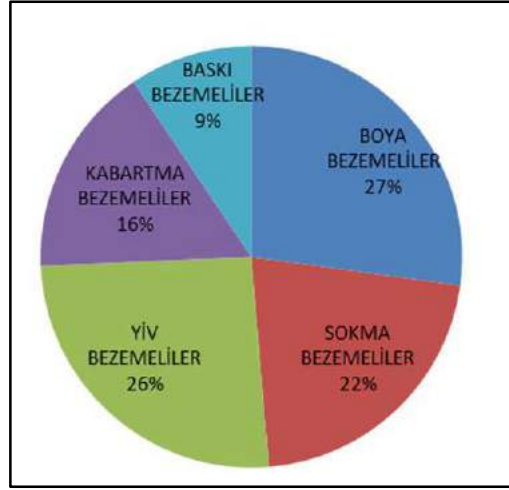
[†] Şahin F. G., (2015), Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 Yıllarında Ele Geçirilen Erken Kalkolitik Dönem Seramiği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik, sf.31-36.

Çizim 2: Kanlıtaş Höyük, kulp-tutamak tipleri (Şahin, 2015: 146-148).

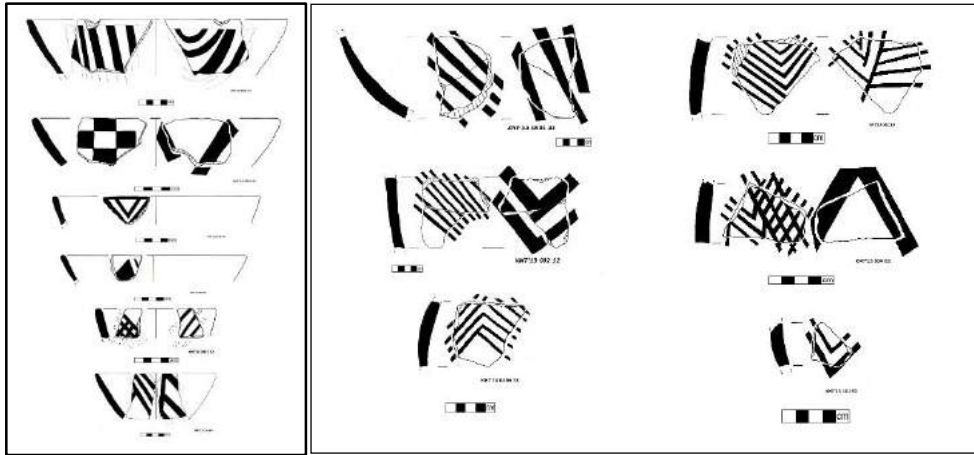
Dip formlarına baktığımızda ise; bazı parçalar aşınmadan dolayı oval gibi gözükmemektedir. Ancak Kanlıtaş Höyük Erken Kalkolitik seramiği içerisinde dip formlarının tümü düzdür. Bunların içerisinde kalınlaştırılmış ve yastıklı olarak tabir edilen dip örnekleri de mevcuttur. Dip formlarının mal grupları içerisindeki dağılımına baktığımızda ise en yoğun grup Mal 1a ve Mal 1b'dir. Diğer bir yandan dipten gövde kısmı bulunan ve olasılıkla gövdesi omurgalı bir çömlek formuna ait düz dipli bir örnek ele geçmiştir. Kanlıtaş Höyük Erken Kalkolitik Dönem, seramiği içerisinde bezemeli gruplara bakıldığında; boya, sokma, yiv, baskı ve kabartma bezemeliler görülmektedir. Bezemelilerin, yerleşmede çeşitlilik göstermesinin yanı sıra boya ve yiv bezemelilerin diğer gruplardan daha yoğun olduğu gözlemlenmiştir[†] (Bkz. Şekil 3).

[†] Şahin F. G., (2015), Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 Yıllarında Ele Geçirilen Erken Kalkolitik Dönem Seramiği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik, sf. 37.

Şekil 3: Kanlıtaş Höyük Erken Kalkolitik Dönem seramiği Bezemeli Grupların Dağılımı (Şahin, 2015: 38)

Boya bezemelilere bakıldığında, genellikle devetüyü veya krem-bej üzerine kırmızı tonlarda bantlarla, dama tahtası, ağ, zikzak ve şevron şeklinde motiflerin bulunmaktadır. Az da olsa birkaç parçanın iç kısmında spiral motifler de görülmüştür (Bkz. Çizim 3).

Çizim 3: Kanlıtaş Höyük boya bezemeli örnekleri (Şahin, 2015:115,117,119,149,150).

Boya bezemeli parçalardan in-situ olarak ele geçen bir Dışa Açılan Düz Profilli Derin Kase formuna sahip olan kabın, yerleşmede ele geçen diğer boya bezemelilerden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Bu kabın dış yüzeyinde tıpkı Hacılar I örneklerinde olduğu gibi büyük zikzaklar şeklinde ince bantlarla boya bezemeler yer almaktadır. Kabın iç yüzeyinde ise; ağız kenarının hemen altından başlayan ve belli bir bölümünü kaplayan dama tahtası motifleri yer alırken, aynı zamanda ağ motifleri ve birbirine paralel bantlar görülmektedir. Bu kaba benzer motifleri olan bir kâse parçası daha ele geçmiştir. Diğer bir yandan, boya bezemeli parçaların bazılarının yalnızca iç yüzeylerinde ince bantlarla oluşturulmuş boya bezeme görülmüştür. Bu

kapların ağız kenarlarının hemen altında ip deliği olduğu gözlemlenmiştir. Ele geçen bu boya bezemeli örnekler mal 2a ve 2b ile temsil edilmektedir. Bezemeli gruplardan % 26 oranına sahip olan yiv bezemelilere bakıldığında, genellikle gövde parçası olarak ele geçen parçaların kenar özelliklerinden yola çıkarak, derin kâse ve omurgalı çömlek formları üzerinde olduğu sonucuna varılmaktadır. Genellikle mal 1b ile temsil edilmektedir. Yiv bezemeliler, parça üzerinde derin veya hafif yivler ile iç içe şevronlar, iç içe yarım daire, dalgalı ve paralel motifler ile oluşturulmuştur. Sokma bezemelilere bakıldığında, çoğunlukla gövde parçaları üzerinde ele geçmiştir. Sokma olarak nitelendirilmiş olup, sok-çek (stab-and-drag) tekniği ile üretilmiş olduğu görülmüştür. Bu bezeme, düzenli ve belirli aralıklarla, bir aletle hafif yatay olarak kap yüzeyine baskı uygulanması ile oluşturulmuştur. Kap yüzeyine uygulanan düzenli baskılar ile ‘V’ veya ‘U’ şeklinde motifler görülmektedir. Bazı parçalarda, sokma bezeme uygulandıktan sonra beyaz macun ile doldurulmuş veya bezeme yapılan alanın dışındaki kısma kırmızı astar boya, bezemeli alana ise saklı astar uygulaması yapılmıştır. Diğer bir yandan baskı bezemeli örneklerle bakıldığında ise farklı teknikler kullanılarak yapılmış örnekler görülmektedir. Bazı parçalarda bir alet yardımı ile doğru açıyla uygulanmış bazı örneklerde ise bezemenin parmak baskısı ile oluşturmuş olduğu anlaşılmaktadır. Bu örneklerden doğru açı ile uygulanan örnekler kap kurumaya yakınken ucu küt bir alet ile uygulanmıştır[§].

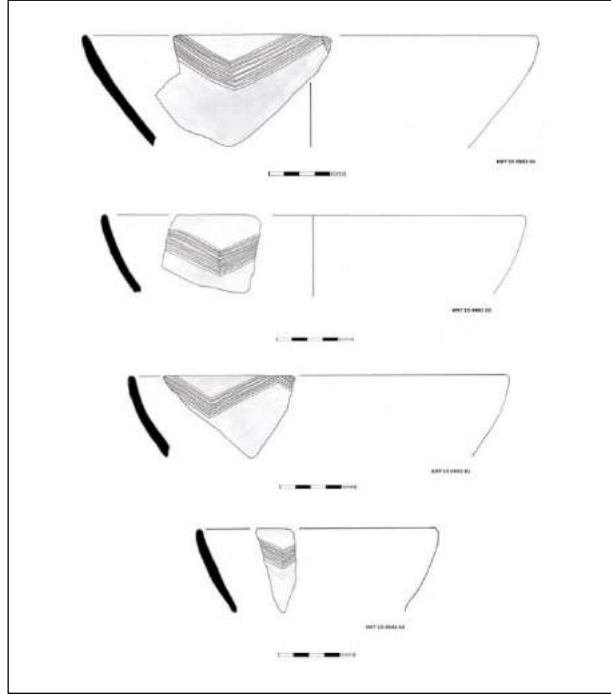
Kanlıtaş Höyük 2015 yılı kazı sezonunda ele geçen seramik malzemeler incelendiğinde M-16/17 açmasının yüzey toprağı olarak tanımlanan 0801 biriminde yoğun gelen seramik malzemeye bakıldığında çeşitlilik göstermektedir. Gri ve kahve mallar yoğun olmakla birlikte, Morumsu-kırmızı, kırmızı astarlı mallar bu birimlerde diğer birimlere oranla daha yoğun geldiği görülmektedir. Bu biriminden gelen kabartma bezemeli bir gövde parçası dikkat çekicidir. Bu kabartma tıpkı ayı yüzüne benzemektedir. Ayrıca göz ve burun detaylarının özenle yapılmış olduğu görülmüştür (Bkz.Resim1,Çizim4).

Resim 1, Çizim 4: Hayvan yüzü biçiminde kabartma bezemeli parça.

[§] Şahin F. G., (2015), Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 Yıllarında Ele Geçirilen Erken Kalkolitik Dönem Seramiği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik, sf. 38-43.

Ayrıca stap-and-drag (sok ve çek) tekniğiyle yapılan sokma bezemeli bir örnekte Orman Fidanlığı'nın V. tabakasında görülen düzenli olarak yapılmış sokma bezeme^{**} örneklerine benzemektedir. Diğer taraftan 0801 ve çöp dolgusu olan 0802 biriminden az sayıda ele geçen beyaz boyalı örneklerden 3 parçası derin kase formu olan bir kaba aittir(Bkz.Çizim 5).

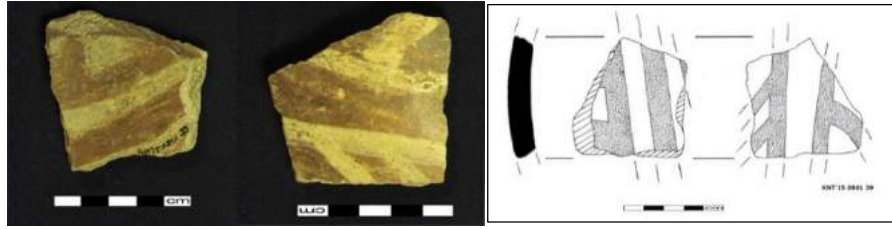
Çizim 5: Beyaz Boya Bezemeli kaseler.

Orman Fidanlığı'nın VI-VII. tabakalarında görülen örnekler ile benzerlik göstermektedir^{††}. Geç Kalkolitik Dönem'de varlığı bilinen bu beyaz boyalı örneklerin yalnızca iç kısmının ağız kenarının hemen altında iç içe geçen zikzaklar şeklinde motiflerden oluşmaktadır. Diğer taraftan beyaz boyalı örnekler genellikle yüzey toprağı ve çöp çukuru niteliği taşıyan birimlerden gelmektedir. Bunun yanı sıra 0801 biriminden bir gövde parçasının dış yüzeyi kırmızımsı-kahve zemin üzerine birbirini kesen şeritlerden oluşturulan beyaz boya ile birbirini kesen paralel motifler görülmüştür. İç yüzeyi ise doğrudan yüzey üzerine koyu kırmızı boya uygulanarak yapılmış motiflerden oluşmaktadır (Bkz.Resim 2,Çizim 6). Bu örnek boya bezemeli örnekler içerisinde tek bir parçada görülmüştür. Aynı birimde dışa açılan derin kase formuna ait ağız parçasının iç yüzeyinde bej (doğrudan hamur üzerine) üzerine koyu

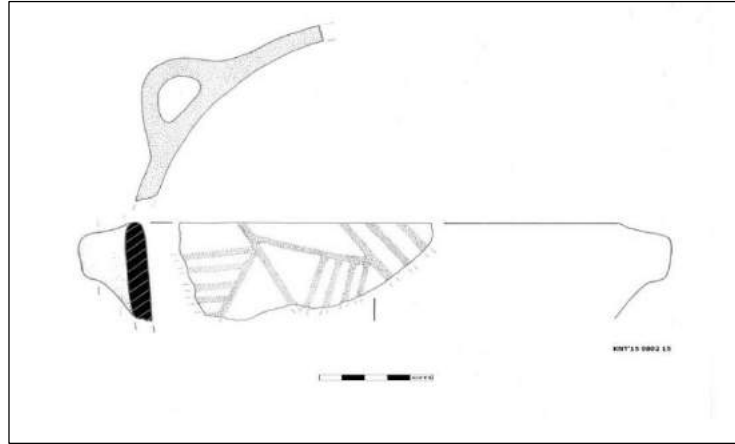
^{**} Efe, T. (2001), The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı a Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia, p.125, Plate XV/a-255.

^{††} Efe, T. (2001), The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı a Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia, p.125, Fig.17/269-278, Plate XV/b-277.

kırmızı boya ile birbirini kesen ince şeritler halinde motifler oluşturulmuş ve bu parçanın ağız kenarının hemen altında dar delikli yatay kulp görülmektedir (Bkz. Çizim 7). Bu tip kase formlarında genellikle kulplar dikey iken yalnızca bu örnekte yatay olduğu görülmektedir ki çağdaşı olan Orman Fidanlığı'nda böyle bir örneğe rastlanmamıştır. 0801 biriminden ele geçen bir gövde parçasının iç yüzeyinde beyaz boya üzerine kırmızı boya bezeme uygulaması görülmektedir. İç içe geçen üçgenler şeklinde bu motif oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra parçanın dış kısmında diğer boyalı parçalarda rastlanmayan yumru biçiminde memecik bezeme görülmektedir. Bu iki bezeme türünün bir arada olması yerleşmede pek rastlanmayan bir durumdur (Bkz. Resim 4, Çizim 9) Diğer taraftan 0801 biriminden gelen bir gövde parçası (çömleğe ait) üzerinde dalga (rippling) motifine rastlanmıştır (Bkz. Resim 3, Çizim 8). Benzer örneklerini Orman Fidanlığı^{††}.

Resim 2, Çizim 6: Koyu Kırmızı üzerine Beyaz Boya Bezemeli kase parçası.

Çizim 7: Yatay kulplu, boya bezemeli, dışa açılan derin kase parçası.

I-IV. görülmektedir. M-16/17 açmasının güneydoğu köşesinde açılan sondajın en alt birimi olan 0808 (kerpiç döküntü) ve 0811 (yanık dolgu) birimlerinden gelen malzeme dikkat

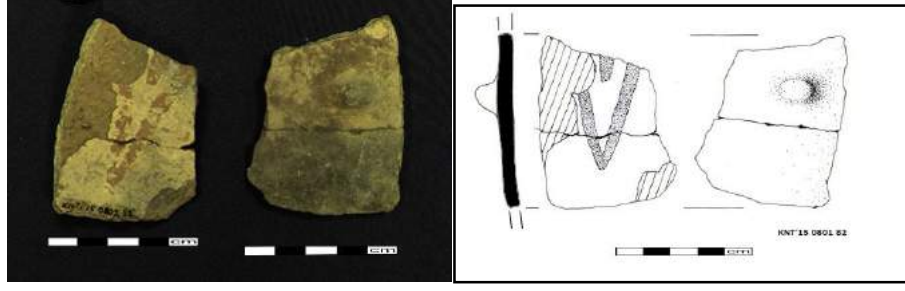
^{††} Efe, T. (2001), The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı a Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia, p.122, Plate XII/e-189.

çekici bir şekilde diğer birimlerden farklı olarak yalnızca koyu yüzlü gri seramiklerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra 0808 biriminden mühür benzeri pişmiş toprak bir obje ele geçmiş olup; ele geçen bu objenin de tıpkı seramikler gibi gri renkte olduğu görülmüştür. Açılan bu sondajın 0808 ve 0811 birimlerinin toprağı aşırı derecede yanmış ve bu yanmadan kaynaklanan küllü toprağı da suyu daha fazla tutarak aşırı bir nemin oluşmasına sebep olmuştur. Bu alandan ele geçen tüm seramikler de nemli ve yanmış durumdadır. Gerek malzeme gerekse dolgunun farklılık göstermesi sebebi ile bu birimlerin daha erkene ait olduğu düşünülmektedir.

Resim 3, Çizim 8: Dalga (rippling) bezemeli gövde parçası (B.0801).

2014 yılında kazılan N-16 açmasının kazısına 2015 yılı sezonunda da devam edilmiştir. Bu açmanın önceki yılki kazısında oda dolgusu olarak tanımlanan 0408 biriminin bu sezon gerçekleştirilen kazısında çöp çukuru olduğu anlaşılmıştır. Bu birimden gelen seramik malzemenin genelinde yanmış bitki kalıntı izlerine rastlanmıştır. Bu birimdeki diğer malzemelerin yüzeylerinde de aynı şekilde bu kalıntılar görülmektedir. Bu birimin alt birimi olan 0409 (çöp dolgusu) ve 0410 (çöp dolgusu) birimlerinden de aynı nitelikte malzeme geldiği görülmüştür. Her iki birimin seramik malzemeleri genellikle gri ve kahve yüzey rengine sahiptir. Diğer bir yandan bu birimlerde az da olsa bej(devetüyü) üzerine kırmızı renkte şeritlerle oluşturulan boya bezemeli örneklerle de rastlanmıştır. Bu birimlerden 0410 (çöp dolgusu)'da ele geçen seramiklerin yüzeyinde bitki kalıntısı ve yanık izlere rastlanmıştır. Benzer şekilde M16/17 açmasının 0802 (çöp dolgusu) biriminden ele geçen seramiklerin yüzeylerinde de benzer niteliğe sahip olduğu görülmüştür. 0408 biriminde dışa açılan ağır kenarlı tabak formuna ait kap parçasının iç kısmı kırmızı boya bezemelidir. Fakat iç yüzeyindeki boyalar aşınmış bir halde ele geçmiştir. Bu sebeple yüzeyindeki motifler tam olarak tanımlanamamıştır.

Resim 4, Çizim 9: Memecik ve boya bezemeli gövde parçası.

N/O-18 açmasında yapılan kazılar sonucunda; yüzey toprağı olan B.0700’de kahverengi ve gri yüzeyle seramiklerin yoğun olduğu görülürken, az oranda kırmızı astarlı ve morumsu kırmızı asarlı mallar görülmektedir. B.0701’de ele geçen seramiklerde aynıdır. Bunun yanı sıra bu birimden kahve-gri renkte, kum ve taşçık katkılı, derin bir kase nin yarısı ele geçmiştir. 0705 (ocak dolgusu) biriminde koyu gri renkte, omurgalı minyatür bir kap ele geçmiştir (Bkz. Resim 5). Açmanın kuzeybatısında kerpiç döküntü olarak tanımlanan 0703 biriminde dağınık halde ve ters kapatılmış veya orada yapılmış bırakılmış halde, pişirilmemiş güneşte kurutulmuş, özensiz ve kaba yapılmış geniş bir kase ele geçmiştir, ancak bu daha sonraki günlerden yerinden kaldırılamadığı için dağılmıştır. Diğer taraftan 0700 ve 0701 birimlerinden gelen malzeme içerisinde yiv bezemeli gövde parçalarının dikkat çekici bir şekilde farklı olduğu görülmektedir. Bu yiv bezemeli parçaların önceki kazı sezonlarından ele geçen örneklerden farklı olarak iyi açıklı olduğu, derin ve özenli bir şekilde yivlerin kaplar üzerine uygulandığı görülmüştür (Bkz. Resim 6, Çizim 10).

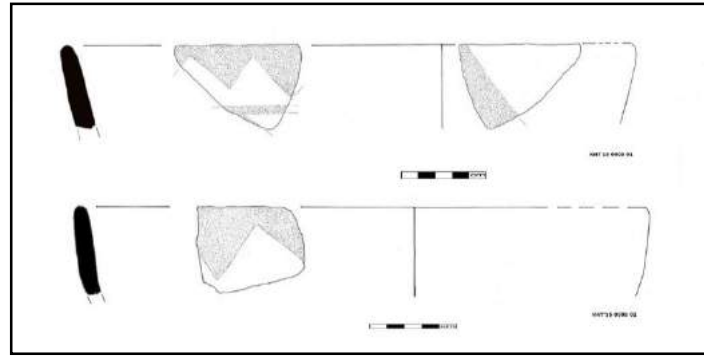
Resim 5: Omurgalı Minyatür Kap, (B.0705).

M-18 açmasının yüzey toprağı olan 1000 biriminden ele geçen seramikler içerisinde Kalkolitik Dönem dışında az sayıda geç dönem malzeme ele geçmiştir. Erken Kalkolitik dönem malzemesinde genellikle kahverengi mallar hakim iken az oranda gri ve kırmızı astarlı mallar görülür. 1002 (fırın dolgusu) biriminde de yüzey toprağı malzemesi ile benzerlik göstermektedir.

Resim 6, Çizim 10: Yiv Bezemeli gövde parçaları, (B.0701).

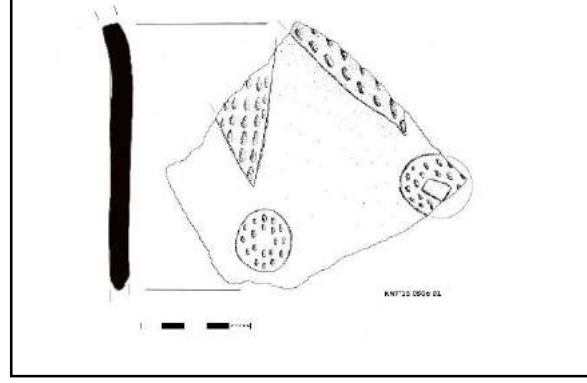
N-14 açmasının 0900 (yüzey toprağı), 0901 (kültür dolgusu) birimlerinden gelen seramik malzemeye bakıldığında genellikle kahverengi, gri malların yoğunlukta olduğu görülürken bunun yanı sıra morumsu-kırmızı astarlı malların oranında azımsanmayacak kadar fazla ele geçmiştir. Bu birimlerden 0901 de ele geçen iki parça morumsu-kırmızı astarlı mallar ile aynı niteliğe sahip olduğu görülürken astarının kalın olması, diğerlerine göre daha iyi açıklı ve özenli olması sebebiyle dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra 0905 (kumlu-küllü dolgu) biriminde ele geçen boya bezemeli iki ağız parçasının diğerlerine göre farklı motife sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu iki parçanın iç kısmında ağız kenarlarından başlayarak aşağı doğru ilerleyen ve ağız kenarının iç kısmını çevreleyen kırmızı yan yana ters üçgenlerle (testereye benzeyen) kırmızı renkte motif uygulanmıştır (Bkz.Çizim 11) .

Çizim 11: Boya Bezemeli kase parçaları (B.0905).

2014 kazı sezonunda başlanan ve 2015 kazı sezonunda kazısına devam edilen O-17 açmasının 0506 (fırın/ocak dolgusu) ve 0507 (oda dolgusu) birimlerinden az oranda seramik malzeme ele geçmiştir. Ele geçen malzeme içerisinde gri mallar ve kırmızı astarlı malların yoğunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bu birimlerde basık boyunlu çömleklerin

diğer formlara göre yoğunluk göstermektedir. Yiv ve boya bezemeli örnekler de görülmektedir. 0506 (fırın/ocak dolgusu) biriminde ele geçen bir gövde (çömleğe ait) parçasının dış yüzeyine yivlerle yan yana ters üçgenler oluşturulmuş. Bu üçgenlerin içine baskı bezeme uygulanmıştır. Diğer taraftan bu üçgenlerin altına yivlerle daireler oluşturulmuş ve bunların da içlerine yine baskı bezeme uygulanmıştır (Bkz Çizim 12). Bu parçanın yüzeyi iyi açıktır ve astarsızdır.

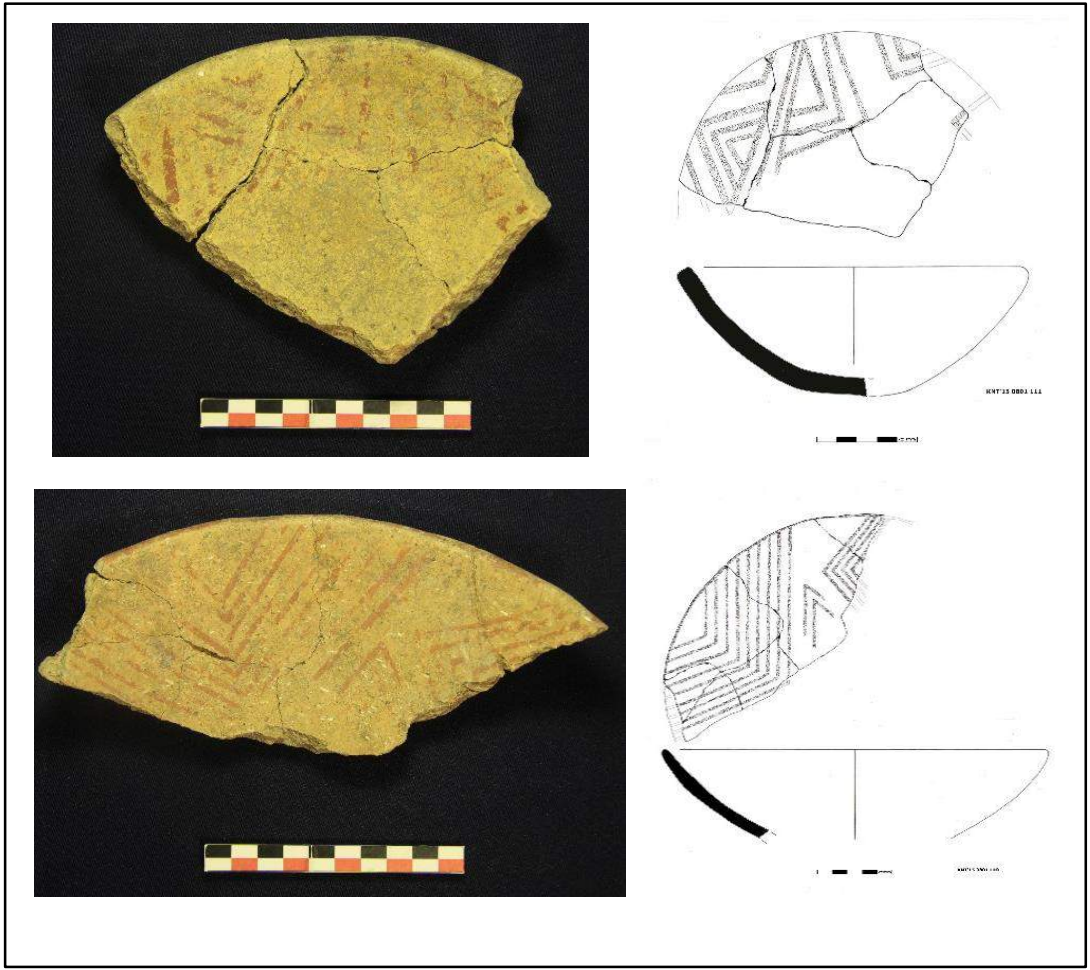

Çizim 12: Yiv-baskı bezemeli gövde parçası, (B.0506).

Kanlıtaş Höyük 2015 kazı sezonundan ele geçen seramiklere genel olarak bakıldığında M/16-17 açmasının 0800 (yüzey toprağı), 0801 (kültür dolgusu), birimlerinde diğer birimlere oranla morumsu-kırmızı mallar ve kırmızı astarlı mallar daha yoğun rastlanmıştır. Bunun yanı sıra bu birimlerde daha çok, derin kaseler, basık boyunlu çömleklerin oranın daha fazla olduğu görülmüştür. 0801 biriminde boya bezemeli kaselerin ve tabakların yoğun olduğu görülmüştür. Özellikle kaselerin iç kısmında birbirini kesen bantlar ve iç içe geçen zikzaklar şeklinde motifler görülmektedir (Bkz. Resim 7, Çizim 13). 0802 (çöp dolgusu) biriminde de benzer motiflerin yer aldığı kaseler görülmektedir. Benzer örneklerini çağdaşı olan Orman Fidanlığı'da dışa açılan tabak ve kase formlarında da uygulandığı görülmektedir^{§§}. N-O/18 açmasının 0700 (yüzey toprağı), 0701 (kültür dolgusu) birimlerinde benzer teknikte boya bezeme uygulanan örnekler görülmektedir. Diğer taraftan N-14 açmasının 0900 (yüzey toprağı), 0904 ve 0905 (küllü-kumlu dolgu), N-17 açmasının 0302 (küllü oda dolgusu), 0303^{***} (oda dolgusu) 0306 (küllü kerpiç döküntü) birimlerinden hem 0801' de kaseler üzerinde görülen benzer motifli örnekler (Bkz. Çizim 14) hemde genellikle kaselerin iç kısmında dama tahtası motifli örnekler bulunmaktadır (Bkz. Çizim 15, 16).

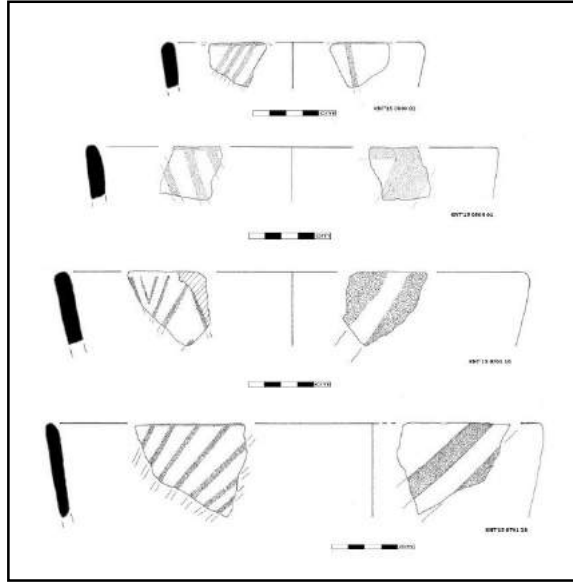
^{§§} Efe, T. (2001), The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı a Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia, p. 89, Fig. 1-3.

^{***} ŞAHİN F. G., (2014), Kanlıtaş Höyük'te 2013-2014 Yıllarında Ele Geçirilen Erken Kalkolitik Dönem Seramiği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik, sf.66, Res. 16.

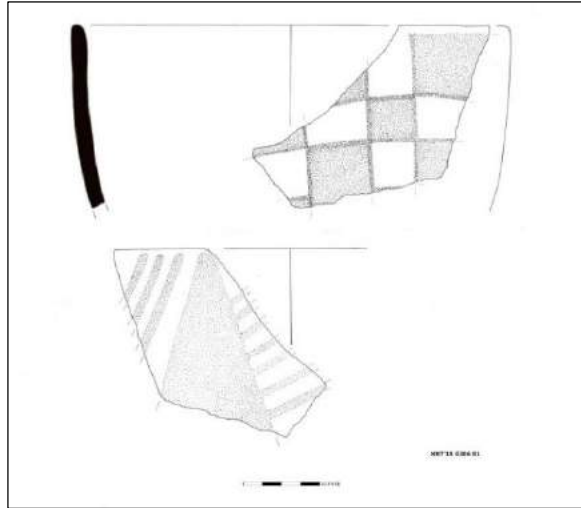

Resim 7, Çizim 13: Boya Bezemeli Kaseler (B.0801).

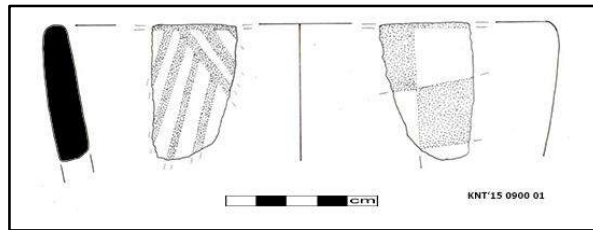
N-16 açmasının 0408 (oda ?- çöp dolgusu), 0409 ve 0410 (çöp dolgusu) birimlerinde ele geçen kap parçalarından profil veren örnekleri incelendiğinde genellikle basık boyunlu çömlekler ve dışa açılan ağız kenarlı kaselerin belirli bir oran ile yoğun olduğu tespit edilmiştir. Çöp dolgusu olarak tanımlanan 0409 biriminden gelen malzeme hemen kuzeyindeki M-16/17 açmasının 0802 birimi ile benzer niteliktedir. Muhtemelen aynı dolgu içerisinde olan bu birimlerdeki malzemeler üzerinde yanmış bitki kalıntıları görülmektedir. Ayrıca her iki birimden kırmızı astarlı ve gri malların geldiği tespit edilmiştir.

Çizim 14: Boya bezemeliler (B.0701-0900-0904).

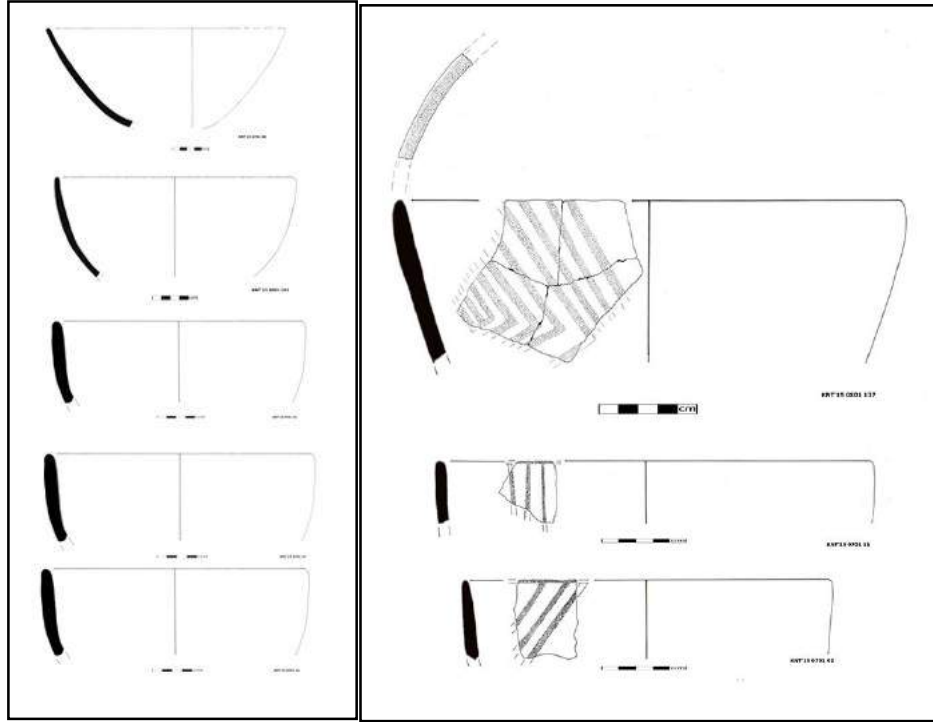
Çizim 15: Dama tahtası motifli derin kase (B.0306).

Çizim 16: Dama tahtası motifli derin kase (B.900).

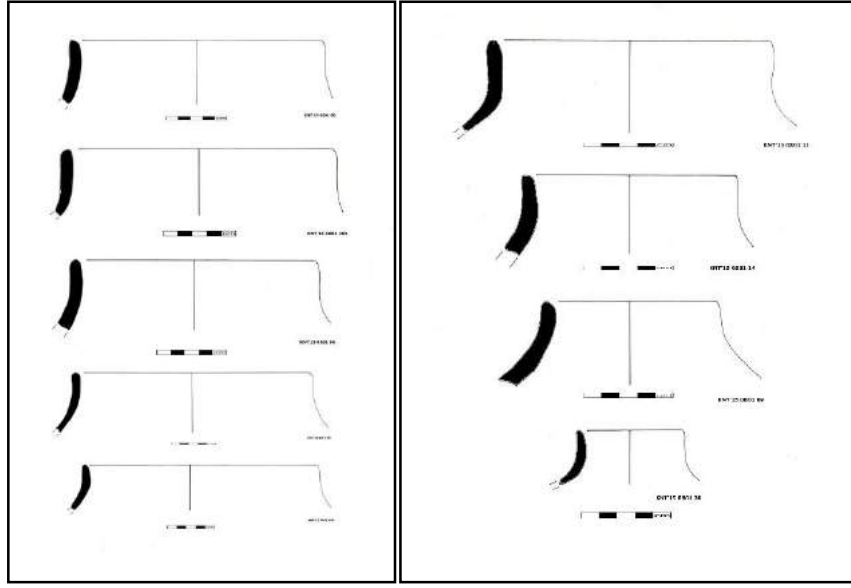
Kanlıtaş 2015 yılı kazı sezonunda ele geçen seramik malzemeye genel olarak bakıldığında kahverengi ve gri malların yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra devetüyü (-krem)mallar, morumsu-kırmızı ve kırmızı astarlı mallar belirli oranda koyu yüzlü

açkılı mallardan sonra yoğunluk gösteren diğer gruplar olduğunu görmekteyiz. Bu mal gruplarından kahve ve gri malların büyük bir kısmında alacalanmalar görülmektedir. Bu mallar açkılı ve astarsızdır. Kum ve taşçık katkılıdır. Kahverengi mallarda az sayıda sert açkılı yüzeylere sahip olan parçalarda olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan morumsu-kırmızı ve kırmızı astarlı malların yüzeylerinin iyi açkılı ve özenli yapıldıkları görülmektedir. Kum, taşçık ve kireç katkılıdır. Genel olarak seramik malzemenin hamurunda gri, koyu gri veya siyah öz görülmektedir. Kap formlarına bakıldığında derin dışa açılan ağız kenarlı kaseler, dışa açılan basit profilli sığ kaseler, tabaklar, basık boyunlu çömlekler, dışa dönük ağız kenarlı basık çömlekler, daralan ağızlı çömlekler, omurgalı çömlekler ve az sayıda minyatür kaseler yer almaktadır (Bkz. Çizim 17,18,19).

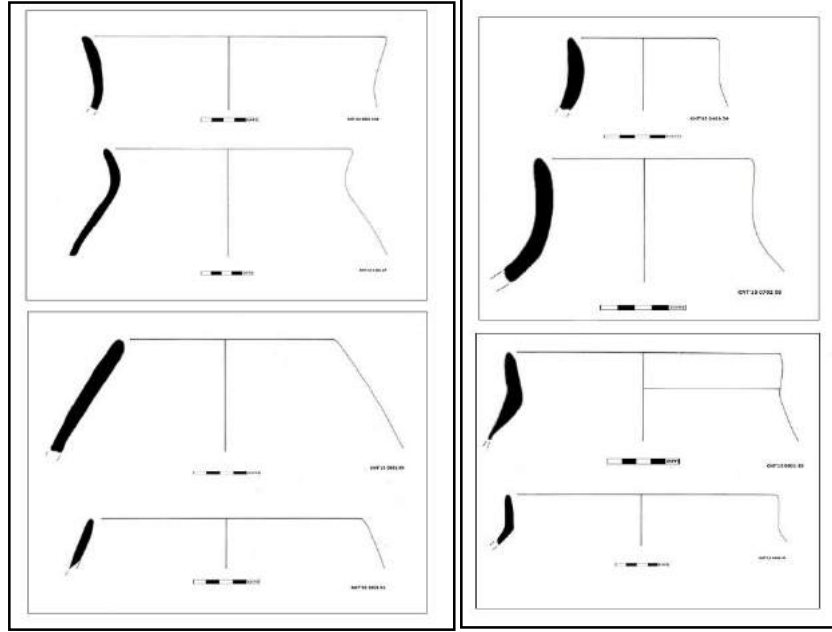

Çizim 17: Kanlıtaş Höyük kase örnekleri.

Kulp tiplerine bakıldığında ise genellikle küresel gövdeli ve omurgalı çömlekler üzerinde görülmektedir. Kulplar yatay ve dikey olarak iki çeşittir. Ancak tutamak kısımlarının kesitleri yassı ve oval olarak ayrılmaktadır (Bkz. Çizim 20). Boya, sokma, yiv, baskı ve kabartma bezemeliler görülmektedir (Bkz. Çizim 21). Bezemelilerin, yerleşmede çeşitlilik göstermesinin yanı sıra boya bezemelilerin diğer gruplardan daha yoğun olduğu gözlemlenmiştir.

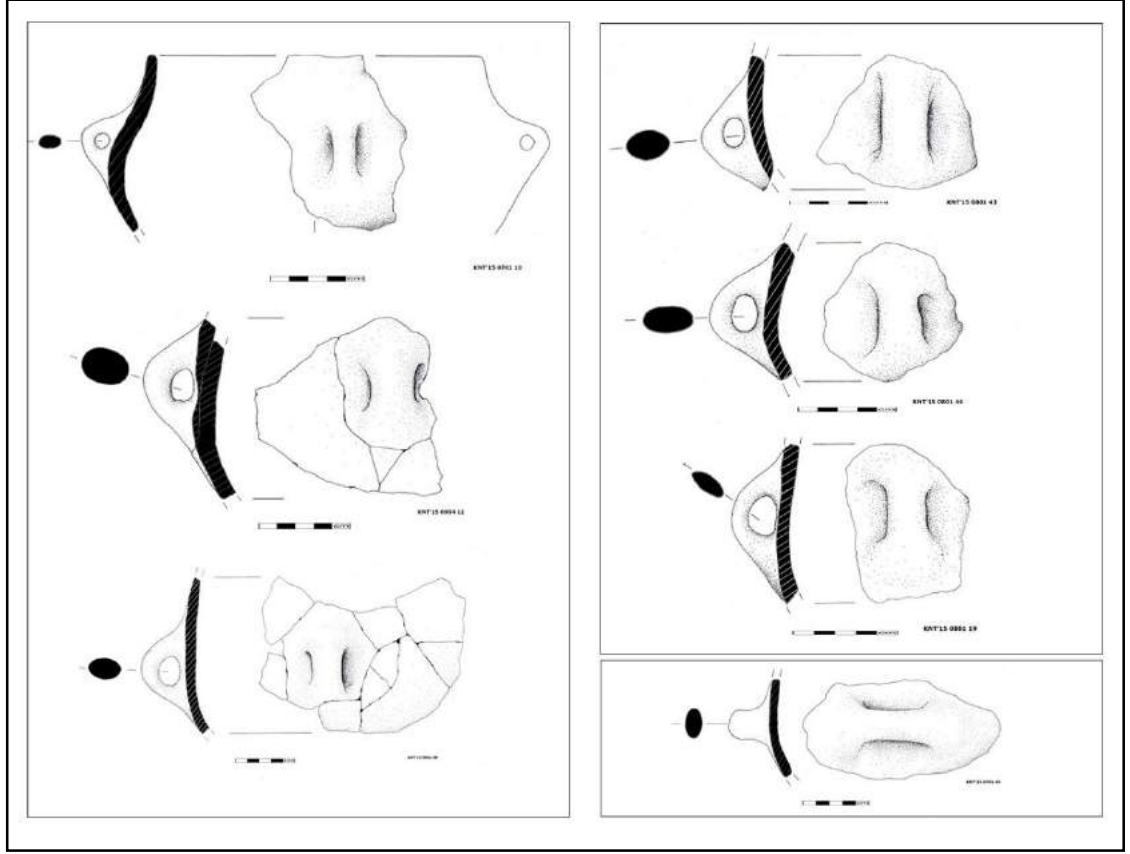
Çizim 18: Kanlıtaş Höyük çömlek örnekleri.

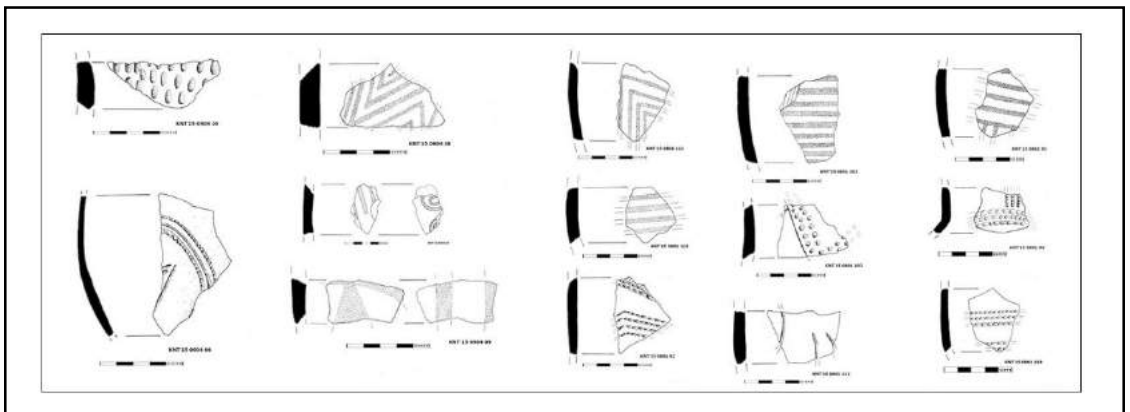
Çizim 19: Kanlıtaş Höyük çömlek örnekleri.

Boya bezemelilere bakıldığında, genellikle devetüyü veya krem-bej üzerine kırmızı tonlarda bantlarla, dama tahtası, ağ, zikzak ve şevron şeklinde motiflerin bulunmaktadır. Az da olsa birkaç parçanın iç kısmında spiral motifler de görülmüştür. Bu bezeme genellikle Dışa Açılan Düz Profilli Derin Kâseler formunun iç, dış yüzeyinde veya her iki yüzeyinde de görülmektedir. Bu kapların ağız kenarlarının hemen altında ip deliği olduğu gözlemlenmiştir. Yiv bezemelilere bakıldığında, genellikle gövde parçası olarak ele geçmiştir. Yüzey renkleri ise çoğunlukla kahverengi mallar ile temsil edilmektedir. Yiv bezemeliler, parça üzerinde derin veya hafif yivler ile iç içe şevronlar, iç içe yarım daire, dalgalı ve paralel motifler ile oluşturulmuştur. Sokma bezemelilere bakıldığında, çoğunlukla gövde parçaları üzerinde ele

geçmiştir. Sokma olarak nitelendirilmiş olup, sok-çek (*stab-and-drag*) tekniği ile üretilmiş olduğu görülmüştür. Bu bezeme, düzenli ve belirli aralıklarla, bir aletle hafif yatay olarak kap yüzeyine baskı uygulanması ile oluşturulmuştur.

Çizim 20: Kanlıtaş Höyük yatay ve dikey kulp örnekleri.

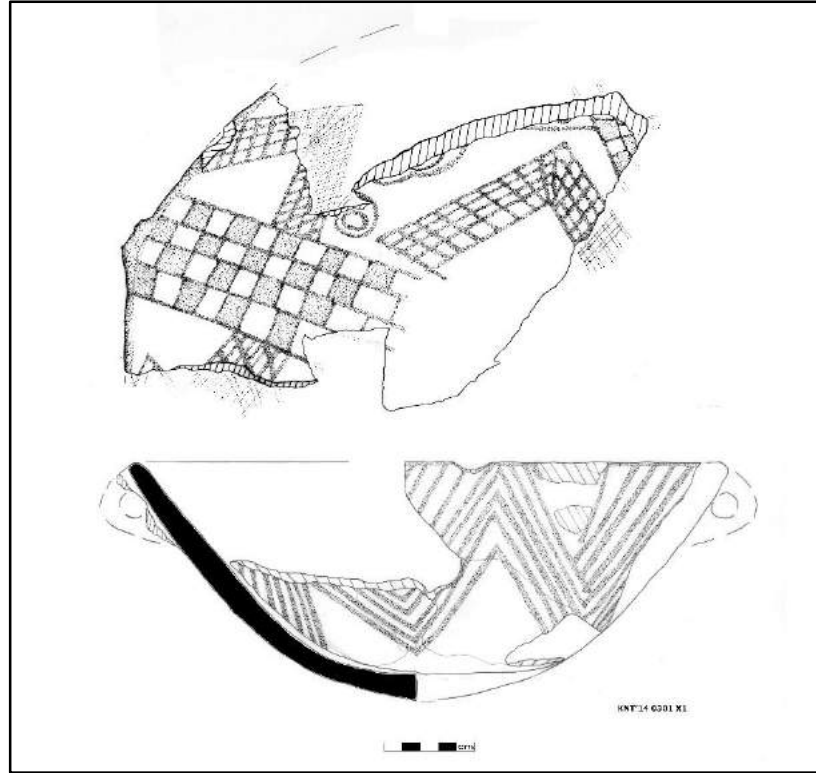
Çizim 21: Kanlıtaş Höyük baskı, sokma ve boya bezemeli

Yerleşmede M-16-17 açmasının yüzeyaltı biriminden sadece ikisinde 2 parça üzerinde sokma bezemenin diğer örneklerinden farklı olarak daha düzenli ve özenli bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Benzer örnekler Orman Fidanlığı'nın Orta Kalkolitik Dönemi temsil eden V.

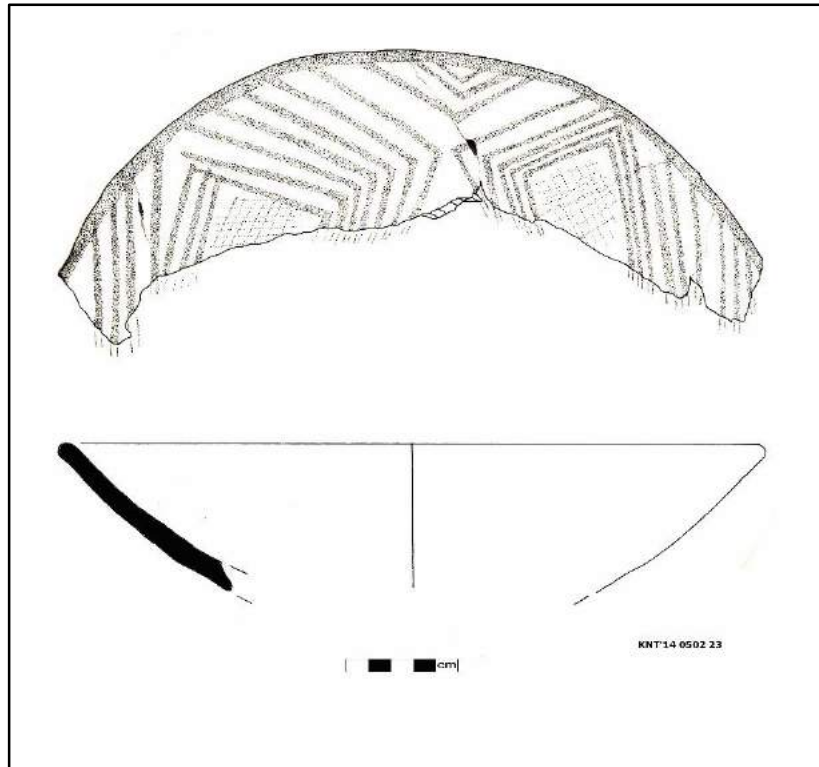
tabakasında da görülmüştür. Diğer bir yandan Kanlıtaş Höyük yerleşmesinin yüzeyaltı ve çöp çukuru niteliği taşıyan birimlerinden ele geçen kap parçaları içerisinde iç kısmında ağız kenarının hemen altında iç içe geçen zikzak motifler şeklinde beyaz boya bezemeli örnekler görülmektedir. Bu beyaz boya bezeme Orman Fidanlığı yerleşmesinin Geç Kalkolitik Dönemi temsil eden VI ve VII. tabakalarında da görülmektedir.

Kanlıtaş Höyük 2015 laboratuvar çalışmaları çerçevesinde 2014 yılı kazı sezonunda N-17, O-17, N-16 açmalarının birimlerinden ele geçirilen seramik malzemeleri içerisinde birleşebilen kap parçalarının konservasyonu ve restorasyonu yapılmıştır. Bunun yanı sıra teknik çizimleri yapılmış ve Adobe Ilustrator ve Photoshop programları kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu çalışma kapsamında bu kapların form, astar, açkı ve hamur özellikleri belirlenmiştir. Bu kaplara bakıldığında;

N-17 açmasının 0301 (kültür dolgusu) biriminden dışa açılan ağız kenarlı bir kase ele geçmiştir. Bu kasenin dış yüzeyi devetüyü (krem) üzerine kırmızı boya ile iç içe geçen zig zaglar motifi oluşturulmuştur. Bu motif ve boya genellikle Hacılar I boyalıları olan geometrik motifler ile bir benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte bu kasenin iç yüzeyinde yine devetüyü zemin üzerine kırmızı boya ile dama tahtası motifi, ağ motifi, spiral motifi olmak üzere dört farklı motif kullanıldığı görülmektedir. Yüzeyi iyi açıktır. Hamur özelliklerine bakıldığında yüzey rengi ile aynı renkte olduğu görülmektedir. Kum, kireç ve taşçık katkılı bir hamura sahiptir. İyi pişirilmiş olmasına rağmen hamurunda gri öz görülmektedir. Yerleşmede belirli bir oranda görülen boyalı kapların günlük kullanım için değil, ritüel vs gibi daha farklı özel amaçlı yapıldıklarını düşündürmektedir (Bkz. Çizim 22). Bu çalışmada O-17 açmasının 0502 biriminde ele geçen bir başka kaba bakıldığında; dışa açılan tabak formuna sahip olduğu görülmektedir. Bu kabın dış yüzeyi hafif açıktı ve alacalı koyu kahve yüzeye sahiptir. İç yüzeyi, doğrudan zemin üzerine kırmızı boya ile iç içe geçen baklava dilimi, birbirine paralel bantlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte aşınmış yerlerde belirlenen ağ motifi görülmektedir. Ancak çok net değildir (çizimde kesik noktalarla belirtilmiştir.). Parçanın yüzeyi dış yüzeyi hafif açıktı iken boya bezemenin yapıldığı iç yüzeyi iyi açıktıdır. Hamuru yüzey ile aynı renktedir ve iri taşçık, kum ve az oranda ince saman katkılıdır (Bkz. Çizim 23).

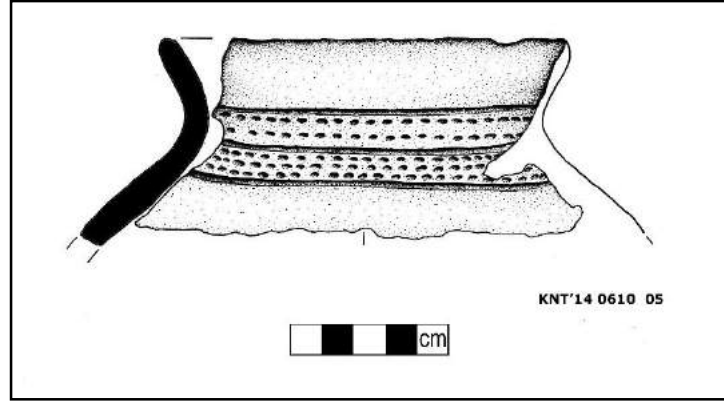

Çizim 22: Dışa açılan ağız kenarlı boya bezemeli kase.

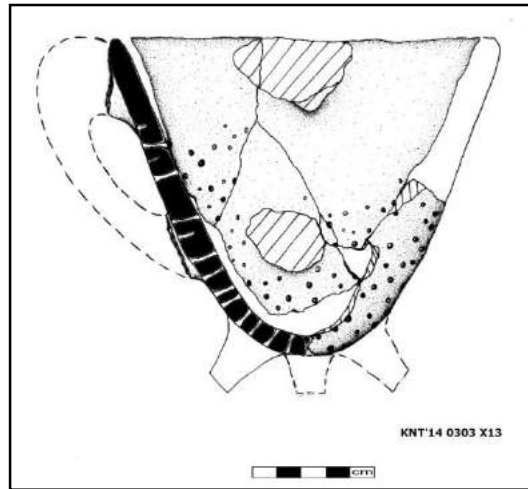
Çizim 23: Dışa açılan boya bezemeli tabak.

Diğer bir yandan, P-16 açmasının 0610 biriminden dışa açılan geniş, basık boyunlu çömlek parçası ele geçmiştir. Dış yüzeyinde yivler içerisinde sokma bezeme yer alırken ve bezemenin yapılmadığı alanlar kırmızı astar uygulanmıştır. Sokma bezemenin içleri beyaz macun ile doldurulmuş olduğu tespit edilmiştir. Ancak aşındığından dolayı birkeç yerde görülmektedir. Hafif açıkılı bir yüzeye sahiptir. Hamur rengi açık kahve rengindedir. Kum, taşçık ve az oranda şamot katkılıdır(Bkz. Çizim 24).

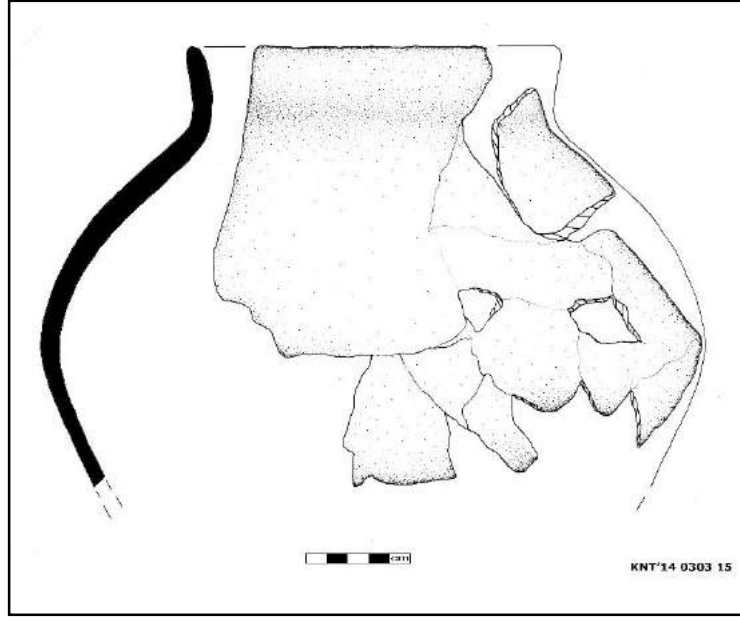
Çizim 24: Dışa açılan geniş, basık boyunlu çömlek parçası.

N-17 açmasının 0303 (oda dolgusu) biriminden chesee pot olarak literatürde tanımlanan, konik bir formu olan ayaklı süzgeç kap parçası ele geçmiştir. Ağız kenarından başlayarak gövde kısmında son bulan dikey kulp-tutamağa sahiptir. Ayrıca tam dip kısmında muhtemelen üç ayaklı olduğu düşünülmektedir. Ancak ayaklarından yalnızca biri ele geçmiştir. Süzgeç kabın delikleri gelişi güzel uygulanmış, ancak ağız kenarının yaklaşık 4,5 cm aşağısında başlayarak dibe kadar devam etmektedir. Yüzey rengi koyu gri renktedir. Hafif açıkılı ve astarsızdır. Hamuru yüzey ile aynıdır. Kum, taşçık ve az oranda mika katkılıdır (Bkz. Çizim 25).

Çizim 25: Süzgeç Kap (cheese pot) parçası.

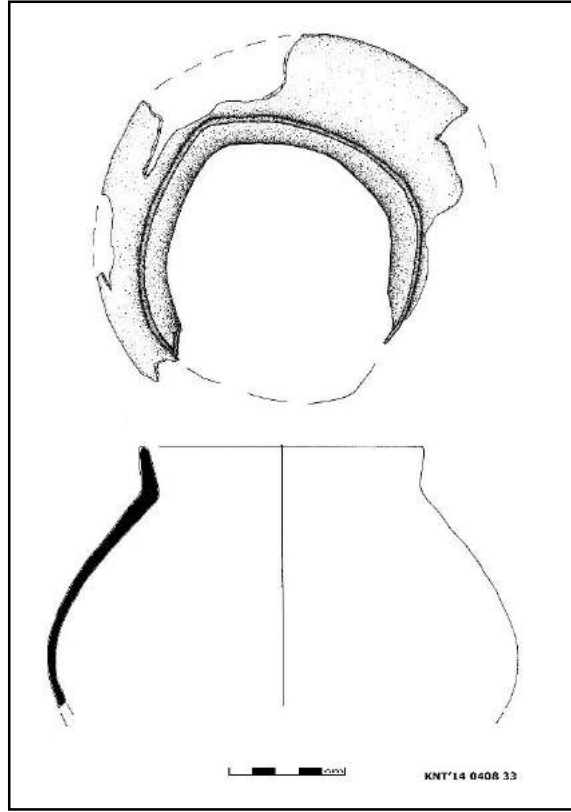
N-17 açmasının 0303 biriminden ele geçen diğer bir kap parçası ise, dışa açılan ağız kenarlı, basık boyunlu çömlek parçasıdır. Yüzey rengi koyu krem(grimsi) rengindedir. Hafif ağıklıdır. Hamur rengi yüzey ile aynıdır. Kum, kuvars ve mika katkılıdır. Kaba bir şekilde yapılmıştır. Gevrek bir pişim görmüştür. Bunun yanı sıra iç ve dış yüzeyinde alacalanmalar mevcuttur(Bkz. Çizim 26).

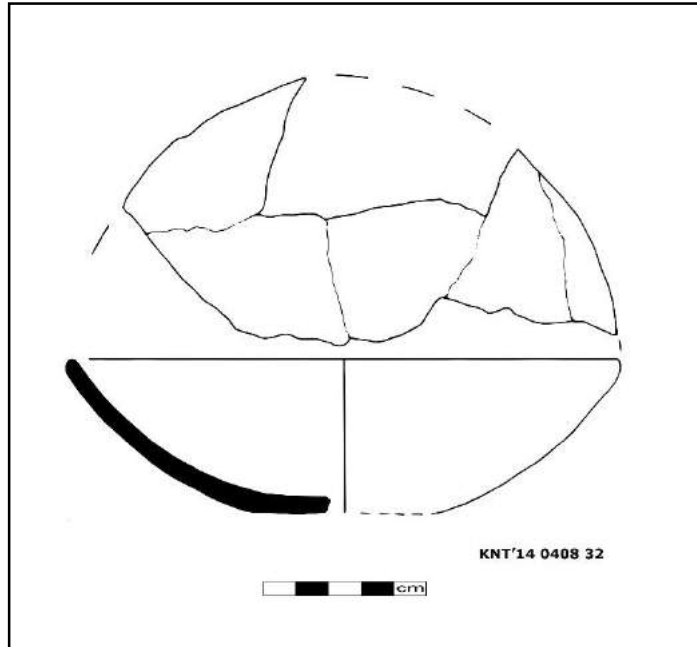
Çizim 26: Dışa açılan ağız kenarlı, basık boyunlu çömlek parçası.

N-16 açmasının 0408 (oda dolgusu-?) biriminde dışa açılan geniş, basık boyunlu çömlek parçası ele geçmiştir. Bu parçanın ağızkenarı dörtgen biçimlidir. Bunun yanı sıra ince cidarlıdır. Koyu kahve renginde yüzeye sahiptir. İyi ağıklıdır. Hamur rengi yüzey ile aynı renktedir. Kum ve ince taşçık katkılarının yanı sıra az oranda mika katkılıdır. Bu kap parçası ağız kenarı ile yerleşmede görülmeyen bir forma sahiptir (Bkz. Çizim 27).

B.0408 biriminde ele geçen dışa açılan tabak parçasına bakıldığında, ince cidarlı ve küçük olduğu görülmektedir. Kabın ağız kenarına bakıldığında bir süre kullanımdan sonra aşındığı için tekrar açıklandığını düşündürmektedir. Gri yüzey rengine sahiptir. Bunun yanı sıra iyi ağıklı ve astarsızdır. Hamur rengi yüzey ile aynıdır. Orta derecede pişirilmiş olmakla birlikte gri özlü olduğu tespit edilmiştir. Kum, ince taşçık ve yoğun mika katkılıdır (Bkz. Çizim 28).

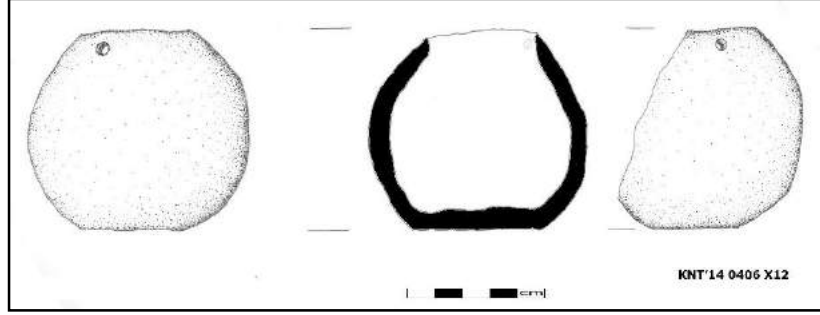

Çizim 27: Dışa açılan geniş, basık boyunlu çömlek parçası.

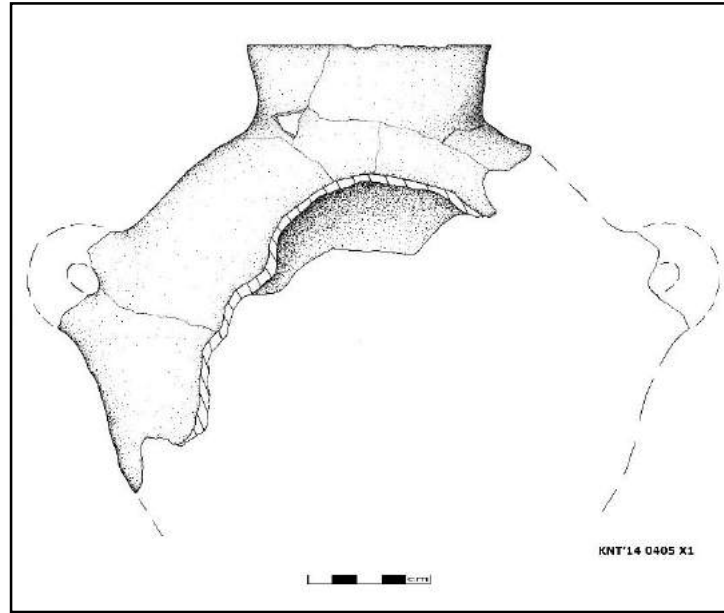

Çizim 28: Dışa açılan tabak parçası.

N-16 açmasının 0406 (küllü döküntü) biriminde bir adet minyatür kap parçası ele geçmiştir. Bu kabın ağız kenarının hemen altında bir adet ip deliği bulunmaktadır. Yüzey rengi koyu gri renkte olmakla birlikte hafif açık ve kaba bir biçimlendirme söz konusudur. Kabın iç yüzeyi daha iyi açılanmış durumdadır. Hamur rengi yüzey ile aynıdır. Siyah özlüdür. Kabın dış yüzeyi alacalıdır. İnce taşçık ve kum katkılıdır (Bkz. Çizim 29).

Çizim 29: Minyatür Kap parçası.

Çizim 30: Hafif dışa açılan ağız kenarlı, boyunlu çömlek parçası.

N-16 açmasının 0405 (döküntü malzeme) biriminde hafif dışa açılan ağız kenarlı, boyunlu çömlek parçası ele geçmiştir. Yüzeyi koyu kahverenginde olup iyi açık ve ince cidarlı bir kap parçasıdır. Dikey kulp-tutamklıdır. Bu kulp-tutamaklar muhtemelen daha sonradan delinerek (piercing- lug) açılmıştır. Hamur rengi yüzey ile aynıdır. Koyu gri özlüdür. Kum, ince taşçık ve yoğun mika katkıları hamur içerisinde tespit edilmiştir.

5.2 KANLITAŞ HÖYÜK YONTMATAŞ ENDÜSTRİSİ 2015 YILI RAPORU

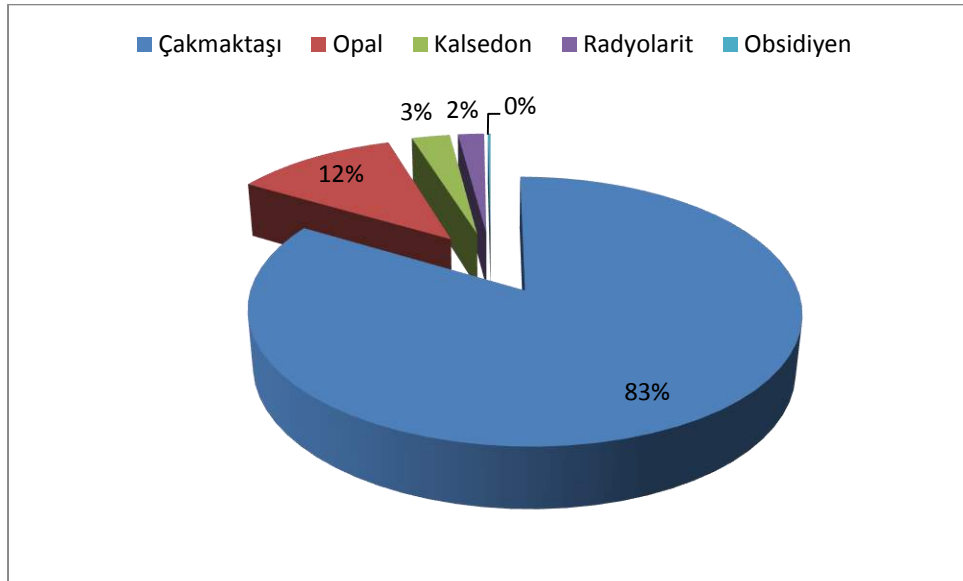
Yrd. Doç. Dr. Neyir Kolankaya-BOSTANCI*

Giriş

Eskişehir ili sınırları içinde, dağlık bir bölgede yer alan Aşağı Kuzfındık Köyünün 1 km doğusunda yer alan Kanlitaş Höyük'te 2015 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında toplam 1488 adet yontmataş buluntu ele geçmiştir. Her ne kadar sayısal olarak küçük bir buluntu topluluğu değerlendirilmeye çalışılmış olsa da, çeşitli kayalarından üretilmiş olan çekirdek, yongalama ürünleri, üretim artıkları, taşımalık ve tamamlanmış aletlerin hammadde ve tekno-tipolojik özelliklerinin tanımlanmasına dayanarak bazı ön sonuçlar elde edilmiştir.

Yontmataş Endüstrisi

Kanlitaş Höyük 2015 kazısında Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenen toplanan 1488 adet yontmataş buluntu, yoğunluk sırasına göre çakmaktaşı, opal^{†††}, kalsedon, radyolarit ve obsidiyen ile temsil edilmektedir (Tablo 1) (Grafik 1).

Grafik 1: Hammadde Oranları

* Yrd. Doç. Dr. Neyir Kolankaya-Bostancı, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

††† Opal örnekler arasında süt opali ile dendritli opal bulunmaktadır.

Açma	Çakmaktaşı	Opal	Kalsedon	Radyolarit	Obsidiyen	TOPLAM
M/16-17	452	78	12	15	1	558
N-14	197	22	7	3	-	229
N-16	65	13	6	2	-	86
N/O-18	352	28	13	3	-	396
O-17	44	6	-	2	1	53
N-15	27	3	1	1	-	32
M-18	90	19	2	2	1	114
N-17	16	4	-	-	-	20
TOPLAM	1243	173	41	28	3	1488

Tablo 1: Açmalara göre yontmataş alet yapımında kullanılan hammaddelerin dağılımı

Geçen seneki kazılar sırasında redüksiyon dizisi hakkında bilgi verecek buluntulara toplu olarak yalnızca O-17 açmasında rastlanılmıştı. Buradan ele geçen çakmaktaşı çekirdek, çekirdek tablası ve dönümlü dilgi^{***} ile birçok üretim artığı, yumrunun çekirdeğe dönüştürülmesi ve çekirdekten taşımalık çıkarımının yerleşim yerinde yapılmış olduğunu kanıtlar nitelikteydi. Bu seneki kazılar sırasında ise yine aynı açmadan bir çakmaktaşı çekirdek ele geçmiştir. Bu durumda, söz konusu açmada bir yontmataş atölyesinin varlığı düşünülebilir. O-17 açmasından ele geçen çekirdek, tek kutuplu dilgi çekirdek şeklindedir ve ilk izlenimlere göre üzerinden birçok dilgi çıkarımı alındıktan sonra tekrar çıkarım yapılamayacak haldeyken terk edilmiştir. Diğer çekirdek ise daha çok çekirdek parçası şeklindedir. Bu çekirdeklerin paralelleri Divje Polje’te Vinča-Ploenik II tabakasında ve Karain Mağarasında (Kartal 2013: Levha XIX) rastlanılmıştır (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 4, Plate II, no: 6-7).

^{***} Dönümlü dilgilerin varlığı, alet yapımında kullanılacak olan dilgilerin üretimine başlamadan önce, diğer dilgilere kılavuzluk etmek amacıyla çekirdek üzerinde Yongalama yüzeyinin hazırlanmış olduğunu kanıtlamaktadır.

Resim 1: Çakmaktaşı çekirdek ve çekirdek parçası

Ele geçen diğerk çekirdek ise kabuklu yonga çekirdektir (Resim 2). Söz konusu şekilsiz çakmaktaşı çekirdeğinin en yakın benzeri yine Divjle Poljc'te Vinča-Ploenik II tabakasında (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 4, Plate I, no: 7), Karain Mağarası (Kartal 2013: Levha XXI, no: 1) ve Suluin Mağarasında (Taşkiran vd. 2014: Çizim 10, no: 1) tespit edilmiştir. Söz konusu çekirdek yongalandıktan sonra atılmamış ve daha sonra vurgaç olarak kullanım görmüştür.

Resim 2: Daha sonra vurgaç olarak kullanılmış olan çakmaktaşı yonga çekirdeği

Kanlıtaş Höyük'te 2015 yılında gerçekleştirilen kazılar sırasında ele geçen bir diğer çekirdek ise şekilsiz yonga çekirdeğidir. Ancak bu çekirdek henüz hazırlama aşamasındayken terk edilmiştir. Çekirdeğin tüm yüzeyinin 2/3'ünün kabuk ile kaplı olduğu gözlemlenmiştir (Resim 3). Vinča kültüründeki karakteristik çekirdek tipleri tek kutuplu dilgi çekirdekler ile çoğunlukla kabuklu yonga çekirdeklerdir (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 36).

Resim 3: Çakmaktaşı yonga çekirdeği

Kanlıtaş Höyük'te bu yıl gerçekleştirilen çalışmalarda da çekirdek dışında dönümlü dilgi, omurgalı dilgi, birincil taşımaları, üretim artığı, taşımaları ve aletler ile birlikte redüksiyon dizilerinin neredeyse tüm aşamalarını yansıtan buluntular ele geçmiştir. (Tablo 2-3).

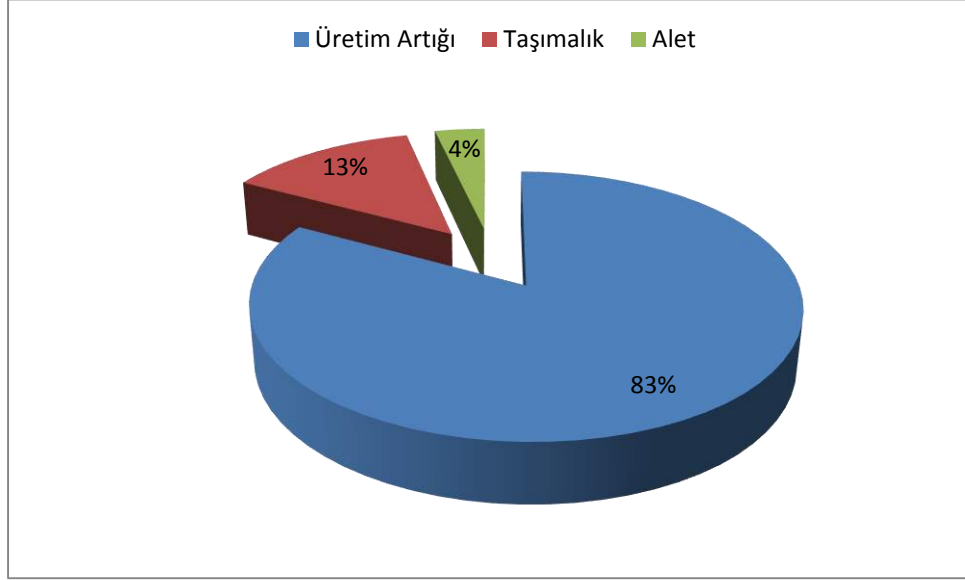
AÇMA	Çekirdek ve Parçası	Omurgalı Dilgi	Dönümlü Dilgi	Üretim Artığı	Dilgi	Yongamsı Dilgi	Yonga	Dilgicik	Toplam
M/16-17	1	-	1	465	52	11	22	6	558
N-14	1	2	-	179	18	10	18	1	229
N-16	-	-	2	57	12	6	6	3	86
N/O-18	-	-	-	331	30	8	16	11	396
O-17	1	-	-	48	1	-	3	-	53
N-15	-	-	-	23	3	1	4	1	32
M-18	1	-	-	104	4	1	2	2	114
N-17	-	-	-	19	-	1	-	-	20
Toplam	4	2	3	1226	120	38	71	24	1488

Tablo 2: Açmalara göre redüksiyon dizisi ve yongalama ürünleri

Redüksiyon Dizisi	Çakmaktaşı	Kalsedon	Opal	Radyolarit	Obsidiyen	TOPLAM
Çekirdek	4	-	-	-	-	4
Omurgalı Dilgi	2	-	-	-	-	2
Dönümlü Dilgi	3	-	-	-	-	3
Dilgi	69	10	9	1	2	91
Yongamsı Dilgi	21	1	-	-	-	22
Yonga	49	7	8	-	-	64
Dilgicik	15	4	4	-	-	23
Alet	45	3	3	1	1	53
TOPLAM	208	25	24	2	3	262

Tablo 3: Hammaddelere göre redüksiyon dizisi ve yongalama ürünleri

Bunlar arasında özellikle üretim artıklarının oldukça yüksek miktarda bulunması ve çakmaktaşı örnekler arasında kabuklu parçaların varlığı, hammadde kaynaklarının yakında yer aldığını ve üretimin yerleşim yerinde ya da çok yakınında yapılmış olduğunu düşündürmektedir (Grafik 2) (Resim 4).

Grafik 2: Redüksiyon yongalama ürünlerinin oranları

Resim 4: Çeşitli kayalardan üretim artıkları

Nitekim Kanlıtaş kazı heyet üyelerinden yüksek lisans öğrencisi arkeolog Ferhat Erikan'ın höyüğün yakın çevresinde gerçekleştirdiği yüzey araştırması^{§§§} sırasında Dereyalak (Resim 5) ve çevresinde kalsedon ile opal yumruları (Resim 6), çekirdek ve yongalar, Akyokuş'ta (Resim 7) çakmaktaşı yumru, çekirdek, üretim artıkları, yonga ve aletler (Resim 8), Taşköprü Tepesinde (Resim 9) ise opal ve radyolarit çekirdek, üretim artıkları ve yongalar (Resim 10) tespit edilmiştir. Buraya bu seneki kazı çalışmaları sırasında kazı ekip üyeleri ile 2015 yılı Kanlıtaş Höyük Kazısı Bakanlık Temsilcisi Eskişehir Müzesi uzmanlarından C. Baykal Aydınbeğ'ün gözetiminde ziyaret edilmiş ve sözü edilen kaynakların fotoğrafları çekilmiştir.

Resim 5: Dereyalak'ta tespit edilen opal parçaları

^{§§§} Söz konusu yüzey araştırması Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi-Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ferhat Erikan'ın, Kanlıtaş Höyük kazı başkanı Doç. Dr. Ali Umut Türkcan danışmanlığında yürüttüğü " Porsuk Vadisi ve Çevresi Kalkolitik Dönem Yontmataş Alet Endüstrisi ve Hammadde Kaynakları" konulu tez çalışması kapsamında, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 30.03.2015 tarih ve 94949537-161.05/-61498 sayılı izni ile gerçekleştirilmiştir.

Resim 6: Dereyalak'ta tespit edilen opal parçaları

Resim 7: Akyokuş'ta saptanan çakmaktaşı parçaları

Resim 8: Akyokuş'ta saptanan çakmaktaşı çekirdek ile yongalar

Resim 9: Taşköprü Tepesi

Resim 10: Taşköprü Tepesinde tespit edilen opal parçaları

Kanlıtaş Höyük sakinlerinin Kalkolitik Çağ'da yontmataş alet yapımında kullandığı kayaların bulunduğu bu mevkilerden Dereyalak köyünün kuzeybatısında yer alan yataklarda yer alan opal yumruları daha önceden jeologlar tarafından incelenmiştir (Arzoğulları 2007; Çalık ve Arzoğulları 2009; Çalık ve Arzoğulları 2014: 99-108).

Söz konusu alanlardan özellikle Akyokuş'ta çakmaktaşı çekirdek ve üretim artıklarına rastlanılmasından dolayı, bu alanın bir çeşit işlik yeri olarak kullanılmış olduğu da düşünülmektedir. Kanlıtaş insanları, höyüğe yakın olan bu alanda hammadde ihtiyaçlarını karşılayarak ilk yongalamalarını burada yapmış ve aletlerini de yerleşim yerinde tamamlamış olabilirler. Ancak kesin bir yargıya varmak için daha fazla araştırma yapmak gerekmektedir.

Kanlıtaş Höyük'te görülen yerel hammaddelerin kullanımı ile yontmataş alet üretiminin Paleolitik Çağ'dan itibaren süregelen bir gelenek olduğu bölgede gerçekleşen yüzey araştırmaları sırasında toplanan ve çeşitli dönemlere tarihlendirilen yontmataş buluntulardan anlaşılmaktadır (Dinçer ve Türkcan 2011; Türkcan 2011). Bölgedeki yerel hammadde kullanımı ve üretimine dair en önemli veri Yörükpınar mevkiinden elde edilmiştir. Aşınmış killi bir yatağın yüzey kısmında bulunan, oldukça yoğun yontmaş alet ile üretim artıklarından dolayı burada bir işlik alanının olduğu düşünülmektedir (Dinçer ve Türkcan 2011).

Söz konusu mevkilerin Kanlıtaş Höyük'e olan yakınlıklarından dolayı, Kanlıtaş insanların Erken Kalkolitik dönemde hammadde yönünden herhangi bir sıkıntı çekmedikleri anlaşılmaktadır. Yakın çevrenin çakmaktaşı, radyolarit, kalsedon ve opal gibi kayalar bakımından zengin olması ve bunların yerleşimin yakınında yer almasından dolayı Prehistorik dönemlerde kolaylıkla ulaşılabilecek olduklarını göstermektedir.

Kalkolitik Çağ'daki yerel hammadde kullanım geleneğine Kuzey Trakya ve Güney Bulgaristan'da da rastlanılmaktadır (Gatsov 2009). Bu bölgelerde de daha önceki dönemlerde görülen kaliteli ithal çakmaktaşı kullanımının yerini M.Ö. 5500'den sonra daha düşük kalitedeki yerel çakmaktaşı ve kuvarsit almıştır (Gatsov 2009: 43, 123). Ayrıca Ilıpınar, Fikirtepe, Pemdik ve Menteşe yontmataş buluntularının ortaya koyduğu gibi, güney Marmara bölgesinin litik endüstrisi de aynı Kanlıtaş endüstrisi gibi, yerel hammadde kullanımının görüldüğü ve yerleşim içi üretimin yapıldığı bir endüstri olarak yorumlanmaktadır (Gatsov 2009: 124; Gatsov ve Nedelcheva 2011).

Yontmataş alet üretimi bakımından söz konusu hammaddelerden en ilgi çeken opal kullanımı olmuştur. Aynı bölgede yer alan Orman Fidanlığı'nda da çok fazla olmasa da opal buluntulara rastlanılmıştır (Baykal-Seeher 2001: 160). Genelde alet yapımında çok fazla yararlanılmayan opal, Sırbistan'da Neolitik ve Eneolitik dönemlerde, özellikle de Vinča kültüründe sıklıkla kullanılmıştır (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 41). Sırbistan'da beyaz opalden dilgi çıkarımı sıklıkla görülmektedir (Bogosavljevič-Petrovič ve Markovič 2012). Kanlıtaş Höyük'teki opal yongalaması oldukça kabadır, ancak yine de yontmataş alet yapımında bu kayadan yararlanılmış olduğu dikkat çekmektedir. Kanlıtaş alet topluluğunda opalden yapılmış olan yontmataş aletler arasında taş delgi, taş kalem ve düzeltili yonga yer almaktadır (Tablo 3)

Kanlıtaş Höyük yontmataş buluntu topluluğunda oldukça düşük bir yüzde ile temsil edilen obsidiyenden bu seneki çalışmalar sırasında yalnızca iki adet dilgi parçası (Resim 11) ile bir adet düzeltili dilgi (Resim 12) ele geçmiştir. Sözü edilen dilgiler üzerinde henüz kaynak yeri analizi yapılmamış olsa da, dilgilerin Nenezi ve düzeltili dilgilerin de Göllüdağ kaynaklı oldukları düşünülmektedir. Ancak kesin bir şey söylemeyebilmek için analiz yapılması gerekmektedir.

Resim 11: Obsidiyen dilgiler

Resim 12: Obsidiyen düzeltili dilgi

2015 yılı kazıları sırasında M/16-17 açmasında gerçekleştirilen çöp çukuru kazısı sırasında ele geçen buluntular arasında bol miktardaki seramik parçası, hayvan kemikleri ve tatlı su kabukları dışında çeşitli yontmataş buluntulara da rastlanılmıştır. Söz konusu çöp

çukurunun içinden çıkan yontmataş buluntular arasında kabuklu üretim artıklarının miktarının fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bunların yanı sıra çakmaktaşı çekirdek parçası, çakmaktaşı ve kalsedondan dilgi ve yonga parçaları ile bir adet dönümlü dilgi ve bir adet sırtlı dilgi ele geçmiştir. Aynı şekilde N-16 açmasında da başka bir çöp çukuru kazılmış ve buradan da 2 adet dönümlü dilgi bulunmuştur. Söz konusu buluntuların çöp çukurundaki varlığı, Kanlıtaş sakinlerinin üretimlerini yerleşim yerinde yaptıktan sonra bu parçaları çöp çukuruna atmış olduklarını göstermektedir.

Kanlıtaş Höyük'te yontmataş alet üretiminde yoğunluklu olarak dolaylı vurma tekniği, ikinci sırada ise direkt vurma tekniği kullanılmıştır. Bu örneklerin büyük bir kısmında yongalama sırasında meydana gelmiş olan kırıklarla sonuçlanan aletler ile taşımaklar bulunmaktadır (Resim 13). Söz konusu durum, Kanlıtaş insanların alet üretiminde gerekli özende bulunmadıklarını ve o an için ihtiyaç duydukları aletleri üretip kullanmış olduklarını ortaya koymaktadır.

Resim 13: Yongalama sırasında meydana gelmiş olan kırılmaların görüldüğü yonga örneği

Kanlıtaş yontmataş endüstrisi genel anlamda dilgi endüstrisi olarak değerlendirilebilir (Tablo 2). Toplam 113 örnekle temsil edilen dilgi örnekler, verdikleri ölçülere göre klasik

dilgiler (91 adet) ve yongamsı dilgiler (22 adet) olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Nitekim Geç Vinča kültüründe de dilgi endüstrine rastlanılması (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 40) Kanlıtaş'taki bu teknolojik geleneğin Balkanlar ile paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kanlıtaş Erken Kalkolitik Çağ yontmataş buluntuları üzerine yapılan tipolojik analizlerde 10 alet tipi saptanmıştır (Tablo 3-4). Söz konusu aletlerin yapımında ağırlıklı olarak çakmaktaşıdan yararlanılmıştır. Obsidiyen yapılmış olan bir tane düzeltili dilgi bulunmuştur. Diğer taraftan O-17 açmasından ele geçen ve distal kısmı eksik olan obsidiyen dilginin lateral kenarlarında kullanım sonucu meydana gelmiş olan çentiklerden dolayı, bu dilginin, kenarında herhangi bir düzeltiye gerek duyulmadan bu şekilde kullanılmış olduğu düşünülmektedir.

Alet Tipi	Çakmaktaşı	Opal	Radyolarit	Kalsedon	Obsidiyen	Toplam
Bıçak	13	-	-	1	-	14
Uç	10	-	-	-	-	10
Orak Dilgisi	9	-	-	1	-	10
Taş Delgi	3	1	-	1		5
Taş Kalem	3	1	-	-		4
Sırtlı Dilgi	3	-	-	-		3
Düzeltili Dilgi	1	-	1	-	1	3
Düzeltili Yonga	1	1	-	-	-	2
Çontuklu Dilgi	1	-	-	-	-	1
Dişlemeli Dilgi	1	-	-	-	-	1
TOPLAM	45	3	1	3	1	53

Tablo 3: Yontmataş alet tipleri

ALET TİPLERİ	M/16-17	N-14	N-16	N/O-18	O-17	N-15	O-15	M-18	N-17	TOPLA M
Bıçak	7	2	1	2	-	1	-	1	-	14
Uç	4	1	1	3	-	-	1	-	-	10
Orak Dilgisi	6	1	-	-	-	2	-	1	-	10
Taş Delgi	1	1	-	2	-	-	-	1	-	5
Taş Kalem	1	3	-	-	-	-	-	-	-	4
Sırtlı Dilgi	2	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Düzeltili Dilgi	2	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Düzeltili Yonga	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Çontuklu Dilgi	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Dişlemeli Dilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
TOPLAM	24	8	2	11	-	3	1	3	1	53

Tablo 4: Yontmataş Aletlerinin açmalara göre dağılımı

Toplam 53 adet aletin yapımında ağırlıklı olarak dilgiler kullanılmıştır. Bunların yanı sıra az da olsa yonga ve yongamsı dilgilerden yararlanılmıştır. Dilgicikten ise yalnızca 1 adet uç üretiminde bulunulmuştur (Tablo 5).

Alet Tipi	Dilgi	Yongamsı Dilgi	Yonga	Dilgicik	Toplam
Bıçak	9	5	-	-	14
Uç	3	-	6	1	10
Orak Dilgisi	9	-	1	-	10
Taş Delgi	5	-	-	-	5
Taş Kalem	3	1	-	-	4
Sırtlı Dilgi	3	-	-	-	3
Düzeltili Dilgi	3	-	-	-	3
Düzeltili Yonga	-	-	2	-	2
Çontuklu Dilgi	1	-	-	-	1
Dişlemeli dilgi	-	1	-	-	1
TOPLAM	36	7	9	1	53

Tablo 5: Yontmataş aletlerinin yapımında kullanılan taşımalkılar

Bu seneki kazı çalışmaları sırasında en çok bulunan alet tipi çakmaktaşıdan yapılmış olan bıçaklardır. 2015 çalışmaları sırasında en çok bıçağın çıktığı açma M/16-17 açmalarıdır (Tablo 4). Söz konusu aletler arasında yer alan ve ham sırtlı bıçaklar olarak yorumlanan bıçaklar dilgi ve yongamsı dilgiler üzerine yapılmış olup bıçakların ön yüzlerinde ve işlev gören lateral kenarın karşı kenarında yer alan kabuk kalıntısı, aletin uzun eksenı boyunca bırakılmıştır (Resim 14-15). Birçok örnekte bu duruma rastlanılmış olması kabuğun yontmataş ustaları tarafından istenilerek bırakılmış olduğunu düşündürmektedir. Böylece sapa takılacak kadar küçük olmayan bu örneklerin elde kullanılırken, keskin olan kenarın kullanıcının elini kesmemesi için kabuğun bırakılmış olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, bazı aletlerin

ön yüzlerinde belli bir alanında kabuğun bırakılması Geç Vinča kültürü yontmataş endüstrisinin karakteristik özelliğini oluşturmaktadır (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 40).

Resim 14: Çakmaktaşı ham sırtlı bıçaklar

Resim 15: Çakmaktaşı ham sırtlı bıçaklar

Söz konusu bıçakların yanı sıra lateral kenarlarında herhangi bir kabuk kalıntısı bulunmayan diğer bıçak örneklerine de rastlanılmıştır (Resim 16). Kanlıtaş'tan ele geçen bıçakların benzerlerine Orman Fidanlığında (Baykal-Seeher 2001: Abb.13, no: 108) rastlanılmaktadır.

Resim 16: Çakmaktaşı bıçaklar

Kanlıtaş yontmataş endüstrisinde düzeltili ve düzeltilsiz uçların alet topluluğunda oldukça yüksek bir oranda teslim edilmesi, Kanlıtaş yontmataş endüstrisinin karakteristik bir özelliğini oluşturmaktadır (Tablo 3). Çakmaktaşı uçlar arasında 8 adet düzeltilsiz, 1 adet düzeltili ve 1 adet de her iki yüzden düzeltili ve saplı uçlar yer almaktadır (Resim 17). Dilgicik üzerine yapılmış olan ucun benzerlerine Karain Mağarasında rastlanılmıştır (Kartal 2013: Levha XXIV, no: 10).

Resim 17: Ok ve mızrak uçları

Kanlıtaş'ta 2013 yılından itibaren gerçekleştirilen kazılarda çeşitli kayalardan yapılmış olan birçok uç bulunmuştur. Ancak ilk kez 2015 yılı çalışmaları sırasında çakmaktaşıdan yapılmış olan bir saplı uç ele geçmiştir (Resim 18). Söz konusu uç, 6,29 cm uzunluğunda, 2,69 cm genişliğinde ve 1,66 cm kalınlığındadır.

Resim 18: Saplı uç

Saplı uç geleneğine Vinča kültüründe de rastlanılmaktadır (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 47, Plate III, no: 9). Ancak en yakın benzeri Höyücek'te tespit edilmiştir (Duru 2008: 119, Res. 227). Kanlıtaş Höyük'ten ele geçen saplı mızrak ucu da benzerlerine Göller Bölgesinde rastlanılan iki yüzden işlenmiş olan uçlara benzetilmeye çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Söz konusu uçlar, özellikle obsidiyenden yapılmış olan örnekleri Orta Anadolu'dan Neolitik Çağ'dan itibaren bilinmektedir. İçbatı Anadolu'da ise Demircihöyük'te benzer örnekleri, Neolitik ve Kalkolitik tabakalardan ele geçmiştir (Baykal-Seeher 1996: Tafel 43)

2013-2014 yılı uçları da bir bütün olarak ele alındığında, Kanlıtaş Höyük'ten ele geçen uçların büyük bir çoğunluğunun üzerlerinde herhangi bir düzelti bulunmamasından dolayı, uçların yongalamasında sırasında çok fazla önem verilmediğini ve bunların yalnızca günlük kullanım için üretilmiş oldukları düşünülmektedir.

Yalnızca 2015 kazı sezonunda değil, 2013-2014 yıllarında çağdaşı olan diğer komşu yerleşimler ile karşılaştırıldığı zaman oldukça yüksek bir orandadır. Özellikle Geç Neolitik Çağ'da Anadolu genelinde uç kullanımının azalmasına rağmen Kanlıtaş'ta Erken Kalkolitik Çağ alet topluluğunda yüksek oranda olması büyük bir ihtimalle bu toplumun ekonomisinde avın oldukça önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim Vinča kültüründe de, nehir vadi teraslarında yer alan ve temel ekonomileri avcılığa dayanan merkezi gruplarda aynı şekilde uçlara sıklıkla rastlanılmaktadır (Bogosavljevič-Petrovič 2001: 40). Diğer taraftan Kanlıtaş Tepe'nin yakınında yer alan ve aynı döneme tarihlenen Orman Fidanlığı'nın alet repertuvarında uçlar yer almamaktadır (Baykal-Seeher 2001: 161).

Kanlıtaş Höyük'te 2015 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında 10 adet orak elemanı ele geçmiştir (Resim 19). Söz konusu orak dilgilerinin 6 tanesi basit düzeltili, 2 tanesi sırtlı ve 1 tanesi düzeltisiz orak dilgisi şeklindedir. Kalkolitik Çağ buluntu yerlerinde sıklıkla rastlanılan orak dilgilerinin oldukça az miktarda olması, Kanlıtaş insanların yaşamında büyük bir ihtimalle tarımın önemli bir yere sahip olmadığını göstermektedir. Ele geçen orak dilgilerinin üzerindeki silika parlaklıklarının lokalizasyonu ise bu tip dilgilerin oraklardan farklı olarak tekil bir biçimde sapa dikey olarak takılarak kullanılmış olabileceklerini göstermektedir.

Resim 19: Orak dilgileri

Ayrıca Korobkova'nın (1996; 1999) orak dilgileri üzerine yaptığı deneysel çalışmalar, orak dilgilerin lateral kenarları üzerinde yer alan silika parlaklığının genişliğinin 0,1-0,3 cm arasında olması bunlar tarım aktivitesinde değil de diğer bitkilerin kesiminde kullanılmış olduğunu göstermektedir. Kanlıtaş'tan ele geçen söz konusu dilgilerin lateral kenarları üzerindeki silika parlaklığının genişliği 0,18-0,25 cm arasında olması yukarıda da belirtildiği üzere söz konusu aletlerin tarımsal aktivitelerden daha çok sazlar gibi bitkilerin kesilmiş olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Bulgaristan'daki Neolitik ve Kalkolitik Çağ buluntu yerlerinden ele geçen orak dilgileri üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda, Gurova (2008: 539) da, lateral kenarları üzerinde dar bir alanda yayılan silika parlaklığı bulunan dilgilerin sapa paralel olarak takılmış olduklarını belirtmektedir. Ayrıca bu şekilde tekil olarak herhangi bir sapa takılmadan elle kullanılmış olduklarını da eklemektedir (Gurova 2008: 539).

Orak dilgilerin hem sayısal bakımdan azlığı, hem de yukarıda sözü edildiği şekildeki kullanımından dolayı bunların tahıl kesiminden daha çok, birçok araştırmacının orak dilgileri ile yaptığı deneysel çalışmalarda da (Garrod 1957: 216; Anderson 1995; Anderson ve Valla 1996: 343; Korobkova 1996: 227; Gurova 2008: 539; Astruc vd 2012) ortaya koydukları gibi yabancı otlar ve sazlar gibi bitkilerin toplanmasında kullanılmış olma ihtimalini akla getirmektedir. Yakın çevrede sazlık alanların olmasından dolayı muhtemelen sazların kesilmesinde kullanılmış olabilir.

Benzer tipte oraklara Orman Fidanlığı (Baykal-Seeher 2001: Abb. 2, no: 12), Höyücek (Balkan-Atlı 2005: Levha 193) ve Suluin Mağarasında (Taşkiran vd. 2014: Çizim 8, no: 3) rastlanılmaktadır.

Orak dilgilerinden sonra sırada dörder örnek ile temsil edilen taş delgi ve kalemler yer almaktadır (Resim 20). Her ne kadar bu aletler üzerinde henüz işlevsel analizler yapılmamış olsa da, bu tip aletlerin kemik işçiliğinde ve höyükte bulunan boncukların yapımında kullanılmış oldukları düşünülebilir.

Resim 20: Taş delgi ve kalemler

2015 yılı Kanlıtaş Höyük yontmataş alet topluluğunda sırtlı dilgiler üç örnek ile temsil edilmektedir (Resim 21). Benzer örnekleri Karain Mağarası alet repertuarı içinde de yer almaktadır (Kartal 2013: Levha XXIX, no: 12).

Resim 21: Çakmaktaşı sırtlı dilgiler

Sayısal bakımdan sırada kesme işleminde yararlanılmış olunan düzeltili dilgi (Resim 22) ve düzeltili yongalar (Resim 23) yer almaktadır. Her ne kadar bu buluntular üzerinde işlevsel analizler yapılmamış olsa da, bunların daha çok kasaplık aktivitesinde kullanılmış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Düzeltili yongaların büyük olan örneklerinden ise ahşap işçiliğinde yararlanılmış olunabilir. Benzer tipteki düzeltili yonga anlayışına Suluin Mağarası (Taşkiran vd. 2013: Çizim 6, no: 5; Taşkiran 2014: Levha XIV: 12) ile Höyücek'te (Balkan-Atlı 2005: Plate 184) rastlanılmıştır. Söz konusu aletlerin en yakın benzerleri Orman Fidanlığında (Baykal-Seeher 2001: Abb.1, no: 2) tespit edilmiştir.

Resim 22: Düzelteli dilgiler

Resim 23: Düzelteli yongalar

SONUÇ

Genel anlamıyla ilk gözlemler ışığında Kanlıtaş Erken Kalkolitik Çağ yontmataş endüstrisi temelde yerel kayaçların kullanıldığı, dolaylı ve direkt vurma tekniğiyle üretimin yapıldığı, çoğu zaman kabuk soymaya bile gerek duyulmadığı özensiz bir endüstri olarak yorumlanabilir. Çoğu aletin ve taşımaliğın yapımında oldukça beceriksiz bir üretimin olması

ustalık ya da deneyimli yontuculardan daha çok sıradan kişilerin gündelik/basit üretimleri olarak değerlendirilebilir****.

Kanlıtaş'ın da yer aldığı bölgede uzun yıllar araştırma yapan Turan Efe, özellikle Orman Fidanlığı yerleşiminde yaptığı kazılar sonucunda “Porsuk” adını verdiği kültürün Balkanlar'da geniş bir alana yayılmış olarak ortaya çıkan Vinča kültürünü karakterize eden öğelerin şekillenmesinde etkili olmuş olabileceği varsayımını ortaya atmıştır (Efe 1990; 1996; 2000). Nitekim Kanlıtaş Erken Kalkolitik Çağ yontmataş endüstrisi ile Vinča kültürünün litik endüstrisi arasındaki benzerlikler bu varsayımı en azından yontmataş buluntular özelinde doğrular niteliktedir. Öncelikle her iki kültürde de yontmataş alet yapımı için daima yerel kaynaklar kullanılmıştır. Bunlar arasında opal kullanımı özellikle dikkat çekicidir. Bunun dışında her ikisinde de tek kutuplu dilgi çekirdekler ile yongalar için düzensiz çekirdeklerden yararlanılmıştır. Her ne kadar Kanlıtaş'ın komşu çağdaş yerleşimlerinde yongaların hâkimiyetine dayalı bir endüstri görülürken, Kanlıtaş'ta dilgilerin hâkim olması Vinča kültürü ile olan benzerliğin bir diğer aşamasını oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak her iki endüstride de düzeltili yongaların dorsal yüzlerinin lateral kenarlarında kabuk bulunan yonga ya da geniş dilgiler üzerine yapılmış olmaları da alet topluluğunun karakteristik bir özelliğini oluşturmaktadır. Ayrıca bölgedeki Erken Tunç Çağı buluntu yerlerinin yontmataş endüstrilerinde de aynı geleneğin devam ediyor olması (Gatsov ve Efe, 2005; Kolankaya-Bostancı, Baskıda), söz konusu uygulamanın yerel bir gelenek olduğunu da düşündürmektedir.

Diğer taraftan Kanlıtaş buluntu yerinin Göller Bölgesi ile Güneybatı Anadolu, özellikle Antalya ili sınırları içinde yer alan Karain ve Suluin Mağaraları Erken Kalkolitik Çağ yerleşimleri ile de benzerliklere sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu kültür bölgelerindeki dilgisel yongalamanın hâkim olması, uçların, alet topluluğundaki yüksek oranı ve orak dilgilerinin kullanım şekilleri Kanlıtaş Höyük ile söz konusu bölgeler arasında Erken Kalkolitik Çağ'da direkt ya da dolaylı bir takım ilişkilerin varlığını düşündürmektedir. Suluin ve Karain Mağarası ile Eskişehir bölgesi arasındaki ilişki Kanlıtaş'ın oldukça yakınında yer alan Orman Fidanlığı'nda da tespit edilmiştir. Bu iki mağaradan ele geçen seramik örneklerinin değerlendirilmesi sonucunda söz konusu örneklerin Orman Fidanlığı Erken ve Orta Kalkolitik

**** Kayacan (2014: 141-142) yontmataş endüstrilerinde saptanan teknolojik farklılıklara göre toplum içindeki üretim gruplarını belirlemektedir. Bunlar; usta yontuculuk, deneyimli yontuculuk, gündelik/basit üretim ve çocuk/çırak üretimi olarak sınıflandırılmaktadır. Sözü edilen sınıflandırmaya göre çocuk/çırak grubu, olasılıkla yerleşim içinde yontucuların yanındaki çocukları ya da daha önce hiç bu iş ile uğraşmamış olan kişilerin denemelerini temsil etmektedir.

Çağ seramikleri ile benzerlik göstermekte olduğu tespit edilmiştir (Aykurt ve Ayengin 2011: 52-55; Taşkiran 2014: 435; Ayşegül Aykurt ile yapılan ikili görüşmeler).

Nitekim Duru (2008: 121)'nin da belirttiği gibi, Göller Bölgesi ile Anadolu'nun orta, batı ve kuzeybatı kesimleri arasında Neolitik-Erken Kalkolitik içinde belli oranda ticaret faaliyetlerinin varlığı bu şekilde bir kez daha teyit edilmektedir.

Yontmataş endüstrisinin incelenmesi sonucunda, akla gelen sorulardan biri de Kanlıtaş Höyüğün bir mevsimsel kamp yeri olup olmadığıdır? Nitekim Vinča kültüründe Erken Kalkolitik Çağ'da bir tarafta yerleşik toplumlar varken diğer tarafta hala daha mevsimsel kamp yerlerinde yaşayan avcı-toplayıcıların varlığı bilinmektedir. Ayrıca Kuzeybatı Anadolu'daki Erken Kalkolitik dönem yerleşimleri olan Aktopraklık B (Karul ve Avcı 2013: 48) ve Ilıpınar VB (Roodenberg 2008: 78-79) yerleşimleri de mevsimsel kamp yerleri olarak değerlendirilmektedir. Ancak kesin bir yargıya varabilmek için kazıların ilerlemesi ve daha somut verilere ulaşılması gerekmektedir.

Görüldüğü kadarıyla Kanlıtaş Höyük'te üretim yerleşim içinde ve günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Alet tipleri arasında özel aletlerin (*formal tools*) bulunmaması, buradaki yontmataş alet üretiminin yalnızca kısa süreli ihtiyaçları karşılamak üzere gerçekleştirilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Andrefsky'nin (1998: 213) belirttiği gibi bu tip aletler (*informal tools*) kısa sürede üretilip, ihtiyacı karşıladıktan sonra atılan aletler şeklindedir. Batı, Kuzeybatı Anadolu ve Balkanlarda hem Geç Neolitik hem de Erken Kalkolitik dönem yerleşmelerinde sıklıkla rastlanılan ön kazıyıcılara rastlanılmaması, deri işlemeciliğinin höyükte yapılmamış olduğunu göstermektedir. Bu veriler ile birlikte Kanlıtaş alet topluluğu içinde yer alan uçların çoğunlukla düzeltisiz olarak yapılmış olması, bununla birlikte diğer aletlerin özensiz bir biçimde yapılmış olması da Kanlıtaş höyüğünün kısa süreli bir yerleşim yeri olduğunu düşündürmektedir.

Alet tiplerinin işlevlerine bakıldığında Kanlıtaş toplumunda avcılık ve toplayıcılığın besin ekonomisinde hala önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bölgedeki bir diğer Kalkolitik Çağ yerleşimi olan Orman Fidanlığı'nın Erken Kalkolitik Çağ yontmataş endüstrisi ile karşılaştırıldığı zaman, Kanlıtaş yontmataş endüstrisinin gerek hammadde kullanımı, gerekse tekno-tipolojik ve alet tipleri bakımından daha gelişkin ve zengin bir endüstri olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Anderson, P.C. 1995. "Reflections on the Significance of Two Typological Classes in the Light of Experimentation and Microwear Analysis: Flint Sickles and Obsidian" in H.G.K. Gebel ve S.K. Kozłowski (eds.), *Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent*. Ex Orient, Berlin: 281-293.

Anderson, P.C. ve F. Valla 1996: "Gloosed Tools from Hayonim Terrace: Blank Choice and Functional Tendencies", in S.K. Kozłowski ve H.G.K. Gebel (eds.), *Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent, and their Contemporaries in Adjacent Regions. Proceedings of the Second Workshop on PPN Chipped Lithic Industries*. Institute of Archaeology, Warsaw University, 3rd-7th April 1995, Berlin, ex oriente: 341-362.

Andrefsky, W. A. 1998: *Lithics. Macroscopic Approaches to Analysis*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge University Press, Cambridge.

Arzoğulları, U. 2007: *Geology of Agate and Opal Deposits in Dereyalak Village (Eskişehir) and Their Economic Potential*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Astruc, L., M. Ben Tkaya, L. Torchy, Ç. Altınbilek, S. Balcı, C. Bontemps, S. Ducret, B. Gassin, N. Kayacan, K. Kayan, N. Kurt, O. Oral, M.Özbaşaran, J. Pelegrin, A. Rodriguez, Ö. Toprak 2012: "De l'efficacité des faucilles néolithiques au Proche-Orient: approche expérimentale", *Bulletin de la Société Préhistorique Française* 109 (4): 671-687.

Aykurt, A. ve N. Ayengin 2011: "Karain Mağarası B Gözü Erken Kalkolitik Çağ Seramiği", H. Taşkiran, M. Kartal, K. Özçelik, M.B. Kösem ve G. Kartal (eds.), *Işın Yalçınkaya'ya Armağan*. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara: 47-66.

Balkan-Atlı, N. 2005: "Yontmataş Endüstrisi", in R. Duru ve G. Umurtak (eds.), *Höyücek. 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara: 130-137.

Baykal-Seeher, A. 1996: "Die Lithischen Kleinfunde", in A. Baykal-Seeher ve J. Oblagen-Kauder (eds.), *Demircihüyük IV, Die Kleinfunde*, Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 7-139.

Baykal-Seeher, A. 2001: "Die Lithik von Orman Fidanlığı" in T. Efe (ed.), *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı: A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*, TASK, İstanbul: 159-186.

Bogosavljević-Petrović, V. 2001: "New Results of the Study of Chipped Stone Industry of the Vinča Culture", *Viminacium* 12: 35-50.

Bogosavljević-Petrović, V. ve J. Marković, 2012: "History and Current Studies of Petroarchaeological Data from the Neolithic and Chalcolithic in Serbia" *Bulgarian e-Journal of Archaeology*, 2(1): 51-66. URL: <http://be-ja.org/article/history-and-current-studies-of-petroarchaeological-data-from-the-neolithic-and-eneolithic-in-serbia/>.

Çalık, A. ve U. Arzoğulları, 2009: "Geology of Agate and Opal-Bearing Formations in the Dereyalak Village (Eskişehir) Turkey. In Special Issue-*Proceedings of the 16th Meeting of the Association of European Geological Societies*, 9-13 July 2009, Cluj-Napoca, Romania.

Çalık, A. ve U. Arzoğulları, 2014: "Occurrence of Dendritic Agate from Dereyalak Village (Eskişehir)-NW of Turkey and Its Relationship to Sepiolite Nodules in the Region", *Journal of African Earth Sciences* 97: 99-108.

Dinçer, B. ve A. U. Türkcan 2011: "Frigya'da İlk İnsanın İzleri: Kuzfındık Vadisi Paleolitik Dönem Bulguları (Eskişehir)", *Arkeoloji ve Sanat* 137: 45-52.

Duru, R. 2008: M.Ö. 8000'den M.Ö. 2000'e Burdur-Antalya Bölgesinin Altınbin Yılı. Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Graphis Matbaa, Antalya.

Efe, T. 1990: "An Inland Anatolian Site with Pre-Vinča Elements: Orman Fidanlıđı, Eskişehir", *Germania* 86: 67-113.

Efe, T. 1996: "The Excavations at Orman Fidanlıđı, an Inland Anatolian Site with Pre-Vinča 1996 Elements", *The Vinča Culture: Its Role and Cultural Connections*. Timisoara: 41-58.

Efe, T. 2000: "Recent Investigations in Inland Northwest Anatolia and Its Contribution to Early Balkan-Anatolian Connections", S. Hiler ve V. Nikolov (eds.), *Karanova III. Das Neolithikum in Südosteuropa*: 171-184.

Garrod, D. 1957: "The Natufian culture: the life and economy of a Mesolithic people in the Near East", *Proceedings of the British Academy* 43: 211-227.

Gatsov, I. 2009: *Prehistoric Chipped Stone Assemblages from Eastern Thrace and the South Marmara Region 7th-5th Millennium BC*. BAR International Series 1904. Archaeopress, Oxford.

Gatsov, I. ve T. Efe 2005: "Some Observations on the EB II Chipped Stone Artifacts from Küllüoba (near Eskişehir) in Inland Northwestern Anatolia", *Anatolia Antiqua* XIII: 111-118.

Gatsov I. ve P. Nedelcheva 2011: "Neolithic Chipped Stone Assemblages in Northwestern Anatolia, Turkey", *Eurasian Prehistory* 8 (1-2): 89-95.

Gurova, M. 2008: "Typology, function, use-wear and context: where is the common vision?", in L. Longo ve N. Skakun (eds.), "Prehistoric Technology" 40 Years Later: Functional Studies and the Russian Legacy Proceedings of the International Congress Veona (Italy), 20-23 April 2005., BAR International Series 1783, Oxford: 539-543.

Kartal, G. 2013. *Karain B'nin Geç Neolitik-Erken Kalkolitik (H.V) ve Kalkolitik (H.IV) Çağ Yontmataş Endüstrilerinin Tekno-Tipolojik Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karul, N. ve M.B. Avcı (2013): "Aktopraklık", in M.Özdoğan, N. Başgelen ve P.Kuniholm (eds.), *The Neolithic in Turkey. New Excavations and New Researches. Northwestern Turkey and İstanbul*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul: 45-68.

Kayacan, N. 2014: "Aşıklı Obsidyen İşçiliği ve Yerleşme Analizi", Ö. Çevik ve B. Erdoğan (eds.), *Yerleşim Sistemleri ve Mekan Analizi*, TAS (Tematik Arkeoloji Serisi 1): 137-144.

Kolankaya, Bostancı, N. (Baskıda), "Höyüktepe Erken Tunç Çağı II Dönemi Yontmataş Endüstrisi" in Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014, Kütahya Müzesi Müdürlüğü Yayınları.

Korobkova, G. 1996: "The Blades with "Mirror-like" polishing: Myth or reality" in S.K. Kozłowski ve H. G. K. Gebel (eds.), *Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent*,

and Their Contemporaries in Adjacent Regions. Proceedings of the second workshop on PPN Chipped Lithic Industries, Institute of Archaeology, Warsaw University, 3rd-7th April 1995, Berlin, ex oriente.

Korobkova, G. 1999: “The blade with “Mirror-like polishing”: The myth or the reality” in Kozłowski, S. (ed.), *The Eastern Wing of the Fertile Crescent: Late Prehistory of Greater Mesopotamian Lithic Industries*. BAR International Series 760, Archaeopress, Oxford: 18-20.

Roodenberg, J. 2008: “The Inhabitants”, J. Roodenberg ve S. Alpaslan Roodenberg (eds.), *Life and Death in Prehistoric Settlement in Northwest Anatolia. The Ilıpınar Excavations*, Vol: III: 69-90. Nederlands Institute voor het Nabije Oosten, Leiden.

Taşkıran, H., B. Kösem, K. Özçelik ve İ.D. Yaman 2013: “2011 Yılı Suluin Mağarası Kazısı”, 34. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 1. Cilt: 23-38.

Taşkıran, H., K. Özçelik, Y. Aydın, İ.D. Yaman ve M. Karakoç 2014: “2012 Yılı Suluin Mağarası Kazısı”, 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 1. Cilt: 211-232.

Taşkıran, Z. 2014: *Suluin Mağarası Holosen Dönem Yontmataş Endüstrisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Türkcan, A.U. 2011: “Kanlıtaş Höyük ve Civarı (Eskişehir, İnönü) Yüzey Araştırması”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 1: 303-328.

5.3. KANLITAŞ HÖYÜK SÜRTME TAŞ ENDÜSTRİSİ-2015 YILI ÖNCÜL GÖZLEMLER

Doç. Dr. Onur ÖZBEK*

Giriş

Kanlitaş Höyük 2015 yılı Prehistorik dönem sürtme taş aletler çalışmaları, Kazı Başkanı Sayın Dr. Ali Umut Türkcan'ın nazik daveti üzerine büyük bir bölümü Aşağı Kuzfındık Köyünde yer alan Kanlitaş Höyük Kazı Evi Labaratuvvarlarında gerçekleşmiştir. 2015 Yılıının Ağustos ve Eylül aylarında iki farklı dönemde bu kazı evine yapılan ziyaretlerle gerçekleştirilen çalışmalarda, çok sayıda değişik kayaçlardan üretilmiş Erken Kalkolitik Dönem alet ve süs objesi gibi buluntular incelenmiştir. Çalışmaların ana amacı, bu Kalkolitik Dönem yaşam izlerinin bulunduğu lokalitede, prehistorik insanın günlük aktivitelerindeki detayları yakalamak ve bununla ilgili olarak bu noktadaki üretimleri ile ilgili izleri değerlendirmektir. Labaratuvvar çalışmamız sırasında Höyükte kazı çalışmaları sürdüğünden, buradaki prehistorik üretim “ustalarının” bina içlerindeki çalışma izlerini de, höyüğe bazı günler yaptığımız inceleme ziyaretlerinde yakalamaya çalıştık. Bu çalışmaya yeni başladığımız ve kısıtlı bir süre çalıştığımız halde Kanlitaş Höyük'te ham madde kaynaklarının kullanımı ve tekno-tipoloji ile ilgili bazı öncül detaylara ve bilgilere ulaştık.

Kanlitaş Höyük Sürtme Taş aletleri

Kanlitaş Höyük 2015 yılı çalışmamızda Kalkolitik Dönem'de yoğun olarak üretilmiş değişik taş alet gruplarını inceleme fırsatı bulduk. Bu gruplar büyüklük ve ağırlık sırasına göre aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Öğütme taş alet grubu
2. Kesici sürtme taş aletler grubu
3. Takılar, süs objeleri, taş boncuklar
4. Takılar ve süs objeleri üretiminde kullanılan üretim aletleri

Kanlitaş Höyük kazılarında ele geçen ve genelde mermer ham maddeden üretilmiş bilezik ve pazubent gibi sürtme taş objeler kazılar başlamadan önce sadece yüzeyden toplanılan

* Doç. Dr. Onur Özbek, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı Başkanı

eserlere dayanılarak incelenmiş ve yayınlanmıştı (Bkz. Baysal et al. 2015). Bu raporda özellikle öğütme taş alet grubu, kesici sürtme taş aletler ve boncuk üretiminde kullanıldığını saptadığımız özel alet tipleri üzerinde yoğunlaşmak istiyoruz.

1. Öğütme taş aletler grubu

Bu gruptaki taş aletler tekno-tipolojik olarak aşağıdaki alt gruplara ayrılmıştır:

- a. öğütme taşları üst bölüm
- b. öğütme taşları alt bölüm
- c. el taşları
- d. havan eli
- e. ezgi taşı
- f. vurgaçlar
- g. çalışma tablası (parçalar)
- h. havan eli taslağı
- i. figürin taslağı
- j. işlenmiş tanımlanamayan taş objeler.

2. Kesici sürtme taş aletler grubu

- a. baltalar
- b. keserler
- c. delikli baltalar
- d. keskiler
- e. topuzlar (delikli ve deliksiz)

3. Takılar, süs objeleri, taş boncuklar

4. Takılar ve süs objeleri üretiminde kullanılan üretim aletleri

- a. kovan taşları
- b. tanımlanamayan diğer üretim parçası aletler

Genel gözlemler

a. Alt öğütme taşları: genel olarak tüm (kırıksız) bulunmamaktadır. Yapıldıkları ham madde genellikle gaz boşluklu bazalt kayalardır. Alt öğütme taşlarının genel olarak düz üretilmeye çalışıldıkları söylenebilir. Çok az bir bölümünde içbükeylik gözlemlenmektedir. Kullanım yüzeylerine sürtünmeyi artırıcı ek işlemler; pütürlülük, tırtıllı hale getirme vb işlemler uygulanmıştır. Bazı alt öğütme taşlarında aşı boyası benzeri kalıntı renk izleri gözlemlenmektedir. Bu tip alt ve üst öğütme taşlarının pigment oluşturulmada kullanıldıkları söylenebilir. Bazılarında ise mutfak artıkları ve çöpler yakınında ve içlerinde bulunmaları nedeniyle karbonize olmuş bitki kalıntıları vardır.

b. Üst öğütme taşı: bu grup içindeki aletler arasında üst öğütme taşları genelde tüm olarak bulunmamaktadır. Kırıklılık durumu çok daha az gözlenmektedir. Alt öğütme taşlarına göre daha simetrik olarak biçimlendirilmişlerdir.

c. el taşları: bazılarının düzgün üretildikleri ve genelde el içine sığacak büyüklükte oldukları gözlemlenmektedir. El taşlarının genellikle fazla bir işlem görmeden kuru dere yataklarından toplandıkları ve bu biçimde kullanıldıkları söylenebilir. Ancak bazen eğer ana çakıl taşları büyükse, bunların belli bir boyuta gelinceye kadar küçültüldükleri de gözlenmektedir. Daha çok metamorfik kayalardan üretilmişlerdir. El taşlarından bazıları ise ikincil kullanımda bu hale gelmiş olabilirler.

d. havan elleri: bu gruptaki aletlerden bazılarının gaz boşluklu bazaltlardan, bazılarının metamorfik-ofiyolitik kayalardan üretildikleri görülmektedir. Çok daha kırılgan ve hafif kumtaşına benzer az sayıda örnek de bulunmaktadır. Az sayıda örnekte, tutamak yerleri daha çıkık ve yuvarlak olarak üretilmiş görülmektedir. Bu grup içinde az sayıda örneğin şist kayaktan üretildiği görülür. Küçük ve ince olanlar bulunurken, büyük ve kalın ve ağır olan havan elleri de incelenmiştir. Havan elleri grubu içinde, tutamakları “phallic” olan tiplerde bulunmaktadır.

e. ezgi taşları: 2015 yılı kazı buluntuları arasında ezgi taşları çok az sayıda çıkmıştır.

f. vurgaçlar: vurgaçların ham maddeleri genelde kalsedon/çakmaktaşı, jasp ve manyezitdir. Genel formları, küresel ve elipsoid küresel olarak betimlenebilir. Ancak Kanlıtaş Höyük buluntuları içinde az sayıda bulunan ve diğer benzeri Kalkolitik Dönem yerleşimlerde pek görmediğimiz yuvarlatılmış küp biçimli vurgaç formları farklılık göstermektedir.

Vurgaların yüzeyleri incelendiğinde hepsinin birden fazla yüzeyinde yoğun bir vurma izi gözlemlenmektedir. Manyezit adlı kayacın genelde 3,5 olan MOH sertlik derecesi nedeniyle hem akmaktaşlarının yongalanmasında hem de sürtme taş endüstrinin genel ve sona yakın biçimlendirilmesinde kullanılma olasılığı mevcuttur.

h. Çalışma tablaları: Bu tip aletlere örnek olarak iki obje seçtik: Birinci objenin ölçüleri 200x150x40 mm, ikincisinin ise 150x100x30mm dir. Bu grup genellikle manyezit ham maddeden üretilmiştir.

Ancak bazıları metamorfik kayaçlardan da üretilmektedir. Kanlıtaş kazısında ve kazı başlangıcından önce yüzey araştırmalarında ele geçen bazı parçaların perdah taşları olarak kayıt altına alınmış olabilecekleri düşünülmektedir. Çünkü bu objelerin üzerinde gerçekten daha önce perdahlama işlemine tabi tutuldukları ile ilgili belirgin izler vardır. Bu izler sonrasında ikincil kullanım olarak ss objeleri üretiminde çalışma tablaları olarak kullanıldıklarını gösteren birçok iz mevcuttur (Res. 1).

Bu objelerin, diğer objelerin üretiminde kullanılan çalışma tablaları olduğunu önermemizin nedeni üzerlerindeki çalışma izleridir. Bu izler kısa yada uzun çizikler ve derin kesikler şeklinde kendini göstermektedir. Bu alışma tablaları genel büyüklük ortalamalarına bakılacak olursa özellikle takıların ve boncukların üretiminde kullanılmış olmalıdır. Kanlıtaş Höyük'te 2015 yılı buluntuları arasında bütün parçalara nadiren rastlanmaktadır. Bu da bize bu objelerin ikincil kullanıma tabi olduğunu göstermektedir.

Res. 1 KNT'15 1001 X5 İkincl kullanım da bir çalışma tablası rneği

i. havan eli taslağı: bu grupta üretilen taslakların ham maddeleri genelde kum taşındandır. Bu taslaklar ilk bakışta havan elleri için üretilmiş olarak görünse de ham maddeleri açısından düşünüldüğünde birden çok aletin taslağı olarak seçildikleri anlaşılabılır (Res.2,3). Bazı son üretimlerin çok düzgün ve simetrik formda oldukları gözlenmektedir. Ancak bazı örneklerin daha az simetrik ve başka son üretimlerin ikincil kullanımları oldukları düşünülebilir.

Res.2 KNT'15 0701 X14 Havan eli

Res. 3 KNT'15 0810 X4 Havan eli parçası

j. figürin taslağı: bu grupta bitirilmemiş bir figürin geleneğinin taslakları vardır. Daha önce bulunan bir figürin benzer formda figürinler yapıldığını göstermektedir (Res. 4). Bugüne kadar yapılan çalışmalarda gerek yüzey araştırmalarında gerekse kazılarda KNT 15 O17 x9 figürin taslağı örneği benzeri objeler fazla sayıda bulunmadıklarından, son ürünün tam olarak

ne olabileceği hakkında yorumda bulunmak henüz erkendir. Ancak figürinin genel morfolojisi antropomorfik bir figürin olduğu konusunda ipucu vermektedir.

Res.4 KNT 15 O17 x9 Figürin taslağı

k. işlenmiş/tanımlanamayan taş objeler: Kanlıtaş Höyük'te başlayan kazılarla yerleşim içinde, özellikle binalarda üretim noktalarında ve yakınlarında bulunan tanımlanamayan taş objelerin hangi gruptaki üretimlerin taslakları olduğu, uzun bir dönem çalışma sonucunda anlaşılabacaktır. Ancak bu tip taş buluntuların bu yerleşimde yaşayan prehistorik insanların daha sonra işlemek üzere yerleşime getirdiği ancak bir nedenden ötürü işlemediği taş-taslak objeler olduğunu söyleyebiliriz.

2. Kesici sürtme taş aletler grubu

Kanlıtaş'ta bu alet grubu sayı olarak bugüne kadar yapılan kazılar oranında fazla değildir. Yüzey ve 2013, 2014, 2015 kazı buluntuları ile birlikte sayıları çok azdır. Örneğin 2015 yılı kazı sezonu sonuna kadar bu buluntuların sayısı sadece iki adet balta taslağı ile sınırlıdır.

Yüzey buluntularında delikli bir balta (Res.5) ve iki delikli topuz alet buluntuları arasındadır. Delikli balta ve topuz tipi aletler metamorfik bir kayalık olan metabazit yada gabro benzeri ve sertlik derecesi >5 Moh's dan daha büyük (daha sert) bir kayalıkta üretilmişlerdir. Bu delikli aletler olasılıkla Höyükteki daha geç dönemlerde, Tunç Çağlarında üretilmiş olabilir.

Delikli baltalar bazı tipolojik çalışmalarda *kesici sürtme taş aletler* grubu içine alınmamaktadır. Bunun nedeni bazı üretimlerin ağız formları keskin olurken bazılarının ki özellikle küt halde oluşturulmaktadır. Ağızları küt olarak oluşturulanların besin üretiminde ve özellikle tuz benzeri maddelerin işlenmesinde yada tuz kaynaklarından çıkartılmasında kullanıldıkları düşünülmektedir. Res. 5 deki örnek oldukça sert olan (Moh's sertlik derecesi >5) metabazit yada anfibolit benzeri bir hammaddeden üretilmiştir. Metabazit kayalar “mavi şist fasiyesi” oluşumlarıdır (6-15 km derinlik ve 200 -500 santigrad derece sıcaklık). Anfibolit grubundaki kayalar ise “yeşilşist fasiyesi” ile oluşan kayalardır (2 -12 km derinlik ve 500 -800 santigrad derece sıcaklık). Her iki kayaç türü de masif, kompakt, kayaç dokusu olarak fazla yönelme ve tabakalanma göstermeyen, kırılması ve yongalanması oldukça zor kayalardır. Her iki kayaç türü de Anadolu’da, Balkanlarda Neolitik Dönemden itibaren bu tip aletlerin üretiminde yoğun olarak kullanılmıştır. Anadolu’daki prehistorik dönem kaynakları yada taş ocakları sadece belli noktalarda bilinmektedir. Tüm Anadolu için kaynak belirleme çalışmaları Türkiye’de daha başlangıç aşamasındadır. Res. 1 örneği yapım aşamasında delme işleminde kum ve ahşap kullanılarak üretilmiştir. Üretim tekniği açısından bu aleti işleyenlerin bu konuda oldukça bilgili oldukları, deliğin çevresindeki aşınmaların düzgünlüğü ile anlaşılmaktadır. Bu objenin küt olan topuk bölümünde ezme işleminde kullanıldığına dair belirgin izler vardır.

Res.5 Kanlıtaş Höyük Delikli taş balta - KNT 12 40 (Boyut: 73x45x39 mm, Ağırlık: 225 gr).

Yüzeyde bulunan diğer baltalar/keserlerden biri serpantin kayadan üretilmiştir (Res. 6). Erken Kalkolitik Dönemde sıkça görülen standart formda ve boyuttaki serpentin kayadan üretilen bu sürtme taş aletler kullanım sırasındaki bir kırılma nedeniyle daha sonra restore edilerek kullanılmaya devam edilmektedir. Ancak bazen de restore edilmeden son kullanıldığı ve kırıldığı andaki haliyle günümüze ulaşmaktadır. KNT 12 39 markajlı obje de bir keser formundadır. A ve B yüzü asimetrik olarak üretilmiş, sırt ve topuk da sapla ilgili sürtünmeyi

(tutunmayı) artırmak için “taşlama” dediğimiz işleme tabi tutulmuştur. Ancak serpantinitle çok kaliteli, homojen ve kompakt yapıda/dokuda olduğu için taşlama yüzeyi çok fazla pürüzlülük yaratmamıştır. Genel formuna bakıldığında, çok büyük bir baltanın uzunlamasına ortadan ikiye kesilmesi ile bir “keser” oluşturulmuştur. Köşesindeki kullanım kırığına rağmen ağzın hala keskinliğini koruduğu gözlemlenmektedir.

Res.6. Kanlıtaş Höyük “keser” formunda sürtme taş alet KNT 12 39 (Boyut: 69x36x19 mm, Ağırlık: 80 gr).

Bir diğer obje, küçük boyutlu ve büyük bir olasılıkla bir hayvan boynuzu “kın” ile kullanılmış A ve B yüzü simetrik taş baltadır (Res. 7). Yangın/ateş nedeniyle altere olmuş ancak metamorfik bir kayaktan üretilmiştir. Kayaç içi doku ince taneli mineraller içerir ve demiroksit minerallerle belirgin bantlar bulunur. KNT 09 404 markajlı alet en önemli özelliği ikincil bir kaynaktan (dere yatağından) toplandığını gösteren sırt bölümündeki pürüzlülüktür. Bu bölüm aynı zamanda olasılıkla daha önce biraz daha büyük olduğunu daha sonra kesilerek ikiye bölündüğünü de göstermektedir.

Res. 7 Kanlıtaş Höyük “balta” formunda sürtme taş alet KNT 09 404 (Boyut: 46x41x51 mm, Ağırlık: 51 gr).

Res. 8 deki buluntu amfibolit kayaktan üretilmiştir. Genel olarak A ve B yüzü simetrik bir balta formundadır. Ağız tarafı yoğun kırık ve körelme nedeni ile bir restorasyon işlemine tabi olmuştur. Sırt bölümlerinde, B yüzünde yoğun ve ağır bir taşlama işlemi de gerçekleştirilmiştir. İkincil kullanım olarak bir ezme işleminde kullanılması olası görülmektedir. Ancak birincil üretim simetrik ve düzgün formlu bir baltadır.

Res. 8 Kanlıtaş Höyük “keser” formunda sürtme taş alet KNT 2015 Ünite 1002 buluntu X1 (Boyut: 75x42x30 mm, Ağırlık: 164 gr).

Keski aletlere örnek olarak KNT 2015 0301 X13 keski kırık durumda bulunmuştur. Aslında keskiler ortadan kırıldıkları halde geyik yada karaca boynuzlarının “kın” yada sap olarak kullanılması ile efektif olarak işlevlerini uzun süre yerine getirmeye devam ederler. Res. 9 deki örnekte ise yine daha büyük bir sürtme taş aletin, zamanla uzunlumasına ikiye kesilerek bir aletten iki alet üretme işleminin yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu parçanın sırt bölümündeki tam olarak cilalanmamış kısım bu kesme işleminden arta kalan izlerdir.

Res. 9 KNT 2015 0301 X13 keski kırık durumda (Boyut: 26x21x9 mm, Ağırlık: 7-10 gr).

Kanlıtaş Höyük buluntuları içinde en ilginç ve önemli parçalardan biri hiç kuşkusuz Res. 10 da görülen KNT 12 21 markajlı, sürtme taş endüstri içinde kesici ağızlı aletlerin üretiminde kullanılan bir “alet üreten alet” örneğidir. Bunun benzeri buluntular, gerek Neolitik ve gerek Kalkolitik yerleşim kazılarında ele geçen çok nadir buluntulardandır. Resimde bir cilalı taş balta/keser aletin ağız kısmının, sürtme yada bileme işlemi için bu yivlere nasıl başarı ile oturduğu/uyduğu gözlemlenmektedir (Bkz. Res. 20 sürtme taş endüstrinin birimlerde bulunma noktaları).

Res. 10 KNT 12 21 sürtme taş endüstri içinde kesici ağızlı aletlerin üretiminde kullanılan bir “alet üreten alet” dir.

3. Takılar, süs objeleri, taş boncuklar

Takılar ve süs objelerinin, özellikle çok küçük çapta üretilen boncuklar nedeniyle yaptığımız çalışmada ayrı bir kazı sezonunda incelenmeleri gerekmektedir. Bu boncukların ham maddeleri ve üretim zinciri aşamaları daha zor ve genellikle mikroskop çalışması ile mümkün olabilmektedir. Ancak ilk izlenimlerimize göre Kanlıtaş Höyük'te azımsanamayacak ölçüde boncuk üretimi gözlenmektedir. Bu objeler daha sonraki yıllarda ayrı bir zaman içinde çalışılması gerekecektir.

Kanlıtaş Höyük'de bulunan önemli sayıdaki obje grubundan biri olan manyezit ve mermerden üretilmiş bilezik/pazubent takıların üretim aşamaları ile ilgili çok sayıdaki buluntu analizleri henüz başlangıç aşamasındadır. Daha önce yapılan bir çalışmada Kanlıtaş höyükte kazı başlamadan önce toplanılan yüzey buluntuları incelenmiş ve yayınlanmıştır. Ancak kazı başladıktan sonra çok sayıda üretim zincirindeki birçok aşama ile ilgili veriye ulaşılmaktadır. Bu çalışmada hem yüzey buluntuları hem de kazılar sırasında bulunan bu ara parçalar verilmektedir. Bu ara üretim parçaları sırasıyla üretimin başından “son ürün”e kadar değişik aşamalarda üretilmektedir (Res. 11-15). Res. 11’de görülen bir parça daha sonra Res. 15’teki bitmiş bir bilezik formuna ulaşmaktadır. Üretim zinciri aşamaları ile ilgili çalışmalarımız henüz başlangıç döneminde olduğundan daha kesin bilgileri önümüzdeki yıllarda verebileceğiz.

Res. 11 KNT 15 Bir Yüzey buluntusu

Res. 12 KNT215 0800 X4

Res. 13 KNT 15 Bir Yüzey buluntusu

Res. 14 KNT'15 0409 X4 Manyezit ham maddeden bir bilezik yada pazubent taslağı

Res. 15 KNT'15 0410 E1 mermer bilezik parçası

4. Takılar ve süs objeleri üretiminde kullanılan üretim aletleri

a. kovan taşları: “kovan taşları” olarak Türkiye’de literatüre ilk defa önerdiğimiz bu gruptaki taş aletler boncuk üretiminde kullanılmaktadır (Res.16). Boncukların delme işleminde, delme yayının döndürdüğü ahşap çubuğun çapı oranında, bu kovan taşlarında bir oyuk açılmaktadır. “Kovan taşları” olarak adlandırdığımız bu gruptaki objelerin ham maddelerinin genelde kum taşı olduğu görülmüştür. Kanlıtaş Höyükte bulunan, üretim aşamasında tamamlanmış durumdaki boncukların yakınlarında, bu taş aletlerden bazıları *in situ* olarak bulunmuştur. 2015 yılında Kazıda bulunduğumuz sırada da, mekanlarda bu aletlerin hemen yakınlarında “kovan taşları”nın çıktığını gözlemledik. Bu kovan taşlarından sadece bir tanesinin oyuk bölümünün çapı 34 mm, oyukunun derinliği 10mm olarak ölçülmüştür. Bu büyük objenin boyutları da 94.4x92x47mm dir. Örneğin bu bahsettiğimiz büyük tipteki kovan taşı, mutlaka “bilezik” yada “pazubent” benzeri daha büyük objelerin üretim aşamasında en önemli rolü oynuyordu. Höyükte bulunan üretim atölyelerinde boncuk üretiminin yoğun olması durumunda, boncukların delme işleminde yay-matkap kullanılıyor olmalıdır. Bu delme “bileşik aleti”nde, çubuğun alt tarafındaki ağırlığı yani delme ucundaki basıncı artırmak için bir mekik/ağırlık kullanılması da büyük bir olasılıktır.

Kovan taşları grubunda, sadece boncuk üretiminde kullanıldığını düşündüğümüz daha küçük objelerin oyuk çapları genelde 10 ila 20 mm çapındaki oyuklara sahiptirler.

Res. 16. O17 X3 buluntusu höyükte üretim aletlerine verilecek en güzel örneklerden biridir.

b. tanımlanamayan diğer üretim parçası aletler: delme “bileşik aleti”nde, çubuğun alt tarafındaki ağırlıklar kazı sırasında eğer kırık halde bulunuyorsa bunların tanımlanmaları zor olacaktır. Mekik yada ağırlık benzeri taş parçaların deneysel arkeolojik çalışma ile genel formları ve büyüklükleri anlaşılabilecektir.

Res. 17’de görülen bir çok parça, höyükte gerek manyezit gerekse mermerden bilezik ve pazubent benzeri parçaların üretim aşamalarında kullanılan parçalardandır. Bu buluntuların bazıları bu tip üretim aletlerinin bitmiş formlarını, bazıları da bitmemiş yani taslak formlarını temsil etmektedir. Res. 18’de ise bileşik aletlerden birinin sürtme/aşındırma işleminde kullanılan ara parçası görülmektedir. Bu ara parça daha önce yongalama/taşlama/sürtme/ vb işlemler sonucu disk haline getirilmiş bir düz mermer tablayı daha sonra bir ahşap sapa takılarak ortadan delmekte ve bu ilk taslak, istenilen mermer bilezik yada pazubentleri son haline getirmekte kullanılmaktadı (Bkz. Res. 19 bilezik parçalarının birimlerdeki bulunma noktaları).

Res. 17 KNT M18 X4 buluntusu üretim aletlerine bir örnektir.

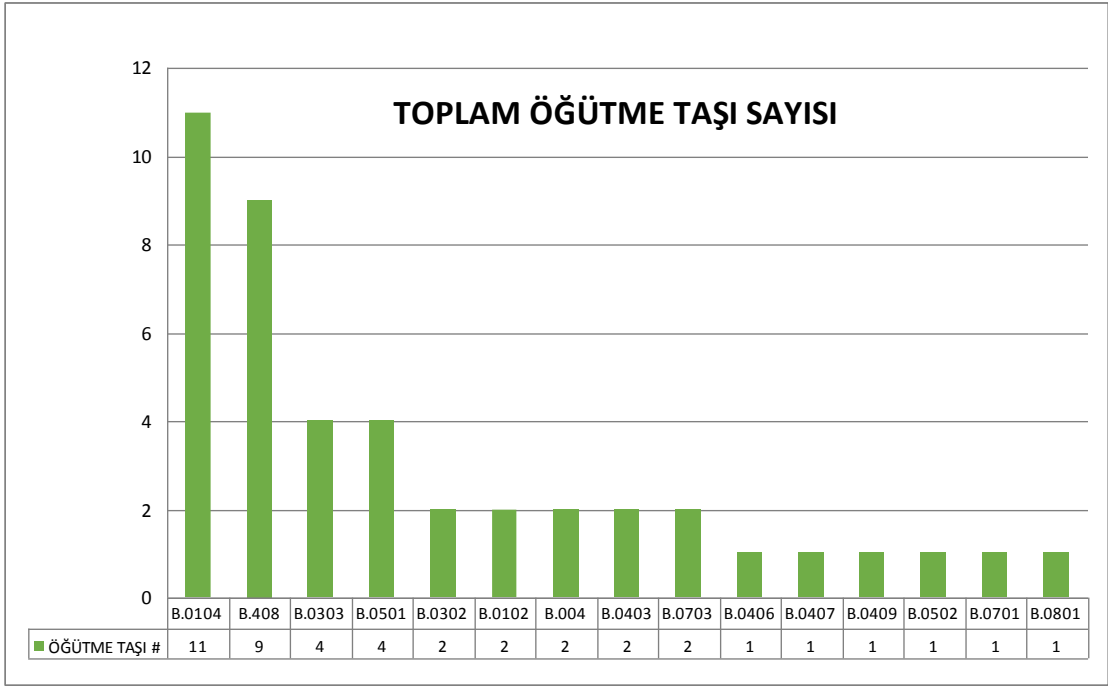

Res. 18 KNT 15 Yüzeyden ele geçen mermer objelerin üretiminde kullanıldığı düşünülen bir alet: ham madde manyezit.

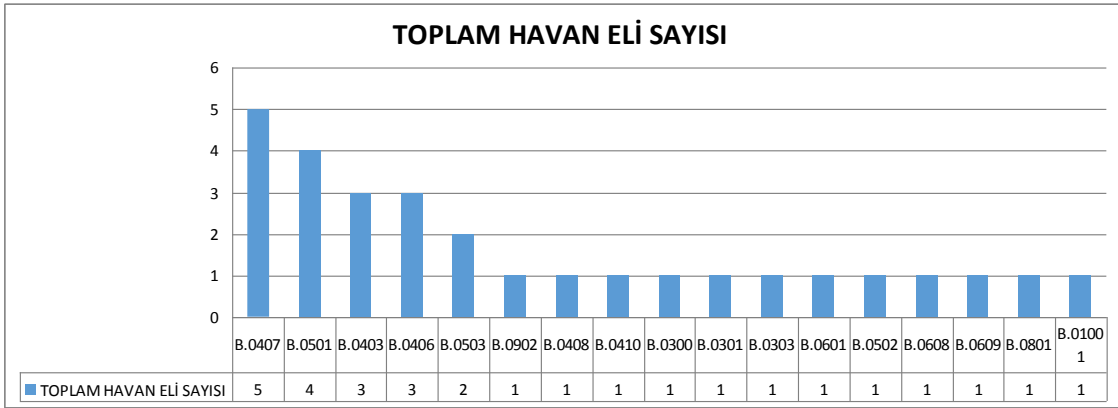
Sonuç

Kanlıtaş Höyük sürtme taş aletler grubu 2015 yılı öncül gözlemlerimiz, bu yerleşimde özellikle mermer, manyezit ve diğer kayaçlar kullanılarak özellikle bilezik, pazubent ve boncuk üretiminde bir uzmanlaşma olduğu izlenimini vermektedir. Bilezik ve pazubent gibi prehistorik objelerin üretimi için Kanlıtaş insanların özel bazı parçalar ürettikleri görülmektedir. “Kovan taşları” adını verdiğimiz bir grup taş obje höyükte takıların üretimindeki delme işleminde kullanılan üretim zinciri aşamalarının önemli elemanlarıdır. Bu objeleri ilerideki yıllarda deneysel arkeoloji çalışmaları ile sınamamız gerekecektir. Grafik 1’de öğütme taşlarının, Grafik 2’de havan ellerinin , Grafik 3’de ise toplam işlenmiş taşların açmalara göre dağılımı verilmektedir.

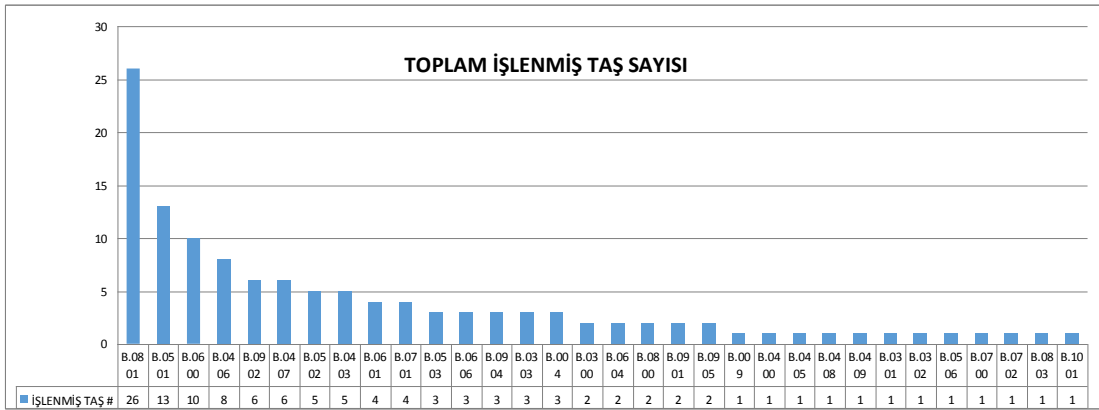
Kanlıtaş Höyük taş aletler ana grubunda balta, keser ve keski gibi cilalı taş aletlerin dikkat çekecek kadar az sayıda oluşumu, yerleşimin mevsimselliği ile ilgili bazı ip uçlarını taşıyor olabilir. Höyüğün diğer kazılmayan bölümlerinde ileriki yıllarda bu oranlar değişebilir. Ancak yerleşim olduğu düşünülen alanların tümünde ileriki yıllarda yapılacak kazılarda, özellikle Erken Kalkolitik Dönemde balta, keser ve keski gibi önemli alet gruplarının nadiren bulunması durumunda yine yerleşimin sadece belli bir mevsimde iskan edildiği varsayımı güçlenecektir.

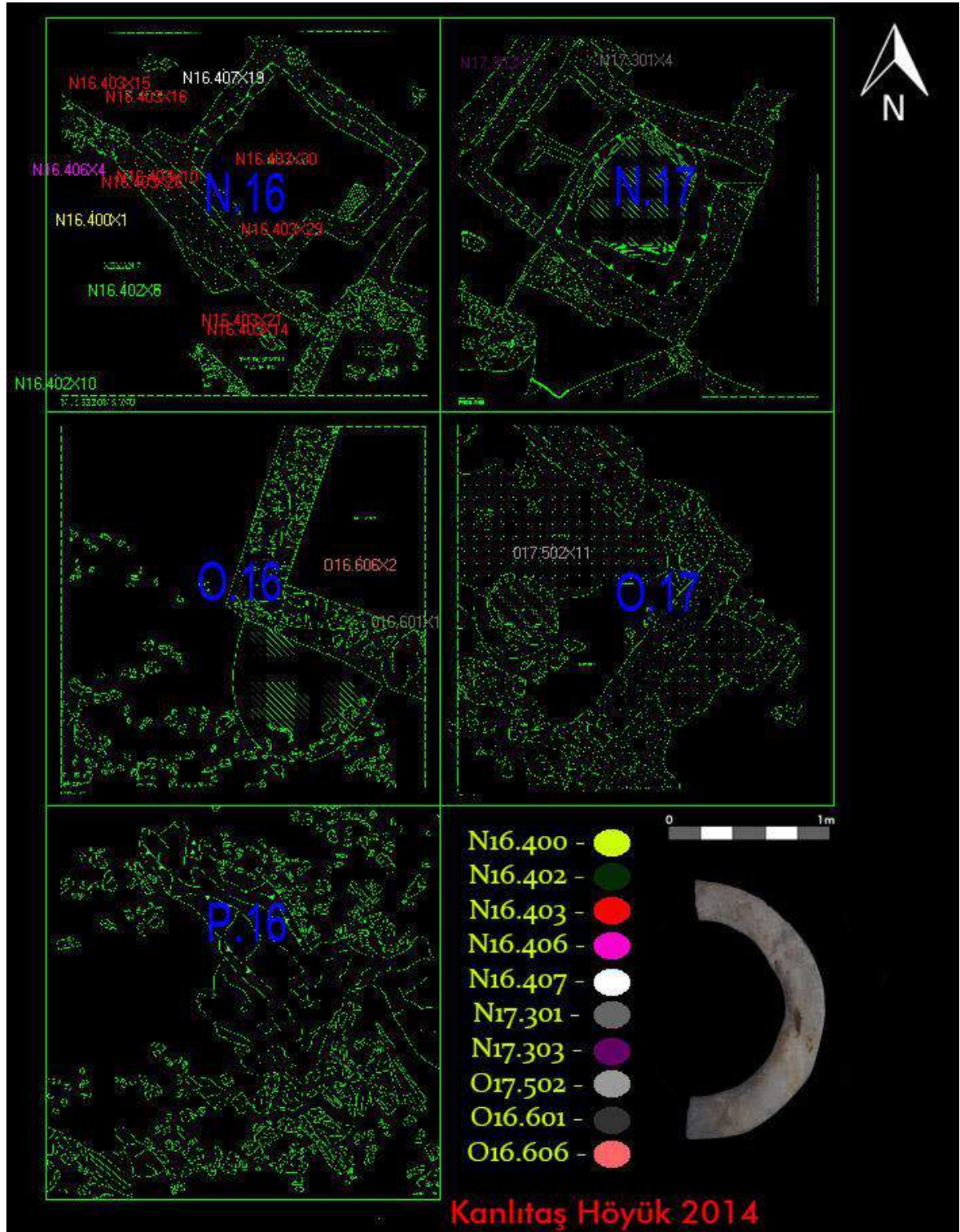
Grafik 1

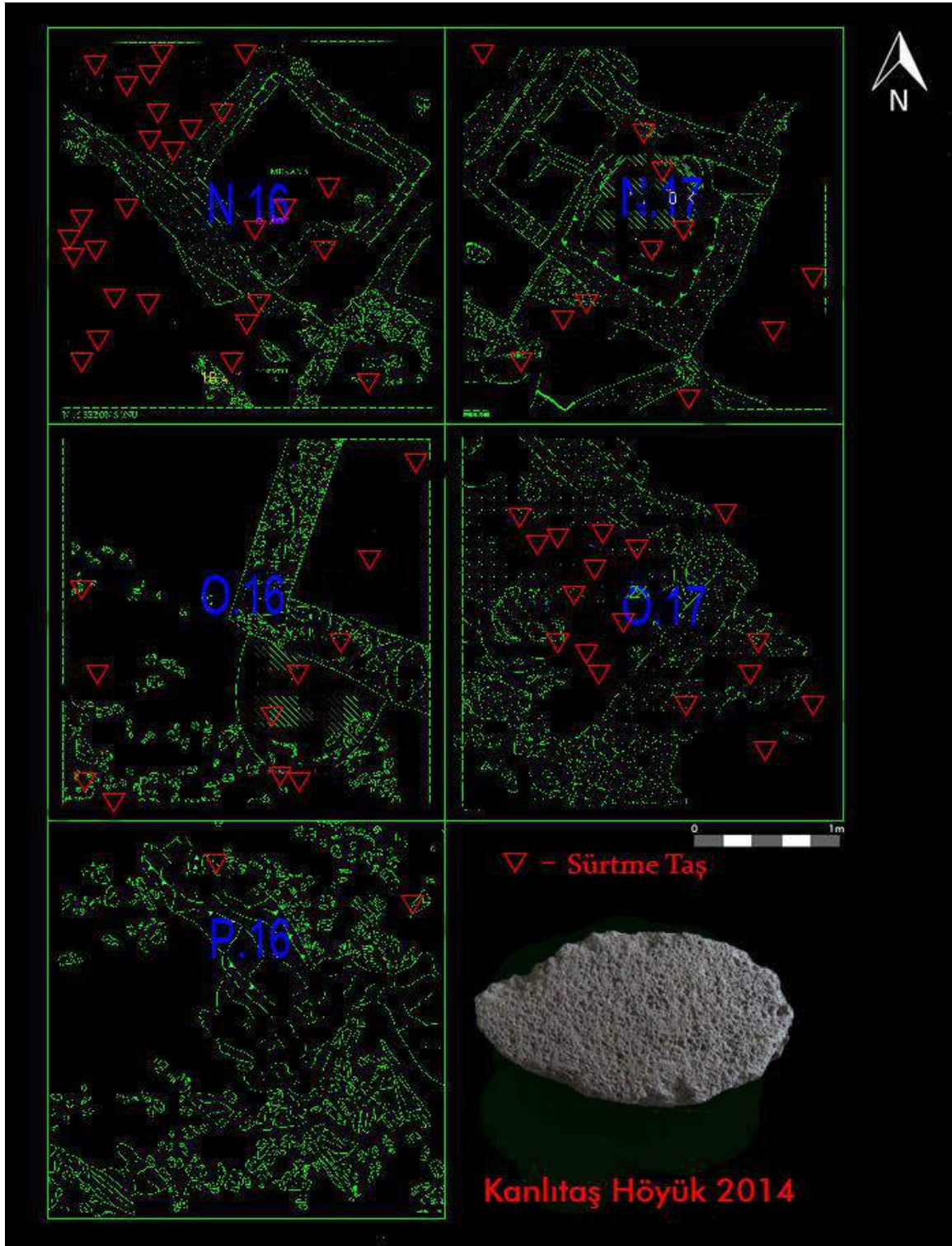
Grafik 2

Grafik 3

Res. 19 Kanlıtaş Höyük'te mermer bilezik parçalarının birimlerde bulunma noktaları ve ilişkileri.

Res. 20 Kanlıtaş Höyük'te sürtme taş endüstrinin birimlerde bulunma noktaları ve ilişkileri.

6. KANLITAŞ HÖYÜK 2014-2015 SEZONU ARKEOBOTANİKSEL ÇALIŞMALARI: ÖN RAPOR

Prof. Dr. Halil Çakan*

Salih Kavak**

Kanlıtaş Höyükte yürütülen arkeobotaniksel çalışmalar kapsamında elde edilen karbonlaşmış bitki kalıntılarının araştırılması devam etmektedir. Elde edilen örneklerin tamamının değerlendirilmesi sonucu bölge ve çevresinde yapılmış tarımsal faaliyetler ve geçmişe ait doğal floranın anlaşılmasında önemli katkılar getirecektir. Islak eleme yöntemi ile alandaki farklı açmalardan (M-16/17, M-18, NO-18, N-14, N-15, N-16, N-17, O-16, O-17 ve P16) toplam 70 adet yüzdürme örneği elde edilmiştir. Bu yüzdürme örneklerinden 21'i değerlendirilerek ön sonuçlar elde edilmiştir.

Arkeobotaniksel analiz örnekleri 2014 ve 2015 kazı sezonu sırasında ortaya çıkarılan alanlardan alınan toprak örnekleri ıslak eleme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir ve incelenmek üzere Çukurova Üniversitesi Arkeobotanik Laboratuvarına getirilmiştir. Rapor tarihine kadar incelenen 21 yüzdürme örneğinden 10 tanesinde herhangi bir karbonlaşmış bitki kalıntısına rastlanmamıştır. Diğer 11 örnekte farklı bitkilere ait karbonlaşmış materyaller elde edilmiştir.

Elde edilen tüm bitki kalıntıları stereomikroskop altında boyutlarına ve morfolojik özelliklerine göre ayrılmıştır. Ayrıştırılan örnekler mikroskop altında dijital olarak fotoğraflandırılmış ve örneklerin morfolojik ve anatomik özellikleri göz önüne alınarak ait oldukları bitkinin familya, cins veya tür seviyesinde tanımlamaları çeşitli teşhis anahtarları ve tohum katalogları kullanılarak yapılmıştır (Bojnansky and Fargasova (2007); Davis (1965-1985); Jacomet (2006); Martin and Barkley (2004); Schoch and et.al. (1988); Viggiani and Angelini (2005)). Teşhisleri yapılan karbonlaşmış bitkisel örneklere ait sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

* Prof. Dr. Halil Çakan, Çukurova Üniversitesi, Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü

** Salih Kavak, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi

AÇMA	N-15		N-17				O-16		O-17
YÜZDÜRME NO:	42	67	03	16 ve 17	21	25	05 ve 10	28	04
Poaceae		1							
Fabaceae		1							
Galium sp.						1			
Hordeum vulgare	2								
Lens culinaris	3		2		2	2	3		
Onobrychis				1					
Triticum aestivum									5
Triticum monococcum	1		2				1		
Triticum sp			1						
Secale cereale								9	
Vicia ervilia									1
Bilinmeyen Tip 1								1	
Bilinmeyen Tip 2							3		

Tablo 1. Kanlıtaş Höyük'ten elde edilen ilk tohum örnekleri

N-15 AÇMASI

Bu açmadan B.007, B.008 ve B.009 birimlerinden toplam 4 adet toprak örneği yüzdürülmüştür. Yüzdürme örneklerinden 42 nolu örnekte *Poaceae* (Buğdaygiller) familyasından *Triticum monococcum* (Kaplıca buğdayı) ve *Hordeum vulgare* (Arpa) türleri ile *Fabaceae* (Baklagiller) familyasına ait *Lens culinaris* (Mercimek) türüne ait tohumlar tespit edilmiştir. 67 nolu yüzdürme örneğinde ise *Poaceae* (Buğdaygiller) ve *Fabaceae* (Baklagiller) familyasına ait örnekler tespit edilmiş ancak örneklerin cins ve tür seviyesinde teşhis edilecek kadar bütüncül olmaması nedeniyle familya seviyesinde teşhisleri yapılabilmektedir.

N-17 AÇMASI

Bu açmanın B.0301, B.0302, B.0303, B.0305 ve B.0306 nolu birimlerinden alınan toplam 10 adet toprak örneğine yüzdürme işleme uygulanmıştır. Elde edilen 3, 16, 17, 21 ve 25 nolu yüzdürme örneklerinin incelenmesi sonucu *Poaceae* (Buğdaygiller) familyasından *Triticum monococcum* (Kaplıca buğdayı) ve *Triticum* sp., *Fabaceae* (Baklagiller) familyasından *Lens culinaris* (Mercimek) türleri ve hayvan yemi olarak kullanılan *Onobrychis* sp. (Korunga) cinsi ile birlikte *Rubiaceae* (Kökboyasigiller) familyasından tarla yabancı otu olan *Galium* sp. (Yapışkanotu) cinsine ait tohumlara rastlanmıştır.

O-16 AÇMASI

2015 yılında bu alanda kazı çalışması yapılmadığı için bu açmadan alınan örneklerin tamamı 2014 kazı sezonuna aittir. Bu açmadan alınan örnekler B.0601, B.0603, B.0604 ve B.0605 nolu birimlere ait toplam 11 örnekten 05 ve 10 nolu yüzdürme örnekleri ile kuru eleme yöntemi uygulanan 28 nolu örnek incelenmiştir. 05 ve 10 nolu yüzdürme örneklerinin incelenmesi sonucu *Poaceae* (Buğdaygiller) familyasından *Triticum monococcum* (Kaplıca buğdayı), *Fabaceae* (Baklagiller) familyasından *Lens culinaris* (Mercimek) ve teşhisi yapılamayan bir tür tespit edilmiştir. 28 nolu örneğin incelenmesi sonucu ise *Poaceae* (Buğdaygiller) familyasından *Secale cereale* (Çavdar) ve teşhisi yapılamayan bir tür bulunmuştur.

O-17 AÇMASI

2014 ve 2015 kazı sezonunda yapılan çalışmalarda bu açmadan B.0502, B.0506, B.0507 ve B.0508 nolu birimlerden toplam 6 adet toprak örneği yüzdürülmüştür. Bu açmada ortaya çıkarılan ve günlük yaşamsal faaliyetlerin yapıldığı bir mekan olduğu belirlenen alandan alınan 04 nolu yüzdürme örneği incelenmiş ve ekmek yapımında kullanılan *Poaceae* (Buğdaygiller) familyasından *Triticum aestivum* (Ekmeklik buğday) tohumları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra *Fabaceae* (Baklagiller) familyasından *Vicia ervilia* (Burçak) türüne ait tohumlara da rastlanmıştır.

TOHUMLARA AİT ÖRNEKLER

Triticum aestivum (Ekmeklik buğday)
(O-17/B.502/Ö6/YN-04)

2 mm

Triticum monococcum (Kaplıca buğdayı)
(N-15/B.007/Ö8/YN-42)

3 mm

Hordeum vulgare (Arpa)
(N-15/B.007/Ö8/YN-42)

3 mm

Secale cereale (Çavdar)
(O-16/B.605/YN-42)

3 mm

Lens culinaris (Mercimek)
(O-16/B.604/Ö2/YN-05 ve YN-10)

Vicia ervilia (Burçak)
(O-17/B.502/Ö6/YN-04)

Onobrychis sp. (Korunga)
(N-17/B.301/Ö3/YN-04)

Galium sp. (Yapışkanotu)
(N-17/B.303/Ö2/YN-04)

Bilinmeyen tip 1
(O-16/B.605/YN-42)

Bilinmeyen tip 2
(O-16/B.604/Ö2/YN-05 ve YN-10)

KAYNAKLAR

BOJNANSKY, V., FARGASOVA, A. (2007), Atlas of Seeds and Fruits of Central and East-European Flora. Springer, Netherlands.

DAVIS, P. H. (1965-1985), Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Edinburgh University Press, Edinburgh.

JACOMET, S. (2006), Identification of Cereal Remains From Archaeological Sites, 2nd edition, Unpublished manuscript, Basel University.

MARTIN, A.C., BARKLEY, W.D. (2004), Seed Identification Manual, University of California Press, Berkeley, Los Angeles and London.

SCHOCH, W.H., PAWLIK, B., SCHWEINGRUBER, F.H. (1988), Botanical Macro-Remains, Swiss National Science Foundation, Zürich.

SCHWEINGRUBER, F.H. (1990), Microscopic Wood Anatomy, Swiss Fed. Inst. For. Res., Birmensdorf. Edition Zurcher 226 p.

VIGGIANI, P., ANGELINI, R., (2005), Graminacee Spontanee e Infestanti, Bayer CropScience, Milano.

7. ÇEVRESEL ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI

Kanlitaş Höyük 2015 yılı arkeolojik çalışmaları haricinde çevre köylerde özellikle ekip üyelerinden Ferhat Erikan'ın yüksek lisans tez konusu kapsamında yontmataş aletlerin hammadde kaynaklarına ilişkin araştırma yapılmıştır. Ayrıca yine çevre köylerde özellikle mimari dokunun arşivlenmesi amacı ile çeşitli köylerdeki konut mimarisi fotoğraflanıp köylerin tarihleri hakkında bilgiler toplanmış ve belgelenmiştir. Bu bağlamda Kanlitaş Höyük 2015 kazı sezonu raporunda kazı sonuçları hariç yapılan bu iki çalışmadan da bahsedilmiştir.

7.1. KANLITAŞ HÖYÜK VE ÇEVRESİ YONTMATAŞ HAMMADDE KAYNAKLARI

Ferhat Erikan

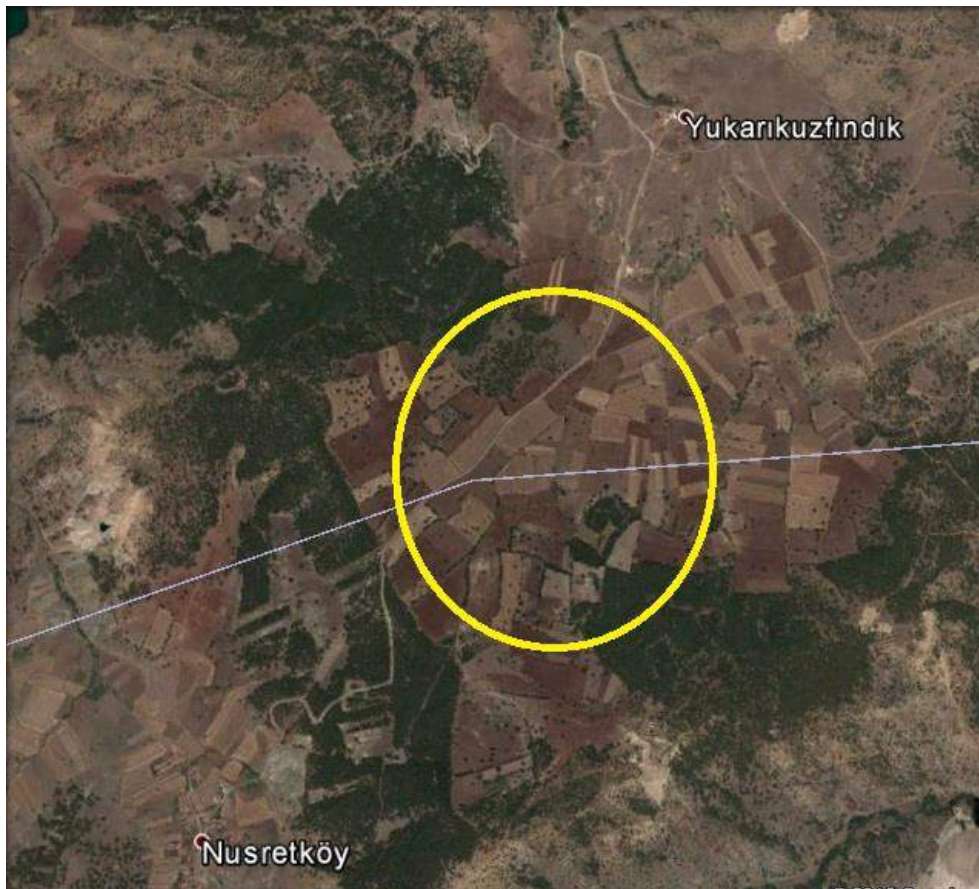
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi- Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi olarak, Doç Dr. Ali Umut TÜRKCAN danışmanlığında yürüttüğüm “ Porsuk Vadisi ve Çevresi Kalkolitik Dönem Yontmataş Alet Endüstrisi ve Hammadde Kaynakları” konulu tez çalışmam kapsamında Eskişehir ve Kütahya illerinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 13.03 2013 gün ve 51264 Sayılı Olur'u ile Ferhat Erikan tarafından öğrenci yüzey araştırması yapılmıştır. Kanlitaş Höyük Kazı Projesi ve Kanlitaş Höyük'ü de içine alan bu çalışmada amaç bölgedeki hammadde kaynaklarının tespit edilerek bu kaynakların Kanlitaş Höyük yerleşiminde kullanım şekilleri ve oranlarının araştırılmasıdır.

Bu amaçla ilk olarak bölgenin jeolojisi hakkında bilgi sahibi olunması amacı ile Maden Tetkik Arama (MTA) verilerinden yararlanılarak araştırma alanları oluşturulmuştur. Bu araştırma alanları dışında gerekli görülen diğer yerlerde intensif yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar sırasında Kanlitaş Höyük merkez alınarak yaklaşık 8 km çapında bir alanda yüzey çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sırasında Aşağı Kuzfindık, Yukarı Kuzfindık, Dereyalak, Erenköy, Esnemez, Nusretköy Köylerini de içine alan alanlarda çalışmalar sürdürülmüştür.

Çevrede gerçekleştirilen bu çalışmalarda çeşitli buluntu alanları ve atölye olabilecek yerlerin yanında hammadde kaynaklarına da rastlanmıştır. Bulunan bu yerlerin en önemlileri ise Akyokuş Mevkii, Dereyalak Mevkii, Taşköprü Tepesi ve Nusret Köy oluşturmaktadır.

Akyokuş Mevkii:

Akyokuş Mevkii Yukarı Kuzfindık Köyü'nün yaklaşık 1 km güneybatısında, Nusretköy'ün ise 1,5 km kuzeydoğusunda, Yukarı Kuzfindık Köyü'nden Nusretköy'e giden yolun sağında ve solunda bulunan ve ormanlık alan ile sınırlanan tarım arazilerinin bulunduğu alanda yer almaktadır. Halk arasında Akyokuş Mevkii olarak bilinen bu alan 39° 40' 03.76" K ve 30° 04' 06. 53 D koordinatlarında bulunmaktadır (bkz. Res. 1). Alanın rakımı ise 1120m' dir. Kanlıtaş Höyük'e olan uzaklığı ise 3,5 km olan Akyokuş Mevkii'nin yayılım alanı yaklaşık 2 km'dir.

Resim 1: Akyokuş Mevkii

Daha çok Pleistosen olarak bilinen kırmızı bir toprağın hakim olduğu bu alanda yaklaşık 2 km'lik bir alana yayılmış yer yer yumrular şeklinde yoğun miktarda çakmaktaşı hammaddeye ve bu hammaddeler arasında Paleolitik ve Kalkolitik Döneme tarihlenen taş aletlere rastlanmıştır (bkz.res 2).

Resim 2: Akyokuş Mevkii Genel Görünüm

Alanda yoğun miktarda bal rengine benzeyen şekilde kaliteli çakmaktaşı bulunmaktadır. Tarla açılması sırasında bir kenara toplanmış vaziyette bulunan bunun yanında alanda bulunan tarlaların büyük bir kısmına yayılmış halde bulunan bu çakmaktaşılarının dönem insanları tarafından yoğun biçimde kullanıldığı anlaşılmaktadır (bkz. Res. 3).

Resim 3: Akyokuş Mevkii'nde Tespit Edilen Çakmaktaşı Yumrular

Akyokuş Mevkiinde gerçekleştirilen çalışmalarda Alt ve Orta Paleolitik Dönem'e ait örs tekniği ile yapılmış iri yongaların yanında çeşitli kıyıcı aletler ve çontuklu aletler, çekirdekler

ve denenmiş çekirdeklere rastlanmıştır. Bunun yanında daha çok delmek için kullanılan delgilere de rastlanmıştır. Çok geniş alanlarda tespit edilen bu tür aletlerin benzeri Aşağı Kuzfındık Vadisi'nde ortaya çıkarılan ve Paleolitik Dönem'e tarihlenen taş aletlerin hammaddeleri ile benzerlik göstermektedir (bkz. res. 4). Aşağı Kuzfındık Vadisi ile Akyokuş Mevkii arasında yaklaşık 3 km'lik mesafenin olduğu düşünüldüğünde ve bulunan taş aletlerin teknolojik özellikleri incelendiğinde bu aletlerin hammadde kaynaklarının bu bölgeden kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bölgede yapılan çalışmalar ile Paleolitik Dönem taş aletlerinin yanında Kalkolitik Dönem'e tarihlenen taş aletlere de aynı alanda rastlanmıştır. Bu aletlere bakıldığında prizmatik çekirdekler, düzeltili yongalar, düzeltili dilgiler, delgiler ve üretim artığı yongalara rastlanmıştır.

Elde edilen bu aletler incelendiğinde teknolojik ve hammadde açısından Kanlıtaş Höyük yontmataş aletleri ile benzerlik gösterdikleri anlaşılmıştır. Daha çok dolaylı vurma tekniği ile yapılan bu aletlerin benzerleri Kanlıtaş Höyük'te de bulunmaktadır. Kanlıtaş Höyük'te taş alet yapımında kullanılan hammaddeler arasında çakmaktaşının yoğun alması ve aynı hammaddenin Akyokuş Mevkii'nde bulunması bu alanın Kanlıtaş Höyük'ün hammadde kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir.

Resim 4: Akyokuş Mevkii Paleolitik Dönem Taş Aletleri

Akyokuş Mevkii bölgedeki çakmaktaşı kaynağının anlaşılması açısından çok önemlidir. Bunun yanında aynı alanda farklı dönem taş aletlerinin bulunması bu alanın her dönemde önemli bir hammadde kaynağı olarak kullanıldığını göstermektedir. Özellikle 2013 yılından bu yana kazısı devam etmekte olan Kanlıtaş Höyük'ün yontmataş aletlerinin yapıldığı çakmaktaşı kaynağı netlik kazanmıştır. Bunun yanında bölgede Paleolitik Dönem buluntuları veren en yoğun alan Akyokuş Mevkii olmuştur. Ancak bu alanın daha iyi incelenerek çevre bölgeler ile olan ilişkisinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir.

Dereyalak Mevkii:

Dereyalak Köyü'nün 300 m kuzeybatısında bulunan bu alan 39° 42' 27.57" K ve 29° 59' 57.57" D koordinatlarında yer almaktadır. Bu alanın bulunduğu tepenin yüksekliği ise 1090 m'dir. Bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda yoğun miktarda kalsedon kaynakları ile hemen bu alanın 1 km kuzeydoğusunda opal kaynaklarına rastlanmıştır(bkz.res.5). Bu alanın Kanlıtaş Höyük'e uzaklığı 7 km'dir.

Resim 5: Dereyalak'ta Bulunan Kalsedon ve Opal Kaynakları

Dereyalak Göleti'nin güneybatısı ve kuzeydoğusunda yer alan alan bu alanlarda yoğun miktarda opal, dendritli opal ve kalsedona rastlanmıştır; özellikle kalsedon kaynaklarının bulunduğu alanda çeşitli yontmataş aletlere rastlanmıştır (bkz.res 6).

Resim 6: Dereyalak Mevkii'nde Bulunan Kalsedon Kaynağı

Bunun yanında bu alanda bulunan ve kalsedonların çıkarılması için kazıldığı düşünülen ancak günümüzde ağız kısımları kapanmış çukurlara rastlanmıştır. Bu çukurların ağız kısımlarında yoğun miktarda kalsedon bulunmuştur (bkz.res 7).

Resim 7: Kalsedonların Bulunduğu Çukurlar

Kalsedonların bulunduğu bu alanda çeşitli yonga ve çekirdeklere rastlanmıştır. Bu yonga ve çekirdekler değerlendirildiğinde özellikle Kanlıtaş Höyük'te kullanılanlar ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Bunun yanında yine bu alanda ve çevresinde süt opalinden yapılmış yongalara rastlanmıştır. Çevrede yapılan araştırmalarda bölgenin opal ve kalsedon açısından çok zengin olduğu görülmüştür (bkz. res. 8).

Resim 8: Alanda Bulunan Süt Opali Parçaları

Bölgede yapılan çalışmalarda başka bir alanda opal ve kalsedon kaynaklarının tespit edilememesi ve bulunan yontmataş aletlerin Kanlıtaş Höyük'te bulunan yontmataş aletler ile benzerlik göstermesi bu alanın Kanlıtaş Höyük yerleşimcileri tarafından bilindiğini ve kullanıldığını göstermektedir. Ancak bu benzerliklerin daha iyi anlaşılabilmesi için XRF yöntemine başvurulması gerekmektedir. Bu alan özellikle Kanlıtaş Höyük'te alet yapımında kullanılan opal ve kalsedonun yerleşime nereden getirildiğinin anlaşılması açısından büyük öneme sahiptir. Bu buluntu alanının ortaya çıkarılması ile Kanlıtaş Höyük'te alet yapımında kullanılan bir hammaddenin daha kaynağı bulunmuştur.

Taşköprü Tepesi:

Kanlıtaş Höyük'ün 1 km kuzeydoğusunda bulunan bu alanın yüksekliği 974 m olup; yoğun miktarda dendiritli opal kaynakları ile karşılaşmıştır (bkz.res 8). Alanın büyük bir kısmını kaplayan bu opaller yüzeyin hemen üzerinde dağılmış biçimde bulunmaktadır.

Resim 8: Kanlıtaş Höyük ve Dendiritli Opal Kaynakları

Bu alanda yapılan çalışmalarda opal kaynaklarının bulunduğu alanda çeşitli yonga ve alet yapımında kullanılan çekirdek parçaları ile üretim artıklarına rastlanmıştır. Yaklaşık 200 m²'lik bir alanda bulunan bu yontmataşlar hem Kanlıtaş Höyük'e çok yakın olması hem de benzerlik göstermesi açısından önem kazanmaktadır. Bu alanda bulunan yontmataşlar üzerinde yapılan çalışmada Kanlıtaş Höyük ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Bu alanın Kanlıtaş Höyük yerleşimcileri tarafından bir atölye olarak kullanıldığı alanda bulunan üretim artıkları ve yongalardan anlaşılmaktadır. Ancak bu alanda bulunan bu aletlerin yapılacak XRF yöntemi ile Kanlıtaş Höyük ile benzerliklerinin daha iyi anlaşılması planlanmaktadır.

Resim 9: Dendiritli Opal ve Radyolaritlerin Bulunduğu Alan

Bu alanda opalin yanında yine Kanlıtaş Höyük'te kullanılan başka bir hammadde olan radyolarite de rastlanmıştır. Tepenin üzerinde bulunan kayalıklarda ve çevrede damarlar halinde bulunan radyolarit bölgede alet yapımında kullanılan önemli hammaddelerdendir (bkz.res 9-10).

Resim 10: Dendritli Opal Parçaları

Nusret Köyü Çakmaktaşı Yatağı

Eskişehir- Kütahya sınırında, Eskişehir'in İnönü ilçesine bağlı Yukarı Kuzfındık Köyü'nün yaklaşık 3 km güneybatısında bulunan Nusret Köyü mezarlığının hemen kuzeybatısında bulunan mesire alanında bulunmaktadır. Meşe ağaçları ile kaplı olan tepenin rakımı 1080 m'dir (bkz. Res. 11). Bu alanın Kanlıtaş Höyük'e olan uzaklığı yaklaşık 5 km'dir.

Daha önceden ortaya çıkarılan ve Akyokuş olarak adlandırılan diğer çakmaktaşı kaynağına uzaklığı yaklaşık 1,5 km'dir. Nusret Köyü çakmaktaşı yatağının genişliği ve yayıldığı alan yaklaşık 1 km çapındadır (bkz.res 12). Köylülerden edinilen bilgilere göre bu alanda bulunan çakmaktaşılarının daha önceden döven taşı yapımında da kullanıldığı öğrenilmiştir.

Resim 11: Nusret Köyü Çakmaktaşı Yatağı'nın Konumu

Resim 12: Nusret Köyü Çakmaktaşı Yatağı Genel Görünüm

Bu alanda yapılan çalışmalarda çakmaktaşının bloklar halinde bulunduğu, bunun yanında çok geniş alanlara yayıldığı görülmüştür (bkz. res. 13). Bunun yanında bu çakmaktaşlarının köyüler tarafından toplanarak alanın bazı köşelerine yığıldığı görülmüştür.

Toplanan bu çakmaktaşılarının yanında daha küçük parçaların alanın her tarafına yayıldığı gözlemlenmiştir.

Resim 13: Çakmaktaşı Blokları

Bunun yanında çevrede yapılan yüzey araştırmasında çok fazla yontmataş alete ve bu alanda alet yapıldığına dair bir veriye rastlanmamıştır. Birkaç adet yonga parçası ele geçmiş olup; doğal parçaların ise alanın büyük bölümünü kapladığı görülmüştür. (bkz. Res 14).

Resim 14: Alana yayılmış Halde Bulunan Doğal Çakmaktaşı Parçaları

Bunun yanında bu alanda az miktarda da olsa kalsedon ve çörtün de varlığı görülmüştür. Ancak alanda çok fazla yontmataş aletin bulunmaması bu alanın tarihöncesi dönemlerde çok

fazla kullanılmadığını ya da hammaddenin bu alandan taşınarak yerleşim yerinde alet üretimi yapıldığını göstermektedir (bkz. Res. 15).

Resim 15: Nusret Köyü Çakmaktaşı Yatağında Bulunan Yonga Parçaları

SONUÇ

Kanlıtaş Höyük merkez alınarak yapılan çalışmada özellikle bölgenin hammadde açısından çok zengin olduğu görülmüştür. Özellikle araştırma sırasında tespit edilen Akyokuş Mevkii bölgede en fazla kullanılan hammadde olan çakmaktaşının kaynağının belirlenmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bunun yanında Kanlıtaş Höyük'te bulunan yontmataş aletlerle bu alanda bulunan aletlerin hem teknoloji hem de hammadde açısından benzerlik göstermesi Kanlıtaş Höyük'te şu ana kadar soru işareti olan çakmaktaşı kaynağının ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Bunun yanında bölgede daha önceden bilinen ancak bu kadar yoğun olarak daha önce bulunmayan Paleolitik Dönem aletleri ile kullanılan hammadde büyük önem taşımaktadır.

Dereyalak Mevkii'nde bulunan kalsedon ve opal yatakları ise yine bölgedeki çeşitli hammaddeler ile bu hammaddelerin kullanımının anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Özellikle bu alanda bulunan hammaddenin Kanlıtaş Höyük'te de alet yapımında kullanıldığının anlaşılması yerleşimde kullanılan bir hammadde kaynağının daha açıklığa kavuşmasına yardımcı olmuştur.

Taşköprü Tepesi'nde ortaya çıkarılan dendiritli opal yatakları ile bu alanda bulunan yoğun yontmataş alet Kanlıtaş Höyük'te ortaya çıkarılan aletler ile benzerlik göstermesi açısından önem taşımakta olup; bu alanın bir atölye olarak kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir.

Nusret Köy' de bulunan çakmaktaşı ve kalsedonlara bakıldığında ise bu alanda da bloklar halinde olduğu görülmüştür. Bunun yanında alanın büyük bir kısmında da yumrular halinde görülmektedir. Bu alanda bulunan çakmaktaşı ve kalsedonların benzeri Kanlıtaş Höyük yontmataş aletlerinin hammadde ile benzerlik göstermektedir.

Ortaya çıkarılan tüm bu buluntu alanları ve hammadde kaynakları Kanlıtaş Höyük yerleşiminde kullanılan yontmataş aletlerin gerek hammadde gerekse de üretim ve kullanım alanları hakkında çok önemli bilgiler sunmuştur. Bunun yanında Kanlıtaş Höyük yerleşimcilerinin ve daha erken dönemdeki bölge sakinlerinin genel olarak yakın çevrelerindeki hammadde kaynaklarını kullandıklarının anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

7.2. CİVAR KÖY ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

2015 kazı sezonunda çevresel arkeoloji kapsamında Kanlıtaş Höyüğü'nün bulunduğu İnönü ilçesinin köyleri gezilmiştir. İnönü ilçesinin Aşağıkuzfındık, Dereyalak, Dutluca, Erenköy, Esnemez, Kümbet, Kümbetapkınar, Kümbetyeniköy, Oklubalı, Seyitali, Yukarıkuzfındık, Yürükyayla olmak üzere on iki köyü bulunmaktadır ve bu sezon bu köylerden Kanlıtaş Höyüğü'nün bulunduğu Aşağıkuzfındık Köyü de dâhil olmak üzere, sekiz tanesi gezilmiş ve araştırma yapılmıştır. Gezilen köyler, Aşağıkuzfındık, Yukarıkuzfındık, Esnemez, Kümbetyeniköy, Seyitali, Yürükyayla, Erenköy, Dereyalak köyleridir. Yapılan bu çalışmayla birlikte, köylerin çevre ortamı incelenerek, doğal çevre ortamı-kültür ilişkisini algılamak ve böylece kazıda çalışan öğrenci ve arkeologların teorik ve pratik açıdan bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. Doğal çevre ortamı ve kültür ilişkisinin algılanması, iklimin kültüre etkisi; karasallık-denizsellik gibi durumların yorumlanması, yaşam alanlarının nüfus, göç gibi unsurlara olan etkisinin tartışılması, çevresel faktörlerin toplumsal değişimdeki etkileri gibi konuların tartışılması ile sağlanırken, kültürel mirasın tanımı ve koruma bilincinin geliştirilmesi hakkında da konuşulmuştur. Aynı zamanda çevresel faktörlerin köy mimarisinde kullanılan malzemeye yansımaları gözlemlenmiş ve köylerde ki farklı duvar örme teknikleri fotoğraflanarak kayıt edilmiştir. Bu çalışma Bilkent Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Duygu Ertemin'in bitirme projesi olarak da çalışılmaktadır.

Bu sene başlatılan bu çalışma dar kapsamlı tutulmuş, ancak bu çalışmanın önümüzdeki yıllarda daha belirgin bir ekiple devam ettirilmesi düşünülmektedir.

Resim 1: Yukarı Kuzfındık Köyü Duvar örgü örneği

Resim 2: Esnemez Altı kuru duvar temelden üstü ahşap (Çam) birbirine geçme Ahır yapıları

Resim 3: Esnemez Köyü Çeşme başında bulunan Osmanlıca kitabe ve Bizans sütun başlığı

Resim 4: Erenköy'den Duvar  rg   rnekleri

Resim 5: Erenköy'den duvar örgü  rneği

Resim 6: Erenköy’de arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır

Resim 7: Erenköy’de yine tarım önemli ekonomik faaliyetlerdendir.

KANLITAŞ HÖYÜK

2015 YILI

ENVANTERLİK

ESERLER

Resim 1: Boynuz Sap (KNT'15-B.0807-X3)

Resim 2: Boynuz Sap (KNT'15-B.0701-X16)

Resim 3: Boynuz Sap (KNT'15-B.0810-x.1)

Resim 4: Bız (KNT'15-B.0801-X57)

Resim 5: Bız (KNT'15-B.0801-X49)

Resim 6: Kemik Boncuk (KNT'15-B.0805-E1)

Resim 7: Taş Boncuk (KNT'15-B.0807-E1)

Resim 8: Taş ve Kemik boncuklar (37 adet) (KNT'15-B.009-X5)

Resim 9: Manyezit Karot (KNT'15-B.0407-E5)

Resim 10: İşlenmiş Taş (KNT'15-B.0701-E14)

Resim 11: Mermer Bilezik (KNT'15-B.0801-X64)

Resim 12: Pişmiş toprak Ağırsak (KNT'15-B.0802-E5)

Resim 13: Boyalı Figürin Parçası (KNT'15-B.0801-E52)

Resim 14: Pişmiş Toprak Obje (KNT'15-B.0808-X1)

Resim 15: Minyatür Kap Parçası (KNT'15-B.0705-X1)

Resim 16: Keski Parçası (KNT'15-B.0301-X13)

Resim 17: Ham Sırtlı bıçaklar (Sol: KNT'15-B.0801-X4, Sağ: KNT'15-B.0801-X39)

Resim 18: Yontma taş Bıçaklar (Sol: KNT'15-B.0801-X12, Sağ: KNT'15-B.1000-X2 KNT'15-B.0701-X1)

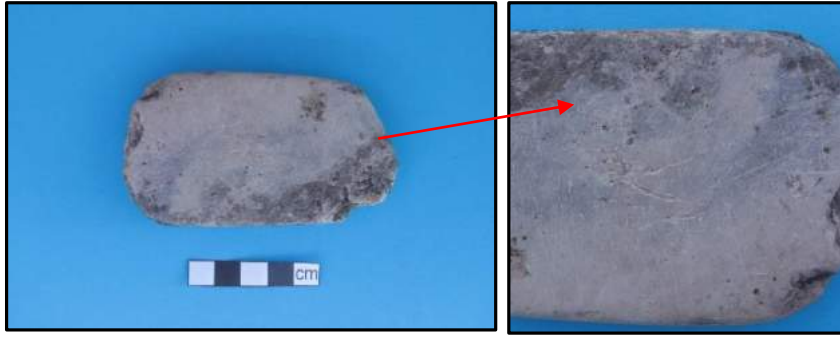
Resim 19: Yontma taş bıçaklar (Sol: KNT'15-B.0801-E60, Sağ:KNT'15-B.0701-X1)

Resim 20: Dilgiler (Sol: KNT'15-B.0407-X23, Sağ: KNT'15-B.0809-X1)

Resim 21: Çört Saplı Uç (KNT'15-B.0801-E55)

Resim 22: Perdah Taşı (KNT'15-B.1001-X5)

Resim 23: Taş Baltalar (Sol: KNT'15-B.1002-X1, Sağ: KNT'15-Yüzey)

Resim 24: Taş Baltalar (Sol: KNT'15-Yüzey-404, Sağ: KNT'15-Yüzey-39)

Resim 25: Taş Balta (KNT'15-Yüzey)

Resim 26: Taş Balta (KNT'15-Yüzey-40)

Resim 27: Hayvan Figürinleri (Sol: KNT'15-Yüzey, Sağ: KNT'15-Yüzey-08)

Resim 28: Birleşebilen Kap Parçaları (KNT'15-B.0701-X2)

KANLITAŞ HÖYÜK

2015 ÇALIŞMALARI

ETÜTLÜK ESERLER

Resim 29: Mermer Bilezik Taslağı Parçası (KNT'15 B.0408 .x14)

Resim 30: Mermer Bilezik Taslağı Parçası (KNT'15 B.0410 E.4)

Resim 31: Mermer Bilezik Taslağı Parçası (KNT'15 B.0410 x3)

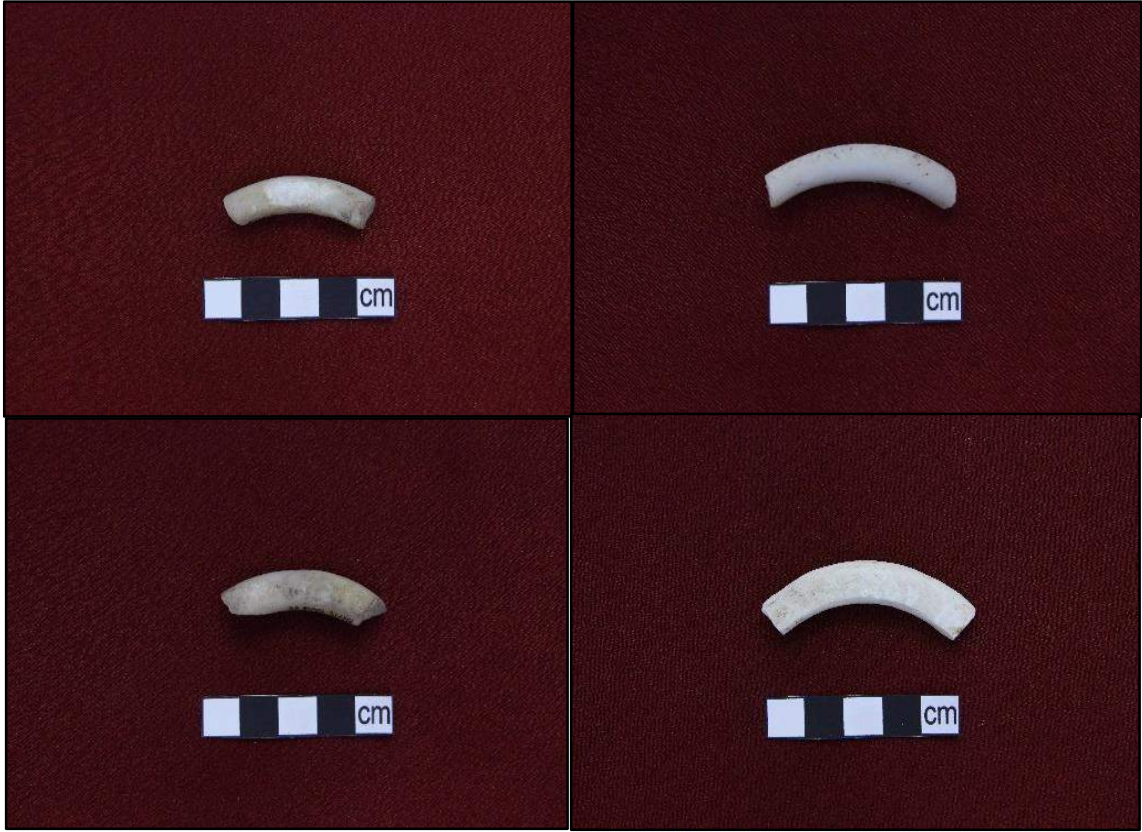
Resim 32: Bitmemiş Bilezik Parçası (KNT'15 B.0408 x.10)

Resim 33: Manyezit Bilezik Parçası (KNT'15 B.0409 x.4)

Resim 34: Mermer Disk Parçası (KNT'15 B.0410 x.2)

Resim 35: Mermer Bilezik Parçaları (Sol Üst B.0408 x.23, Sağ Üst B.0410 E.1, Sol Alt B.0408 E.8, B.0801 x.31)

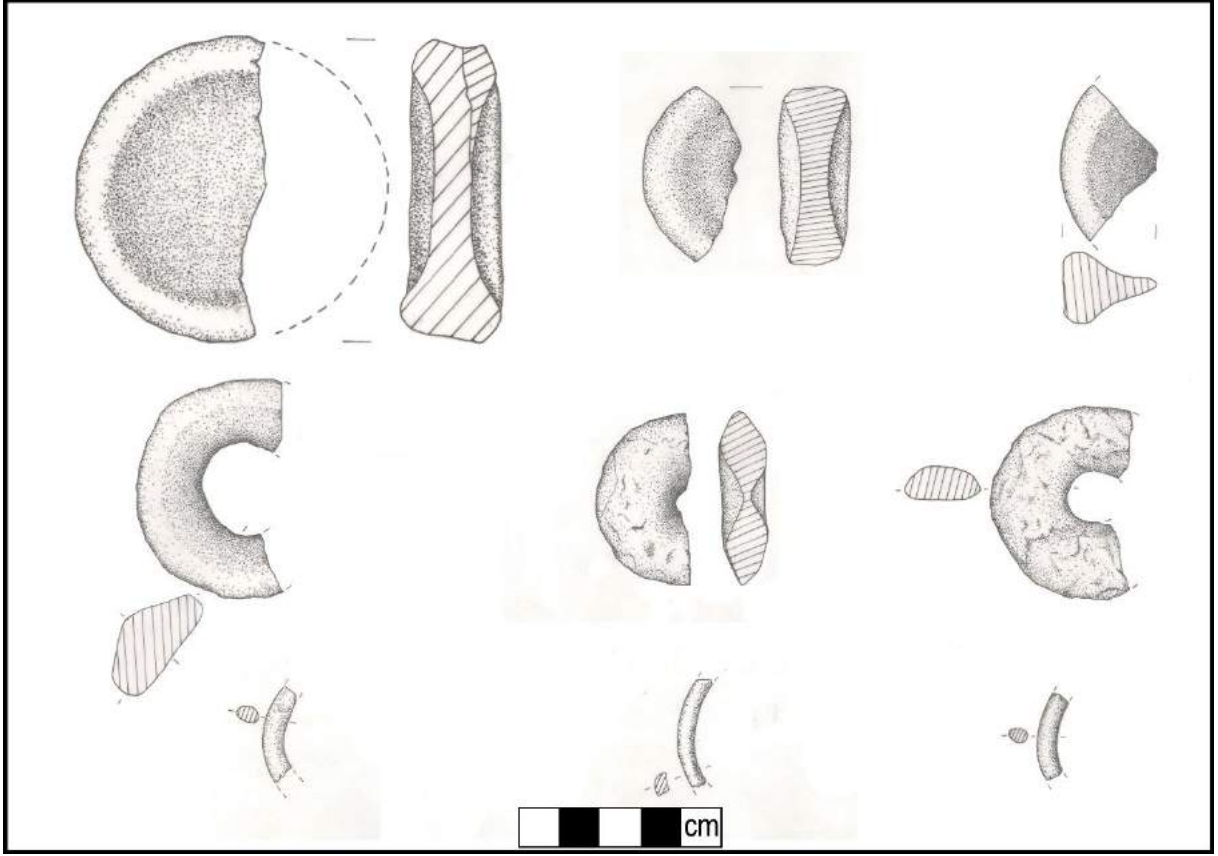
Resim 38: Bilezik İşleme Aleti (KNT'15 Yüzey)

Resim 39: Skapula Kemikleri (Sol:KNT'15 B.0408 x.18, Sağ: KNT'15 B.408 x.17)

Resim 40: Figürin Taslağı (KNT'15 B.0503 x.9)

Resim 41: 2015 yılı çalışmalarında N-16 Açmasından Ele geçen Bilezikler